

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GENEL GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ULUSLARARASI ÇATIŞMALAR VE MEDYA;
CNN INTERNATIONAL ÖRNEĞİNDE
KOLOMBİYA BARIŞ SÜRECİ ANALİZİ**

İbrahim CİHANGİR

2501170214

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Meltem BOSTANCI

İSTANBUL – 2019

ÖZ

ULUSLARARASI ÇATIŞMALAR VE MEDYA; CNN INTERNATIONAL ÖRNEĞİNDE KOLOMBİYA BARIŞ SÜRECİ ANALİZİ

İbrahim CİHANGİR

Bu çalışmada uluslararası çatışma çözümü ve CNN International'ın Kolombiya'daki barış sürecine etkisi analiz edilecektir. Ayrıca Soğuk Savaş sonrası medya ve kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmelerin çatışma çözümü ve barış süreçlerindeki rolü değerlendirilecektir. Medya ve kitle iletişim araçları, kitleleri harekete geçirme, gündem belirleme ve kamuoyu yaratma etkisine sahiptir. Medyanın bu etkisi; insan hakları ihlalleri, savaş, soykırım, terörizm, çatışma ve barış süreci gibi konu ve olayları gündeme getirmektedir. Bu etki demokrasinin sürekliliği, uyuşmazlıkların çözümlenmesi ve barışın inşa edilmesi gibi önemli kavramlardan oluşmaktadır.

Küreselleşme ve kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle beraber, uluslararası diplomaside yeni değişim ve dönüşümler meydana gelmiştir. Bu doğrultuda ortaya çıkan, Kolombiya hükümeti ile FARC arasında yaşanan silahlı çatışmalar ve demokratik müzakere görüşmeleri CNN International tarafından dünya kamuoyuna aktarılmıştır. Dolayısıyla bu süreçte, Kolombiya'da negatif ya da pozitif barışın inşasında CNN International'ın haber metinlerindeki benimsetme ve içselleştirme etkisi değerlendirilecektir. Ayrıca, çatışma çözümü, uyuşmazlıklar, önleyici diplomasi, insani müdahale, uzlaştırma, arabuluculuk, müzakere, çatışmayı dönüştürme ve barış modelleri gibi kavramlar analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma Çözümü, Müzakere, FARC, Barış Süreci, CNN International.

ABSTRACT

INTERNATIONAL CONFLICTS AND MEDIA; COLOMBIA PEACE PROCESS ANALYSIS IN THE CASE OF CNN INTERNATIONAL

Ibrahim CIHANGIR

The aim of this study is to analyse international conflict and CNN International's effect on peace process in Colombia. In addition, the role of the developments in media and mass media after the Cold – War in conflict resolution and peace process will be assessed. Media and mass media have impact on creating media, mobilizing masses and agenda setting. Media's this impact brings up some subjects such as human rights violations, war, genocide, terrorism, conflict and peace process to the agenda. This impact is of great significance for the continuity of democracy, the resolution of disputes and the peace-building.

With globalization and the development of mass media, new changes and transformations have taken place in international diplomacy. The armed clashes between the Colombian government and the FARC then the democratic negotiations between two sides were broadcasted to the world by CNN International. In this study, the impact of adoption and internalization in CNN International's news texts on the construction of negative or positive peace in Colombia during the abovementioned process will be evaluated. Furthermore, the concepts of conflict resolution, preventive diplomacy, humanitarian intervention, reconciliation, mediation, negotiation, conflict transformation and peace models will be analysed.

Keywords: Conflict, Negotiation, FARC, Peace Process, CNN International

ÖNSÖZ

Tezimin her safhasında bana hem bilimsel hem manevi olarak destek olan, bilgi ve deneyimini benimle paylaşan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Yüksek Lisans tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Meltem BOSTANCI'ya, çalışmalarından devamlı olarak faydalandığım, çağdaş fikir ve yöntemleri ile bana sürekli rehber olan, tez yazım sürecinde yardımlarını hiç esirgemeyen Prof. Dr. Emine YAVAŞGEL'e, tezimin istatistik ve analiz kademelerinde beni sabırla dinleyen, yazdıklarımı inceleyen, çalışma üzerine tefekkür ve yoğunlaşmamı sağlayan Doç. Dr. Haluk ZÜLFİKAR'a, sonsuz minnet ve şükranlarımı sunmaktan şeref duyarım. Dr. Semih YAKUT, Nermin TENKEKİ ve Abdüsselam CİHANGİR'e yöntem, usul ve etik çalışmalarından dolayı teşekkür ederim.

Bütün eğitim hayatım boyunca beni destekleyen, sınırsız bir şekilde hiç yorulmadan daima yanımda olan, çalışmam gereken zamanlarda bana her türlü kolaylığı sağlayan sevgili eşim Nazife'ye ve aileme teşekkürü bir borç bilirim. Tez süresi boyunca bana maddi ve manevi desteklerini esirgeyemeyen bu süre zarfında bana sabırla katlanan değerli dostlarım Yunus Emre ÖKMEN'e, Yunus BUDAK'a, Yılmaz YILMAZ'a, Akın ÖZER'e, Ahmet Safa TANRIVERDİ'ye, Ahmet YILDIZ'a, Mehmet HALAT'a, Okan BUDAK'a, İbrahim CESUR'a, Sinan AŞIK'a, Recep KAYA'a, Hüseyin ŞAHİN'e, Delil CESUR'a teşekkürlerimi sunarım.

İbrahim CİHANGİR
İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ix
HARİTALAR LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI ÇATIŞMALAR

1.1. Çatışma Kavramı.....	3
1.1.1. Çatışma Kuramı ve Çağdaş Çatışma Yaklaşımları.....	6
1.1.1.1. Lewis A. Coser Çatışma Teorisi.....	6
1.1.1.2. Ralf Dahrendorf Çatışma Teorisi.....	8
1.1.1.3. Georg Simmel Çatışma Teorisi.....	10
1.1.1.4. Randall Collins Çatışma Teorisi.....	11
1.1.1.5. Johan Galtung Çatışma, Şiddet ve Barış Modeli.....	13
1.2. Küresel Boyutlarda Yaşanan Çatışmalar.....	19
1.2.1. Kültürlerarası Çatışmalar.....	22
1.2.2. İktisadi ve Sosyal Temelli Çatışmalar.....	26

1.2.3. Kimlik Temelli Çatışmalar	28
1.3. Soğuk Savaş Sonrası İnsani Kriz ve Çatışma Bölgeleri	31
1.3.1. Çatışmaların Girdabında Ortadoğu/MENA Bölgesi.....	35
1.3.2. Asya-Pasifik Bölgesi.....	37
1.3.3. Seçilmiş Travmaların Merkezinde Avrupa Çatışmaları	40

İKİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA ÇÖZÜMLERİ VE YÖNTEMLERİ

2.1. Uluslararası Çatışma Çözümü ve Barış Paradigmaları	44
2.1.1. Çatışma Yönetimi ve Stratejik Yaklaşımlar.....	48
2.1.1.1. Önleyici Diplomasi	51
2.1.1.2. İnsani Müdahale	53
2.1.1.3. Uzlaştırma	55
2.2. Çatışma Çözümü	57
2.2.1. Arabuluculuk.....	58
2.2.2. Müzakere.....	60
2.3. Çatışmayı Dönüştürme.....	63
2.3.1. Modern Zamanlarda Barış İnşası	64
2.3.1.1. Pozitif ve Negatif Barış.....	66
2.3.1.2. Güvenlik, Şiddet ve Barış	70
2.3.1.3. Barış Süreci Modelleri	71
2.3.1.4. Barış Eğitimi	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
CNN INTERNATIONAL ÖRNEĞİNDE KOLOMBİYA BARIŞ
SÜRECİ ANALİZİ

3.1. Uluslararası İletişim ve Medyanın Etkileri	76
3.1.1. Uluslararası İletişim ve Medya'nın Gerçeklik Üretimi.....	80
3.1.2. Küreselleşme, Ağ Toplumu ve Dördüncü Güç	83
3.1.3. Rızanın İmalatı ve Propaganda Modeli.....	85
3.1.4. CNN'ın (Cable News Network) Uluslararası İletişimdeki Etkisi	88
3.2. Çatışma Çözümü ve Barış Süreci: Kolombiya/FARC-EP	92
3.2.1. Çatışmanın Arka Planı ve Toplumsal Dinamikleri.....	94
3.2.2. Çatışmanın Tarafları	97
3.2.3. Devlet Dışı Aktörler.....	98
3.3. Müzakere sürecinde CNN International.....	99
3.3.1. Kolombiya Hükümeti-FARC Uzlaşması	102
3.3.2. Referandum Sürecinde Pozitif Kavramlar ve Nobel Barış Ödülü.....	104
3.3.3. Barış Sürecinde CNN International'ın Radikalleşme Eğilimi	110
SONUÇ.....	114
BİBLİYOGRAFYA	121
EKLER.....	141

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: J. Galtung'un Çatışma, Şiddet ve Barış Modeli.	18
Grafik 2: 1945-2010 Devlet İçi ve Devletler Arası Çatışmalar.	21
Grafik 3: (1992-2002)Soğuk Savaş Sonrası Çatışmaların Kıtalara Dağılımı.	32
Grafik 4: CSP, 1946-2017 Silahlı Çatışmaların Türüne Göre Dağılım Eğilimi.	34
Grafik 5: UCDP-2006, 1946-2005 Silahlı Çatışmalar.	47
Grafik 6: IEP, Global Peace Index: 2018.	67
Grafik 7: IEP, 2005-2017, Pozitif Barış Göstergesi.	69
Grafik 8: 1995-2015 İngilizce Haber Kaynaklarında Radikalleşme ve Şiddet İçeren Aşırıılık Kavramlarının Kullanılması.	79
Grafik 9: Uluslararası Medya Araçlarının Arap Bahar Ülkeleri ile İlgili Haber Sayıları.	90
Grafik 10: CNN International Haber Frekans Değerlerinin Oranlaması.	112

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: HİİK, Conflict Barometer: 2018.....	36
Harita 2: HİİK, Conflict Barometer: 2018.....	38
Harita 3: HİİK, Conflict Barometer: 2018.....	40
Harita 4: HİİK, Conflict Barometer: 2018.....	94

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Haberlerde Pozitif Kavramlara İlişkin Frekans Analizi (2012-2017) **107**

Tablo 2: Haberlerde Negatif Kavramlara İlişkin Frekans Analizi (2012-2017) **110**

KISALTMALAR LİSTESİ

- A.e.** : Aynı Eser
- A.g.e.** : Adı Geçen Eser
- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AGİT** : Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
- ASEAN** : The Association of Southeast Asian Nations, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
- BM** : Birleşmiş Milletler
- C.** : Cilt
- CNN** : Cable News Network, Kablolu Haber Ağı
- CSP** : The Center for Systemic Peace, Bütüncül Barış Merkezi
- Çev.** : Çeviren
- ed.** : Editör
- ELN** : Ejército de Liberación Nacional, Ulusal Kurtuluş Örgütü
- EPL** : Ejército Popular de Liberación, Halk Kurtuluş Örgütü
- ETA** : Euskadi Ta Askatasuna, Bask Yurdu ve Özgürlük
- FARC-EP** : Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia- Ejército del Pueblo, Kolombiya Devrimci Silahlı Örgütü-Halk Ordusu
- HIİK** : Heidelberg Institute for International Conflict Research, Heidelberg Uluslararası Çatışma Araştırma Enstitüsü
- ICTC** : International Commission of The Red Cross, Uluslararası Kırmızı Haç Komisyonu

IEP	: Institute for Economics & Peace, Ekonomi ve Barış Enstitüsü
IŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti
M-19	: Movimiento 19 de Abril, 19 Nisan Hareketi
MENA	: Middle East and North Africa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi
MILF	: Moro Islamic Liberation Front, Moro İslami Kurtuluş Cephesi
NATO	: North Atlantic Treaty Organization, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NGO	: Non-Governmental Organization, Sivil Toplum Örgütü
NWICO	: New World Information and Communication Order, Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni
s	: Sayfa
ss	: Sayfalar
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
UCDP	: Uppsala Conflict Data Program, Uppsala Çatışma Veri Programı
UNESCO	: United Nations Education, Scientific and Cultural Organization, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
v.d.	: Ve Diğerleri
y.y.	: Basım Yeri Yok

GİRİŞ

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte dünya siyasetinin aşırı derecede politikleşmesi ve merkezileşmeye başlaması, farklı bölgelerde şiddetli çatışmaların yaşanmasına neden olurken, bireylerin özgürlük ve ortak yaşam arzusunun yitirilmesiyle siyasi temsil düzeyinde sorunlar gözlenmektedir. Dünya siyasetinin politikleşmesi; kültürel, kimlik, iktisadi ve sosyal unsurların marjinalleşerek öteki ile arasındaki sorumluluk bağlarının koparılmasına neden olmaktadır. Bu bağın çözülmesi ile ötekinin kamusal alan ve demokratik yönetimde varoluş mücadelesi vermesi çatışmaların esas gerçeğini oluşturmaktadır.

Dünya, iki büyük savaş ve Soğuk Savaşın yıkıcılığının ardından son yıllarda etnik uyuşmazlıklar, fundamentalist hareketler, terör eylemleri bazen de iktisadi kaynakların paylaşımında sorunlar yaşamaktadır. Bu hususta yaşanan çatışmalar birlik ve beraberliğin önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. Bugün ise çoğulcu ve çokkültürlü toplumlar hızlı bir şekilde değişim ve dönüşüm sürecine girmektedirler. Bu tarihsel değişim birleştirmekten ziyade ayırmaya, uzlaşma paradigmalarından çok şiddet kültürüne yönlendirmektedir. Bütün bu şartlar başarısız devletlerde mekânsal ve zamansal bir düşman imgesi yaratmanın yanı sıra ortak iyinin ve demokratik süreçlerin de yok olmasına neden olmaktadır.

Bu süreçte devlet içi çatışmaların sayısında artış gözlenirken, devletlerarası yaşanan çatışmalara göre daha yıkıcı sonuçlar meydana gelmiştir. Devlet içi çatışmalar herhangi bir sebepten dolayı çıkabileceği gibi bir neden olmaksızın da ortaya çıkabilir. Neticede ortaya çıkan çerçeve; öldürülen binlerce sivil insan, göç etmek zorunda kalan azınlık gruplar, tahrip olan şehirler ve otoriterleşen yönetimler. İnsani kriz ve çatışma bölgelerinde barışın tesis edilmesi oldukça zordur. Çatışma çözümü ve yeni yaklaşımlar, çözümsüzlüğün giderilmesi için neden sonuç ilişkisine dayalı geniş kapsamlı çalışmalar yürütmektedir. Medya araçları, insani kriz ve çatışma bölgelerinden 24 saat canlı yayınlar yaparak kamuoyu oluşturmakta, bu yayınlar devletlerin dış politikada karar almasında etkili olmaktadır. Bu etkiye örnek olarak; CNN International tarafında başta Somali olmak üzere; Vietnam, Irak, Ruanda, Kosova'da yaşanan şiddetli çatışma ve krizleri dünya kamuoyuna etkili bir şekilde duyurmuştur.

Bu çalışmada, CNN International'ın Kolombiya hükümeti ile FARC arasında 52 yıl süren iç çatışmaların sona ermesi ve barış müzakere sürecine yönelik yaptığı yayınlar incelenecektir. CNN Kolombiya'daki demokratik barış müzakereleri ile barış anlaşmasının referandumda reddedilmesi sürecinde dünya kamuoyuna yönelik nasıl bir yayın politikası sergilendiği değerlendirilecektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde çatışmayı kavramsal düzeyde ele alınarak, küresel boyutlarda çatışmaları etkileyen nedenler üzerinde durulacaktır. Bu nedenlerin Soğuk Savaş sonrası dünyanın farklı noktalarında meydana gelen insani kriz ve çatışma bölgelerinde nasıl bir süreçten geçtiği üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde, çatışma çözümü ve çatışmanın dönüştürülmesi için yapılan çalışmalar incelenerek ve barış süreçlerine giden bu yolda taraflar arasında çatışmanın son bulması, çatışmayı önleme ve stratejik yaklaşımlar değerlendirilecektir.

Üçüncü bölümde, Soğuk Savaşın son bulması ve küreselleşme ile birlikte ulus devletleri aşan çatışmaların CNN International aracılığıyla dünya kamuoyuna nasıl aktarıldığı analiz edilmiştir. CNN International dünyanın en prestijli 500 şirketinden biri olan Time Warner bünyesinde bulunmaktadır. Araştırma evrenini oluşturan CNN International örneğinde Kolombiya barış süreci analiz edilirken uluslararası diplomasi kanallarının değişim ve dönüşümü incelenecektir. Araştırmada, CNN International'ın Kolombiya hükümeti ile FARC arasında yaşanan çatışma ve barış görüşmelerini dünya kamuoyuna aktarma ve dünya kamuoyu üzerinde etki yaratma yöntemi sorgulanacaktır. 2012-2017 yılları arasında CNN International kurumsal haber sitesinden Colombia, FARC kelimesinin aranması neticesinde 153 adet haber karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın ana kriteri olan müzakere ve referandum sürecini konu alan 130 adet haber bulunmaktadır. Bu haberler Global Peace Index (GPI) negatif ve pozitif barış kriterlerine göre frekans analizi uygulanmıştır. Araştırmada CNN International haber metinlerinin süreç boyunca pozitif ya da negatif barışın inşasına olan etkileri değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI ÇATIŞMALAR

Bu bölümde, Soğuk Savaş sonrası insani kriz ve çatışma bölgelerinin aşırı politikleşmesiyle beraber ortaya çıkan, militarist ve paramiliter yapıların iktidar mücadelesi ele alınmaktadır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda; devletler arasında yaşanan çatışmaların sayısı azalırken, Avrupa, Asya-Pasifik, Ortadoğu-MENA ve Latin Amerika kıtasında; kültürlerarası, kimlik, iktisadi ve sosyal çatışmaların sayısında artış olduğu görülmektedir.

Başarısız ya da üçüncü dünya ülkelerindeki birleştirici çadırın yıkılmasıyla beraber, devlet içi çatışmalar artmış ve siyasal katılım, eşitlik, güç dağılımı, ötekileştirme, sivil-asker ilişkisi, insan hakları ihlalleri, gelir dağılımındaki adaletsizlik, kaynakların kullanım hakkı gibi temel insani ihtiyaçların karşılanmaması gibi problemler ortaya çıkmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, toplumsal ayrışmalardan doğan tutum ve davranışlar; toplum içinde kriz, şiddet ve soykırımlara neden olmuştur.

1.1.Çatışma Kavramı

İnsanlık tarihinin en eski teorik yaklaşımlarından biri olan çatışma kavramı; sosyoloji, siyaset, ekonomi, antropoloji, uluslararası ilişkiler alanında incelenen önemli konuların başında gelmektedir. Sözlük tanımı ise “1. Çatışma işi, 2. Savaş sırasında küçük birlikler arasında ilk silahlı vuruşma”¹ anlamlarına gelen çatışma (*conflict*) birden çok aktörün, karşılıklı olarak birbirini amacın dışına atma ve karşılıklı olarak birbirinin üstünde güç kullanmaktan uzak durmadan, karşılıklı egemenlik sağlanmasıyla ortaya çıkan toplumsal düzensizlik durumunu ifade etmektedir.² Benzer şekilde, İngilizce *conflict* kelimesi üzerinden yapılan tanımlamalarda ise “anlaşmazlık, çekişme, kolayca bir araya gelemeyen fikirler, birbirinden farklı durum”³ manalarına gelen, kişiler arası yaşanan uyuşmazlıklardır. Çatışmanın birçok

¹ Ahmet Doğan, **Büyük Türkçe Sözlük**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2013, s. 240.

² Graham Evans, Jeffrey Newnham, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Çev. Ahsen Utku, İstanbul, Gökkuşbe Yayınları, 2007, s. 127.

³ **Oxford Learner's Thesaurus a Dictionary Of Synonyms**, UK, 2007, s. 132.

nedeni olduğu gibi tanımlanması da disiplinler arasında farklılık göstermekte, bu tanımlamalardan biri “En genel anlamıyla, birbiriyle uyuşmayan iki güç (düşünce, duygu, dürtü, vs) arasındaki karşıtlık”⁴ olarak belirtilmektedir.

“Karşıtların itişmesi... Antikçağ Yunan felsefesinde çatışma kavramını *karşıtların savaşı* olarak ileri süren ilk düşünür, Herakleitos’dur.”⁵ Herakleitos doğada gördüğü bu çelişme halini karşıtların birliği ve çatışma yasası olarak adlandırmaktadır. Başka bir ifadeyle, dünya düzeni çatışma üzerinden yönlendirilmekte, bu çatışma hali Herakleitos tarafından “savaşı her şeyin atası ve her şeyin kralı”⁶ şeklinde ifade edilmektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda çatışma veya uyuşmazlıklar olmasaydı, dünyada yaşam son bulurdu. Örneğin Birinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş, küresel iklim koşulları, su sorunu, sokak olayları, tartışma bütün bunlar farklı düzeyde ve şiddet içeren birer çatışmalardır. Bu yüzden çatışma gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası olup “dünya çatışma tarafından yönetilmektedir.”⁷ Bu bakımdan her şey kendi karşıtına yüklenen anlamlar ve etkileşimler doğrultusunda yaşam pratikleri ortaya koymaktadır.

Toplumda yaşanan bu uyuşmazlıkların gelişme evresine ve daha sonra da çatışma haline dönüşmesi çatışma durumunu meydana getirmektedir. Bu durum aynı zamanda toplumsal ilerlemenin de birer belirtisi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çatışmayı olumsuz bir durum olarak değerlendirmek yerine, iyi yönetilmiş bir çatışmadan pozitif değişim ve dönüşümler sağlanabileceği göz ardı edilmemelidir. Bunun neticesinde “bu değişim ve dönüşümün birikintisi doğru yönetilmezse, çatışma toplumsal dinamiklerin ölümüne neden olmaktadır.”⁸

Çatışma toplumsal yapının varlığından ziyade toplumsal adalet, toplumsal ayrımcılık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan farklı seviyelerde şiddete dayanmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal birleşmeyi sağlamadığı gibi, kaynakların paylaşılmasına ve egemenlik mücadelesine dayalı toplumsal sistemi açıklamaya çalışmaktadır. Toplumda bu değerlerin doğru paylaşılması noktasında yaşanan aksaklıklar bir sonraki

⁴ Selçuk Budak, **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2005, s. 177.

⁵ Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1994, s. 43.

⁶ Frank Thilly, **Bir Felsefe Tarihi**, Çev. Nur Küçük, Yasemin Çevik, İstanbul, İdea Yayınevi, 2010, s. 40.

⁷ Frank Thilly, **a.g.e.**, s. 40.

⁸ Orhan Hançerlioğlu, **a.g.e.**, s. 43.

çatışmanın yaşanmasına neden olmaktadır.⁹ Diğer bir tanıma göre, insan doğal bir varlıktır, ve bu sebepten iktidar hırsı ve kaynakların kullanımı üzerinde egemenlik kurmak için şiddete başvurmaktadır.¹⁰ Bu bakımdan değerlendirildiğinde hâkim paradigmanın gücünü kırması için çeşitli şekillerde ortaya çıkan şiddet, kriz, savaş vs. unsurlar çatışma ortamı yaratmaktadır.

*“Kişiler arası ilişkilerin özel bir durumu olan çatışma, çok farklı nedenlerden kaynaklanabilecek bir gerilim durumudur. Bu durum, anlaşmazlık, uzlaşmazlık bağdaşmazlık, uyumsuzluk, tartışma, kavga, gibi farklı durumlarla ilişkilendirilebilir. Kişilerin veya grupların birbirleriyle uyumsuzluğu, amaç ve hedeflerdeki farklılıklar, davranış ve tutum farklılıkları, iletişim bozuklukları ve benzeri nedenler, çatışmaya neden olabilir.”*¹¹

Çatışmanın geniş bir eksen üzerinde tanımlanması, farklı bileşenlerin birbirleriyle tepkimeye girmesiyle meydana gelen olgular zinciridir. Bu tepkimeler toplumsal yapının işleyişini sağlayan güç mekanizmalarının işlevini yitirmesine zemin hazırlamaktadır. Bir diğer tanımda, çatışmanın “demokratik bir yapının işlemesi, açık ve çoğulcu bir toplumun gelişmesi” açısından yararlı olduğu ileri sürülmüştür.¹² Nitekim açık ve şeffaf toplumlarda çoğulcu çatışma, toplumsal yapının güçlü olmasını sağlamaktadır. Bu yüzden toplumsal sistemin doğru işlemesi için kalabalıkların istikrarlı bir vaziyette toplumsal kurumlarla uzlaşma içinde olması önemli bir rol oynamaktadır. Bir diğer husus çokluğun tutum ve davranışlarından orantısız hareket etmesi sorunlara yol açmaktadır.¹³ Benze şekilde uluslararası ilişkilerin realist ve liberal yaklaşımlarında çatışma hem bir yaptırım (güç) uygulaması hem de uluslararası sistemde diyalog, uzlaşma, müzakere davranış örneği olarak ifade edilmektedir.

⁹ Jacques Attali, **21. Yüzyıl Sözlüğü**, Çev. Kosta Sarioğlu, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 1999, s. 77.

¹⁰ William Outhwaite, **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, Çev. Melih Pekdemir, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s. 130.

¹¹ Nuri Bilgin, **Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003, s. 72.

¹² Andrew Edgar, Peter Sedgwick, **Kültürel Kuramda Anahtar Kavramları**, Çev. Mesut Karaşahan, İstanbul, Açılım Kitap, 2007, s. 79.

¹³ Flippo Del Lucchese, **Machiavelli ve Spinoza’da Çatışma, Güç ve Çokluk**, Çev. Orkun Güner, İstanbul, Otonom Yayıncılık, 2016, ss. 214-215.

1.1.1. Çatışma Kuramı ve Çağdaş Çatışma Yaklaşımları

Çatışma kuramı, bir iktidar savaşı ya da siyaset alanı olarak idealleştirilen maskelenmiş bir egemenlik savaşı olarak tanımlanmaktadır.¹⁴ Dolayısıyla, iktidar ve egemenlik savaşı toplumsal alandaki farklı yapıların örgütsel hareketleriyle toplumun yapısını farklı şekilde yeniden inşa edilmesi için çeşitli bileşenlerin bir arada bulunduğu çatışma evresi olarak ifade edilmektedir.¹⁵ Bu yüzden, çatışma teorisinin temel ilkeleri ‘‘istikrarsızlık ve değişim, toplumsal yapının kilit öğeleri olarak belirtilmektedir.’’¹⁶ Bununla beraber çatışma yapısal işlevselliğe karşı gelecek toplumu bir güç ve rekabet alanı olarak görürken, yapısal işlevsellik ise toplumsal düzeni; değer, ahlak ve normlar bütünü olarak görmektedir.

Çatışma kuramı, zaman ve mekân etkileri farklı olsa dahi toplumu çatışmalar zinciri olarak incelemektedir. Bu değerlendirmeler ışığında savaşlar, devrimler, isyanlar, uluslararası arenada güç rekabeti olarak kendini göstermektedir. Kuşkusuz bu bağlamda, devletler arası çatışmalar veya devlet içi çatışmalar farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıklar sebebiyle iktisadi, siyasi, din, terör eylemleri, etnik milliyetçilik vs. toplumsal dinamiklerin farklı seviyelerdeki değişim ve dönüşüme uğraması toplumsal sistemi bozmakta ya da yok etmektedir. Bu seviyelerden biri de mikro düzeyde yaşanan çatışmalardır. Bu düzeydeki çatışmaların amacı kişiler arasındaki üstünlüğün ele geçirilmesi olarak ifade edilmektedir. Genellikle çatışmalarda söz konusu davranış ve tutumlar hem devlet içi hem de devletler arası çatışmaların formasyonunu belirleyen etkenler olup, güç ve otorite elde etme ihtiyacından doğmaktadır. Bununla birlikte, güç ve otoritenin azınlık gruplar üzerinde etki edebilmesi için ekonomik kaynakların adil ve doğru bir şekilde dağıtılması gerekmektedir.

1.1.1.1. Lewis A. Coser Çatışma Teorisi

Çatışma toplumsal gelişmenin en önemli sorunsalı olarak görülmektedir. Bu sorunsal geleneksel toplumların ilerlemeci yapısının bir ögesi olarak anlaşılırken, aynı zamanda geleneksel toplumların varoluşsal mücadelesinin gerçekleşmesine katkı

¹⁴ William Outhwaite, **a.g.e.**, s. 162.

¹⁵ **Sosyal Bilimler Ansiklopedisi**, ed. Yekta Saraç, C. 1, İstanbul, Risale Basım Yayın, 1990, s. 224.

¹⁶ William Outhwaite, **a.g.e.**, s. 162.

sunmaktadır. Bu yüzden, geleneksel toplumların gelişmişlik sorunsalı belirli bir düzen dahilinde var olurken, çatışmacı düzen toplumların 'ilerleme' gücüne sahip yaşamsal formlar inşa etmesine yardımcı olabilmektedir.

Bu suretle çatışma kavramı olumsuz bir mana çağrışımında bulunsa bile, çatışma toplumsal varoluşun tetikleyici unsuru olarak varlığını korumaktadır. Coser'e göre, çatışma bir grubun sosyal adaptasyonu ve sürekliliğini, birleşmesini, muhaliflere ya da düşmanlara karşı bir arada olma işlevini ortaya koymaktadır. Devlet içi çatışmalar sosyal yapıyı uyumlu hale getirirken, aynı zamanda çatışmalar yeni oluşumlardan bağımsız değildir.¹⁷ Bundan dolayı çatışma insani ilişkileri düzenleyebilir ve toplumda var olan normları yeniden canlandırabilmektedir. Bu bakımdan çatışma riski her zaman toplum içinde işlevsel olarak varlığını koruyabilmektedir.

Öte yandan çatışma, ayrılmış bireyleri bir arada tutarak, onların diğer sınıflara karşı mücadele etmesini, muhalif gruplara ve düşmana karşı ortak hareket etmesini sağlamaktadır.¹⁸ Bu tür çatışmalar ortak hedef noktasında birleşerek, birleşme bağları olmayan toplumların aidiyet duygusunun yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu tür çatışmalara olumsuz anlamlar yüklenilmezken, toplumsal varoluşun aşamalarında kalıcı bir düzen ve ilerleme amacı taşıyabilmektedir. Coser, *The Function of Social Conflict* adlı çalışmasında çatışmayı iki farklı şekilde tanımlamıştır. Bunlardan ilki iç çatışma olarak belirlemiştir. İç çatışma her zaman olumsuz anlamlara gelmemektedir. Çünkü şiddetin varlığı, grubun bir arada olmasını ve birleşmesini sağlarken, iç çatışmaların yaşanmadığı toplumlarda otoriter yapılar baskılarını artırabilmektedirler.

Coser'a göre çatışma bir toplumda denge unsuru olarak da varlığını korumaktadır.¹⁹ Bir diğer ise dış çatışma, makro-düzeyde toplumsallaşma, toplumsal ilişkilerin geliştirilmesi, sosyal kimliklerin inşasında, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu etkenler bir arada yaşayan toplulukları paydaşlar haline getirerek, onları dış tehditler karşısında ortak mücadele ahlaki elde etmelerini sağlamaktadır.²⁰

¹⁷ Lewis A. Coser, **The Functions of Social Conflict**, New York, The Free Press, 1956, s. 151.

¹⁸ Lewis A. Coser, **a.g.e.**, s. 35.

¹⁹ Lewis A. Coser, **a.g.e.**, ss. 67-68.

²⁰ Muzaffer Ercan Yılmaz, **Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü İnsan Uyuşmazlıklarının Kaynakları ve Çözüm Paradigmaları**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s. 61.

Toplumsal değişim ve dönüşümlere neden olan etkenlerin incelenmesi, ampirik çalışmaların yapılması genel bir tutarlılık ilkesi göstermeyebilir, çünkü ‘‘toplumlar arasında şiddete dayanan çatışmalar (savaş) ve toplum içinde şiddete yol açan çatışmalar (devrim, karşı devrim ve iç savaş)’’²¹ gibi toplumsal hareketler toplumun dinamizmini canlı tutarak farklı seviyelerde süreklilik göstermektedirler. Bu aşamada çatışma bir toplumda değişim ve dönüşüm aracı olarak değer görmektedir. Bu değişim ve dönüşümler toplumun dinamiklerini, yaşam fonksiyonlarını ve kurallarını çatışma üzerinden yeniden betimlemektedir.

Genellikle çatışma bir ilişkideki işlevsel bozukluk olarak algılansa da bu ilişkinin sürdürülebilmesi için gerekmektedir.²² Bu bakımdan, toplumsal işlevsellik çatışmanın kimlik oluşturma aşamasında makro-düzeyde, büyük çadırın altında birleşmesi için önem arz etmektedir. Dolayısıyla toplum içinde rekabetin artmasını ve toplumsal direncin kazanılmasını sağlamaktadır. Bu durumu devletler arası rekabet olarak yorumladığımızda, bunu bir güç mücadelesi olarak görmemiz mümkündür. Zira devletler arasında yaşanan çatışmalar karşılıklı üstün olma durumuna dayanırken, üstün olanı yakalama psikolojisi ise otoriter yapılar ve farklı anlayışlara sahip ideolojilerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.²³ Örneğin, Amerika ile Sovyetler Birliği arasında Soğuk Savaş boyunca silah sanayisinde yaşanan rekabet olağanüstü harcamalar yapılmasına neden olurken, silahlanma yarışında bütün dünyayı yok edecek düzeyde artış gözlemlenmiştir.

1.1.1.2.Ralf Dahrendorf Çatışma Teorisi

Post-modern çatışma teorisine katkı sağlayan önemli düşünürlerden biri olan Ralf Dahrendorf, toplumlarda çatışma olgusunu güç esasına göre açıklamıştır. Çünkü toplumsal çatışmalarda güç ve iktisadi fenomenler birbirinden ayrı düşünülemez, iktisadi üretim araçlarını gücün kaynağı olarak görmek mümkündür. Bu yüzden Dahrendorf, toplumların değişim ve dönüşümlerini güç ve iktidar ilişkileri üzerinden açıklamıştır. Fakat, Marks ve Engels ise çatışmayı toplumun ekonomik araçlarını elinde bulduran iktidar seçkinlerinin, ekonomik yapının içinde politik toplumun

²¹ T.B. Bottomore, **Toplumbilimi Sorunlarına ve Yazınına İlişkin Bir Kılavuz**, Çev. Ünsal Oskay, İstanbul, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret Aş., 2015, s. 291.

²² Lewis A. Coser, **a.g.e.**, s. 47.

²³ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 40.

yansıması olarak belirtmişlerdir.²⁴ Ralf Dahrendorf, “Karl Marx’ın toplumsal kuramını kısmen red, kısmen kabul ederek ve değiştirerek kendi kuramını kurmuştur.”²⁵ Bu yüzden, Karl Marx toplumundaki çatışmaları üretim araçlarının mülkiyeti ve kontrolü üzerinden analiz ederken, Dahrendorf çatışmayı güç ve iktidar üzerinden incelemektedir.

Dahrendorf’e göre, Karl Marx’ın kapitalist toplumlarda öngöremediği, işçilerin örgütlenmesi ve sendikalaşması ile sınıf çatışmasının kurumsallaşmasıydı. Bu örgütlenmeler işçi ve emek gücünü kontrol altına alarak, böylece, işçi ve emeği alınıp-satılan bir pazarlık nesnesi olarak kullanılmaya başlanılmaktadır. Bundan dolayı çıkar grupları çatışma eylemini meşru bir zemine kaydırmayı başardıkları gibi sürekli bir örgütlenme halini kontrol altına almaktadırlar. Dolayısıyla, çıkar grupları güç ve otoriteye bağlı kalarak, emek ve iş piyasasını uyumlu hale getirdiler. Bu bakımdan yapılan değerlendirmeler, değişim ve dönüşümleri kısmen silahlı sokak gösterilerine veya iç savaşa dönüştürebilmektedir.²⁶ Fakat devletin meşru güç kullanma yetkisi çatışmanın varlığını kısmen sonlandırırsa da, bu çatışmanın tam anlamıyla biteceği anlamına gelmemektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı gücü elinde bulunduranlar özgürlüğü ele geçirirken, özgürlüğünü kaybedenler ise otoritenin aldığı kararlar altında yönetilmektedirler.²⁷ Ralf, çatışmayı açıklamaya çalışırken sadece iktisadi yaklaşımların incelenmesini doğru bulmamıştır. Aynı zamanda çatışma siyasi otorite tarafından kullanılan güç ve baskı aracı olarak ifade edilmektedir.

Bu yüzden çatışma toplumdan ayrı düşünülemez ve toplumların ilerlemesi için sürekli devam etmektedir. Neticede çatışmayı önlemeye çalışmak büyük bir yanılğı olacaktır. Çünkü çatışma toplumun bütün damarlarında mevcuttur. Benzer şekilde siyasal iktidarın orantısız şiddet kullanma yetkisi ile oluşturduğu norm ve yasalar, egemenliği altındaki azınlık gruplar arasında sürekli bir çatışma meydana getirmektedir. Çünkü sürekli çatışma vaziyeti ile sanayileşme sonrası toplumsal

²⁴ Alan Swingewood, **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi**, Çev. Osman Akınbay, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 211.

²⁵ Margaret M. Polama, **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, Çev. Hayriye Erbaş, Ankara, Gündoğdu Yayınları, 1993, s. 116.

²⁶ Ralf Dahrendorf, **Class and Class Conflict in Industrial Society**, California, Stanford University Press, 1959, ss. 65-66.

²⁷ Zygmunt Bauman, **Sosyolojik Düşünmek**, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2009, s. 128.

hareketler arasında bir paralellik gözlemlenmiştir. Yukarıdaki yaklaşımlar neticesinde sürekli çatışma sadece iktisadi temelli çatışmalar olmayıp, aynı zamanda toplumun farklı ihtiyaçlarından dolayı ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.1.1.3.Georg Simmel Çatışma Teorisi

Georg Simmel, sembolik etkileşimcilik ve alışveriş teorisinin gelişiminde önemli bir rol oynayan makro-sosyolog olarak bilinmektedir.²⁸ Simmel, toplumsal çatışmalara birden çok neden ve doğruluklar bağlamında bakar, olaylar ve değerleri birleştirir, hiçbir değişkeni sabit değildir, değişip, dönüşebilmektedir. Bununla birlikte insanı sadece birey olmaktan öte, bir dizi ilgi ve kavram, düşünce ya da yaratma gibi ‘çoklu varlık’ olarak tanımlamaktadır.²⁹ Bir insanın düşünsel tasavvurunda bir başkasına karşı oluşturduğu eylemsel tavırlar ve yanlışlıklar bilgi eksikliğinden kaynaklandığı gibi, önyargılara dayalı basit hatalar zincirinden de kaynaklanmaktadır.³⁰

Bir diğer yaklaşıma göre, Simmel ‘metropol ve zihinsel yaşantı’ makalesinde toplumda bireyler arasında devam eden etkileşimi bir alışverişe benzetmektedir. Birey şehir yaşamında öznel bağımsızlığında kurtulmuş, fakat nesneleşmeye başlamıştır.³¹ Bu değerlendirmeler doğrultusunda toplumsal etkileşimde sevdiğimiz ya da sevmediğimiz insanlara daha çok zaman ayırmaktayız. Dolayısıyla, bu insanlara güvenir, zarar gördüğümüzde ise onlardan uzaklaşırız. Simmel’in ‘metropol ve zihinsel yaşantı’ çalışmasına göre, zaman ve mekân akışkanlığı karşısında değerlerin yitirilmesi aynı zamanda sosyal ve kültürel ilişkilerin de zayıflamasına neden olmaktadır.³²

Bu durum karşısında yalnızlaşan birey kültürel motivasyonlarından uzaklaşarak, kültürsüzleşme ile karşı karşıya kalmaktadır. Simmel ise para felsefesinde kültürel

²⁸ George Ritzer, **Sosyoloji Kuramları**, Çev. Himmet Hülür, Ankara, de ki Basım Yayım, 2013, s. 159.

²⁹ Deena Weinstein, Michael A. Weinsteni, “Çatışmanın Boyutları: Georg Simmel ve Modern Yaşam”, **Georg Simmel, Sosyolog, Sanatçı, Düşünür**, Çev. Gülay Kızıler, ed. Jale Özata Dirlikyapan, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2011, s. 40.

³⁰ Georg Simmel, **Bireysellik ve Kültür**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul, Metis Yayınları, 2009, s. 35.

³¹ Metin Gültekin, “Georg Simmel’in Düşüncesinde Modern Toplum ve Tüketim Kültürü”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı, 20, 2007, s. 240.

³² Donald N. Levine, vd., “Georg Simmel, Sosyolog, Sanatçı, Düşünür”, **Simmel’in Amerikan Sosyoloji Üzerindeki Etkisi II**, Çev. Gülay Kızıler, ed. Jale Özata Dirlikyapan, Doğu Batı Yayınları, 2011, s. 96

değerlerin insana ve özneye değer atfettiğini öne sürer; ona göre insanı insan yapan, ürettiği kültürel değerler olarak ifade etmektedir. Çünkü modern dönemin iktisadi koşulları ve kitle kültürünün yaygınlaşması karşısında bireyin toplumsallaşmanın dışında psikolojik olarak da incelenmesi gerektiğine inanmaktadır.³³ Nitekim modern yaşam insanı sadece belirli bir noktanın merkezine alarak, başka alternatifler sunma veya üretme imkanını elinden almaktadır. Ayrıca modern yaşam bireyin biyolojik düzeyinde etkili olduğu gibi inanç ve kültürel değerlerin yozlaşmasına da neden olur ve böylece bireyde iç çatışma meydana getirmektedir.³⁴

Bu çerçevede toplumsal gerçekliğin inşasında geçmiş ile gelecek arasında farklı alanlarda ve tabakalarda fenomenlerin üretilmesi çatışma ve uyumsuzlukları artırmaktadır.³⁵ Etkileşim, bireyler arasında bir toplumsallaşma evresi ise çatışma en önemli etkileşim evresi olarak ifade edilmektedir. Bu yüzden bireysel olarak var olması yeterli değildir. Çünkü çatışmanın ortaya çıkmasında çeşitli etkileşim faktörleri rol oynamaktadır.³⁶ İlk toplumsal formlarımızı inşa ederken kullandığımız gerçeklik sabit kalırken, etkileşim evresindeki değişim ve dönüşümlere karşı toplumlar kendi gerçekliğine karşı yabancılaşır hatta isyan etmektedirler. Bu süreç, uyumsuzlukların düşmanlığa dönüşmesine neden olurken, daha geniş tartışma konularının ortaya çıktığı yabancılaşma evresi olarak da ifade edilmektedir. Kaldı ki çatışmalı süreçte düşman yaratma ve karşılıklı kötüleme yoluyla gruplar birbirlerine karşı yabancılaşması düşman imgesini yaratmaktadırlar. Dolayısıyla, karşılıklı kötüleme sürecinin uzaması taraflar arasında bölünme riskini artırmakta; ve gelecekteki çatışma olasılığı toplum üzerinde derin izler bırakmaktadır.³⁷

1.1.1.4.Randall Collins Çatışma Teorisi

Randall Collins çatışma teorisine göre; çatışma sadece dramatik olaylar üzerinden değil, aynı zamanda toplumda görünmeyen bir egemenlik savaşı olarak tanımlanmaktadır.³⁸ Bu bakış açısı, toplumsal düzeyde çıkarların korunması ve kâr

³³ Alan Swingewood, **a.g.e.**, s. 93.

³⁴ Georg Simmel, **Modern Kültürde Çatışma**, Çev. Tanıl Bora, Nazile Kalaycı, Elçin Gen, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009, s. 57.

³⁵ George Ritzer, **a.g.e.**, s. 162.

³⁶ Georg Simmel, **a.g.e.**, s. 87.

³⁷ Donald N. Levine, vd., **a.g.e.**, ss. 99-101.

³⁸ Randall Collins, **Sosyolojide Dört Ana Gelenek**, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Sentez Yayıncılık, 2015, s. 55.

amacı taşımaktadır. Bu yaklaşım hem iç savaş, devrim, karşı devrimler, toplumsal hareketlere hem de buz dağının görünmeyen yüzüne odaklanarak iktidara bağlı grupları incelemektedir. Nitekim, iktidara bağlı gruplar güç üstünlüğünü ele geçirmek için çeşitli derecelerde şiddet sarmalının içinde mücadele etmektedirler. Bu gruplar arasında, iktisadi kaynakların kullanımı ve siyasal otoritenin gücünü elde etme mücadelesi çatışmaya neden olmaktadır.

Randall Collins, toplumdaki çatışmaların mikro düzeyde incelenmesi gerektiğini öne sürerek bireyin başarılı olması, yozlaşması, acılardan keyif alması, hayvanlaşması konularında kriter boşluğu varken, bu belirsizliği çatışmalarda sadece buz dağının görünen yüzü olarak ifade etmektedir.³⁹ Bu anlayıştan ötürü, Collins çatışmaların bireysel faktörlerin mikro düzeydeki çıkarlarının korunması kaygısı ile başladığına inanmaktadır. Collins, diğer çatışma kuramcılarının aksine, çatışmayı daha çok birey üzerinden okumaya çalışır; çünkü çatışmanın oluşma evresinde, kökenlerinde, fenomenoloji ve etnometodolojinin etkisine de inanmaktadır.⁴⁰

Collins'in değerlendirmeleri neticesinde makro düzeydeki toplumsal hareketler değişime uğrayabilirken, mikro düzeydeki çatışmalar bireye bağlı kültürel kodlar sebebiyle daha az değişime uğramaktadır. Ayrıca, Collins çatışmayı günlük hayatın rutinlerine odaklayarak, birey ve bireyler arası etkileşim üzerinden anlamlandırmaktadır. Bu nedenle gündelik hayatta kişiler arasında inşa edilen iletişimin kaynağı, farklı paradigmalardan birleşim noktasına dayanmaktadır. Bu kesişim Goffman göre, gündelik hayatta etkileşim ortamında bireyler arasında statü rekabetine dayalı 'şiddet kullanımı' sürekli bir çatışma durumunu ifade etmektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, bireyler arasında çıkarların korunmasına ve daha fazla pay elde etme amacı ile sınıflar arasında güç gösterilerine neden olmaktadır. Çünkü çıkarların korunması ve sürdürülmesi olası çatışmaların doğmasına yol açmaktadır.⁴¹ Bu yaklaşımlara göre; tabakalaşma ile alakalı olan bu çatışma kuramı, rekabet eden sınıflar arasında mücadeleyi hiyerarşi düzleminde 'organize güç' olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla, "Organize güç mülkiyete, askeri ve siyasal kontrole

³⁹ C. Wright Mills, **Sosyolojik Tahayyül**, Çev. Ömer Küçük, İstanbul, Hil Yayın, 2016, s. 16.

⁴⁰ George Ritzer, **a.g.e.**, s. 271.

⁴¹ George Ritzer, **a.g.e.**, s. 273.

dayanmaktadır.’’⁴² Collins, bu mücadeleyi üç şekilde tasvir etmektedir. İlk olarak bireylerin öznel dünyaları, ikincisi bireyler arasındaki etkileşim bir diğeri ise insanlar arasında birbirini kontrol etme mücadelesi olarak belirlemektedir.⁴³ Bütün bunlar kişilerarası olası çatışmaların kaynağıdır. Bütün bu çatışma paradigmaları özne ile yapı arasındaki ilişkiden ortaya çıkarmaktadır. Buradaki amaç aktörün yani öznenin eylemleri üzerinden iktisadi, sosyal çatışmaların incelenmesidir.⁴⁴

‘‘Bu bağlamda daha önce sahip olunan değerleri kaybetmenin yaratacağı sancı veya o değere yeniden kavuşma arzusu, kişiyi sosyal uyumdan uzaklaştırmakta ve uyumsuzluğa itebilmektedir.’’⁴⁵

Özne kaybetme travmasını yaşarken, kaybedilen özgürlük veya herhangi bir değer karşısında kültürel varlığını daha fazla devam ettirememektedir. Genel bir perspektif çizdiğimizde Collins, Marxçı bir anlayışın temel noktasını kullanarak, etnometodoloji bir yöntemle bireylerin toplum içinde tutum ve davranışlarını mikro-düzeyde gözlemlemiştir. Böylece, bireylerin belirli rolleri icra ederken toplumda nasıl davrandığını anlamaya çalışmaktadır. Collins’e göre gündelik yaşamın etkileşimi basite indirgenmeyecek kadar önemlidir. Nitekim bireyler etkileşim ile toplumsal pratikler oluştururken, aynı zamanda toplumsal norm ve kuralları da inşa etmektedirler.

1.1.1.5.Johan Galtung Çatışma, Şiddet ve Barış Modeli

1959 yılında Uluslararası Barış Enstitüsünü kuran Johan Galtung, 1964 yılında yayınlanmaya başlanan *Journal of Peace Research* Dergisinin de kurucusu ve editörlüğünü gerçekleştirmiştir. Dergi, çatışma teorisinin yanı sıra savaş ve barış kavramları üzerinde kapsamlı çalışmalar geliştirmiştir. Bunlar arasında yapısal şiddet, pozitif ve negatif barış kavramlarını siyaset teorisi bağlantıları üzerinden ele alan çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda farklı disiplinlerden çatışma çözümü ile ilgilenmiş ve karar alma süreçlerinde meydana gelen uyumsuzlukların çözümü noktasında yeni teoriler ortaya atılmıştır.

⁴² Randall Collins, **a.g.e.**, s. 230.

⁴³ George Ritzer, **a.g.e.**, s. 273.

⁴⁴ Alan Swingewood, **a.g.e.**, s. 297.

⁴⁵ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 34-35.

Johan Galtung, genel olarak bu yaklaşımları dört farklı kategoride tanımlamaktadır. Bunlardan ilki, kişinin kendisiyle ve başkaları arasında yaşanan mikro-çatışmalardır. Bu yaklaşım, günlük yaşamsal pratiklerimizde ortaya çıkan uyuşmazlık, çatışma; saldırganlık, şiddet olgusu olarak yaşam alanlarımızın temel etkenlerinden biridir. Nitekim tarafların yaşamsal öneme sahip ihtiyaçlarının yetersiz kalması, bunların karşılanmaması, yaşamsal pratiklerde zaman zaman suç, terör vb. yasadışı oluşumlara yönelmelere neden olabilmektedir.⁴⁶ Bütün bunların yanında günlük olaylar, seçim yapmakta zorlanacağımız iç gerilimler çatışma doğacağını işaret etmektedir.⁴⁷ Bu yaklaşıma göre, çatışma analizini yüzeysel olarak incelemektedir. Açıkçası, eğer bir yerde çatışma meydana geldiyse tarafların ya da kişilerin söz konusu ihtiyaçları karşılanmamış demektir.

İkinci tanım ise, kişi ve psikolojiden ziyade toplumsal düzeyde yaşanan orta büyüklükteki çatışmalara yönelmektedir. Toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde işlemesi için, kurumların dengeli bir şekilde işlevsel olması gerekmektedir. Diğer bir durumda; etnik, ekonomik, sınıfsal, siyasal katılım ve toplumsal eşitsizlik, eğitim ve sağlık hakları, toplumsal uyuşmazlıklara odaklanarak grupların birbiri ile olan ilişkilerine dikkat edilmelidir. Dolayısıyla, grup aidiyetlerinden doğan tutum ve davranışları soykırım, düşmanlık, tehdit unsuru olabilmektedir. Bu durumda toplumun farklı yerlerinde kriz, şiddet ve soykırımlar meydana gelebilmekte; bu yaklaşımın çatışma çözümü noktasında ise toplumda diyalog çalışmalarına odaklanarak ortak yaşam amaçlarına önem vermektedir.⁴⁸

Üçüncü tanım ise, devlet ve milletler arasında yaşanan makro-mega çatışmalardır. Galtung, devleti belirli bir toprak parçası olarak tanımlarken, milleti ise belirli bir kültürel birikime sahip ve bir coğrafyaya iliştilirilmiş insanlar topluluğu olarak ele almaktadır. Devletler arasındaki sınırlar coğrafi sınırları belirlerken, kültür de insanlar arasındaki sınırları belirlemektedir.⁴⁹ Yukarıda değerlendirmeler doğrultusunda, eğer bir devlette birden çok millet bir arada yaşamaktaysa hangi hukuk

⁴⁶ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 26-29.

⁴⁷ Johan Galtung, **Transcend and Transform an Introduction Conflict Work**, London, Pluto Press, 2004, s. 6.

⁴⁸ **A.e.**, s. 46.

⁴⁹ Murat Cihangir, “Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek: Çatışma Çözümüne Giriş”, **Uluslararası Ekonomi, Siyaset, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, Sayı 1, 2018, s. 54.

ve kurallar bütünlüğüne göre yönetileceğine dair çatışma meydana gelebilmektedir. Çünkü dünya üzerinde 200'ü aşkın devlet bulunurken buna karşın iki bine yakın millet bulunmaktadır. Bu bakımdan, milletlerin hak talep etmeleri sosyal düzensizliğe neden olurken, aynı zamanda çatışma sayısının artarak devam etmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu devletlerden sadece yirmiye yakını ulus-devlet olarak yönetilmekte, geriye kalan diğer devletler ise içinde bulundukları çeşitli milletlerle en az sözlü düzeyde çatışmalı bir süreçle her an karşı karşıya gelebilmektedirler.

Bu tür durumlarda çıkar uyumsuzlukları, düşmanlık hissi rasyonel bir çözüm üretme noktasından sorunlar yaratmaktadır. Çünkü bu toplumlar atalarından kalan kin ve düşmanlık hissini her zaman taşımakta ve bu nedenle geçmişin derinliklerinde yaşanan travmalara takılıp kalmaktadırlar. Bu durum da toplumsal çatışmaların çözümsüzlüğüne neden olmaktadır.⁵⁰ Özellikle bu çözümsüzlüklerde, toplumsal analizler ve teorik yaklaşımlar ile ortak değerlerin, iş birliği, güç ve iktidar paylaşımı gibi hususlara odaklanmalıdır.⁵¹ Ayrıca, ortak akıl ve sağduyulu insanların desteğiyle de şiddetsiz ve güçlü bir toplum oluşturulmaktadır.

Bu bakımdan sosyal düzen, adalet duygusu toplumsal kurallar ve normlar milletlerin davranışlarını belirli ölçülerde sınırlayan değerlerdir. Sanayi öncesi toplumlarda, kural ve normlar ortak inanç değerleri üzerinden yorumlanırken, sanayi sonrası toplumlarda ise karşılıklı bağımlılık ilkesi esas alınmaktadır. Özellikle bağımlı durumda bulunan milletler için söz konusu durum trajediye dönüşmüştür. Bu durum, siyasal katılım, seçme ve seçilme hakkı noktasında yaşanan bazı eksikliklerle beraber çatışmaların yaşanmasına zemin hazırlamış; tüm bunlar toplumda uyum problemi yaratmıştır. Dolayısıyla, toplumsal aktörler korku ve endişeden kaçmak için ortak değerlere itaat etme eğilimi göstermektedir. Bu eğilimler genellikle bizim dışımızda, bizi yönetenlerin norm ve değerleri ile paylaşılan mecburi bağımlıklarımızdır.⁵² Bu değerler zaman içinde toplumda negatif tutum ve davranışların sergilenmesine neden olmaktadır. Çünkü insanlar kendi soyundan gelen insanlar tarafından yönetilmeyi istemektedirler.⁵³

⁵⁰ A.e., s. 55.

⁵¹ Ralf Dahrendorf, a.g.e., s. 65.

⁵² Ümit Tatlıcan, **Sosyoloji ve Sosyal Teori Yazıları**, İstanbul, Sentez Yayıncılık, 2011, s. 154.

⁵³ Johan Galtung, a.g.e., ss.73-74.

Johan Galtung'un son tanımı ise, bölgeler ve medeniyetler arasındaki büyük çatışmalardır. Bölgeler genellikle birbirlerine yakın ülkeler ve iş birliği içindeki devletlerden meydana gelmektedirler. Bu bölgeler kültürel ve iktisadi anlaşmaları gereği birbiriyle yakın ilişkiler içinde bulunmaktadırlar. Örneğin; Soğuk Savaş (1949-1989) dönemi Doğu-Batı karşıtlığı gibi iki farklı bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgesel ve medeniyet ayrımının bir diğer anlamı devletlerin gücü olarak da tanımlanabilmektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, bölgesel ayırım kuzeydeki ülkelerin güçlü ve zengin olması, güneydeki ülkelerin yoksul olarak betimlenmesidir. Ayrıca, medeniyetler ise birbirine yakın milletlerden oluşan ideoloji, dil, semboller, kültürel, bilimsel ve bilim dışı çalışmaların bütünlüğü ile bilinmektedir: örneğin farklı Hristiyanlık anlayışı; farklı İslam anlayışı bütün bu inanç anlayışları tüm dünya için birer alternatif olarak kendilerini göstermektedirler.⁵⁴ Bu bakımdan yapılan değerlendirmeler neticesinde, çatışmaların kaynağı geçmişin derin izlerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla, bölgesel ve medeniyetler arasındaki çatışmaların çözüm noktası diyalog köprülerinin kurulmasına bağlıdır.

Devletler ve milletler arasındaki ilişkiler mikro-çatışma seviyesinden bölgesel ve medeniyetler (makro-çatışma) seviyesine çıkarken çatışmanın çözümü noktasında karşılıklı bloklar inşa edilmektedir. Bloklaşma eğilimleri ile 1648 Vestfalya Barış Antlaşması'ndan beri uluslararası sistemde güçlü devletler tarafından bir denge sağlanmaya çalışılmaktadır.⁵⁵ Nitekim, Soğuk Savaş boyunca bloklar arasında büyük savaşlar yaşanmamış; aksine farklı kutuplar arasında güç dengesi sağlandığı için savaş yerine negatif bir barış süreci yaşanmıştır. Bu bakımdan, makro-çatışmaların çözümsüzlüğü devletleri ve onların ilişkilerini etkilediği gibi, tüm dünyayı olumsuz etkilemektedir. Bu etkiler güvenlik anlayışından uyuşmazlıkların çözümüne kadar, toprak bütünlüğü ve yaşam mücadelesi gibi konularda devletler kendilerini savunma hakkını elde etmektedirler.

Galtung'un yaklaşımlarına göre, çatışmalar birer domino taşı etkisi yaratmaktadır. Bir tarafın tutum ve davranışlarına diğer taraflarca farklı bir şekilde tepki verilmektedir. Açıkçası, karşı tepki esasında bir başkaldırıdır. Böylelikle,

⁵⁴ A.e., s. 115

⁵⁵ Aydın Aydın, Emir Bakıncak, "Uluslararası Güç Dengesi ve İki Kutuplulukta İlişki", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2016, s. 98.

karşılıklı bu eylemler çatışmanın yönünü belirtirken, genel olarak bu tür çatışmalar çıkmaza girmektedir. Bu sebeplerden ötürü çatışmanın nasıl bir değişim ve dönüşüm içinde olacağı tahmin edilememektedir. Bu nedenle çatışmaların seyrine yönelik tahmin ve çıkarım yapmakta zorlanılmaktadır. Fakat her çatışma kendi içinde çözümünü ve çözümsüzlüğünü barındırsa da belirli hususlarda ortak noktalar bulunabilir.⁵⁶ Kaldı ki çatışmanın unsurları her ne kadar kutuplaştırıcı olup, tarafların kendi aralarında gruplaşmasına yol açsa da belirli noktalarda birleşmesini de sağlayabilmektedir. Dolayısıyla, çatışmayı kaçınılmaz kılan ve sürekli hale getiren yapılar mevcuttur.⁵⁷ Bu yapılar güç farkından dolayı çatışmaya devam edebilmek için kıt kaynakların kullanımıyla siyasal üstünlük kurma mücadelesine girmektedirler. Bu bakımdan, taraflar arasında yaşanan üstünlük kurma mücadelesi çatışmadan uzlaşmaya diplomasi kanallarının kısır döngü içine girmesine neden olmaktadır. Daha sonraki süreçlerde şiddet kaçınılmaz bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında, “çatışma tarafların kendilerini içinde buldukları bir olgudur ve artan tehdit karşısında tarafların çok da seçenekleri bulunmamaktadır.”⁵⁸

Johan Galtung'un farklı seviyelerdeki tanımlarından da anlaşılacağı üzere çatışmaların birden çok nedeni olabileceği gibi pek çok çözümü de mevcuttur. Bu bakımdan, bazı çatışmalar çözümü de içinde barındırırken bazı çatışmaların çözüm yöntemi ise üçüncü taraflarca yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Johan Galtung 1960'ların sonlarına doğru hem simetrik hem de asimetrik çatışmaları kapsayan bir çatışma modeli geliştirmiştir. Bu model çatışmanın bir üçgen olarak görülebileceğini ifade etmektedir.⁵⁹ Çatışma, şiddet ve barış modeli; çatışmaların yoğunluğundaki artış, toplumların parçalanması, toplumsal durağanlığın doğasının değişmeye başlaması, toplumsal norm ve değerlerin bozulması, dayanışma kültürü gibi toplumu oluşturan öğeleri üç temel üzerinden değerlendirmektedir. Bu

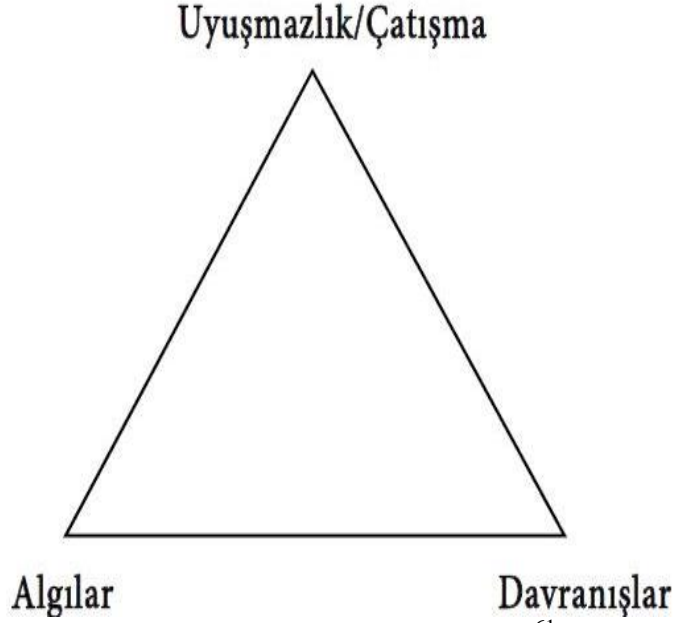
⁵⁶ Havva Kökarslan, Fırat Çapan, “Çatışma Çözümüne Temel Yaklaşımlar”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 49.

⁵⁷ Ümit Tatlıcan, **a.g.e.**, s. 86.

⁵⁸ Havva Kökarslan, Fırat Çapan, **a.g.e.**, s. 49.

⁵⁹ Oliver Ramsbotham, vd., **Contemporary Conflict Resolution The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts**, London, Polity Press, 2012, s. 10.

değerlendirmeler; ‘‘çatışmanın ya da uyuşmazlığın kendisi, algılar ve davranışlar’’⁶⁰ olarak incelenmektedir.

Grafik 1: J. Galtung’un Çatışma, Şiddet ve Barış Modeli.⁶¹

Galtung’a göre, çatışma üçgenin herhangi bir birleşeninden başlayabileceği gibi bütün unsurların birleşmesi de söz konusu olabileceğini ifade etmektedir. Bu bakımdan uyuşmazlık/çatışma, en az iki taraf arasında, birbirlerine karşı olumlu veya olumsuz çatışan tarafların çıkarlarını korumak adına dışa vurdukları bir mücadele biçimidir.⁶² Benzer şekilde çatışmalarda şiddet seviyesinin tırmanması taraflar arasında düşmanlık hissini arttırdığı gibi uyuşmazlığın çözüm noktasından uzaklaşmasına neden olmaktadır.

Bir diğer unsur ise algılar, pozitif ya da negatif olabilir, birbirlerine veya kendilerine karşı yanlış algı ve tutum oluşturabilirler, ama şiddetli bir çatışmada taraflar arasında bu algılar birbirlerine karşı tek tipleştirme eğilimi olarak ortaya çıkmaktadır. Genellikle acıma, öfke, korku ve kin gibi duygular ile ifade edilen algılar belli bir süre sonra duygu, inanç ve yabancılaşmaya dönüşebilmektedir.⁶³ Davranış, çatışma üçgeninin üçüncü birleşenidir. Davranış hem içten gelen hem de dıştan gelen uyarıcılara açık tepki gösterme biçimidir. Davranışlar; işbirliğine ya da düşmanlığa,

⁶⁰ Havva Kökarlan, Fırat Çapan, **a.g.e.**, s. 49.

⁶¹ Oliver Ramsbotham, v.d., **a.g.e.**, s. 10

⁶² Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 7.

⁶³ Oliver Ramsbotham, v.d., **a.g.e.**, s. 10

zorlamaya ya da uzlaştırmaya giden yolda şiddetli çatışmalar, yok etme, tehditler önemli bir rol oynamaktadır. Galtung, çatışmanın tamamında bütün birleşenlerin olması gerektiğini savunmaktadır. Bu bakımdan değerlendirdiğimizde dinamik bir çatışmada algılar ve davranışlar sürekli yer değiştirebilir, birbirlerini etkileyebilmektedirler. Fakat hangisinin öncelikli olarak başlayacağı konusunda bir kesinlik bulunmamaktadır. Ayrıca, Galtung'un (1990): doğrudan şiddeti (çocukların öldürülmesi), yapısal şiddeti (çocukların açlıktan ölmesi), kültürel şiddeti (çatışma durumu oluşturan ne varsa) bunlar arasında ayırımı ön görmektedir. Biz bu ayırımlarla çatışma davranışını değiştirerek doğrudan şiddeti, uyuşmazlıkları ve adaletsizlikleri kaldırarak yapısal şiddeti, tutumları değiştirerek kültürel şiddeti yönlendirebilmekteyiz. Bu ayırımlar daha geniş bir barışı koruma, barış inşası ve barış yapma stratejileri göstermektedir.⁶⁴

Barış kavramı üzerinde her ne kadar genel geçer bir tanımlama yapılsa da farklı kültürlerde 'savaş'ın karşıtı olarak öne sürülmektedir. Bu durum barış kavramına hem olumlu hem de olumsuz anlamlar yüklenmesine neden olmaktadır. Barış'ı anlamlandırma konusunda farklı kültürler ve medeniyetler arasında bir mutabakat sağlanamaması sorun oluşturmaktadır. Bu yüzden Galtung, barış kavramını negatif ve pozitif ayırma tabi tutarak daha çok pozitif barış çalışmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Galtung'a göre, negatif barış doğrudan şiddetin bütün aşamalarının yok edilmesi olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla, pozitif barış yapısal ve kültürel şiddetin üstesinden gelerek toplumsal uyumun sağlanması olarak ifade edilmektedir. Barış çalışmalarının en nihai amacı şiddetin ortadan kaldırılması ve güvenliğin tesis edilmesidir.⁶⁵

1.2.Küresel Boyutlarda Yaşanan Çatışmalar

Çatışma (*conflict*), insan davranışının dışa yansıyan doğal eylemlerinin bütünlüğünü ifade etmektedir. Çatışan taraflar nihai hedeflerine ulaşmak için birbirine karşı şiddet kullanma eğilimi göstermektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası siyasal düzende önemli yer tutan çatışmalar hem nitelik hem de nicelik olarak önemli değişim ve dönüşümlere uğramıştır. 1960'larda dünya siyasetinde

⁶⁴ A.e., s.11

⁶⁵ A.e.

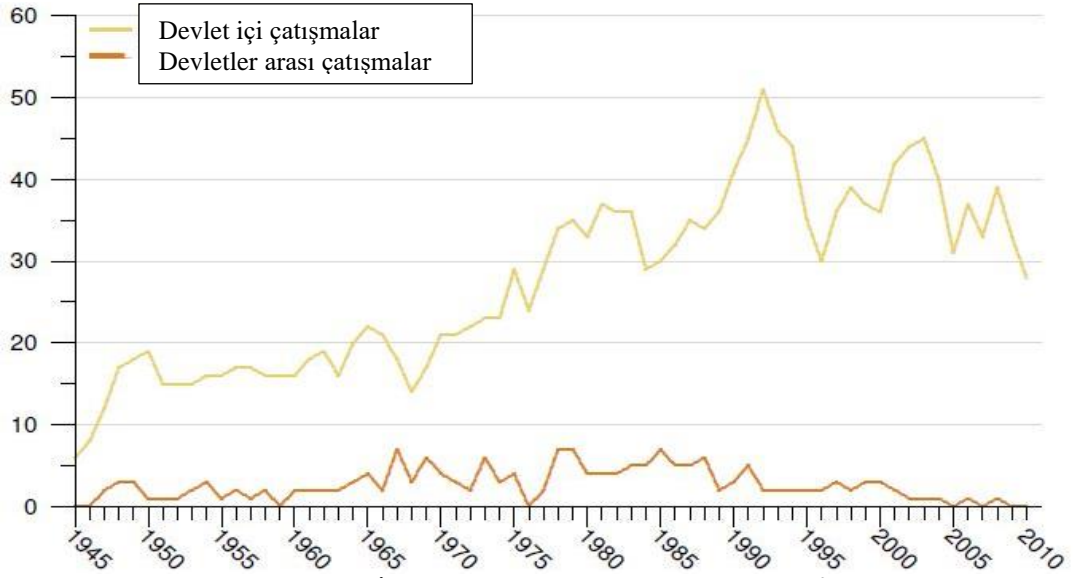
yaşanan hızlı toplumsal değişim ve dönüşümler hareketli bir siyasal değişimi de beraberinde getirmektedir. Örneğin; Vietnam savaşı, işçi hareketleri, yükselen sol hareketler, militarist ve paramiliter yapıların şiddet eylemlerinin artışı toplumsal çatışmaların yaşanmasına yol açtı ve demokrasi başlıca gündem konularıydı. Soğuk Savaşın bitmesi ve Berlin Duvarının yıkılması, Afrika, Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu coğrafyasında küresel çapta kanlı etnik milliyetçi çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan, dünya üzerinde çatışma sayısında yaşanan artışlar; temel insan hakları, kalkınma ve hukuk sistemini zayıflatarak ortak yaşam koşullarının ve toplumsal değerlerin yok olmasına, adil merkezi otoritenin bölünmesine neden olmaktadır.⁶⁶

Nitekim, iki büyük dünya savaşı ve ardından yaşanan Soğuk Savaş sürecinde devletler arasında yaşanan çatışmalarda bir azalma yaşanırken, Soğuk Savaş sonrasında devlet içi çatışmalar büyük bir sorun oluşturmaya başlamıştır. Bu yüzden devlet içi çatışmalar bazen militarist yapılar ve isyancı (örgüt, gerilla, özgürlük savaşçısı) örgütler merkezi otoritenin yokluğunda harekete geçmeleriyle başlar; bazen de devlete paralel hareket ederek, örgütlü şiddet kullanma hakkını elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Dolayısıyla, örgütlü şiddet kullanma hakkı bir kere eyleme geçerse, çatışma ve yok etme kaçınılmazdır.⁶⁷ Bu eylemler; toplumsal şiddet, parçalanma, iktidarın kendini yeniden mümkün kılması için ve iktidarını yeniden sağlamlaştırmak için zemin oluşturmaktadır.⁶⁸ Bu değerlendirmeler doğrultusunda, çatışma hem bir iktidar mekanizması görevi görürken hem de bir şiddet aracı olarak işlev görmektedir.

⁶⁶ Joseph S. Nye, JR. David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak Kurama ve Tarihe Giriş**, Çev. Renan Akman, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009, s. 293.

⁶⁷ Armağan Öztürk, ‘‘Küresel Terör Çağında Politik Şiddetin Meşruluğu Sorunu’’, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı, 81, 2017, s. 59.

⁶⁸ Barış Çoban, ‘‘Medya, Toplumsal Bellek ve Barış’’, **Medya Barış ve Savaş: Savaş Ortamında Barış Medyasını Yaratmak**, ed. Barış Çoban, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s. 9.

Grafik 2: 1945-2010 Devlet İçi ve Devletler Arası Çatışmalar.⁶⁹

Militarist yapılar ve isyancı (örgüt, gerilla, özgürlük savaşçısı) gruplar, özel ve kamusal alanları geçip toplumsal yaşama yerleşirlerse, “çatışmanın derinleşmesine, yayılmasına ve toplumun radikalleşmesine neden olmaktadır.”⁷⁰ Başka bir şekilde ifade edecek olursak, artık çatışmaların tarafları devletler değil, hükümete bağlı veya iktidar olmak isteyen organize gruplardır. HIIK, verilerinden de anlaşılacağı üzere devletler arasındaki savaşların sayısında azalma yaşanırken, militarist yapılar ve isyancı (örgüt, gerilla, özgürlük savaşçısı) gruplar tarafından başlatılan devlet içi çatışmalarda bir yükselme görülmektedir. Yukarıdaki değerlendirmeler neticesinde dünya, Soğuk Savaş sonrası devlet içi militarist yapıların orantısız şiddet kullanımına sahne olmuştur. Nitekim, bu gruplara herhangi bir ideoloji, otorite ve halk tarafından yeterli destek gösterilmedi. Fakat, bu durum orantısız şiddet kullanımına, göç ve soykırımların yaşanmasına neden olmaktadır.⁷¹ Bununla birlikte, Soğuk Savaş sonrası devlet dışı aktörler arasında yaşanan çatışmalarda ölen insan sayısı, Soğuk Savaş boyunca devletler arası yaşan çatışmalarda ölen insan sayısının iki katıdır. Bu durum artan şiddet eylemlerinin bir göstergesidir.⁷²

⁶⁹ Heidelberg Institute for International Conflict Research, **Conflict Barometer 2010**, German, Printed in Heidelberg, 2010, s. 3.

⁷⁰ Nezir Akyeşilmen, “Çatışma Yönetimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Analiz”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 29.

⁷¹ Haldun Yalçınkaya, **Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı**, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları, 2008, s. 335.

⁷² A.e.

1.2.1. Kùltùrlerarası Çatışmalar

Çatışma çözümünün ele aldığı meselelerin başında din, ideoloji, medeniyet ve mezhepsel çatışmalar gelmektedir. Bu meseleler ister doğrudan bir çatışma aracı olsun isterse inanç maksatlı siyasal bir çatışma aracı olsun, bütün inanç sistemlerinin siyasal ve fiziki çatışmaya doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etkileşimi kaçınılmazdır. Çünkü insanlar kendilerini bir inanç sistemi içinde var eder, aitlik hissi ile grup veya kimlik özdeşliği yaratırlar; fakat bu bağıllık evrensel değerlere uymak zorunda değildir. Bu tür durumlarda din, ideoloji, medeniyet, mezhepler insanları ortak bir paydada birleştirirken, aynı zamanda bu ortak nokta farklı kùltürlerle de uyuşmazlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.⁷³

Dünya, Soğuk Savaş sonrası hızla küreselleşmenin etkisi ile Batı'nın egemenliği etkisi altına girmiştir. Batı'nın kùltürel egemenliği karşısında kişiler veya gruplar kùltürel fenomenlerin isteklerini yerine getirmekte zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla, günlük hayatın etkileşimi içinde hızla yitirilen dinsel ritüeller karşısında birey ve toplum yok olmaya başlamıştır.⁷⁴ Bununla birlikte, Sovyetlerin dağılması ile komünizm gerilse de 'batılı liberal değerler'in yükselişi ile başlayan kapitalist sistem tüm dünyaya yayılmaktadır. Açıkçası, bu durum toplumsal hafızanın yitirilmesine neden olurken, kamusal alan ile mahremiyet arasındaki belirginliğin kaybolmasına neden olmaktadır.

Bu değerlendirmeler kùltür emperyalizmi, geleneksel toplumlarda demokrasi ve yaşam alanlarına müdahaleye neden olurken, çoğulcu toplumlarda 'özgürlük'lerin ve 'değer'lerin yitirilmesine, ortak yaşam alanlarının yok olmasına yol açmaktadır.⁷⁵ Bu durum karşısında Asya, Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu toplumları kapitalizm karşısında savunmasız ve müdahaleye açık hale gelmektedirler. Çünkü "Batı'nın egemenliği her zamanki kadar güçlü, hatta bazı bakımlardan, özellikle kùltürel meselelerde eskisinden de daha güçlüdür."⁷⁶ Bununla beraber, Batı egemenliği devlet

⁷³ Ahmet Taner Kışlalı, **Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları, 1998, s. 45.

⁷⁴ Georg Simmel, **a.g.e.**, s. 86.

⁷⁵ Amartya Sen, **Özgürlükle Kalkınma**, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004, s. 332.

⁷⁶ Amartya Sen, **a.g.e.**, ss. 327-328.

şiddetini toplumun bütün kesimleri arasında sıradanlaşmış bir kötülük olarak olağan akışı içinde belirginleştirmiştir.⁷⁷

Bu olağanüstü akış karşısında bir toplumsal hareket ortaya çıkmazsa, toplumu birbirine bağlayan değerler dağılır, norm ve kurallar yıkılır, çöküş sürecine girilir ve toplum değer kaybına uğramaya başlamaktadır.⁷⁸ Ayrıca 20. yüzyıl, gelişmiş fikir hareketlerinin son evresi ‘ideolojilerin sonu’ olarak bilinmesine rağmen, siyasi ve iktisadi liberalizmin başarısıydı. Küreselleşme rüzgârı bütün dünyaya yayılmış, komünist devletler popüler kültürün etkisine girmeye başlamışlardı. Böylece, hızla küreselleşen dünyada yerel değerler; din, ideoloji, medeniyet ve mezhepler büyük bir tehlike ile karşı karşıya kalmışlardı. Buna karşı bir tepki olarak da Soğuk Savaş sonrası liberal kapitalizme karşı muazzam bir tepki ve büyük bir çatışma tavrı olarak, etnik, dinsel, kültürel, militarist ve paramiliter yapılar baş göstermeye başlamışlardır.⁷⁹ Bu başkaldırı, siyasi ve iktisadi kalkınmanın belli başlı devletler tarafından kontrol edilmesinden kaynaklanmış; bu durum başarısız devletlerde sosyal-adalet, refah seviyesi, çevresel koşullara, şiddete bulaşma, terör eylemlerine kadar kaos ortamı yaratmıştır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, modern toplumda fırsatların eşit dağıtılması, farklı kültürel yapılar başta olmak üzere; toplumu savunmak, din, ideoloji, medeniyet, mezheplerin çeşitliliği ve toplumsal ahenk içinde barış inşası son derece önemlidir.⁸⁰

20. Yüzyılın ‘ulus-devlet’ modelinin önem kazanması ve SSCB’nin ‘büyük çadırı’nın dağılmasından sonra ortaya çıkmaya başlayan mikro-milliyetçilik akımları siyasal çatışmalara neden olurken, bunların etki alanı genişlemeye devam etmektedir.⁸¹ Dünya güç dengesinin bozulması ve merkezi hükümetlerin yetersiz kalmasından dolayı etnik, din, ideolojik ve mezhepsel çatışmalarda artış gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, kültürel farklılıkların tanınması, ifade özgürlüğü, temsil düzeyi, temel hak ve özgürlüklerin hukuksal dayanağı konusunda sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorunların bütün birleşenleri ile bir arada bulunduğu

⁷⁷ Armağan Öztürk, **a.g.e.**, ss. 60-61.

⁷⁸ Alain Touraine, **Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımız: Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?**, Çev. Olcay Kunal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002, ss. 168-169.

⁷⁹ Joseph S. Nye, JR. David A. Welch, **a.g.e.**, s. 426.

⁸⁰ Doğu Ergil, **Barışı Aramak: Dilde, Hayatta, Kültürde**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2010, s. 27.

⁸¹ **A.e.**, s. 133.

nadir bölgelerin başında ise Ortadoğu coğrafyası gelmektedir. Bu coğrafya tarihsel arka planında semâvî dinlerin doğduğu, göç ve ticaret yolları vb. çeşitli kabile ve milletlerin toplanma-yaşam merkezidir.

Tarih boyunca, egemen güçler bu coğrafyaya hâkim olmak için büyük mücadeleler vermişlerdir. Her mücadelenin sonunda farklı etnik, din, ideoloji ve mezhepsel gruplar sahneye çıkmıştır ve tüm bu miras Ortadoğu coğrafyasında hâlâ yaşamaktadır. Burası, kimi zaman birden çok dilin konuşulduğu, kimi zaman da birden çok inancın var olduğu bir coğrafya olarak karşımıza çıkmaktadır.

*“Bütün bunlar değişik medeniyetlerin bakiyelerini barındıran bu coğrafyanın içerisinde birçok farklılığı bir arada bulunmasına ve dolayısıyla toplumsal çatışmalara uygun bir potansiyele zemin hazırlamıştır.”*⁸²

Örneğin Irak’ın içinde barındırdığı etnik ve dini yapının çeşitliliği Ortadoğu coğrafyasında büyük bir kültürel zenginliği tasvir etmektedir. Bu çeşitlilik tarih boyunca bazen uyuşmazlıklara bazen de çatışmalara yol açmıştır; çatışmaların temelini özellikle etnik ve mezhepsel farklılıklar oluşturmuştur.⁸³ Galtung’un daha önceki açıklamalarda değindiği; siyasi, etnik baskılar, kaynakların kullanılması, siyasi hakların engellenmesi gibi yapısal şiddet ve sıcak çatışmalar Ortadoğu’da her zaman negatif barışı etkileyen unsurların başında gelmektedir.⁸⁴

Ortadoğu, Soğuk Savaş ve sonrasında birçok bölünmelere sahne olurken, bu bölünmelerin birleşme üst çadırı medeniyettir. Huntington’a göre ise, “Medeniyet kültürel bir varlıktır.”⁸⁵ Bu değerlendirmeler doğrultusunda, kültürel varlık, toplumların ortak paydada birleşmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, Huntington toplumların medeniyet kimliği üzerinden karşı karşıya geleceğini ve uluslararası güç dengesini belirli medeniyetlerin üstleneceğini iddia etmektedir. Çünkü küreselleşmenin etkisiyle yerel düzeyde kimlikler yozlaşmaya başlarken, ulus-devletlerin kimlik bilinci de zayıflamaya başlamaktadır. Huntington’un aksine ibn Haldun toplumun bütün varlığıyla bir arada yaşamak zorunda olduğunu öne

⁸² Ahmet Üçağaç, “Tarihi Bir Çatışma Dinamiği Olarak Mezhep Kavgası”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016, ss. 277-278.

⁸³ Recep Tayyip Gürler, “Mezhebi Çatışmaların Girdabında Bir Ülke”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016, ss. 133-134.

⁸⁴ Doğu Ergil, **a.g.e.**, ss. 14-15.

⁸⁵ Samuel P. Huntington, “Medeniyetler Çatışması mı?”, Çev. Mustafa Çalık, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 41, 2007, ss. 84-85.

sürmektedir. Bunu da ‘asabiyet’ kavramı üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Bu durum insanların haksızlık ve saldırganlık gibi uyuşmazlıkların çözümünde önemli rol oynamaktadır.⁸⁶ Fakat, Huntington her ne kadar toplumların bir arada yaşamasını; ‘medeniyetler çatışması’ olarak açıklamaya çalışsa da, çatışmalar geçmişle gelecek arasında sömürü politikalarının bir gerçeğidir. Dünya, Soğuk Savaş sonrası iktisadi ve siyasal olarak liberal politikaların güdümündedir. Dünyanın yer altı ve yer üstü kaynakları kapitalist devletler tarafından sömürülmekte; bu sömürü birey-toplum ve gruplar tarafından kabul görmemektedir. Huntington, çatışmaları medeniyet temelli kültürel değerler üzerinden açıklamaya çalışsa da çatışmaların temelini kültürel değerler değil, maddi değerler oluşturmaktadır.⁸⁷ Çünkü çatışma insanlık tarihi ile eşdeğer kabul edilmektedir. Bu yüzden; şiddet bireyden başladığı gibi toplumun bütün katmanlarına yayılmaktadır. Bu nedenle “Şiddet, çatışma, acı ve mücadelesiz bir dünya imgesi hayal mahsulüdür.”⁸⁸ Dünya üzerinde çatışma ezelden beri var olagelmıştır ve devam etmektedir. Çünkü insan bizzat çatışmanın hem öznesi hem de nesnesi konumundadır. Çatışmaların en hassas nedenlerinin başında, din üzerinden yaşanan çatışmalar gelmektedir. Genel olarak çatışma çözümü din üzerinden yaşanan uyuşmazlıklarda çözüm için gerekli adımların taraflar arasında pay edilememesi, çözümsüzlüğün taraflarca devam etmesine neden olmaktadır. Özellikle semâvî dinlerde kutsal olan pazarlığa tabi değildir. Bu yüzden çatışmadan uzlaşmaya doğru sorunlar görülmektedir.⁸⁹ Bilhassa, kültürel zenginliğin siyasal ve toplumsal sistemde yer bulamaması, inanç konusunda çözümsüzlüğün sürdürülmesine neden olmaktadır.⁹⁰ Dolayısıyla, dünya üzerinde farklı toplumların bir arada yaşaması için ve birleştirici bir güç olarak çokkültürlü bir uzlaşma zeminine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü bireylerin ve toplumların var olması, kültürel fenomenlere bağlıdır. Kültürel fenomenler ise, birden fazla toplumun uyum içinde bir arada yaşadığı çoğulcu politikalar geliştirebilen

⁸⁶ H. Fırat Şenol, “İbn Haldun”, **Siyaset Felsefesi Tarihi Platon’dan Zizek’e**, ed. Ahu Tunçel, Kurtul Güleç, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2014. s. 121.

⁸⁷ Yakup Şahin, “Çatışma Kuramları ve Kimlik Temelli Çatışmalar; Teorik Bir Giriş”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2013, s. 44.

⁸⁸ Doğu Ergil, **a.g.e.**, s. 15.

⁸⁹ Avishai Margalit, **Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar**, Çev. Nedim Çatlı, İstanbul, İthaki Yayınları, 2013, s. 157.

⁹⁰ Doğu Ergil, **a.g.e.**, s. 29.

toplumlardır. Bu toplumlar eşitlik prensiplerine uygun olarak, ortak aidiyetler etrafında yaşamaya devam edebilmektedirler.⁹¹

1.2.2. İktisadi ve Sosyal Temelli Çatışmalar

Dünya, iktisadi ve sosyal yapılanması Avrupa'nın 30 Yıl Savaşlarından sonra 1648 Vestfalya Barış Antlaşması ile düzenlenmiştir. Avrupalı devletler din savaşları yerine artık devlet çıkarlarını önemsemeye başlamışlardır.⁹² Bundan dolayı Avrupalı devletlerde 'kimin bölgesi, onun dini' anlayışı hâkim olurken, artık din adına savaşlar yapılmayacaktır.⁹³ Böylelikle dünya siyasetine dönemin en güçlü aktörleri yön verirken, zayıf olanlar ise güçlü devletlere tabi olmak zorunda kalmışlardır.⁹⁴ Uluslararası iktisadi politikaların temel dayanağı güçlü devletlerin hem çıkarlarını korumak hem de değerlerini inşa etmek üzere kurulmuştur. Bu çerçevede baktığımızda gelişmiş ülkelerin üçüncü dünya ülkelerini veya güney yarım küredeki zayıf devletlerin kalkınmasını destekleme çalışmaları da bu sistemin bir parçasını oluşturmaktadır. Neticede, güçlü devletler zayıf devletleri sömürmeye devam etmişlerdir.

Dünya, iki büyük savaştan sonra Soğuk Savaş sürecine girerken küresel siyasetin dengeleri bozulmaya ve çeşitli kalkınma programları ortaya çıkmaya başlamış; bu çalışmalar iki büyük dünya savaşı ve Soğuk Savaş arasındaki dönemde emperyalist devletler tarafından hazırlanmıştır.⁹⁵ Sömürgeci devletler tarafından savaşta yenilen devletlerin küresel ekonomik sisteme uygun vaziyete getirilmesi için belirli kalkınma hamleleri ortaya konulmuştu. Kalkınma hamleleri; küresel yoksulluk, açlıkla mücadele ve toplumların refah düzeyini geliştirmeyi hedeflemekteydi. Her ne kadar kalkınma planları yapılırsa da küresel adaletsizlik tüm dünyaya yayılmaya devam etmektedir. Bunun en büyük örneği olarak, "dünyadaki en zengin 42 kişinin mal varlığının, dünya nüfusunun yarısının mal varlığına eşit olmasını"⁹⁶ gösterebiliriz. Bu

⁹¹ Esra Bütün, "Çokkültürlülük Perspektifleri", **Çoğulculuk Demokrasi Kuramı**, ed. Emine Yavaşgel, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2018, ss. 60-61.

⁹² Barış Özdal, R. Kutay Karaca, **Diplomasi Tarihi I**, Bursa, Dora Yayıncılık, 2015, ss. 218-219.

⁹³ **A.e.**

⁹⁴ Charles William Kegley, Shannon Lindsey Blantom, **Dünya Siyaseti: Yönelim ve Dönüşüm**, Çev. Helin Alagöz Gessler, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2015, s. 115.

⁹⁵ Ali Rıza Güngen, "Kalkınma, Eşitlik ve Yoksulluk", **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s. 433.

⁹⁶ Emin Emin, **Küresel Adaletsizlik: Dünya Yoksulluk ve Eşitlik Raporu**, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2018, s. 1.

değerlendirmeler doğrultusunda, iktisadi yoksunluk; insanların beslenme, barınma, temiz ve sağlıklı bir ortamda yaşaması ile doğrudan ilintilidir. Bunula birlikte, az gelişmiş üçüncü dünya ülkeleri ya da Güney ülkelerinde kamusal hizmetlerin yetersizliği toplumsal birliğin bozulmasına neden olmaktadır. Bu yüzden kalkınma, özellikle sömürülen devletler tarafından savaştan sonra bir özgürlük hamlesi olarak görülmektedir. Çünkü kalkınma insanların özgürlükleriyle doğrudan bağlantılıdır.⁹⁷ Dolayısıyla, iktisadi kalkınmanın sağlanmadığı ülkelerde siyasal katılım, eğitim, sağlık için gerekli araçların yetersiz kalması bireyler arasında uyuşmazlıkların çıkmasına neden olmaktadır. Her ne kadar iktisadi kalkınma çalışmaları yapılsa da merkez-çevre arasında iktisadi ve sosyal kalkınma çalışmaları ile çevre ülkeler merkez ülkelere bağımlı hale gelmektedirler.

Uluslararası siyasette maddi kaynakların (petrol, doğalgaz, su) dağıtılması her zaman önemli rol oynamaktadır. Kaynakların hangi ölçülere göre paylaşılacağı siyasi çatışmalara neden olmaktadır.⁹⁸ Maddi kaynakların sebep olduğu çatışmalar, kaynakların yetersiz kalması, otorite boşluğu, soruna taraf olanlar arasında savaşın başlangıcı olabilmektedir.⁹⁹ Devlet otoritesinin yetersiz kalması, doğal kaynakların işlenmesi veya korunması konusunda bir iç çatışma ortaya çıkardığı gibi bunları dış müdahaleye maruz bırakmaktadır. Çünkü uluslararası iktisadi aktörler kaynakların paylaşılması konusunda tek yönlü hareket etmektedirler.

Küresel, bölgesel, yerel aktörler maddi kaynakları elde etmek için rakiplerine karşı avantaj sağlama peşindedirler. Bu durum az gelmiş üçüncü dünya ülkelerinin sömürge olarak kalmasına neden oluşturmaktadır.¹⁰⁰ Eğer üçüncü dünya ülkeleri pozitif bir ilerleme sağlayabilseler sağlık, eğitim, kültürel faaliyetler alanlarında insanların sosyal koşullarının iyileştirilmesi için niteliksel bir dönüşüm gerçekleştirilme imkânı sağlanacaktır.¹⁰¹ Çünkü temel ihtiyaçları karşılanmadığı toplumlarda ya da bireylerde çatışmalar artarak devam edecek; bu durum toplumda şiddet ve terör eylemlerini de beraberinde getirmektedir. Bu değerlendirmeler

⁹⁷ Amartya Sen, **a.g.e.**, ss. 18-19.

⁹⁸ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 16.

⁹⁹ İdris Demir, “Çatışmadan İşbirliğine Enerji Kaynakları”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 162.

¹⁰⁰ Ali Rıza Güngen, **a.g.e.**, s. 452.

¹⁰¹ Yaşar Pınar Özmen, “XXI. Yüzyılın Eşiğinde Demokrasi ve Kalkınma”, **Akademik Hassasiyetler Dergisi**, Sayı 10, 2018, s. 110.

neticesinde, eğer bir yerde çatışma söz konusu olmuşsa taraflar arasında iktisadi ve sosyal ihtiyaçlar karşılanmamıştır.¹⁰² Dolayısıyla, iktisadi kalkınmanın gerçekleştiği, sosyal refahın sağlanmış olduğu toplumlarda bireyler norm ve değerlere daha kolay bir şekilde uyum sağlamaktadırlar. Bu bakımdan, çatışmaların çözümü birey odaklı olmak zorundadır. Bireylerin ihtiyaçları karşılandığında toplumsal uyum ve barış koşulları kendiliğinden gelişmektedir.¹⁰³ 2018’de dünyanın en refah ve insani gelişmişlik sıralamasında ilk beşte; İzlanda, Yeni Zelanda, Avustralya, Portekiz ve Danimarka bulunurken, Somali, Irak, Güney Sudan, Afganistan, Suriye ise son sırada yer almaktadır.¹⁰⁴ Bu noktada, temel ihtiyaçların karşılanmaması hususunda çıkan uyuşmazlıklar toplumsal düzeni tehdit etmektedir. Bu tehditler; şiddet, kriz, çatışma, savaş, toplumsal hareketler ve terör eylemleri olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2.3. Kimlik Temelli Çatışmalar

Kimlik temelli etnik çatışmalar, son yüzyılın en temel toplumsal problemlerinin başında gelmektedir. Soğuk Savaş, dünya düzeni hakkında ortak bir uzlaşma sağlamış olsa da Soğuk Savaş sonrası etnik çatışmaların sayısında hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Kimlik temelli etnik çatışmalar, üçüncü dünya ülkelerinde belirgin bir oranda artış eğilimi göstermiştir.¹⁰⁵ Çünkü Soğuk Savaştan sonra devletler arasında meydana gelen savaşların sayısı azalırken, devlet içi kimlik, etnik kimlik çatışma sayısında büyük bir artış meydana gelmektedir.¹⁰⁶ Dolayısıyla, bu artışlar gruplar arasında radikalleşme eğilimi; kimlik, ideoloji, etnik çatışma, terör eylemleri, iç savaş ve kanlı eylemlere neden olurken, merkezi otoritelerin kısa ömürlü olup dağılmasına yol açmışlardır. Ayrıca, küreselleşme ve iletişim araçları sayesinde mikro-milliyetçilik ve etnik kimlik konularında üçüncü dünya ülkeleri bilinçlenirken, toplumsal ayrımcılığa maruz kalan azınlık gruplar çatışmalarda önemli bir rol oynamaya başlamışlardır. Soğuk Savaş döneminde Birleşmiş Milletler Barış Gücünün müdahalede bulunduğu çatışma sayısı 3 iken, şu an bu sayı 44 olup artmaya devam

¹⁰² Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 27-29.

¹⁰³ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 31.

¹⁰⁴ Institute for Economics & Peace, **Global Peace Index 2018: Measuring Peace in a Complex World**, Sydney, Vision of Humanity, 2018, s. 11.

¹⁰⁵ Muzaffer Ercan Yılmaz, **Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Etnik Çatışmalar Etnik Çatışmaların Nedenleri ve Etnik Barışın Tesisi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007, s. 9.

¹⁰⁶ Yakup Şahin, **a.g.e.**, s. 51.

etmektedir.¹⁰⁷ Bununla birlikte, BM'nin önleyici diplomasi çalışmalarına rağmen etnik çatışmalar uluslararası toplumun birinci gündemini oluşturmaktadır. Soğuk Savaş, "ABD hakimiyetindeki Batı ile Sovyetler Birliği'nin hakimiyetindeki Doğu'nun karşı karşıya gelmesidir."¹⁰⁸ Fakat, küresel güçlerin bu mücadelesi negatif barışın korunmasına olumlu katkılar sunmuştur. Nitekim, Soğuk Savaşın bitmesiyle günümüz uluslararası sistem merkez-çevre ya da bölgesel ve küresel güçler üzerine kurulmuştur. Böylece, bölgesel güç merkezleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tür güç dağılımların en karakteristik özellikleri ise istikrarsızlık ve çatışma olasılıkları görülebilmektedir. Günümüzde bu duruma paralel olarak ortaya çıkan bölgesel ve küresel güç merkezleri barışın tesisini olumsuz etkilemektedirler.¹⁰⁹ Sovyetler Birliği'nin dağılması bölgesel ve küresel güç merkezlerinin ortaya çıkması ve etnik çatışmaların yoğunlaşmasına en iyi örneği teşkil etmektedir. Uluslararası siyasette Sovyetler Birliği'nin dağılması otorite boşluğuna neden olurken, bu durum aynı zamanda bölgesel ve küresel şiddetin de başlangıcı sayılmaktadır.

*"Sovyetler Birliği'nin muazzam çadırı bir kez sarsılmaya başladığında, altındaki etnik grupların her biri kendi küçük çadırının derdine düştü ve etnik kimlik temel uğraş halini aldı."*¹¹⁰

Fakat çadır daha güçlü ve sağlam temeller üzerine inşa edilirse bireylerin aidiyet duygusu gelişme göstermektedir.¹¹¹ Nitekim, kimlik ve etnik çatışmaların birçok nedeni bulunmaktadır. Bu çatışmaları belli unsurlara göre sıralamak ya da karşılaştırmak mümkün gözükmemektedir. Bazı çatışmalar, kaynakların kullanım hakkını elde etmek amacıyla ortaya çıkarken, bazıları ise yeterli düzeyde ifade hakkından yoksun olmaktan kaynaklanmaktadır. Özellikle uluslararası güç dengesinin bozulması ve yeni devletlerin kurulmasıyla Asya, Afrika, Ortadoğu'daki siyasi aktörler yeniden etnik kimlik inşa etme düşüncesi geliştirmişlerdir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, kimlik oluşturma ve egemenlik mücadelesi Orta Afrika, Balkanlar ve Asya'da kanlı etnik çatışmaların da başlangıcıdır. Özellikle Soğuk

¹⁰⁷ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 64.

¹⁰⁸ Andrew Heywood, **Küresel Siyaset**, Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, Ankara, Adres Yayınları, 2013, s. 264.

¹⁰⁹ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 1-2.

¹¹⁰ Vamık D. Volkan, **Kimlik Adına Öldürmek: Kanlı Çatışmalar Üzerine Bir İnceleme**, Çev. M. Banu Büyükkal, İstanbul, Everest Yayınları, 2007, s. 19.

¹¹¹ **A.e.**, s. 87.

Savaşın bitmesi ile başlayan küreselleşme sürecinde ‘muazzam çadır’ın altındaki ulusların verdikleri mücadele yerel ve mikro kimlik arayışlarını hızlandırmaktadır.¹¹² Bu kimlik arayışları merkezi hükümetlerin tektipleştirme politikalarını olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte, ulus-devlet inşasında yaşana sorunlar; etnik grupların sessizliğe gömülmesine ve çoğulculuğun ise yabancılaşmasına neden olmaktadır. Bu yüzden bölgesel ve küresel güçler dağılan otoritelerinin yeniden tesisi için mevcut istikrarsızlık ve şiddeti sonlandırmak adına çeşitli şekillerde müdahalede bulunmaktadırlar.¹¹³ Ayrıca, toplumsal dokuyu sağlayan etnik gruplar bazen kendi aralarında bazen de rejime karşı belirli bir düzen ya da tekrar içinde ayrıştırıcı eylemlerine devam etmektedirler. Bu eylemler Orta Afrika’da kolonyal dönemden kalma kin ve nefretle birlikte toplumda şiddetli çatışmalara ve terör eylemlerine dönüşmüştür. Dolayısıyla, faşizan şiddet deneyimi, siyasi iktidarın kaynağı haline gelmiştir. Faşizmin kitlesel eylemleri devlet terörü ile paramiliter gruplar arasında birbirlerine karşı sıradanlaşmış şiddet eylemlerini başlatmıştır.¹¹⁴ Bu bakımdan, paramiliter güçler iktidarın gayrı meşru şiddet aracı haline dönüşmüşlerdir. Bu güç hem kanun koyucu hem de sorumsuz davranışlarıyla muhalefeti susturmak için kullanılmıştır.¹¹⁵

Bu eylemler başta Afrika olmak üzere dünyanın farklı yerlerinde yaşanan 275 etnik silahlı çatışmada açıkça görülebilmektedir. Bunların en kanlı örnekleri Bosna ve Ruanda’da yaşanmıştır.¹¹⁶ Bu tür çatışmaların sonlandırılması için BM Barış Gücü operasyonları gerçekleştirilmektedir. BM Barış Gücü, çatışmaların yeniden canlanmasını önleme ve uyuşmazlıkların giderilmesi adına bölünmüş toplumlarda demokrasinin gelişmesi ve azınlık grupların taleplerini ifade etmesi için kolaylıklar sağlayabilmektedir.¹¹⁷ Fakat bu durum birey ya da grup içi çatışma riskini azaltmayacağı gibi kişilerin ya da azınlık grupların temel ihtiyaçları karşılanmadığı

¹¹² Yakup Şahin, **a.g.e.**, s. 51.

¹¹³ Ahmet Emin Dağ, “Etnik Temeli Gerilim ve Çatışmalar”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016, s. 161.

¹¹⁴ Armağan Öztürk, **a.g.e.**, s. 59.

¹¹⁵ Şemsa Özar, “Paramiliter Yapıların Silahsızlandırılması”, **Barış Açısını Savunmak: Çözüm Sürecinde Ne Oldu?**, ed. Necmiye Alpay, Hakan Tahmaz, İstanbul, Metis Yayınları, 2015, s. 243.

¹¹⁶ Andrew Heywood, **Siyaset**, Çev. Bekir Berat Özipek, Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla, Hasan Yücel Başdemir, Ankara, Liberte Yayın Grubu, 2016, s. 211.

¹¹⁷ The United Nations, “The United Nations Today”, (Çevrimiçi) <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html#2c>, 20 Nisan, 2019.

için çözümsüzlük görülebilmektedir. Salt kimlik bağlamında, etnik kimliğin oluşum evresinde ‘seçilmiş travmalar’ üzerinden inşa edilen bilinç her ne kadar sosyal kimliğin inşasında reformlar yapılsa da yaşanan çatışmaların çözümüne katkı sunabildiği gibi, çatışmaların artmasına da neden olabilmektedir.¹¹⁸ Çünkü ‘seçilmiş travmalar’ kuşaklar arasında birçok noktada varlığını hissettirebilmektedir. Bu yüzden gerçek manada bir çözüm sağlanmasa da birlikte yaşama kültürü dayatılmalı ve geliştirilmelidir.¹¹⁹

1.3. Soğuk Savaş Sonrası İnsani Kriz ve Çatışma Bölgeleri

1990’larda Soğuk Savaş’ın son bulması ile dünya; ABD, Birleşmiş Milletler ve uluslararası kuruluşların güven ve istikrarı tesis edeceğine inanmaktaydı. Fakat bunların aksine gerek ekonomi gerekse siyasal açıdan ABD tüm dünyaya ‘askeri güç’ gösterisi yaparak artık rakipsiz olduğunu ve 1991 Körfez Savaşı’yla ‘yeni dünya düzeni’ni savaşa koruyacağını ilan etti.¹²⁰ Bununla beraber, üçüncü dünya ve başarısız devletler küreselleşmenin etkisine ve yeni dünya düzenine karşı durma adına ‘yerelleşme’ hareketlerine başladılar. Nitekim, post-kolonyal egemenlik anlayışında yaşanan değişimler yeni bir sürecin de başlangıcıydı. Dolayısıyla, küreselleşmenin yarattığı etki, yeni toplumsal hareketlere ve toplum dışı bırakılmış ötekilerin terörize edilmesine neden olmaktaydı.¹²¹ Ayrıca, Soğuk Savaş’ın bitmesini takip eden dönemde uluslararası sistemde meydana gelen ‘güç’ boşluğu bölgesel ve küresel istikrarsızlığa neden olurken, çatışmaların yoğunluğu yeni dünya düzensizliğinin bir başlangıcı varsayılmaktaydı. Böylece, dünya yeni sorunlarla karşı karşıya kalmıştı.

Bu değerlendirmeler neticesinde uluslararası sistemde merkezi bir güç boşluğu bir yandan etnik çatışmaların artmasına neden olurken diğer yandan yeni denklemlerin kurulmasına öncülük etmekteydi.¹²² Sovyetler Birliği’nin bütünleştirici ‘muazzam

¹¹⁸ Joanna Pfaff-Czarnecka, “Bölünmüş Topluluklar’da Demokratikleşme ve Ulus İnşası”, **Ulus İnşası: Çatışmayı Barışa Çevirmede Anahtar Bir Konsept Mi?**, Çev. Algan Sezgintüredi, Burhan Şayli, ed. Jochen Hippler, İstanbul, Versus Kitap, 2007, s. 36.

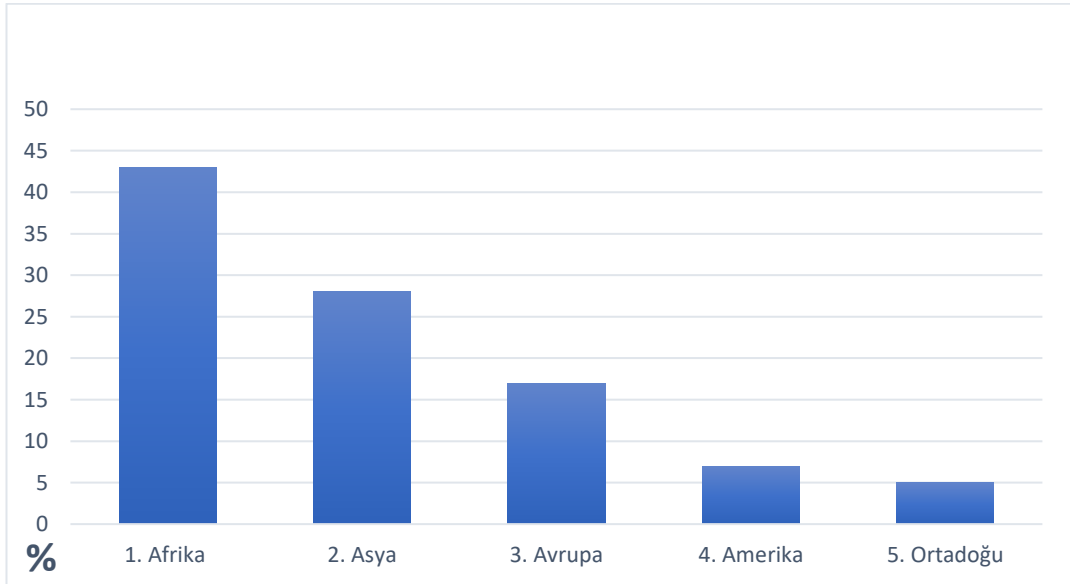
¹¹⁹ Süha Bölükbaşı, **Barışçı Çözümsüzlük: Ankara’nın ABD ve BM ile Kıbrıs Macerası**, Ankara, İmge Kitabevi, 2001, ss. 303- 304.

¹²⁰ Haldun Yalçınkaya, **a.g.e.**, s. 244.

¹²¹ Talip Küçükçan, “Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenlerini Anlama İmkânı”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 110.

¹²² Emine Yavaşgel, “Yeni Küresel Düzenin Tarihsel Perspektifinde Uluslararası Medyada Konsantrasyon”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016, ss. 163-164.

çadını'nın yıkılmasının ardından; şiddetli etnik çatışmaların sayısı artarken, toplumlarda sistemli bir şekilde ayrılıkçı hareketler yaşanmaya başlamıştır.¹²³ Örneğin; Balkanlar, Doğu Avrupa, Kafkaslar, Orta Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkelerinde yoğun şiddet olayları görülmektedir. Dolayısıyla, savaşların genel dağılımı incelendiğinde; çatışmalar en yoğun olarak meydana geldiği yerlerin başında Afrika ile Asya'nın güney bölgelerinde görülür, ki bu bölgeler iktisadi anlamda dünyanın en geri kalmış bölgelerinin başında gelmektedir.¹²⁴ Bu bölgelerin bir diğer önemli sorunu ise uluslararası suç örgütleridir. Soğuk Savaş ve küreselleşen ekonomik şartlar siyasal otorite boşluğu yarattığı gibi üçüncü dünya ülkelerinin bir diğer sorunsalı, suç ve uluslararası suç örgütlerinin varlığıdır. Bu örgütler iletişim ve yönetim organizasyonları vasıtasıyla ulus-üstü bir yapılanma sayesinde başarısız devletlerde paralel hareket etmektedirler. Böylelikle, Latin Amerika ülkelerinden, Afganistan'a uyuşturucu ve kokain, Güney Asya'da 'altın üçgeni', Afrika'da insan kaçakçılığı, Ortadoğu'da silah ticaretine kadar birçok suç ve insan hakları ihlalleri saymak mümkündür.¹²⁵

Grafik 3: (1992-2002) Soğuk Savaş Sonrası Çatışmaların Kıtalara Dağılımı.¹²⁶

¹²³ A.e., s. 143.

¹²⁴ Haldun Yalçınkaya, a.g.e., s. 308.

¹²⁵ Manuel Castells, **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür**, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, ss. 224- 225.

¹²⁶ Haldun Yalçınkaya, a.g.e., s. 336.

Dünya, Soğuk Savaşın bitmesi ve Berlin Duvarının yıkılmasından sonra ideolojik mücadelenin de sonuna gelindiğine, uluslararası sistemde barışın ve istikrarın hüküm süreceğine inanmaktaydı. Fakat, ABD'nin liderliğini üstlendiği taraf ile Sovyetler Birliği'nin dağılması ile oluşan taraflar arasında savaş ve barış bölgeleri olarak dünyayı iki bölüme ayırmak mümkün gözükmemektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda 1992-2002 yılları arasında yaşanan çatışmaların dağılımına baktığımızda, iktisadi ve siyasi istikrarsızlığın en yaygın olduğu bölgelerde insani krizlerin yaşandığı görülmektedir. Çünkü uluslararası güç dengesizliği, savaş ve barış bölgelerinde terör ve şiddet eylemlerine neden olurken, aynı zamanda eşitsizliğe karşı bir başkaldırı da sayılmaktadır.

Genellikle Soğuk Savaş sonrası devlet içi çatışmalar iki temel üzerinden ilerlemiştir. Bunların ilki başarısız devletlerde etnik ve ekonomik sorunlar üzerinde yaşanan çatışmalardır. Bunlar dar alanda yoğun olarak meydana gelen yüksek şiddet içeren kanlı çatışmalardır. İkincisi ise, başarısız devletlerin, kontrol ve denetim mekanizmasından yoksun olmasından kaynaklanan çatışmalardır.¹²⁷ Bu yaklaşıma göre, başarısız devletlerdeki kontrol ve denetim eksikliğine; Afganistan ve Lübnan'da vekâlet savaşları, Güney Yemen, Namibya, Etiyopya, Eritre ve Kamboçya, Angola, Latin Amerika'daki iç çatışmalar örnek gösterilmektedir.¹²⁸

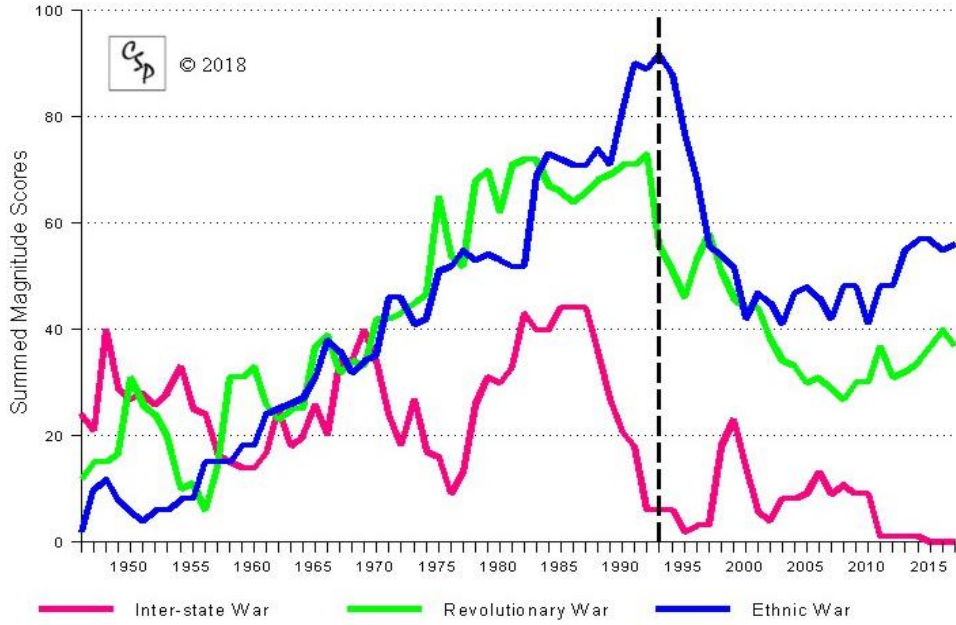
Bununla birlikte, Afrika kıtasındaki ülkeler başta olmak üzere batılı devletler tarafından sömürülen bölgelerde çatışmaların yoğun olarak yaşandığı alanların başında gelmektedir. Çatışmaların genel özelliği, dünyanın en yoksul 'başarısız devlet'lerinin sistematik bir şekilde sömürgecilik faaliyetlerine maruz kalmasıydı.¹²⁹ Ayrıca, Soğuk Savaş boyunca süper güçlerin egemenliğinde bulunan Angola, Mozambik, Etiyopya, Zaire, Somali, Liberya gibi başarısız devletler de Soğuk Savaş sonrası etnik ve ekonomik sorunlarla hızlı bir şekilde çatışma ortamına sürüklendiler. Genellikle bu bölgelerdeki yaşanan çatışmalar; etnik, dini, mezhepsel ve kültürel değerler olmak üzere uluslararası barışı ve güvenliği tehdit etmeye devam etmektedirler.¹³⁰

¹²⁷ Haldun Yalçınkaya, **a.g.e.**, ss. 354-355.

¹²⁸ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **Conflict Resolution in The Twenty-First Century Principle, Methods, and Approaches**, United States of America, The University of Michigan, 2009, s. 3.

¹²⁹ Emin Emin, **a.g.e.**, s. 5.

¹³⁰ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **a.g.e.**, s. 3.

Grafik 4: CSP, 1946-2017 Silahlı Çatışmaların Türüne Göre Dağılım Eğilimi.¹³¹

Buradan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz, elimizdeki analitik veriler doğrultusunda Soğuk Savaş sonrası devletler arası çatışmaların yoğunluğu azalırken, aynı zamanda devlet içi çatışmaların sayısı ve şiddet yoğunluğunda artış gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, BM; Ortadoğu, Balkanlar, Orta ve Kuzey Afrika bölgelerine askeri müdahalelerde bulunmasına rağmen, devlet içi çatışmaların artış hızını düşürememiştir. Bu çatışmalar arasında Ruanda (1994), Bosna (1995) ve Kosova’da (1998-1999) yaşanan iç çatışmalardaki ani değişim ve dönüşümler, bir grubun ortadan kaldırılmasına yönelik sistemli eylemlere hatta soykırıma neden olmuştur. Kaldı ki, BM ve NATO’nun uluslararası gücüne rağmen Sudan/Darfur (2003), Sri Lanka (2008-2009), Kuzey Nijerya (2009), Orta Afrika Cumhuriyeti ve Güney Sudan (2013), Irak ve Suriye (2014) gibi dünyanın farklı bölgelerinde silahlı çatışmaların sayısı artarak devam etmektedir.¹³²

Bu değerlendirmeler neticesinde, 2017'nin ortalarında kendi bölgelerinde büyük silahlı çatışma yaşayan yirmi yedi ülke bulunmaktaydı. Bunlar arasında Meksika (uyuşturucu kartelleri), Kolombiya (FARC-ELN/uyuşturucu kartelleri), Nijerya (Boko Haram/Hristiyan-Müslüman), Kamerun (Boko Haram), Mali (Tuaregs), Orta Afrika

¹³¹ Monty G. Marshall, vd., **Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility**, United States of America, Center for Systemic Peace, 2017, s. 27.

¹³² Monty G. Marshall, vd., **a.g.e.**, ss. 25-26.

Cumhuriyeti (Hristiyan-Müslüman), Kuzey Sudan (Darfur ve SPLM-North), Güney Sudan (Murle ve Nuer/Dinka), Burundi (muhalefet), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Kuzeyliler ve Kasai), Etiyopya (Ogaden), Somali (Al-Şabab), Rusya (Kafkaslar), Ukrayna (Rusya taraftarları), Afganistan (Taliban) yer almaktadır. 1946’beri 328 devlet içi silahlı çatışma bölgesi bulunurken, ayrıca devletler arasında beş tane savaş devam etmektedir. İki büyük dünya savaşından sonra imparatorlukların yıkılması, otorite boşluğuna ve sayısız başarısız devletin kurulmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, merkezi otoritelerin yokluğu; din, etnik ve dış müdahaleye maruz kalınması, çatışmaların kronikleşmesine, uzlaşma araçlarının yok olmasına neden olmaktadır. Nitekim, başarısız devletler ve militarist gruplar arasında savaşlar bitmesine rağmen, toplumsal yapının düzensizliği, devlet kurumlarının barış inşasında yetersiz kalması, çatışmaları ortak bir uzlaşma zemininden uzak tutmaktadır.¹³³

Zira, başarısız devletlerde ortaya çıkan “militarist yapılar ölmeyi ve öldürmeyi meşru görmektedirler.”¹³⁴ Çünkü başarısız devletlerde şeffaflık ve hesap verme mekanizması bulunmamaktadır. Bu yüzden militarist, paramiliter grupların terör ve şiddet eylemleri toplumları korku tesiri altına almaktadır. Bu durum başarısız devletleri egemen devletlerin müdahalesine de açık hale getirmektedir. Genel olarak çatışmalar; siyasal katılım, eşitlik, güç dağılımı, ötekileştirme, sivil-asker ilişkisi, sivil toplumun önemi, medyanın etkisi, insan hakları ihlalleri, gelir dağılımındaki adaletsizlik, kaynakların kullanım hakkı, ticaret, ekonomi, nüfus yapısı, eğitim, ayrımcılık, sağlık gibi temel insani ihtiyaçların karşılanmamasından kaynaklanmaktadır. Özellikle temel insani ihtiyaçlar ve çatışmadan uzlaşmaya bütün paradigmlar barış çalışmalarının anlam ve önemini değiştirebilmektedir.

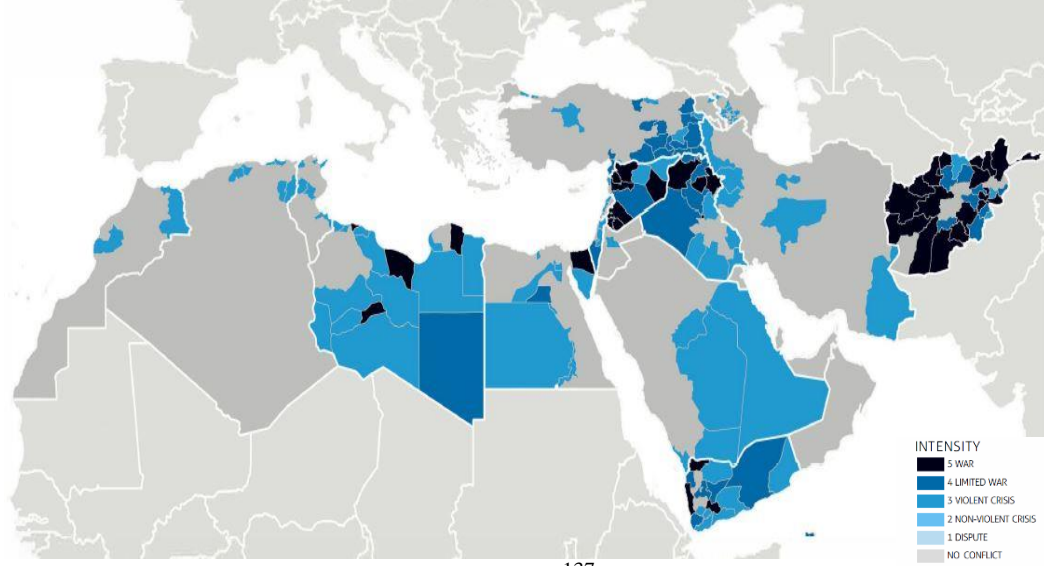
1.3.1. Çatışmaların Girdabında Ortadoğu/MENA Bölgesi

“MENA”, Pakistan’dan Fas’a kadar genişleyen ve (Güney Batı Asya ve Kuzey Afrika’da yer almaktadır) ortalama yirmi ülkeden oluşan büyük bir coğrafi alanı kapsamaktadır. Bu bölge yaklaşık olarak 540 milyon insanıyla dünya nüfusunun yüzde

¹³³ Haldun Yalçınkaya, **a.g.e.**, s. 336.

¹³⁴ Armağan Öztürk, **a.g.e.**, s. 57.

6'sını oluşturmaktadır.¹³⁵ Büyük bir coğrafyayı kapsayan Ortadoğu/MENA dünyadaki en sıcak ve en şiddetli çatışmaların sahnelendiği bölgelerin başında gelmektedir.¹³⁶

Harita 1: HIIK, Conflict Barometer: 2018.¹³⁷

Başta din olmak üzere Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde ideoloji, mezhep, demokratik olmayan yönetimler, kaynakların kullanımı ve güç dengesi gibi unsurlar çatışmaların temel sebeplerini oluşturmaktadır. Bir diğer temel unsur ise sömürgecilik ilişkilerinin devam etmesidir. Dolayısıyla, Sovyetler Birliği'nin dağılması, küreselleşmenin etkisi ve post-kolonyal ilişkiler neticesinde üçüncü dünya ülkelerinde diktatöryal rejimlerinin yükselişe geçişi gözlemlenmektedir. Bu bakımdan, modern devlet yapılanması ve uluslararası finansal sisteminin dayatması neticesinde Ortadoğu ve Kuzey Afrika toplumlarında karşı bir tepki olarak şiddete dayalı eylemlerin sayısı artmıştır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, Sosyoekonomik ve sosyokültürel çatışma dinamiklerinin çok fazla çeşitlilik göstermesi taraflar arasında çatışmaların çözümsüz kalmasına neden olmaktadır.

2018'de Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde toplamda 62 adet çatışma gözlemlenmiştir. Bunlar başlıca; Suudi yarımadasında, Suudi Arabistan tarafından desteklenen grupların Yemen'de (El Kaide ve Ensar El Şeria, Hûsi aşireti) çatışması yine Suudi Arabistan tarafından Katar'a ekonomik ambargo uygulanmasıdır. Bu çatışmalar

¹³⁵ İrfan Kalaycı, "Afrika'nın Melez Yüzü, 'MENA': Makro İktisadi Göstergelere ve Küresel Endekslere Göre 'Manası'", *Avrasya Etüdüleri*, Sayı 40, 2011, ss. 177-178.

¹³⁶ Joseph S. Nye, JR., David A. Welch, *a.g.e.*, s. 295.

¹³⁷ Heidelberg Institute for International Conflict Research, *Conflict Barometer 2018*, German, Printed in Heidelberg, 2018, s. 158.

arasında; Libya (kabile milisleri), Mısır (merkezi yönetim ile Sünni gruplar), İsrail-Filistin çatışması, Irak (mezhep, etnik ve din), Suriye (mezhep, etnik ve din), Afganistan (Taliban) en kanlı çatışmaların yaşandığı bölgelerin başında gelmektedirler. 2018 yılında Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da (MENA) dünyanın en huzursuz bölgesi olarak çatışmalar devam etmektedir.¹³⁸ Bu bakımdan, Suriye ve Irak'ta militarist grupların yanı sıra IŞİD militanları arasında şiddet derecesi azalarak devam etmektedir.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi, şiddetin bir yaşam şekline dönüştüğü, bir var oluş mücadelesi olarak tasvir edildiği, bütün uyumsuzlukların etkileşim halinde bulunduğu, kanıksanmış kriz ve kötülüğün sıradanlaştığı bölgelerin başında gelmektedir.¹³⁹ Bu durumun kanıksanması Ortadoğu/MENA bölgesinde başarısız devletlerin diktatörleşmesine, tarafların radikalleşmesine, siyasal uzlaşma zemininden uzaklaşmaya, ekonomik ve siyasal istikrarsızlığın derinleşmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak devletler arasında ortak diyalog kanallarının kapanması, bölgesel ya da uluslararası aktörlerin müdahalede bulunmasına yol açmaktadır.¹⁴⁰

1.3.2. Asya-Pasifik Bölgesi

Asya-Pasifik Bölgesi, yaklaşık olarak 39 ülkeyi kapsayan geniş bir coğrafi bölgenin adıdır. Asya-Pasifik Bölgesi, geniş sınırları ve 4,1 milyar yakın insanıyla dünya nüfusunun büyük bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Bu büyüklüğün aksine dünya 'insani yoksulluk' endeksinde ilk sıralarda yer almaktadır.¹⁴¹ Büyük bir coğrafi alanı kaplayan Asya-Pasifik Bölgesi dünyadaki şiddetli çatışmaların sahnelendiği bölgelerin başında gelmektedir. Son yıllarda Asya-Pasifik bölgesinde askeri ve güvenlik güçleri azınlık gruplara karşı kilit bir rol üstlenmekte ve bu grupların temel insani ve sosyo-ekonomik hakları ihlal edilmektedir. Bu bölgede yaşanan çatışmaların temel sebepleri arasında, etnik milliyetçilik, din, siyasi temsil ve sistem sorunları bulunmaktadır. Bütün bunlara rağmen Malezya'da seçimlerin yapılması bölgenin diğer unsurları için umut vermekteydi.¹⁴²

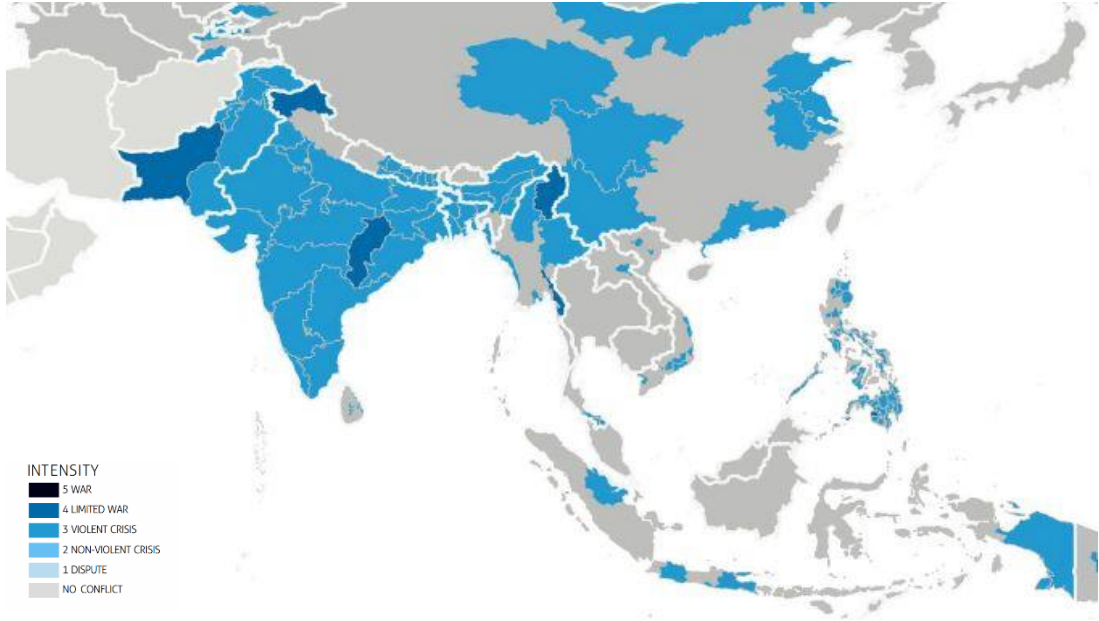
¹³⁸ Institute for Economics & Peace, **a.g.e.**, s.15.

¹³⁹ Mesut Özdil, "Küresel Şiddet ve Selefi Cihad İdeolojisi", **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, s. 79.

¹⁴⁰ Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, s. 28.

¹⁴¹ Emin Emin, **a.g.e.**, s. 3.

¹⁴² Cristopher Brandt, v.d., **Freedom in The World 2019**, New York, Freedom House, 2019, s. 9

Harita 2: HIIK, Conflict Barometer: 2018¹⁴³

Asya-Pasifik Bölgesinde yaşanan çatışmalarda; Hindistan, Pakistan ve Çin baskın gelmektedir. Ancak en şiddetli çatışmalar Hindistan ve Pakistan arasında geçmektedir.¹⁴⁴ Fakat, Çin ve Hindistan arasındaki Aksai Çin bölgesi zaman zaman taraflar arasında gerginliğe neden olmakta; bu uyuşmazlıkların başında ise Keşmir bölgesinde yaşanan zorluklar ve travmalar gelmektedir. Bu bölge sömürgecilik sonrası; Çin, Pakistan ve Hindistan arasında kanlı silahlı çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır.

Dünyanın birçok noktasında olduğu gibi Emperyalist devletlerin Asya-Pasifik Bölgesi'nden ayrılırken, toplumsal yapının dinamiklerini dikkate alınmayarak böldüğü topraklarda uyuşmazlıklar halen devam etmektedir. Bir diğer mesele ise, Çin ile Tayvan arasında yaşanan Tayvan Boğazı sorunudur. Nitekim, stratejik bir öneme sahip olan bölge uzun süredir taraflar arasında siyasi krizlere neden olmaktadır.¹⁴⁵ Çin bir yandan başka bölgelere müdahalede bulunurken, diğer yandan yaklaşık olarak bir milyondan fazla Uygur, Kazak ve Hui toplumlarını gözaltına almaktadır. Çin, etnik azınlıkları ve dini grupları yeniden asimilasyon etmek için zorunlu eğitim kamplarında toplamaya başlamıştır.¹⁴⁶

¹⁴³ Heidelberg Institute for International Conflict Research, **a.g.e.**, s. 120.

¹⁴⁴ Joseph S. Nye, JR., David A. Welch, **a.g.e.**, s. 326.

¹⁴⁵ Joseph S. Nye, JR., David A. Welch, **a.g.e.**, s. 331.

¹⁴⁶ Cristopher Brandt, v.d., **a.g.e.**, s. 9.

Bölgenin bir diğer sıcak gündemi ise Soğuk Savaş rüzgârı estiren Kore Yarımadası'dır. İkinci dünya savaşından beri iki kutba ayrılan ada, Komünist Kuzey ve Kapitalist Güney olarak varlığına devam etmektedir.¹⁴⁷ Çatışmanın bir diğer adası ise Sri Lanka'dır. "Sri Lanka, çevresindeki Hindistan, Çin ve Japonya için stratejik önem taşımaktadır."¹⁴⁸ Bu önem birçok devletin ada ülkesindeki etnik grupları destekleyerek çatışma ve savaş ortamına sürüklemesine neden olmaktadır. Bir diğer din ve etnik milliyetçilik temelli çatışma bölgesi ise Myanmar'dır. 2017'de Myanmar ordusunun temel insan haklarını yok sayarak Rohingyaların yaşadığı bölgelere karşı başlattığı sistematik soykırım, birçok insanın ölmesiyle sonuçlanırken, büyük bir göç dalgasını da başlatmıştır.¹⁴⁹

Bir diğer çatışma bölgesi ise Filipinlerdir. Filipinler hükümeti ve Moro İslami Kurtuluş Cephesi arasında sömürgecilik sonrası uzun süreli yaşanan çatışmaların sonuna gelinmişti. Barış süreci sekteye uğramasına rağmen üçüncü tarafların müdahalesi ile müzakerelere görüşmeleri sürdürüldü. 2017'de müzakere edilmek üzere taraflar arasında Bangsamoro Temel Yasası görüşmelerine başlanıldı.¹⁵⁰ Taraflar arasında kabul edilen bu yasası ile temel hak ve özgürlüklerin iyileştirilmesi hükümet tarafından desteklenecektir. Asya-Pasifik bölgesinde her ne kadar çatışmalar yoğunlukta olsa da Filipinler hükümeti ve Moro İslami Kurtuluş Cephesi arasında anlaşma sağlanmıştır. Bu anlaşma şiddet seviyesi hangi aşamada olursa olsun, taraflar arasında ortak bir uzlaşma zemininin bulunabileceğini göstermektedir. Bütün bu barış görüşlerine rağmen Çin, Asya-Pasifik Bölgesinde hem askeri hem de siyasi egemenliğini artırmaya devam etmekte; bu durum bölgedeki diğer ülkelerinde askeri kapasitelerini artırmaya yönelik adımlar atmalarına sebebiyet vermektedir. Bu değerlendirmeler neticesinde, karşılıklı silahlanma yarışının arttığı bölgede Avustralya, Malezya, Endonezya, Tayvan, Filipinler, Japonya, Papua Yeni Gine ve Tayland'da silah ticaretinde büyük bir artış kaydedilmiştir.¹⁵¹

¹⁴⁷ Joseph S. Nye, JR., David A. Welch, **a.g.e.**, s. 335.

¹⁴⁸ Yusuf Çınar, "Sri Lanka: Kaplanlar Gitti, Tamil Sorunu Kaldı Yadigar", **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 318.

¹⁴⁹ Cristopher Brandt, v.d., **a.g.e.**, s. 9.

¹⁵⁰ Sevtap Yokuş, "Filipinler'de Çatışma Çözümü", **Dünyada ve Türkiye'de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 41.

¹⁵¹ Institute for Economics & Peace, **a.g.e.**, s. 13.

1.3.3. Seçilmiş Travmaların Merkezinde Avrupa Çatışmaları

Coğrafi konum ve çeşitlilik olarak küçük bir alanı kapsamaktadır. Avrupa Bölgesi yaklaşık olarak 42 ülkeyi içinde barındıran ve toplam 625,1 milyon nüfusa sahip alan yapısıyla toplumsal refah seviyesi yüksek bölgelerin başında gelmektedir. Bu bakımdan Avrupa Bölgesi Büyük imparatorluklara ev sahipliği yapmış, ayrıca birçok kültürel değerleri bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla, bu bölge dünya siyasetinde birçok fikir akımı, düşünce ile büyük değişim ve dönüşümlere öncülük etmiştir. Bu akımlar aynı zamanda büyük felaketslere ve yıkımlara neden olurken, Avrupa toplumlarının hafızasında ‘sıcak yerler’ olarak varlığını korumuştur.¹⁵² Bu yerlerin başında, birçok tarihsel derinliği ve sosyokültürel öğeleri barındıran Kuzey İrlanda, Almanya, Balkanlar ve Bask Bölgesi gelmektedir. Bu bölgelerde çatışma sonrası yaşanan travmalar, toplumsal hafızanın derinliklerinde yer edinmiştir. Bununla birlikte, sıcak yerlerin yarattığı travmaların neticesinde mağduriyetler giderilmezse toplumsal çatışma riskini her zaman artış göstermektedir.

Harita 3: HIIK, Conflict Barometer: 2018.¹⁵³

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında; Osmanlı, Rusya ve İngilizlerin imparatorluklarının sahip olduğu ‘büyük çadır’ın çöküş sürecine girmesi ile Balkanlar’daki güç dengesi yerini terör gruplarına bırakmıştır. Ayrıca, Sovyetler Birliği’nin dağılması ile başlayan etnik milliyetçilik, din temelli çatışma dalgaları,

¹⁵² Vamık D. Volkan, **a.g.e.**, ss. 183-184.

¹⁵³ Heidelberg Institute for International Conflict Research, **a.g.e.**, s. 36.

yerini şiddet kullanma, terör eylemleri ve ciddi insan haklar ihlallerine yol açmıştır. Nitekim, Hristiyan Sırp milliyetçisi grupların ‘seçilmiş travma’sı Büyük Sırbistan’ı kurma hayalleri için Müslüman Boşnaklara karşı 1992-1995 yılları arasında sistematik bir soykırım gerçekleştirilmiştir. Bu kin ve nefret Sırpların 1389 yılında Kosova Savaşını Osmanlı’ya karşı kaybetmesine kadar dayandırılmaktadır.¹⁵⁴

Dolayısıyla, Sırpların soykırım girişimi Kosova’yı uluslararası siyasetin gündemine taşımış; başta NATO olmak üzere Amerika ve Avrupa Birliği bölgesel barışın korunması, çatışmanın önlenmesi için diplomatik girişimlerde ve insani müdahale bulunmuşlardır.¹⁵⁵ Bir diğer çatışma ise 1600’lü yıllara dayanan Kuzey İrlanda sorunudur. Adanın ilk yerleşimcilerinden olan İrlandalıların Katolik mezhebine mensup olmalarına rağmen adaya daha sonradan gelen İngilizler Roma kilisesinden ayrılarak Protestan mezhebine ait kendi kiliselerini kurmuşlardır. İngilizler ve İrlandalılar arasında yaşanan çatışmaların esas kaynağı bu mezhep farklılığına dayanmaktadır. Ayrıca İngilizler 1800’lü yılların başlarında adanın kontrolünü tamamen ele geçirmeyi başarmış; böylelikle taraflar arasında günümüze kadar sürecek olan çatışmaların kaynağına bir de toprak paylaşımı eklemiştir.¹⁵⁶

Genel olarak inanç üzerinden başlayan çatışmalarda uzlaşma paradigmaları kayganlık göstermekteydi. Özellikle radikal dini hareketler ya da mezhepler arasındaki çatışmalar çözümsüzlükle sonuçlanmaktadır. Bu tür durumlarda stratejik iletişim kanallarının kullanılmasına her zaman ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, Kuzey İrlanda meselesi hem sosyoekonomik hem de sosyokültürel dinamiklerin iç içe geçtiği, kaynakların paylaşımı, siyasal temsil sorunu ve birden fazla etnik grubun dahil olduğu mücadele olarak değerlendirilmektedir. Yüzyıllar süren silahlı mücadelede hükümet ile paralel hareket eden paramiliter gruplar ve İRA arasındaki şiddetli çatışmalar çözümün önünde en büyük engeli oluşturmaktadırlar. Bu bakımdan, taraflar arasında yaşanan uyuşmazlıkların herhangi bir çözüme ulaşamayacağı açık bir şekilde anlaşılmıştır. Bu noktada, Katolik ve Protestan grupların temsilcileri taraflar arasında karşılıklı diyalog ve iş birliğine açık olmaları, çözümleyici bir duruş sergilemeleri

¹⁵⁴ Vamık D. Volkan, **a.g.e.**, s. 250.

¹⁵⁵ Metin Aksoy, Armand Polisi, Mehmet Büyükçiçek, “Kosova: Kimin Barışı?”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 273.

¹⁵⁶ Mehmet Şahin, “Anglikanizm Öncesi İngiltere ve Anglikanizm’in Doğuşu”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2004, ss. 147-148.

demokratik müzakere sürecinin devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca, uluslararası siyasal konjonktür ve 11 Eylül terör saldırıları sonrasında ABD'nin tavrı da taraflar arasındaki barış sürecini hızlandırmıştır.¹⁵⁷

Bir diğer çözümsüzlüğün hüküm sürdüğü bölge Fransa ve İspanya arasında kalan Bask Bölgesidir. Bu bölgede yaşayan halk farklı dil ve kültürel değerlerine sahip Avrupa'nın en eski toplumları arasında yer almaktadır. Feodalizm yıkılması, milliyetçilik hareketleri, merkeziyetçi otoritelerin kurulması ve sanayileşme hareketlerinin hızlanmasına paralel olarak Bask toplumuna karşı baskı, şiddet ve asimilasyon politikası hız kazanmaya başlamış; tüm bu süreçler Bask toplumunun tam bağımsızlık idealini yok etmiştir. Sömürgecilik ve asimilasyon politikalarına karşı milliyetçi ve sol ideolojiyi benimseyen ETA örgütü kurulmuş; birçok silahlı eylem düzenleyen ETA, Bask bölgesinin bazı siyasi haklara kavuşmasını sağlamıştır.¹⁵⁸ Fakat, statükocu General Franco'nun merkeziyetçi yönetim anlayışı bu hakları geri almıştır. İspanya hükümeti ile ETA arasında 50 yıl boyunca düşük yoğunluklu silahlı çatışma yaşanmıştır.¹⁵⁹ Bu süreçte Katalanlar konfederasyon yönetimi talebinde bulunmuşlar; fakat, İspanya merkezi yönetimi onların bu isteğini kabul etmemiştir. Kazançları ise yapılan müzakereler sonucunda Katalonya'nın özerk bir bölge haline gelmesi olmuştur. Bu yüzden İspanyolların en büyük sorunu çözümsüzlüğünü korumaktadır. 2017 yılında Katalonya Parlamentosu tarafından yapılan bağımsızlık referandumu merkezi yönetim tarafından şiddetli bir şekilde bastırılmış ve yasadışı olarak tanımlanmıştır.¹⁶⁰

2018'de Avrupa Bölgesinde; İspanya ile Fransa arasında sınır sorunu, Balkanlar'da etnik milliyetçilik, Yunanistan ile Makedonya arasında yaşanan sorunlar, Türkiye ile Yunanistan, Rusya ile Ukrayna sorunu gibi çözüm bekleyen yaklaşık olarak 50 çatışma konusu bulunmaktadır.¹⁶¹ Bunların bir kısmı görünür çatışma iken bir kısmı ise görünmez bir şekilde zaman zaman tekrarlanabilmektedir. Avrupa

¹⁵⁷ Kısmet Metkin, Murat Çemrek, "Kuzey İrlanda Bitmeyen Bir Barış Hikayesi", **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 280

¹⁵⁸ Bülent Erdoğan, "Bask: Egemenlik Paylaşımı ya da Bağımsızlık", **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 314.

¹⁵⁹ Lyse Doucent, "ETA'nın 58 Yıllık Silahlı Mücadelesi Nasıl Bitti?", **BCC Türkçe**, Nisan 10, 2017, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39552589>, 5 Mayıs 2019.

¹⁶⁰ Ensar Küçükaltan, "İspanyol-Katalan Gerilimi", **İnsamer**, Nisan 18, 2014, (Çevrimiçi) https://insamer.com/tr/ispanyol-katalan-gerilimi_76.html, 20 Mart 2019.

¹⁶¹ Heidelberg Institute for International Conflict Research, **a.g.e.**, s. 36.

Bölgesi birçok medeniyete ve topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Bu toplumların hafızalarında hala bu çatışmalar nesilden nesile aktarılarak devam etmektedir. Genel olarak Avrupa kıtasındaki çatışmaları incelediğimizde geçmişten günümüze miras kalan toplumsal travmaların zaman zaman ortaya çıktığını görmekteyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA ÇÖZÜMLERİ VE YÖNTEMLERİ

Son yüzyılda insanlığın, çatışma ve şiddetle karşı karşıya kalması modern anlamda ilk barış çalışmalarının yapılmasına neden olmuştur. Bu çalışmalarda, çatışma ve şiddetin sonlandırılmasından ziyade toplumsal barışın geliştirilmesine yönelik bir çerçeve oluşturulması hedeflenmiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde, barış inşa aktörleri ve örgütlerin, çatışmadan uzlaşmaya değişen süreçlerde; çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımları, çatışma çözümü, çatışmayı dönüştürme ve barışın toplumsallaşması gibi öncelikli esaslar üzerinden kurgulanmıştır.

Bununla birlikte çatışma çözümü, bir çatışmada tarafların yasal veya yasal olmayan bir dizi önlemlerle beraber, çatışmanın şiddetini azaltmak ya da çatışmanın ana konularının anlaşılmasını sağlamak amacıyla kaynakların dağılımı ve siyasi karar alma mekanizmalarında uyumun sağlanmasına yönelik bir dizi alternatif çözüm arayışı ortaya konmuştur. Bu çözüm arayışları, uluslararası siyasetin değişen koşulları ile beraber geleneksel diplomasiyi de değiştirerek, yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda gelişen diplomatik girişimler; insan hakları ihlalleri, güvenlik sorunları, şiddet kültürü, devlet inşası, entegrasyon, insani müdahale gibi yapısal sorunların çözümüne yönelik çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

2.1. Uluslararası Çatışma Çözümü ve Barış Paradigmaları

“Modern anlamda uluslararası ilişkilerde bir ‘güç dengesi’ ilkesi ilk kez 1648 Vestfalya Barış Antlaşması ile gündeme gelmiştir.”¹⁶² Uluslararası ilişkilerin karmaşık doğası ve çok farklı güç dengesine sahip olması en önemli sorunsalıdır. Bu özelliğiyle bütün devletler eşit hukuk anlayışına bağlı olarak uluslararası siyasi sistemde varsayılmaktadırlar.¹⁶³ Böylece, devletlerin sahip olduğu egemenlik anlayışını yeniden hukuksal metinler üzerinden düzenleme ihtiyacı hasıl olmuş, yeni

¹⁶² Muzaffer Ercan Yılmaz, “Westphalia’dan Günümüze Savaş”, **Uluslararası İlişkiler**, Sayı 14, 2007, s. 18.

¹⁶³ Erdem Erdek, “Uluslararası İlişkilerin Hukuku: Vestfalyan Sistemden Küreselleşmeye”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s. 51.

hukuksal metinler, devletlerin kendi içinde merkezi bir otorite ve bürokrasi kurmasını sağlamıştır.

*“Vestfalyan düzeni, şu temel unsurlara atıfta bulunur: kendi içinde hiyerarşik bir otorite düzeni olan merkezi devlet, son karar veren yüksek mahkemeler ve bürokratik bir yönetimden oluşur. Yasa yapımı, adaletin sağlanması ve şiddet tekeli, merkezi iktidarın elindedir. Bu düzeni oluşturmuş devletler, askeri ve ekonomik güç düzeyleri ne olursa olsun, uluslararası alanda eşit egemenlerdir.”*¹⁶⁴

Uluslararası siyasal sisteme geçmeyi başaran herhangi bir devlet, ekonomi, siyasal, güvenlik, diplomasi ve hukukun yanı sıra kendi toprakları ve halkı üzerinde siyasal örgütlenme haklarına sahiptir. Bir başka ifadeyle çağdaş uluslararası siyasal sistemde bütün egemen devletler eşit haklar ilkesini benimsemişlerdir. Bu haklar, ast ya da üst yapılanmanın olmayacağı manasına geldiği gibi çağdaş uluslararası siyasal sistem temel olarak anarşist bir düzen sağlamaktadır. Çağdaş uluslararası sistemde, birimler (devletler) eşit derecede egemendirler. Bu nedenle de emir ilkesi anarşist olmasına rağmen, egemen devletler ortak davranış ve etkileşimde bulunmaktadır.¹⁶⁵ Dolayısıyla, bu durum emir veren ile emir alan arasında yeni siyasi krizlere neden olmaktadır. Çünkü uluslararası siyasal sistemdeki güç farkından dolayı egemen devletler arasında sürekli yeni sorunlar meydana gelmektedir.

*“17. yüzyılda modern devletlerin çizgileri, anayasal çerçevesi, ulus olma bilinci, özgürlüğü, kimlik, kültür, demokratikleşme vb. unsurların sadece modern devlet içinde var olabileceği anlayışı 20. yüzyılın ortalarına kadar hakimdi.”*¹⁶⁶

Bu barış sürecinde farklı siyasi güç dengeleri oluşmaya başlasa da varılan anlaşma neticesinde yeni diplomatik çözüm yolları geliştirme denemeleri aranmıştır. Modern ulus devletlerin oluşmaya başlamasıyla uluslararası arenadaki en önemli kurumsal yeniliklerin başında diplomasi gelmektedir. Bir diğer önemli unsur ise devletin meşru şiddet kullanma tekeli elinde bulundurmasıdır. Nitekim, modern devletler yönettikleri halkları güç ve şiddet kullanarak bir arada tutmayı başardıkları gibi rızaya dayalı şiddet kullanma tekeli elinde bulundurmaktadırlar.

¹⁶⁴ Özlem Kaygusuz, “Egemenlik ve Vestfalyan Düzen”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s. 35.

¹⁶⁵ Alexander Wendt, **Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi**, Çev. Helin Sarı Ertem, Suna Gülfer İhlamur Öner, İstanbul, Küre Yayınları, 2012, s. 130.

¹⁶⁶ Özlem Kaygusuz, **a.g.e.**, s. 35.

Klasik diplomasi araçları ilk olarak Vestfalya Barış Antlaşması ile II. Dünya Savaşı arası dönem, daha sonra Soğuk Savaş dönemi ve üçüncü olarak da Soğuk Savaş sonrası dönem olmak üzere üç farklı dönemde dünya barışının korunması ve güç dengesinin sağlanması için yasal hakları vurgulamıştır.¹⁶⁷ Bu dönemlerde devletlerin karşılıklı bağımlılık ilişkilerini geliştirmiş ve ideolojik temelli çatışmaların sayısı güç eksenli azalmaya başlamıştır. Genel hatlarıyla bu dönemde demokratikleşme hareketleri ve insan hakları çalışmalarının gelişme gösterdiği, çatışma risklerinin azaldığı ve barış inşa süreçlerine olumlu katkılar sunduğunu söyleyebilmekteyiz.¹⁶⁸

Bu değerlendirmeler neticesinde, uluslararası çatışma çözümü yaklaşımları herhangi bir çatışmayı bastırmak, kontrol altına almak, çatışma durumunu bertaraf etmek anlamına gelmemektedir. Çatışma çözümü bir kaçınma olmadığı gibi başka güç ve iktidarların amaçlarına hizmet etmek için kullanılacak çözüm yöntemleri de değildir. Dolayısıyla çatışma çözümü, bir çatışmada tarafların yasal veya yasal olmayan bir dizi önlemlerle çatışmanın şiddetini azaltmak ve çatışmada bazı ana konuların anlaşılmasını sağlamak amacıyla kaynakların dağılımı ve siyasi karar alma mekanizmalarında uyumun sağlanmasıdır.

Soğuk Savaş sonrası uluslararası çatışma çözümü ve yaklaşımları yoğun olarak devlet içi çatışmalara odaklanmaktadır. Özellikle bu çatışmalar uluslararası barışın ve güvenliğin asıl tehdit olarak gördüğü yeni gelişmelerdir. Son yüzyılın en büyük problemini oluşturan devlet içi çatışmalar ve bu çatışmaların yansımaları olduğu açıkça ifade edilmektedir.¹⁶⁹ Bu çatışmalar, Soğuk Savaş ve sonrası yaşanan etnik, dini, ekonomik, toprak paylaşımı, kaynakların kullanımı, iktidar mücadelesi gibi nedenlerden dolayı meydana gelmektedir. Soğuk Savaş dönemine göre daha fazla insanın ölmesiyle devam eden sıcak çatışmalar dünyanın farklı bölgelerinde artarak devam etmektedir.

¹⁶⁷ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 18.

¹⁶⁸ **A.e.**, s. 32.

¹⁶⁹ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **a.g.e.**, ss.1-2.

Grafik 5: UCDP-2006, 1946-2005 Silahlı Çatışmalar.¹⁷⁰

Soğuk Savaş sonrası yaşanan silahlı çatışma sayısı hızla yükselerek dünyanın birçok noktasında yayılmaya ve kontrol edilemez güç merkezlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Grafikten anlaşılacağı üzere Soğuk Savaş sonrası dünyanın giderek yükselen bir çatışma ortamı sürüklendiğini görmemiz mümkündür. Dünyada çatışma sayısı hiç olmadığı kadar yükselirken, ölüm riski ile karşı karşıya olan insan sayısında büyük bir artış gözlemlenmektedir. 1946 ile 2005 yılları arasında düşük yoğunluklu çatışma sayısı toplamda 231 olup bunların yarısından fazla Soğuk Savaştan sonrası şiddet seviyesi artarak gerçekleşmiştir. Çatışmaların dağılımında herhangi düzen gözlenmezken, genellikle iktisadi ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmediği toplumlarda meydana gelmektedir. Bu durum dünya üzerinde birçok insani kriz ve çatışma bölgesi oluşturmaktadır. Soğuk Savaş sonrası değişen dünya dengeleri insani kriz ve çatışma bölgelerine yeni yaklaşım çalışmaları için uygun zemin hazırlamıştır. Bu değişimler devletlerarası savaştan ziyade devlet içi çatışmalar, terör eylemleri, insan hakları ihlalleri ve devletler arası çatışmalar olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu şiddet sarmalı uluslararası çatışmaların yapısını etkileyerek; çatışmanın yönetimi, çatışmanın dönüşümü ve çatışmanın çözümü gibi yeni disiplinlerin ortaya çıkmasıyla alternatif çözüm arayışları incelenmektedir.¹⁷¹ Bu çalışmalar çatışmalara yaklaşımda yeni

¹⁷⁰ A.e.

¹⁷¹ A.e.

aktörlerin ortaya çıkmasına ve çatışma çözümlerine yönelik yeni yöntemlerinin geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

Soğuk Savaşın bitmesiyle iki kutuplu güç dengesinden çok kutuplu ve çevre-merkez arasında yeni güç dağılımları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum bölgesel güçlerin ortaya çıkmasına neden olurken, uluslararası siyasette radikal değişikliklere neden olmaktadır. Böylece, Soğuk Savaş sonrası yeniden bir yapılanma sürecine giren uluslararası siyasal aktörler hem hiyerarşik düzeyde hem de bölgesel yapılanmalarla beraber güç merkezlerinde kaymalar gözlemlenmiştir. Çok kutuplu ve çevre-merkez arasındaki güç dağılımıyla beraber küresel demokratikleşme dalgaları, enformasyon, kalkınma sorunları, ekonomik sorunlar, ekolojik sorunlar, kadın hareketleri ve her an etkileşim halindeki toplumlar yeni dünya düzeninin sonuçları olarak belirginleşmektedir.

Çok kutuplu ve çevre-merkez arasında kontrol edilmesi zor olan ‘yeni dünya düzeni’ beklentilerin aksine üçüncü dünya ülkelerindeki insani kriz ve çatışmalara yeterince çözüm sunamamıştır. Dolayısıyla, üçüncü dünya ülkelerinde şiddetli kriz ve çatışma sayısı arttığı gibi küresel barışın korunması ve bölgesel istikrarın sağlanması konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Nitekim, insani kriz ve çatışma bölgelerinde taraflar arasında birbirini yok etme girişimi, çatışmalardaki en önemli sorunu oluştururken, bu durum iktisadi kalkınmanın ve sosyal refahın önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. Uluslararası çatışma çözümü ve barış çalışmalarındaki yeni gelişmeler, insani kriz ve çatışma bölgelerinde yeni politikalar üretme noktasından yeniden bir çerçeve oluşturma çabaları geliştirmiştir.

2.1.1. Çatışma Yönetimi ve Stratejik Yaklaşımlar

Bu bölümün genel çerçevesi çatışma dinamiklerinin doğru bir şekilde analiz edilmesinden oluşmaktadır. Çatışma yönetimi bu analizi sağlamak için diğer bütün davranış disiplinleriyle ortak hareket etmektedir.¹⁷² Dolayısıyla, insani kriz ve çatışma bölgelerinde çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımların nerede başlayıp, nerede son bulacağı konuları anlaşılması son derece güç süreçlerdir. Özellikle çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımlar, Soğuk Savaş dönemi ve sonrası yaşanan devlet içi ve devletler

¹⁷² Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, ss. 128-129.

arası silahlı çatışmaların nasıl ve hangi yöntemlerle barışçıl bir şekilde sona erdirileceği analizlerine dayanmaktadır.¹⁷³ Çatışma yönetimi, dünyadaki insani kriz ve çatışma bölgelerindeki yoğun şiddetin yaşandığı alanlarda alternatif bir hukuksal yöntem sunma gayretindedir. Özellikle temel insan hakları, uluslararası güvenlik, çevre felaketleri ve bunların yanı sıra açlıkla mücadele, insani yoksunluk, kitlesel göç hareketleri, toplumsal hareketler gibi çözüm bekleyen sorunların analiz edilmesi için genel bir çerçeve ortaya koymaya çalışmaktadır.¹⁷⁴

Çatışma yönetimi, çatışma ve barış çalışmalarının en kapsamlı niteliğini taşımaktadır. Çünkü tarafları çatışmadan uzlaşmaya giden ortak bir zeminde buluşturmaya çalışmaktadır. Çatışma yönetimi, barış çalışmalarında kriz, şiddetli çatışma, savaş vs. çatışmaların kontrol dışına çıkarak çevresindeki diğer aktörlerin çatışmaya dahil olmasını önleme çalışmalarıdır, ayrıca barış inşa aktörleri ve örgütleri tarafından devlet, paramiliter ve militarist yapıların şiddetli çatışmalarını kontrol altına almak için uygulanan politik ve stratejik yaklaşımlardır. Çatışma yönetimi; önleyici diplomasi yolu ile uyuşmazlıkların şiddetli çatışmalara dönüşmesini engellemek, güvenikleştirme, silahsızlandırma, demokratik müzakere ve uzlaş yoluyla çatışmanın tırmanmasını engellemek, çatışma yönetiminin temel amaçları arasında yer almaktadır.¹⁷⁵ Bunun en güzel örneği, II. Dünya Savaşından sonra insani kriz ve çatışma bölgelerinde barış ve güvenliği sağlamak için kurulan BM örgütüdür. BM birinci maddesinin ilk şartı:

“Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması, eylemleri bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçıl yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek” şeklinde ifade edilmektedir.¹⁷⁶

¹⁷³ Hüseyin Bağcı, “Önsöz Yerine: Çatışma Analizi”, **Barış Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 3.

¹⁷⁴ Fulya Köksoy, “Çatışma Yönetimi Mi Yoksa Çatışma Çözümü Mü?: Barış Müzakere Sürecine Teorik Olarak Yaklaşmak”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Sayı 2, 2018, s. 204.

¹⁷⁵ United Nations, “The United Nations Today”, (Çevrimiçi)
<http://www.unicankara.org.tr/today/2.html#2c>, 30 Nisan, 2019.

¹⁷⁶ TBMM, Birleşmiş Milletler Antlaşması, **Madde 1**.

Çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımlar en önemli konuları diplomatik kanalların kullanımında doğru adımların belirlenmesidir. Çatışma yönetimi müzakere ve pazarlık konusu olan sosyo-psikolojik toplumsal konular ile temel hak ve hürriyetlerin ortak paydada buluşması için çatışmadan uzlaşmaya ortak mutabakat sağlamalı; bu yüzden, taraflar arasında güç dengesi ve caydırıcılık stratejilerini doğru bir şekilde analiz etmelidir.¹⁷⁷ Bütün bunlar çatışmadan uzlaşmaya varma ve çatışmanın dönüştürülmesini sağlama noktasında barışa giden yolun daha doğru değerlendirilmesi için imkan sağlamaktadır.¹⁷⁸ Dolayısıyla, birçok çatışma barışçıl bir şekilde, daha fazla kin ve düşmanlık hissi yaratmadan çözüme kavuşturulmaktadır.¹⁷⁹ Bu yüzden, çatışmaya doğru müdahale için zamanlama büyük önem taşımaktadır. Doğru zamanlama çatışmanın tırmanmasını önlediği gibi taraflar arasında düşmanlık hissini ya ortadan kaldırmakta ya da azaltmaktadır.

Bu değerlendirmeler neticesinde, insani kriz ve çatışma bölgelerinde barış veya güvenliğin sağlanması için gerek uluslararası antlaşmalar gerekse disiplinler arası çalışmalar birbirini destekleyici bir mahiyette kullanılmaktadır. Dolayısıyla, çatışma yönetiminin stratejik bir yaklaşım benimsemesinin nedeni sadece devletler arasında yaşanan çatışmalar değil, aynı zamanda ulusötesi-örgütler, şirketler, devlet-dışı aktörler, militarist ve paramiliter yapıların varlığıdır. Bütün bu tarafların çatışmadan uzlaşmaya, doğru bir şekilde analiz edilmesi noktasında üçüncü taraflar (sivil toplum kuruluşları) da çözümün bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımlarda üçüncü taraflar “birlikte çalışmak ya da birlikte hareket etme”¹⁸⁰ noktasında işbirliği olanakları geliştirerek tarafları aynı amaçlar etrafında birleştirmeyi amaçlamaktadır. Çünkü çözümsüzlük, ancak çözümsüzlüğü oluşturanlar tarafından doğru bir şekilde analiz edilebilir ve en doğru şekilde değerlendirilebilmektedir.¹⁸¹ Böylelikle, çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımlar gelecekte oluşabilecek şiddetli çatışmaların önüne geçmeyi ya da şiddetin

¹⁷⁷ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **a.g.e.**, s. 19.

¹⁷⁸ Max Lucade, “Çatışma”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018, s. 53.

¹⁷⁹ Elliot Aronson, vd., **Sosyal Psikoloji**, Çev. Okhan Gündüz, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2012, s. 539.

¹⁸⁰ Joseph S. Nye, JR., David A. Welch, **a.g.e.**, s. 259.

¹⁸¹ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 125.

yayılmasını önlemeyi başarabilmektedirler.¹⁸² Bunlardan bazıları Filipinler’de etkin bir rol oynayan Uluslararası Temas grubu, İnsani Diyalog Merkezi, İnsan Hak ve Hürriyetleri, Uzlaştırma Kaynakları (Conciliation Resources) sivil toplum kuruluşları ya da devletler topluluğu tarafından yürütülen ‘mekik diplomasisi’ yolu ile tarafların barış sürecinde etkili olurken, demokratik bir şekilde müzakerelerin devam etmesine katkı sağlamışlardır.¹⁸³ Kaldı ki normal şartlarda karşılıklı işbirliği kendiliğinden ortaya çıkmamakta; barışçıl bir ortam hazırlandığında soruna dahil olan taraflar arasında siyasi arenada çözüm üretilmektedir.¹⁸⁴ Ayrıca, barış inşa aktörleri ve örgütlerinin çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımları barış çalışmalarında metodolojik olarak farklılık ve çeşitlilik göstermesinin nedeni ise her çatışmanın dinamik yapısının farklılığından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden üçüncü taraflarca kesin bir neden-sonuç ilişkisi belirtmek oldukça zor gözükmektedir.

2.1.1.1. Önleyici Diplomasi

Önleyici diplomasi taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların çözülmesini sağlamak ve şiddetin tırmanmasını önlemek amacıyla yürütülen barışı koruma çalışmalarıdır. Önleyici diplomasi çalışmaları olası kriz vaziyetinde, çatışma başlamadan veya çatışma başladıktan hemen sonra tarafları şiddet sarmalından uzaklaştırma gayretindedir. Barış inşa aktörleri ve örgütleri şiddete taraf olanları, davranışlarına devam etmekten alıkoyma ve caydırma girişiminde bulunmaktadır.¹⁸⁵ Önleyici diplomasinin amacı, taraflar arasında yaşanan şiddetli çatışmaları ya da savaşta yaşanan çözümsüzlükleri demokratik yöntemlerle ele alarak tarafları uzlaştırmaktır.¹⁸⁶ Bu yaklaşımlar neticesinde, devlet içi ya da devletler arası barışın ve istikrarın korunmasını, askeri güç kullanmak yerine diplomatik ilişkilerin geliştirilmesini ifade eden önleyici diplomasi, şiddet içeren eylemleri bertaraf ederek,

¹⁸² İdris Demir, “Kıbrıs Sorunu: Kalıcı Çözüm, Bir Başka Bahara”, **Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar**, ed. Sibel Turan, Nergiz Özkural Köroğlu, Bursa, Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, s. 258.

¹⁸³ Sevtap Yokuş, **a.g.e.**, ss. 42-43.

¹⁸⁴ Pınar Erken Gülboy, “Çatışma Çözümü: Temel Yaklaşımlar ve Pratikler”, **Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar**, ed. Sibel Turan, Nergiz Özkural Köroğlu, Bursa, Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, s. 286.

¹⁸⁵ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, ss. 81-82.

¹⁸⁶ Tevfik Odman, **Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargı Dışı Barışçıl Yöntemlerle Çözülmesi ve Barışı Destekleme Operasyonları**, Adana, Çağ Üniversitesi Yayınları, 2002, s. 205.

tarafları ikna etme çabasıdır.¹⁸⁷ Böylelikle taraflar kontrol altına alınarak, alternatif çözüm arayışları müzakere masasına yatırılmaktadır.

Önleyici diplomasi, çatışmaların neden sonuç ilişkisi çerçevesinde rastgele ortaya çıkmayacağını bilmektedir. Çünkü bir çatışmanın ortaya çıkmaya başlamadan önce çeşitli belirtileri bulunmaktadır. Dolayısıyla, çatışmaların önlenmesi için hayati önem taşıyan, bu belirtileri iki farklı kategoride inceleyebiliriz. İlk olarak dikkat etmemiz gereken durum politik değişimler ve ekonomik göstergelerdir: Bunlar işsizlik oranları, suç artışı, siyasal katılım ve ifade özgürlüğüdür. İkinci kategori ise kısa vadeli ve düzensiz göstergelerdir; ki bunlar protestolar, etnik çatışmalar, din temelli saldırılardan kaynaklanmaktadır.¹⁸⁸ Önleyici diplomasi, taraflar arasında uyumsuzlukların giderilmesi için baskı kurmadan, diyalog kanallarının açılmasıyla potansiyel çatışmaları önlemek ve tarafların, sorunlarını müzakere ederek çözüme kavuşturmalarını sağlamak ile mümkün olabilmektedir.¹⁸⁹

BM'nin 1950'lerden uygulamaya koyduğu önleyici diplomasi (barışı koruma) çalışmaları ilk olarak ortak güvenlik, barış inşa etme, barış insanı vs. uluslararası organizasyonlar aracılığıyla şiddetli çatışmaların çözüme kavuşturulmasını kapsamaktaydı. Bu bilgiler Soğuk Savaş ve sonrasında meydana gelen etnik çatışmalar, toplumsal hareketlerle ilgi ilk işaretlerin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır.¹⁹⁰ Barış inşa aktörleri ve örgütlerinin önleyici diplomasi faaliyetleri militarist ve paramiliter yapılar arasındaki silahlı çatışmaların henüz başlamadan nasıl durdurulacağı üzerinde de çalışmalar yürütmektedir. İlk olarak çatışmanın yayılma riskini azaltarak, barış yapma ihtimalini yükseltmeye çalışan önleyici diplomasidir. İkincisi olarak çatışmanın şiddet riskini azaltmaya gayret göstermektedir.¹⁹¹ Böylelikle, bütün çatışmaları önlemeye çalışmaz, öncelikli olarak şiddetli çatışmalara müdahalede bulunmaktadır. Taraflar arasında bilgi ve güven inşa eden önleyici diplomasi çalışmaları, sorunların nedenlerini ve demokratik müzakere girişimlerini

¹⁸⁷ İmran Demir, “Çatışma ve Çatışmaya Yaklaşım Yöntemlerinin Teorik Çerçevesi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2017, s. 16.

¹⁸⁸ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁸⁹ İmran Demir, **a.g.e.**, s. 16.

¹⁹⁰ Oliver Ramsbotham, vd., **a.g.e.**, s. 123.

¹⁹¹ **A.e.**

hızlandırarak taraflar arasında güvenli bölgeler oluşturmaya çalışmaktadır.¹⁹² Nitekim önleyici diplomasi çalışmaları, 9/11 Eylül olaylarından sonra artış gözlemlenmiştir.¹⁹³

2.1.1.2. İnsani Müdahale

İnsani müdahale, devlet içi temel insan haklarının zarar görmesinden kaynaklanan ve bir başka devlet, devletler topluluğu ya da uluslararası örgütler tarafından şiddetli çatışmaları durdurma ya da azaltma girişimleridir.¹⁹⁴ Bu çalışmalar önleyici diplomasinin bir uzantısı olarak görülmektedir. İnsani müdahale büyük ölçekte insan hakları ihlallerini durdurmaya, geniş çaplı bir zulüm ya da ölümü engelleme hatta çatışmaların yayılmasını önleme ve kalıcı bir barışı sağlamayı amaçlamaktadır.¹⁹⁵ Çünkü uluslararası sorunların giderek derinleşmesi neticesinde, çözüm noktasında yeni aktörlere ve metotlara ihtiyaç duyulmuştur. Buradaki amaç kamuoyunu harekete geçirmek ve toplumsal desteğin sağlanması için çalışmalar yürütmektir.¹⁹⁶

Vestfalyan devletler düzenine göre, bütün devletlerin uluslararası arenada eşit haklara sahip olması, insani müdahale hakkının meşru ya da gayri-meşru dayanakları konusunda pek çok tartışmaya neden olmaktadır. Dolayısıyla, insani müdahale fikri hem genel çerçevede hem de uluslararası siyasal sistemde ve yasal dayanakları oldukça zayıf bir fenomendir. Vestfalyan devletler düzenine rağmen 1990'lı yılların başları insani müdahalenin zirveye çıktığı dönemlerdir. İki kutuplu dünya düzeni yerini 'yeni dünya düzeni'ne, liberal barış'ın hakimiyetine bırakırken; bu hakimiyet dünya üzerinde kısa sürede birçok çatışma ve kaos ortamı yaratmayı başarmıştır. Soğuk Savaş sonrası çatışma ve kaos ortamına sürüklenen yeni dünya düzenini iki farklı şekilde tanımlamak mümkündür. Bunlardan ilki toplumsal hareketler ve başarısız yönetimler; yolsuzluk, baskıcı rejimler, kronikleşmiş ekonomik sorunlar, etnik milliyetçilik veya mezhepçilik sayılabilmektedir. İkincisi ise dış faktörlerden kaynaklanan etkiler; post-kolonyalizim, küreselleşmenin etkileri görülmektedir.

¹⁹² Duygu Özlük, "Çatışma Yönetim Aracı Olarak Uluslararası Örgütler", **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 120.

¹⁹³ Oliver Ramsbotham, vd., **a.g.e.**, s. 138.

¹⁹⁴ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, ss. 311-312.

¹⁹⁵ Jacob Bercovitch, Richard Jackson, **a.g.e.**, s. 101.

¹⁹⁶ Hüseyin Oruç, "Moro Barış Süreci ve STK'ların Rolü: İHH'nin İnsani Diplomasi Tecrübesi", **Dünyada ve Türkiye'de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 79.

Egemen güçler tarafından başarısız devletlerde iç faktörlerden kaynaklanan insani krizlere müdahale edildiğinde ‘özgürlük, demokrasi’ ya da ‘modern öncesi dünya’yı kurtarmak şeklinde hukuka uygunluk iddiası ileri sürülmektedir.¹⁹⁷

Küresel siyasetin en önemli konularının başında gelen insani müdahalelerde, yerel ölçekteki çatışmaların bölgesel etkileri de söz konusu olabilmekte; bunların başında ise mülteci ve göç sorunu gelmektedir. Buna en güzel örnek ABD’ye akın eden Haitili mültecileri durdurmak için ABD’nin ‘barış operasyon’u düzenlemesidir.¹⁹⁸ Bu müdahale, söz konusu tarafların rızası alınmadan, başka bir devlete operasyon yapılmasını içeren, BM 7. maddesine dayandırılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta müdahalede bulunan ülkenin durumudur.

Örneğin 1975 yılında ABD’nin gözetimi altında Endonezya, Doğu Timor’u işgal etmiş, aynı zamanda yine ABD’nin gözetimi ve denetiminde insani müdahale operasyonu ile Doğu Timor özgürlüğüne kavuşturulmuştur.¹⁹⁹ 1970’li yıllarda Endonezya’nın Doğu Timor’u işgaliyle başlayan şiddetli etnik çatışmaların sona erdirilmesi için 2005 yılında taraflar arasında imzalanan barış anlaşmasıyla uzlaşa sağlanmış; bütün bu süreç ABD’nin gözetimi altında gerçekleşmiştir.²⁰⁰ Dolayısıyla, bölgesel barış ve istikrarın koruyucu misyonunu üstlenen ABD’nin öncülüğündeki BM Barış Gücü Operasyonları uluslararası eşitlik ilkelerinin normlarını ve ahlaki değerlerini yok saymışlardır.²⁰¹ Nitekim, insani müdahalenin nedenleri arasında daha çok Soğuk Savaş sonrası çatışma bölgelerindeki başarısız devletlerden kaynaklanan çatışmaların soykırıma dönüşmesini engellemek ve olası göç yollarını kapatmak yer almaktadır. BM, Barış Gücü Operasyonlarıyla tarafların rızasını almadan, çatışmaya müdahil olmakta ve görev yapmaktadır. Örneğin, BM, Barış Gücü Operasyonları arasında; Kuzey Irak (1991), Somali (1992), Haiti (1994), Ruanda (1994), Kosova (1999), Doğu Timor (1999), Sierra Leone (2000) gibi ihtilafli bölgelere insani müdahalelerde bulunmuştur. Bir diğer müdahale nedeni ise toplumsal hareketlerin

¹⁹⁷ Andrew Heywood, **a.g.e.**, ss. 380-381.

¹⁹⁸ **A.e.**

¹⁹⁹ Noam Chomsky, **Amerikan Müdahaleciliği**, Çev. Taylan Doğan, Barış Zeren, İstanbul, Aram Yayıncılık, 2001, s. 109.

²⁰⁰ Cuma Çiçek, **Süreç Kürt Çatışması ve Çözüm Arayışları**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018, ss. 123-124.

²⁰¹ Emily Paddon Rhoads, **Taking Sides in Peacekeeping: Impartiality and The Future of United Nations**, London, Oxford University Press, 2016, s. 111.

örnek alınarak yayılma riskinin bulunmasıdır. Bu durum uluslararası siyasetin gayriahlaki politikasının bir neticesidir. Genellikle BM bu tür insani müdahalelerin dayanağını, 6. maddenin birinci fıkrasından almaktadır:

*“Süregitmesi, uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasını tehlikeye düşürebilecek nitelikte bir uyuşmazlığa taraf olanlar, her şeyden önce görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve yargısal çözüm yolları ile, bölgesel kuruluş ya da anlaşmalara başvurarak veya kendi seçenekleri başka yollarla buna çözüm aramalıdırlar.”*²⁰²

Tarafların çözüm yollarını, en doğru şekilde konuşarak sağlayabileceği unutulmamalıdır. Uyuşmazlıkların çözümünde her zaman savunmasız insanların yararını gözeten kararlar alınmalıdır. Bu yüzden insani müdahale araçları sadece hukuksal olarak değil, aynı zamanda ahlaki nitelikler taşımak zorundadır. İnsani kriz ve çatışma bölgelerinde barış inşa aktörleri ve örgütler; yapısal koşulların değiştirilmesi, çatışmanın tarafları arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi, bireysel tutum ve davranışların değiştirilmesi için temel insan hakları ve ortak yaşam alanların da yaptıkları çalışmalarla yeniden barışın inşa edilmesine katkılar sağlamaktadırlar. Barış inşa aktörleri ve örgütler; toplumsal barış ve huzurun sağlanması için çatışmanın yeniden canlanmasına engel olma, ekonomik ve sürdürülebilir kalkınma modelleri, toplumsal adalet, sivil toplum, barış gazeteciliği gibi faaliyetler yürüterek barış inşa süreçlerine hem destek olmakta hem de çatışmaların önlenmesinde önemli roller üstlenmektedirler.²⁰³

2.1.1.3. Uzlaştırma

Çatışma çözüm sürecinde bir çeşit üçüncü taraf müdahalesi olan uzlaştırmada duruma müdahil olan üçüncü taraf, tarafsızlığını her zaman korumak zorundadır. İnsani kriz ve çatışma bölgelerinden çözüm sürecine barış inşa aktörleri ve örgütlerin en çok zorlandıkları kısım siyasi uzlaşmadır. Dolayısıyla, uzlaşmacı siyaset taraflara güven vermeli ve konuya hâkim olduğunu anlatarak, tarafların ön yargılarını

²⁰² TBMM, Birleşmiş Milletler Antlaşması, **madde 6**.

²⁰³ Dekha Ibrahim Abdi, “Barış, Barış İnşası, Barış Yapma”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018, ss. 47-48.

kırmalıdır.²⁰⁴ Bununla birlikte, barış inşa aktörleri ve örgütlerinin uzlaşma maksadı taraflar arasında iyi anlaşılmalı ve yeni iletişim kanalları kurulmalıdır.

Uzlaştırma sürecinde çatışmalar ne kadar şiddetli olursa olsun, çatışmanın tırmanma düzeyinde her zaman bir uzlaşma noktası mevcuttur. Çünkü bütün siyasal ve politik sistemler, aynı zamanda bir uzlaşma modelini oluşturmaktadırlar. Eğer siyasal bir uzlaşma yoksa siyasal bir sistem de var olmaz. Uzlaşma neticesinde taraflar arasında denge mekanizması ortaya çıkar, bu denge çıkar ve siyasal sistemin modelini oluşturmaktadır.²⁰⁵ Bu siyasal sistem modeli “zalimlik ve aşağılanma rejimi kurmak ya da sürdürmek için yapılan bir anlaşmadır.”²⁰⁶ Bu değerlendirmeler doğrusunda yapılan çıkarım, uzlaşmanın kiminle ve nasıl yapıldığıdır. Diktatöryal bir sistemde yapılan uzlaşma ‘kokuşmuş’ bir dayatmayı ifade etmektedir. Barışın yeniden toplumda yer edinmesi için taraflar arasında; doğru söyleme, özür dileme, tanıma, affetme, adaletin tesis edilmesi, intikam duygusunun yok edilmesi, cezalandırıcı adalet mekanizması, cezanın ahirete bırakılmaması, onarıcı adalet sistemi, mutabakata varılması, uzlaşma kaynaklarının sağlıklı bir şekilde dağılımı gibi unsurlar barışın tesisinde önemli rol oynamaktadır.²⁰⁷

Çatışmadan uzlaşmaya doğru gelişen çözüm paradigmalarında, devlet içi ya da devletler arasında meydana gelen çatışmalardan mutabakata varılması halinde bile bu çatışmanın sonlanacağı manasına gelmemektedir. Bununla beraber, barış inşa aktörleri ve örgütlerinin uzlaştırma yöntemi, taraflar arasında özellikle bir tartışma zemini oluşturma ve birbirlerinin durumlarını daha iyi anlama açısından yarar sağlamaktadır.²⁰⁸ Aksi takdirde, uzlaşmaya varılmayan çatışmalar görünmez/gizli çatışma olarak varlığını korumaktadır. Ayrıca çözümsüz kalan çatışmalar, toplumsal travmalar yaratarak nesiller boyunca devam edecektir; ki bu durum çatışmanın yeniden canlanması demektir. Barış inşa aktörleri ve örgütlerinin uzlaşmacı yaklaşımları, çatışmadan uzlaşmaya doğru uyuşmazlıkların çözüme kavuşturma noktasında bütün diplomatik ve barışçıl yöntemleri kullanmaktadırlar.

²⁰⁴ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, s. 646.

²⁰⁵ Ahmet Taner Kışlalı, **a.g.e.**, s. 167.

²⁰⁶ Avishai Margalit, **a.g.e.**, s. 97.

²⁰⁷ Joanna Santa-Barbara, “Reconciliation”, **Handbook of Peace and Conflict Studies**, ed. Charles Webel, Johan Galtung, London, Routledge, 2007, s. 185.

²⁰⁸ Tefik Odman, **a.g.e.**, s.21.

Siyasal düşüncenin merkezinde yer alan uzlaşma hem temel hak ve özgürlüklerin düzenlenmesi hem de adalette saklıdır.²⁰⁹ Barış inşa aktörleri ve örgütlerin siyasal uzlaşma çabaları tarafların siyasal katılımı sağlayarak temsil gücünü artırmaya yönelik çalışmalardır. Aynı zamanda çözüm arayışları sırasında çatışmanın tarafları arasında sosyoekonomik ve psikolojik meselelerin çözümü noktasında karşılıklı fikir beyan etmeleri de teşvik edilmektedir.²¹⁰ Böylelikle, sorunun arkasında yatan siyasal, finansal, etnik ve kültürel nedenlerin anlaşılması için etkili bir diyalog mekanizması kurulması ve geleneksel diplomasi kurallarına uymayan ‘mekik diplomasi’ yöntemleri ile kronikleşen çatışmaların dönüştürülmesi sağlanmaktadır.

2.2. Çatışma Çözümü

Çatışma yönetiminin ikinci aşaması ise çatışma çözümdür. Bu aşamada çatışma çözümünün genel çerçevesi belirlenmekte; çatışmanın derinliklerine inilerek, tarafların tutum ve davranışları tüm boyutlarıyla incelenmektedir. Çatışma çözümü tarafların hem öncelikleri ve çıkarlarını çatışma olmaksızın fark edebilmelerine hem de hedeflerin bir daha çatışma konusu olmayacak şekilde yeniden analiz edilmesine yardımcı olmaktadır.²¹¹ Ayrıca bu değerlendirmeler beraber, toplumda nefret söyleminin yaygınlaşması, insan haklarının ihlal edilmesi, kaynakların paylaşımı noktasında nasıl çözümler üretileceği çatışma çözümünün başlıca sorunlarıdır.²¹² Özellikle Soğuk Savaş ve sonrası etnik, mezhepsel, çatışmaların şiddetini düşürerek taraflar arasında çıkarların keşfedilmesi, analiz edilmesi, sorgulanması çerçevesinde sürece yardımcı olmaktadır. Çatışma çözümünde taraflara çatışmanın ortak bir sorun olduğu, beraber hareket edilmesi durumunda bir çözüme ulaşılabileceği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, barış inşa aktörleri ve örgütlerinin çatışma çözümünde asıl hedefi önyargıları kırmak ve barış için stratejik planlar hazırlamaktır. Taraflara bu sürecin kaybedeninin olmadığı ve iki tarafın da ödün vermesi halinde çözüm için

²⁰⁹ Hayati Ünlü, “Fildişi Sahili: Etnisite, Kimlik ve Çatışma”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 367.

²¹⁰ Esra Çuhadar Gürkaynak, “Çatışma Ortamlarından Üçüncü Tarafların Uzlaştırma Amaçlı Müdahaleleri: Paralel Diplomasiye Eleştirel Bir Bakış”, **Çatışmadan Uzlaşmaya: Kuramlar, Süreçler ve Uygulamalar**, ed. Nimet Beriker, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 132.

²¹¹ Vijaya Lakshmi Pandit, “Çatışma Çözümü”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018, s. 65.

²¹² Havva Kökarıslan, Fırat Çapan, **a.g.e.**, s. 46.

ilerleme sağlanacağı anlatılmalıdır. Soğuk Savaş sonrası başarısız devletlerde başlayan dini ve etnik kimlik çatışmalarının yaygınlaşmasıyla çatışma çözümü çalışmaları daha etkin bir duruma gelmektedir.

İnsani kriz ve çatışma bölgelerindeki şiddetli çatışmaların çoğu çözüm aşamasında olmasına rağmen çatışmalar devam etmektedir. Çünkü bu aşamada çatışmanın nedenleri keşfedilirken aynı zamanda çatışmaya taraf olanlar arabulucu ve demokratik müzakere vasıtasıyla nihai amaçlarını dile getirmektedirler.²¹³ Bu aşama arabulucu ve müzakereciler için büyük önem taşımakta; böylece barış inşa aktörleri ve örgütler bu sürecin siyasal alt yapısını ve hukuksal dayanağını hazırlamaktadırlar.²¹⁴ Çatışma çözümü taraflar arasında, iktidar paylaşımı, toprak ve ekonomik kaynaklar ve kimliğin tanımlanmasında çatışmadan uzlaşmaya demokratik müzakere sürecinde çatışmanın dönüştürülmesine yardımcı olmaktadır.

Çatışma çözümü, insani kriz ve çatışma bölgelerinde tarafların temel insani ihtiyaçları, kültürel farklılıklar, siyasal sistem sorunu gibi hukuksal koşulları geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Böylelikle çatışmanın tırmanması önlenerek, uzlaşma kanallarının müzakere edilmesi sağlanmaktadır. Çatışmanın çözümü noktasında tarafların ortak çıkarlar etrafında birleşmesi, uyum sağlaması ve şiddetin ortadan kaldırılması için ortak bilincin yerleşmesi gerekmektedir. Bu yüzden barış çalışmalarında çatışma çözümü önemli bir alanı teşkil etse de fakat kalıcı bir barış inşa etmede yeterli değerlere sahip değildir.²¹⁵ Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Soğuk Savaş ve sonrası bölgesel veya küresel barışın tesis edilmesi için kurulan BM, AB, ASEAN, AGİT vs. barış inşa aktörleri ve örgütler çatışmanın paydaşları arasında iktisadi ve siyasal kalkınmanın sağlanması adına faaliyetler yürütmektedirler.

2.2.1. Arabuluculuk

Arabuluculuk, çatışmadan uzlaşmaya bütün ihtimallerden çözüm odaklı bir anlaşma çerçevesi oluşturmayı hedeflemektedir. Arabuluculukta bütün ihtimaller gözetilerek, çatışmanın taraflarına aynı mesafede yaklaşılmalıdır. Böylelikle, insani kriz ve çatışma bölgelerinde, arabuluculuğun birçok potansiyel faydası olduğu gibi,

²¹³ Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, s. 36.

²¹⁴ Havva Kökarıslan, Fırat Çapan, **a.g.e.**, s. 47.

²¹⁵ Fulya Köksoy, **a.g.e.**, s. 219.

doğru müdahalede bulunulmadığı zaman da yıkıcı sonuçlara da neden olabilmektedir. Dolayısıyla, arabulucu çatışmanın tırmanmasını önlemek için taraflarca doğru tanınmalıdır.²¹⁶ Bu yüzden arabulucu, uzlaşma sürecinde taraflar arasında etkili bir iletişim mekanizmasını kurmaya çalışan bir kolaylaştırıcıdır.²¹⁷

Bu süreçte zorlama ya da dayatma söz konusu olamaz, çözüm noktası ise taraflara bırakılmıştır. Böylece atışmanın tarafları ortada bir sorun olduğunu kabul ettikleri taktirde bir mutabakata varılacaktır. Bu yüzden, tarafların olgunlaşması ve iletişim kanallarının açık olması gerekmektedir. Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere uyuşmazlık yaşayan tarafların ilk olarak başvurdukları stratejik yaklaşım iletişim çalışmalarıdır. Bu alışmalar neticesinde taraflardan birinin ya da her ikisinin müzakere masasını terk etmesi durumunda barış inşa aktörleri ve uluslararası örgütler çözüm sürecine müdahil olmaktadır. Bu yaklaşım devlet içi ya da devletler arası yaşanan çatışmalar için de geçerlidir.²¹⁸ Bu bakımdan değerlendirdiğimizde, insani kriz ve çatışma bölgelerinde yaşanan sorunlar sadece bir bölgeyi değil, küreselleşmenin etkisi ile taraflı, tarafsız uluslararası kamuoyunu etkileyen sorunlar olarak da bilinmektedir. Örneğin, uluslararası kriz davranışı (*International Crisis Behavior-ICB*) verilerine göre etnik milliyetçi çatışmalar 1918-2014 yılları arasında toplam 476 uluslararası krize neden olmuştur.²¹⁹ Birçoğuna arabulucuların müdahalede bulunduğu bu krizler dünyanın farklı bölgelerinde farklı neden-sonuç ilişkisi ile başlamakta, farklı siyasi rejimlerde görülmektedirler. Bu yüzden bazı çatışmaların çözüm arayışları kısa zamanda sonuç veririrken bazı çatışmalar uzun yıllar çözümsüz kalabilmektedir.²²⁰

Uluslararası siyasi yapının g merkezli olması, sorun yaşayan başarısız devletlere karşı ‘zorlayıcı diplomasi’ yöntemleri uygulanmasına neden olmaktadır. Bu durum hem Vestfalya Barış Antlaşması’nın normları aykırı düşmekte hem de başarısız devletlerdeki etnik çatışmaların daha uzun sürmesine ya da g ve siyasi düzensizliğin tırmanmasına neden olmaktadır. Nitekim, düzensiz g kullanımı yerine çatışmaların

²¹⁶ Rolling Stones, ‘Kolaylaştırma, Arabuluculuk, Müzakere’, **Berghof atışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, ss. 96-97.

²¹⁷ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, s. 42.

²¹⁸ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 125.

²¹⁹ Duke University, ‘International Crisis Behavior Project’, **Department of Political Science**, <https://sites.duke.edu/icbdata/> (evrimii) Mart 30, 2019.

²²⁰ Yılmaz Ensaroğlu, Nezir Akyeşilmen, ‘Sonuç Yerine: Barış Sürecinde Yoldaki İşaretler’, **Barış Konuşmak Teori ve Pratikte atışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, s. 450.

çözümü noktasında arabuluculuk yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kaldı ki, taraflara dayatılacak herhangi bir barış anlaşması, ters etki yaratacağı gibi taraflar arasında tekrar demokratik müzakere masasının kurulması zor gözükmektedir. Çünkü kazanmak ya da kaybetmek çatışmanın bittiği anlamına gelmediği gibi sorunların derinleşerek tekrar etme ihtimali söz konusudur. Bu yüzden taraflar arasında mutabakata varılmayan çatışmalar negatif barış süreci olarak ifade edilmek ve dolayısıyla, çatışmaların tekrar alevlenmesine neden olmaktadır.²²¹

Arabulucu, çözüm sürecinde toplumun kültürel değerlerini, çatışmanın dinamik yapısını, şiddet yoğunluğunu ve barış düzeyini dikkatli bir şekilde incelemektedir. Daha önce siyasi çatışmaların dünyanın farklı noktalarında benzer gerekçelerle ortaya çıktığından bahsetmiştik. Bu sorunların çatışmanın taraflarınca kabul edilerek, uyuşmazlıkların doğru belirlenmesi, çatışmanın analiz ve yönetimi konusunda üçüncü taraf olarak bilinen arabulucuların çatışmadan uzlaşmaya çözüm arayışlarını kolaylaştıracaktır.²²²

2.2.2. Müzakere

İnsani kriz ve çatışma bölgelerinde “tarafların bir araya gelip şiddet içermeyen yöntemler üreterek sorunları çözmenin bir yolu olan müzakereler” siyasal aktörlerin ortak bir sözleşmeyle birtakım değerleri hayata geçirmek için karşılıklı etkileşimde bulunmasını ifade etmektedir.²²³ Bununla birlikte bütün çatışmalarda gerçek anlamda müzakerelerde eşitlik söz konusu değildir, çünkü taraflar arasındaki güç farkı asimetriktir.²²⁴ Dolayısıyla, diplomatik girişimler neticesinde demokratik müzakere masası kurulduğunda, çatışmanın tarafları muhataplarının meşru olduğunu kabul etmektedirler. Bu aşamada, barış yapmak ya da barışı inşa etmek için çatışma çözümünde önemli bir başlangıçtır.²²⁵ Böylece, farklı nedenlerden çatışmaya başlayan

²²¹ Jacob Bercovitch, “Mediation and Conflict Resolution”, **The SAGE Handbook of Conflict Resolution**, ed. Jacob Bercovitch, Vivtor Kremenyuk, I. William Zartman, London, SAGE Publication, 2009, ss. 345-346.

²²² Yılmaz Ensaroğlu, Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, s. 454.

²²³ Ayşe Betül Çelik, “Barış Süreçlerini Anlamak ve Canlandırmak”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 2.

²²⁴ I. William Zartman, “Diplomacy and Negotiation”, **The SAGE Handbook of Diplomacy**, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, London, SAGE Publication, 2016, s. 209.

²²⁵ İmran Demir **a.g.e.**, ss. 21-22.

taraflar arasında demokratik müzakere görüşmeleri barış yapmak adına karşılıklı ilk adımların atılmasıdır. Çünkü şiddetli çatışmaların veya savaşların sonlanması için ortak mutabakatların oluşturulması tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Bu yaklaşıma göre; barış sürecinde sadece siyasi liderlerin katkısı ile müzakere yürütülmesi doğru bir uygulama değildir. Bununla birlikte barış çalışmalarında, toplumsal zeminde olumsuz bir durumla karşılaşmaması için siyasi aktörlerin tek başına hareket etmemesi gerekir, aksi takdirde demokratik müzakere sürecinden bahsedilemez.²²⁶ Bu yüzden demokratik müzakere masasında özgür sivil toplum kuruluşları, kadınlar, muhalefet partileri, iş dünyası, düşünce kuruluşları, üniversiteler gibi toplumsal destek mekanizmaları ve iyi işleyen bir parlamentoya ihtiyaç duyulmaktadır.²²⁷ Çünkü müzakere masası herkesin kazandığı, dolayısıyla hiç kimsenin kaybetmediği bir süreci ifade etmektedir.

Burada asıl mesele tarafların ortak amaçlar etrafında birleşmesini sağlamaktır. Bununla beraber çatışan tarafların ortak sorunlara sahip olduğu, bunların çözüm yollarının ortak işbirliği çerçevesinde müzakere edilmesi gerektiği anlatılmalıdır. Bu durumda, sorunların anlaşılıp doğru tanımlanması, çözümü hem kolaylaştıracak hem de hızlı ilerlemesine katkı sunacaktır. Neticede, bütün tarafların bir araya gelip, hemfikir olacağı bir ‘kazan-kazan’ stratejisi oluşturulmalıdır.²²⁸ Çünkü, barış yapma sürecine müdahil olan siyasi aktörlerin gündemi meşgul eden çatışmalarla ilgili demokratik uzlaşma zemininde buluşması için tarafların bazı haklardan feragat edilmesi gerektiği anlatılmalıdır.²²⁹ Eğer siyasi aktörler karşılıklı çıkarlarını korumak için müzakere sürecini başlatıyorsa, tarafların birbirini tanımaya başladığı anlamını çıkarabilmekteyiz. Ayrıca, barış çalışmalarının müzakere edilmesi ile başlanan diyalog süreci hakkında kesin bir zamanlama söz konusu değildir. Örneğin bazı etnik çatışmalar 57 yıl sürerken, bu çatışmaların müzakere edilme süreci Guatemala’da 10, Sudan’da 11, Kolombiya’da 27, Kıbrıs’da 40 yılı bulmuştur.²³⁰ Bu süreç daha önce belirttiğimiz üzere, belirsizlikler taşıdığından herhangi bir zaman aralığına

²²⁶ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, s. 432.

²²⁷ Ç. Esra Çuhadar, Thania Paffenholz, “Barış ve Siyasi Geçiş Dönemlerinde Kapsayıcı Yaklaşımların Uygulamaları ve Sonuçları”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 122.

²²⁸ İdris Demir, **a.g.e.**, s. 164.

²²⁹ Hüseyin Bağcı, **a.g.e.**, s. 10.

²³⁰ Ayşe Betül Çelik, **a.g.e.**, s. 2.

sığdırılmayacak kadar dikkatli olunması gerekmektedir. Bu süreç şiddetli çatışmaların çözümsüzlük ile karşı karşıya kaldığını göstermekte; bu belirsizlik uluslararası barışı ve güvenliğe karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Bu bağlamda barış inşa aktörleri ve örgütleri, devletler arası ya da devlet içi farklı sebeplerden dolayı meydana gelen şiddetli çatışmaların sonlanması için etkili bir müzakere sürecinde önemli rol oynamaktadırlar.²³¹

Müzakerede bir diğer önemli unsur olan taraflar arasında güven inşası, çözümsüzlükleri çözüme kavuşturmaktan daha zordur. Çünkü demokratik müzakere sürecini sekteye uğratmak isteyen paralel gruplar ortaya çıkabilmektedir. Diğer önemli konu ise müzakerenin zamanlamasıdır. Bu yüzden şiddetli çatışmaların tarafı olanlar, şiddetli bir çözümsüzlük sarmalının içine girdiklerinin farkına varmalı; böylelikle müzakere masasını kabul edilerek bu konuda istekli davranmalıdırlar.²³² Ayrıca, müzakere süreçlerinde iktidar ile azınlık gruplar arasında güç dengesinin korunmasına dikkat edilmelidir.²³³

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, demokratik müzakere sürecinde kamusal alanda azınlıkların kültürel kimliklerinin inşası için verilen mücadelede taraflar arasında demokratik çözüm pratikleri ve meşru dayanaklar tanınmalıdır. Bu yüzden azınlık grupların kamusal alanlarla belirli ölçülerde kendilerini daha iyi ifade edebileceği bir çerçeve oluşturulmalıdır.²³⁴ Demokratik müzakere çalışmaları, siyasi otoriteden bürokrasiye kadar birçok alanda barış süreçlerinin sağlıklı sürdürülebilmesi için büyük önem ifade etmektedir. Dolayısıyla, demokratik müzakere süreci kesin sonuçlara ulaşmamakla birlikte, tarafların stratejik bir plan çerçevesinde ortak bir paydada buluşması için hayati öneme sahiptir. Nitekim, 1960'lerden başlayıp devam eden çatışma çözümü arayışlarından demokratik müzakere masasında çözüme ulaşacağı inancıyla hareket edilmelidir.

²³¹ İdris Demir, **a.g.e.**, s. 260.

²³² Fulya Köksoy, **a.g.e.**, ss. 224-225.

²³³ Özgür Soysal, “Çatışmaların Barışçıl Bir Çözüme Kavuşturulma İmkânı: Konsensüsün Metafizik-Sonrası Temelleri”, **Toplum ve Bilim**, Sayı 143, 2018, ss. 165-166.

²³⁴ Emine Yavaşgel, “Birleşik İnsanlık Ütopyaları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2003, ss. 285-286.

2.3. Çatışmayı Dönüştürme

Bariş inşa aktörleri ve örgütlerinin, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki şiddet yoğunluğu yüksek çatışmalarda ulaşmak istediği nokta çatışmayı dönüştürebilme safhasıdır. Bariş inşa aktörleri ve örgütleri daha önceki çatışma aşamalarında şiddetin yatıştırılması ve adaletsizliğin giderilmesi adına birtakım önlemler almaya yönelik planlar hazırlamaktaydı. Fakat bu safhadaki amaç taraflar arasında demokratik müzakereler sonucu uzlaşılabilir konuların uygulanmasına yönelik çalışmalardan oluşmaktadır.²³⁵ Dolayısıyla, bu aşamada şiddet yoğunluğunun düşürülmesi, adalet ve toplumsal uyumun sağlanması için çeşitli yapısal reformlara ihtiyaç duyulmaktadır.²³⁶ Bu yapısal reformlar çatışmaların dönüştürülmesi ile mümkün olabilmekte; çünkü taraflar arasında tatmin edici çalışmaların yapılması gerekmektedir.²³⁷ Nitekim, çatışmaya taraf olanların ‘kazan-kaybet’ ile karşılaşmayacağı, her iki tarafın da ‘kazan-kazan’ vaziyetinde olacağı ifade edilmelidir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, “çatışmayı dönüştürme safhası yapısal değişim odaklı ve uzun vadeli barışa yönelik çalışmalardan oluşmaktadır.”²³⁸ Esasında, çatışmayı dönüştürme safhadaki yapısal değişimlerin asıl amacı devlet yapılanmasında radikal değişikliklerin yapılmasının yanı sıra şiddet içeren siyasi ve toplumsal hareketlerin temel sorunlarının ele alınarak incelenmesini ifade etmektedir. Örneğin, Batı tipi modern devletler Vestfalya Bariş Antlaşması ile ortaya çıkmaya başlarken, çatışmaların yoğun ve şiddetli geçtiği Ortadoğu, Afrika ve Asya-Pasifik bölgelerindeki devlet yapılanmaları Soğuk Savaş ve sonrasındaki sürece dayandırılmaktadır.²³⁹ Bu bakımda, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki merkezi yönetimlerin yapılanmaları sömürgecilik faaliyetlerine maruz kalmıştır. Bununla birlikte, ekonomi sisteminden, hukuk sistemine kadar bütün kademelerde yapısal sorunlara yol açmıştır.²⁴⁰ Bu yapısal sorunların giderilmesi ve sosyal adalet ilkesinin bütün taraflarca kabul edilmesi için gelir dağılımında eşitliğin sağlanmasına yönelik

²³⁵ Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, s. 37.

²³⁶ Fulya Köksoy, **a.g.e.**, ss. 207-208.

²³⁷ Murat Cihangir, **a.g.e.**, s. 53.

²³⁸ Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, s. 37.

²³⁹ Francis Fukuyama, **Devlet İnşası: 21 Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim**, Çev. Devrim Çetinkasap, İstanbul, Remzi Kitapevi, 2005, ss. 14-15.

²⁴⁰ Mahfi Eğilmez, “Nedir Bu Yapısal Reformlar”, **Kendime Yazılar**, Ocak 11, 2012, (Çevrimiçi) <http://www.mahfiegilmez.com/2012/01/nedir-bu-yapsal-reformlar.html>, 30 Mart 2019.

çalışmalar hız kazanmalıdır.²⁴¹ Ayrıca, bu değerlendirmeler ışığında, temel hak ve özgürlüklerin bireyler arasında eşit bir şekilde işlemesi için ortak toplumsal değerler inşa edilmelidir. Benzer şekilde, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki ötekileştirilmiş grupların kültürel, sosyal, finansal, toplumsal uyum ve sosyal adalet prensiplerine uygun olarak eşitlenmemesi, çatışmaların dönüştürülmesine pozitif katkı sağlamamaktadır.²⁴² Dolayısıyla, iktisadi ve siyasal fırsatların topluma orantılı olarak pay edilmesi halinde, bireysel ve toplumsal özgürlüğün sağlanmasına etki edebilmektedir.²⁴³ Bütün bunların yanı sıra kolektif toplumsal hafızanın inşası amaçlanmalı; kaldı ki, egemen kültürün değerleri dayatılmamalı, evrensel temel hak ve adalet ilkeleri benimsenmelidir.

2.3.1. Modern Zamanlarda Barış İnşası

Barış, etnolojik ve epistemolojik manada ‘savaş’ın olmaması anlamına gelmektedir. Nitekim, savaşın yokluğu, uluslararası siyasette üç farklı şekilde ifade edilmekte; bunlar, savaş, barış, savaş durumunun yokluğu gibi farklı disiplinler tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.²⁴⁴ Barış inşası farklı disiplinler arasında zaman ve mekân akışkanlığı çerçevesinde farklı anlamlar içerse de, genel olarak bütünlük, uyum, güven ve sürekli bir barış durumu ile uyumsuzlukların çözümü, şiddet eylemlerinin sonlanması, devletler arası çatışmaların son bulması ve sosyal adalet ilkelerinin sağlanması manalarına gelmektedir.²⁴⁵

Başka bir ifade ile barış; siyasal aktörlerin ve uyumsuzlukların tarafları arasında mutabakata varılması, güvenlik, ortak karar alma, iyi niyet ya da uzlaşma sonucu çatışmama vaziyetidir.²⁴⁶ Dolayısıyla, barış koşulları devlet otoritesinin korunduğu, toplumsal normların işlendiği, hukuk, siyaset ve toplumsal düzenin tesis edildiği bir süreç olarak sistemleştirilmektedir.²⁴⁷ Bununla birlikte, barış koşullarının oluşturulması doğal bir ihtiyaçtır. Bu yüzden, barış çalışmaları bazen güç ile

²⁴¹ Mehmet Çakır, “Geçmişten Günümüze: Sosyal Adalet”, **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Sayı 2, 2017, ss. 565-567.

²⁴² Joanna Pfaff-Czarnecka, **a.g.e.**, s. 40.

²⁴³ Amartya Sen, **a.g.e.**, s. 14.

²⁴⁴ Graham Evans, Jeffrey Newnham, **a.g.e.**, s. 74.

²⁴⁵ İbrahim Kalın, **Akıl ve Erdem Türkiye’nin Toplumsal Muhayyilesi**, İstanbul, Küre Yayınları, 2013, s. 193.

²⁴⁶ Doğu Ergil, **a.g.e.**, s. 13.

²⁴⁷ Nazife Selcen, Pınar Akgül, “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2015, s. 87.

güncellenmelidir. Doğa, barış yaratamayacağı için barış inşa aktörleri tarafından demokratik norm ve değerler iyileştirilmeli, çözüm sürecinde hukuksal metinlerden kamusal alanlara kadar çoğulculuk ve çokkültürlü temellere dayandırılmalıdır.²⁴⁸ Bu değerlendirmeler neticesinde, çoğulculuk ve çokkültürlü demokratik yönetimlerin söz konusu olduğu toplumlarda çatışma ve şiddet eylemleri nispeten daha az yaşanmakta, ve bu toplumların birbirine karşı savaşmadıkları görülmektedir.²⁴⁹ Barış inşa aktörleri ve örgütleri, çeşitli düzeylerde ve kulvarlarda uluslararası sistemde devletler arasında güç dengesinin kurulmasına katkı sağladığı gibi, insani kriz ve çatışma bölgeleri anarşiden uzaklaştırarak ortak işbirliği çerçevesi geliştirebilmektedir. Fakat çatışmaların yarattığı travmalar, toplumsal yıkımlara ve geri döndürülemez sonuçlara neden olmaktadır.

Dünya, iki büyük savaştan sonra Soğuk Savaş sürecine girerken devletler seviyesinde yaşanan savaşlar, yerel düzeyde etnik milliyetçilik, din, mezhep ve kaynakların paylaşımı konularının yaşanan çatışmalar şeklinde kendini göstermektedir.²⁵⁰ Bu yerel çatışmaların şiddet yoğunluğu, tarafları soykırım seviyesine varana kadar çözümsüzlüğe sürüklemiştir. Barış inşa aktörleri ve örgütlerinin barış çalışmalarındaki amacı prensip olarak savaşların azaltılması ve şiddet sarmalının demokratik müzakere yöntemi ile aşılması barış sürecinin sağlanmasıdır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda barış inşa aktörleri ve örgütleri, Soğuk Savaş süreci ile yaşanan felaketlerin önlenmesi için barış çalışmaları üzerinde bilimsel araştırmalar yapmaya başlamışlardır. Uluslararası siyasetin idealist yaklaşımına göre; uluslararası sistemi güçlendirecek liberal barış çalışmalarının temelini oluşturmuş; dolayısıyla, Soğuk Savaşın hüküm sürdüğü zamanlara denk gelen çatışma çözümü sürecinde; nükleer savaşlar, sivilleşme, yeniden entegrasyon, silahsızlanma ve benzeri konularda akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.²⁵¹ Çünkü bu konular barış müzakere süreçlerinde taraflar arasında temel problemlerini

²⁴⁸ Hans Günter Brauch, “Güvenliğin Yeniden Kavramlaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Kavramsal Dörtlüsü”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 183.

²⁴⁹ Michael W. Doyle, “Liberal Barışın Üç Kaidesi”, **Barışın İdeoloji**, ed. B. Bilgehan Özpek, İstanbul, Liber Plus Yayınları, 2016, s. 193.

²⁵⁰ Muzaffer Ercan Yılmaz, “Bir Barış Paradigması ve Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Şiddetsizlik”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Sayı 41- 42, 2006, s. 17.

²⁵¹ Jonilda Rrapaj, “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik”, **Barış Çalışmaları ve Güvenlik**, ed. Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul, Tarcan Matbaası, 2014, s. 87.

oluşturmaktaydı. İlk olarak 1950'lerde Çatışma Çözümü Araştırma Merkezi (*Center for Research on Conflict Resolution*) ve daha sonra Johan Galtung tarafından 1959'da kurulan Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (*International Peace Research Institute*) yanı sıra 1964 yılında Barış Araştırmaları Dergisi (*Journal of Peace Research*) barış çalışmalarına önemli katkılar sunmaya başlamıştır. Barış çalışmaları multidisipliner bir çerçeve çizen barış çalışmaları alanında çalışan tarihçi, ekonomist, sosyolog, felsefeci, siyasetçi, uluslararası ilişkiler gibi farklı unsurlar barış çalışmalarında yer almakta; dolayısıyla, bu farklılıklar barış çalışmalarında uygulanacak yöntemlerde de çeşitlilik göstermektedir. Bu farklı disiplinler sadece savaş ve şiddetli çatışmaların yapısal sorunlarını ele almaz; aynı zamanda negatif ve pozitif barış kavramının norm ve değerlerinin nasıl olması gerektiğini de incelemektedir.

2.3.1.1. Pozitif ve Negatif Barış

Barış inşası ve aktörleri, çatışma çözümü ve stratejik yaklaşımlar geleneksel diplomatik girişimlerinden ziyade barış perspektifi üzerine incelemelerde bulunmaktadır. Bu çerçevede devletler arasında yapılan savaşlardan devlet içi çatışmalara kadar barış perspektifinin nasıl sağlanacağı hususu üzerinden incelemeler yapılmaktadır. Geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak barış çalışmaları üzerine yeni bir perspektif oluşturan J. Galtung barış kavramını iki farklı şekilde biçimlendirerek tanımlar: Bunlardan birincisi pozitif barışın inşasını oluşturan değerler, diğeri negatif barışın varlığının oluşturan değerler M. E. Yılmaz'a göre ise,

*“Pozitif barış, yalnızca taraflar arasında fiziksel bir çatışmanın yokluğu değil, toplumu oluşturan kesimlerin ortak yaşama arzusu içinde barış ve uyum halinde bir arada yaşamalarına işaret eder.”*²⁵²

Çünkü toplumsal düzenin sağlanması için norm ve kuralların işlevsel olmasının yanı sıra merkezi otoritenin de iyi işlemesi önemlidir. Ayrıca, M. E. Yılmaz'ın tanımlamaların yanı sıra Institute for Economics & Peace'in pozitif ve negatif barış yaklaşımını şu şekilde incelenmektedir.

²⁵² Muzaffer Ercan Yılmaz, *Toplumlar Arası Çatışmalarda Barışı İnşa Etmek Birleşmiş Milletler Barış Güçleri ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Bursa, Dora Yayınları, 2015, s. 87

Grafik 6: IEP, Global Peace Index: 2018.²⁵³

Barış, toplumsal sistemde herkesin kazançlı çıkacağı uzun vadeli bir süreçtir. Nitekim, uzun yıllar sürececek bir çatışma ortamında barış umudu kaybolabilmektedir. Dolayısıyla, umutların kaybolması, toplumların yok olması demektir. Bu yüzden, barışın toplumsallaşması ve istikrarın sağlanması için toplumun farklı kesimlerinin bu süreçte açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik noktasında uzlaşması gerekmektedir. Bu çalışmanın kapsamında, çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sosyal adalet ilkesinin tesis edilmesi için Institute for Economics & Peace; pozitif barışa 8 temel dayanak oluşturmuştur. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. **Hükümetin iyi işlemesi;** düzenli kamu hizmeti sunar, güven ve katılım yaratır, istikrar sağlar, hukukun üstünlüğünü savunur.
2. **İyi işleyen ekonomi;** resmi ve özel makamlar arasında ekonomik işbirliği, çünkü iş rekabeti ve ekonomik üretkenlik en barışçıl ülkelerde görülür.
3. **Kaynakların eşit dağılımı;** barışçıl ülkeler, eğitim ve sağlık gibi, kaynakları toplumun alt kesimlerine ulaştırmayı hedefler.

²⁵³ Institute for Economics & Peace, **Positive Peace Report 2018: Analysing The Factors That Sustain Peace**, Sydney, Vision of Humanity, 2018, ss. 7-8.

4. **Başkalarının haklarını tanıma;** barışçıl ülkeler, genellikle özgürlük ve temel insan haklarını, vatandaşların tutum ve davranışları ile ilgili gayri-resmi sosyal ve kültürel normları teminat altına alan kanunlara sahiptir.
5. **Komşularla iyi ilişkiler;** diğer ülkelerle barışçıl ilişkilere sahip olmak bir ülkedeki grupların birbirleriyle iyi ilişkiler kurabilmesi kadar önemlidir. Dış ilişkileri pozitif olan ülkeler daha barışçıl ve siyasî bakımdan daha istikrarlı olma eğilimindedirler, hükümetleri daha iyi işler, bölgesel olarak entegre olmuşlardır ve devlet içi çatışmalar daha az görülür.
6. **Bilgi / Enformasyona rahat ulaşılması;** özgür ve bağımsız medya bilgiyi öyle bir yolla dağıtır ki, bireylere daha kapsamlı bilgiye ulaşmayı sağlayıp, iş dünyasına ve sivil topluma daha iyi kararlar alması için yardım eder. Ayrıca, daha iyi sonuçlara ve kriz zamanlarında daha akılcı tepkiler verilmesine yol açar.
7. **Kaliteli insan kaynağı;** devletlerin vatandaşlarını ne ölçüde eğittiğini, bilginin gelişimini ne ölçüde desteklediğini; toplumdaki ekonomik verimliliği, siyasal katılım, sosyal sermaye ve genç nüfusun önemini gösterir.
8. **Yolsuzluk seviyesi;** yolsuzluğun sık görüldüğü toplumlarda kaynaklar verimsizce paylaşılır; bu çoğunlukla gerekli hizmetlere yeterli kaynak aktarılmasına ve kamuda huzursuzluğa yol açar. Yolsuzluk oranlarının düşmesi kurumlarda güven ve itimadı artırır.²⁵⁴

“Negatif barış öz itibarıyla, asgari düzeyde bir barışa işaret etmekte olup, fiziksel anlamda çatışma halinin yokluğu olarak ifade eder.”²⁵⁵

Bu değerlendirmeler neticesinde negatif barış, ortada çatışma halinin olmaması, savaş ve şiddetli bir çatışma ortamından uzaklaşılması olarak tanımlanmaktadır. Esasında, diktatöryal ve otoriter siyasal baskı mekanizmaları kurumların işlemlerini ve baskı altına alarak negatif barış ortamının oluşmasını sağlayabilmektedir. Realizm ve liberalizm gibi alanda etkili olan yaklaşımlar uluslararası siyasal koşullar altındaki süreçler benzer şekilde işlemektedir. Soğuk Savaş boyunca iki kutuplu siyasal güç

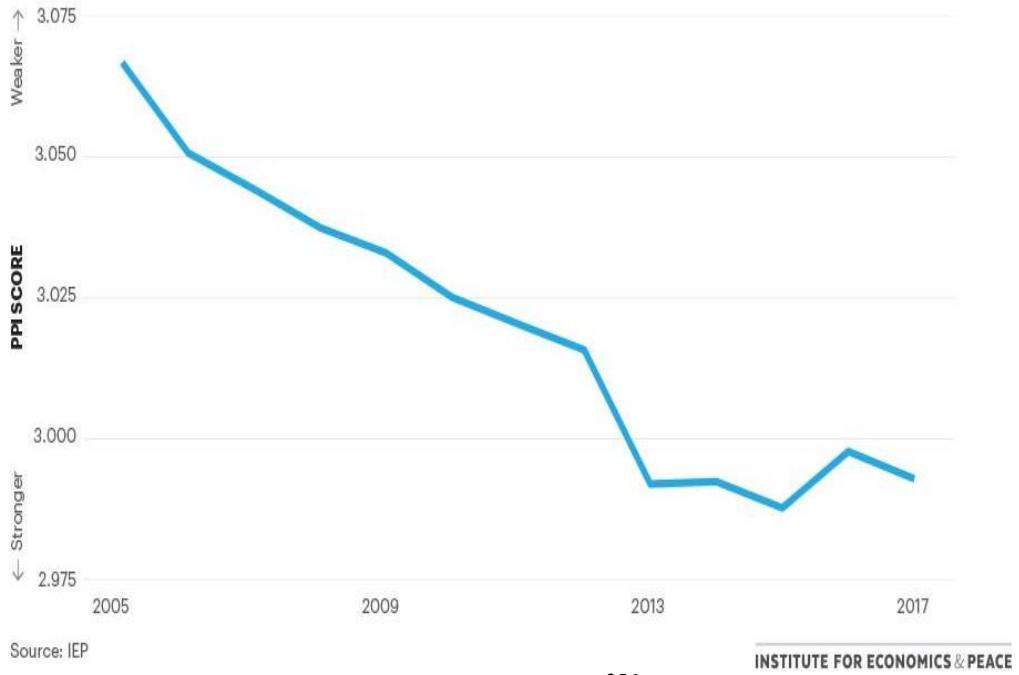
²⁵⁴ Institute for Economics & Peace., s. 9.

²⁵⁵ Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, s. 87.

dengesi negatif barış koşullarını sağlamış; başarısız devletler, egemen devletlerin norm, değer ve ekonomik koşullarına bağlı kalmışlardır. Bu dönemde şiddet seviyesi ve çatışma yoğunluğu belirli alanlarda ve sınırlı sayıda gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, negatif barış koşulları kontrolün sağlanması için bazen bir güç mekanizması ya da devletler topluluğu tarafından zor kullanılarak uygulanabilmektedir.

Trend in the global average PPI score, 2005-2017

The global average Positive Peace score improved substantially from 2005 to 2013, but progress has been uneven in recent years.

Grafik 7: IEP, 2005-2017, Pozitif Barış Göstergesi.²⁵⁶

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, 2005-2017 yılları arasında küresel ölçekte yaşanan çatışmaların hızla artması aynı zamanda pozitif barış göstergesinin de düşmesi anlamına geliyordu. Dolayısıyla, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki şiddet yoğunluğunun artması büyük ölçüde göç ve mülteci sorununa neden olurken, küresel ve bölgesel pozitif barış süreçlerini zor durumda bırakmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinden meydana gelen insan hakları ihlalleri küresel barış değerlerini de düşürmektedir. Dolayısıyla, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki şiddet uluslararası barış göstergelerinde düşüşe neden olurken, aynı zamanda çatışma ve uyuşmazlıkların sayısında da hızla bir artış gözlemlenmektedir.

²⁵⁶ Institute for Economics & Peace, *a.g.e.*, s. 18.

2.3.1.2. Güvenlik, Şiddet ve Barış

Güncel yaklaşımlarda barış kavramı, güvenlik kavramı ile yakından ilintilidir. Soğuk Savaşın son bulmasıyla uluslararası aktörler, ulus-devletler, devlet-üstü ve devlet-dışı aktörler için güvenlikleştirme kavramı siyasetin bütünlüğü anlamına gelmektedir. Güvenlik sadece askeri güç anlamına gelmez, aynı zamanda ekonomik kaynaklar da güvenlik argümanı olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden uluslararası konjonktürde güvenlik ve barış inşası bir aktörün askeri gücü, bir diğerinin ekonomik gücü karşısında caydırıcı güç olabilmektedir.²⁵⁷ Çünkü çatışmalı süreçlerde devletlerin herhangi bir unsuru ya da kaynağı caydırıcı güç nesnesi olabilmektedir. Örneğin caydırıcı güç nesnesi bazen petrol, doğal gaz kaynağı olurken bazen de bilgi ya da kaliteli insan kaynağı olabilmektedir.

Uluslararası siyasetin anarşist doğası, devletler arasında yaşanan çatışmaları doğal kabul etmekte; ve bu nedenle de devletler arasında güvenlikleştirme ihtiyacı doğmaktadır. Bu bakımdan, devletlerin güvende olma ihtiyacı ya da diğer devletlere karşı caydırıcılık oluşturması için askeri güç temin edilmektedir.²⁵⁸ Askeri güç temininin asıl gerekçesi devletlerin silahlanarak barışı koruyacakları inancına dayanmaktadır. Bu durum karşısında, şiddet yoğunluğu yüksek bir çatışmada kim kazanırsa kazansın herkesin kaybedeceği açıktır.²⁵⁹ Bununla birlikte BM, NATO ve AB'nin, silahlanma yarışı, güvenlik sorunu, iktisadi kalkınma, çevresel sorunlar gibi, barışın korunması için güvenliğin sağlanmasına yönelik önleyici diplomatik girişimleri sürse de ne yazık ki insani kriz ve çatışma bölgelerine yönelik silah ticareti küresel ve bölgesel güçler tarafından gerçekleştirilmektedir.²⁶⁰

Son yüzyıl, devrimlerin, çatışmaların, darbelerin ve vandallığın hüküm sürdüğü şiddetin yüzyılı olarak ifade edilmektedir. Özellikle büyük dünya savaşları, devletler arası ya da devlet içi etnik çatışmaların soykırıma dönüştüğü eylemlerin yüzyılı olarak tanımlanan bu dönem diktatöryal ve totaliter yapılara karşı direnme, devlet terörü ya da devlete karşı terör eylemlerinin en üst safhaya ulaştığı bir çözümsüzlük

²⁵⁷ Ole Waever, "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 259.

²⁵⁸ Hans Günter Brauch, **a.g.e.**, ss. 169-170.

²⁵⁹ Hannah Arent, **Şiddet Üzerine**, Çev. Bülent Peker, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, ss. 9-10.

²⁶⁰ Nazife Selcen, Pınar Akgül, **a.g.e.**, ss. 97-98.

dönemidir.²⁶¹ Barış inşa aktörleri ve örgütler, çatışma çözümsüzlüğünün yapısal sorunlar çerçevesinde ele alınması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Bu yapısal sorunlar toplumsal kalkınmanın önündeki en büyük engeli teşkil ettiği için yapısal sorunların önemli unsurları arasında olan devlet yapılanması ve demokratikleşme çalışmaları geliştirilmelidir. Unutulmamalıdır ki şiddet geçmişten beslenir ve çatışmayı yeniden tetikleyen şiddet olayları toplumsal travmalar yaratmaktadır.²⁶²

Nitekim şiddet sınır tanımaz, değişime uğrayarak sağlıklı bir barış ortamının oluşmasını tehdit etmektedir.²⁶³ Dolayısıyla, şiddet sarmalı sadece devlet, toplum ve terör bağlamında çözümlenemez. Çünkü şiddet kendi bağlamları içinde değerlendirilmeli, insanı merkeze alan ve ortaya çıktığı yapısal sorunlar incelenerek dönüştürülmesi sağlanmalıdır.²⁶⁴ Bu bağlamlar neticesinde, küresel şiddetin temel aktörleri arasında terör grupları da yer almaya başlamışlardır. Küresel terör olgusu şiddetin kaynağı olarak azımsanmayacak derecede yayılmakta ve bu durum daha fazla güvenlik ve daha fazla barış ihtiyacını doğurmaktadır.

2.3.1.3. Barış Süreci Modelleri

Barış inşa aktörleri ve örgütlerinin çatışma yönetimi ve stratejik yaklaşımlarındaki nihai amaca ulaşmaları için taraflar arasında çatışmanın çözümü ve dönüştürülmesi çerçevesi barış sürecine yönelik bir başlangıçtır. Barış inşa aktörleri ve örgütlerinin çatışmanın olgunlaştığı andan itibaren silahlı bir grupla müzakere çalışmaları yapması, olanaklı ve doğru bir aşamayı teşkil etmektedir.²⁶⁵ Dolayısıyla, barış müzakere sürecinde toplumun siyasal, iktisadi, sosyal refahının yanı sıra, toplumsal hafızanın da yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Bu yüzden toplumsal ahengin sağlanması için şiddet kültürünün yerine çokkültürlüğün ve çoğulculuğun birleştirici gücü olan demokrasinin hem fikirsel hem de davranışsal olarak yerleştirilmesi gerekmektedir.²⁶⁶ Çünkü barış süreçleri, devletler arasında ya da devlet içindeki farklı militarist ve paramiliter örgütler arasındaki çatışmaların dönüştürülmesi

²⁶¹ Ali Akay, “Terör, Şiddet ve Toplum”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, s. 127.

²⁶² Seçkin Koç, “Şiddetin Dönüştürülmesi Üzerine Bir Deneme: Konstellasyon Yöntemi”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, ss. 131-132.

²⁶³ Kadir Pektezel, “Şiddetin Küresel Perspektifi”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, s. 145.

²⁶⁴ Seçkin Koç, **a.g.e.**, s. 143.

²⁶⁵ Fulya Köksoy, **a.g.e.**, s. 220.

²⁶⁶ Nezir Akyeşilmen, **a.g.e.**, ss. 37-38.

ve sonlandırılmasına yönelik çalışmaların tamamına yöneliktir.²⁶⁷ Bu süre zarfında taraflar birbirine karşı tutum ve davranışlarını değiştirmek zorundadır. Nitekim, taraflar arasında güven inşa etme, kin ve düşmanlıkların giderilme ve çatışmaların travmalarını iyileştirilmesi barış sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.²⁶⁸

Barış sürecinde, tarafların katılımı sağlanarak şiddetin ve çatışmanın son bulmasına, hukuksal metinlerin düzenlenmesine ve şiddetin tekrar tırmanmasını önleyecek yapısal reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bütün bunların yanı sıra barış inşa aktörleri ve örgütleri barış sürecinin toplumsal zeminini de hazırlar ve bu süreçte sivil toplum kuruluşları da insani kriz ve çatışma bölgelerinin iyileştirme sürecinde önemli görevler üstlenmektedirler. Çünkü sivil toplum kuruluşları, dış politika ve uluslararası siyasette barışın yeniden tesis edilmesi sürecinde önemli roller oynamaktadırlar.²⁶⁹ Bu yüzden sivil toplum kuruluşları insani kriz ve çatışma bölgelerindeki barış görüşmeleri çıkmaza girdiğinde inisiyatif alarak tarafları şiddetten arındırmaya ikna etmek için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.²⁷⁰

Özetle barış inşa aktörleri ve sivil toplum kuruluşları angajman kuralları çerçevesinde; toplumların eğitilmesinden hukukun işlevsellik kazanmasına kadar demokratik bir dünya yönetiminin yeniden tesis edilmesi için yoğun çaba sarf etmektedirler.²⁷¹ Bu değerlendirmeler doğrultusunda, barış sürecinin ‘bozguncular’ tarafından sekteye uğratılmaması adına herkes üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeli; ayrıca, taraflar arasında güç dengesi gözetilerek, eşitler arasında bir çözüm ortaklığı sunulmalıdır.²⁷² Dolayısıyla, sürecin sağlıklı bir şekilde işlemesi için tepeden tırnağa bütün siyasi aktörlerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.²⁷³ Bununla birlikte, medyanın özgür olması, tarafların kendilerini özgürce ifade edebileceği olanakların sunulması, üniversitelerin sürecin doğruları ve yanlışları hakkında fikir sunması ve

²⁶⁷ Talha Köse, “Çözüm Sürecin Yükselişi ve Düşüşü”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Sayı 1, 2017, s. 15.

²⁶⁸ Ayşe Betül Çelik, **a.g.e.**, s. 9.

²⁶⁹ Christoph Spurk, “Understanding Civil Society”, **Civil Society and Peacebuilding: A Critical Assessment**, ed. Thania Paffenholz, London, Lynne Rienner Publishers, 2010, ss. 17-18.

²⁷⁰ Ayşe Betül Çelik, **a.g.e.**, ss. 7-8.

²⁷¹ Philippe Ryfman, **Sivil Toplum Kuruluşları**, Çev. İsmail Yerguz, İstanbul, İletişim Yayınları, 2006, s. 120.

²⁷² Noam Chomsky, **a.g.e.**, s. 114.

²⁷³ Görkem Tanrıverdi, “Barış Sürecinde Bozguncular Sorunu: Ebu Sayyaf Örneği”, **Kapadokya Akademik Bakış**, Sayı 2, 2017, s. 77.

kamuoyunun sürece dahil edilmesine izin verilmelidir.²⁷⁴ Esasında, her çatışma kendi çözümsüzlüğünü ürettiği gibi kendi içinde bir barış modeli de üretebilmektedir. Ayrıca, her toplumsal yapının dinamikleri farklılık gösterdiğinden bazen doku uyuşmazlığı yaşanmaktadır. Bu aşamada makul beş farklı modelden bahsedebiliriz:

1. **Entegrasyon**; barış süreçlerinde bir grubun temel ihtiyaçlarının karşılanması tekrar topluma uyum sağlaması adına yapılacak çalışmaları kapsar, güvenliğin ve toplumsal uyumun sağlanması gerekmektedir.
2. **İktidar paylaşımı**; sadece siyasi amaçları kapsamaz, aynı zamanda ekonomik ve askeri nedenlerden kaynaklanabilmektedir.
3. **Mübadele**; çatışmaların çözüme kavuşturulması noktasında karşılıklı çıkarlar gözetilerek barış yapmayı kabul etmektedir.
4. **Güven artırıcı önlemler**; bu durum daha çok azınlıkta kalan gruplar için önem taşımaktadır. Diğer bir durum da çatışmaların çözümünde taraflar arasında güven tesis edilmelidir.
5. **Özerk yönetim**; ‘geçici siyasi yapı’, olarak da bilinen ‘otonomi’ bağımsızlık mücadelesi veren gruplar açısından çözümsüzlüğün önündeki en büyük sorun olarak bilinir; bu çözümsüzlük çağdaş çatışmaların temelini oluşturmaktadır.²⁷⁵

2.3.1.4. Barış Eğitimi

Son yüzyılda küresel ölçüde şiddetin yaygın olduğunu ifade etmiştik. Bu süreçte savaş ve terör olaylarının yaşanması toplumsal hafızada derin travmalar bırakmıştır. Barış eğitimi, bu travmaların iyileştirilmesi ve sağlıklı nesillerin yetişmesi için önemlidir. Ayrıca, 1995 Birleşmiş Milletler ve UNESCO bünyesinde yürütülen barış eğitimi; çatışma ve şiddet kültüründen uzaklaşma, barış ve şiddetsiz bir yaşam kültürünün yaygınlaşması için eğitim önemli bir araç olarak görülmektedir.²⁷⁶ Barış eğitimi, toplumsal değişime ve irrasyonel davranışları azaltmaya yönelik birtakım

²⁷⁴ Pieter C. Feith, “Bir Üçüncü Tarafın Gözünden Barış Süreci”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 35.

²⁷⁵ Vıcenç Fısas Armengol, **Barış Süreci Elkitabı**, Barcelona, Barış Kültürü Okulu, 2008, s. 14.

²⁷⁶ Özgür Aktaş, Mustafa Safran, “Evrensel Bir Değer Olarak Barış ve Barış Eğitiminin Tarihçesi”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 172, 2013 s. 173.

çalışmalar yapmakta; bu düşünsel değişimlerle negatif düşünceden pozitif barışın değerlerinin inşa edilmesi gayret edilmektedir.²⁷⁷

Barış eğitimi hem bir felsefe hem de bir düşünme yeteneği olup, çatışma çözümü, iş birliği, problem çözme, düşünme ve dinleme yeteneğinin gelişimine katkı sunmakta, ayrıca taraflar arasında karşılıklı uzlaşma ve diyalog kanallarını geliştirmektedir.²⁷⁸ Bu gelişmeler, bireyler arasında istenen ahlaki değer ve yeteneklerin benimsemesini amaçlamaktadır. Barış eğitimi taraflar arasında ortak hedefler için çalışmak, toplumsal iş birliğine katkı sağlamak, diyalog kanalları geliştirmek ve ortak gelecek kaygısıyla hareket etmek suretiyle toplumda pozitif barışın yerleşmesine katkı sağlamaktadır. Böylelikle şiddetsiz bir toplumda adalet, özgürlük ve eşitliğin sağlanması ile uyumsuzlukların giderilmesi için barış eğitiminin önemine dikkat çekilmektedir.

²⁷⁷ Muzaffer Ercan Yılmaz, "Barış Sürecinde Düşünsel Dönüşüm ve Barış Eğitiminin Rolü", **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2006, s. 3.

²⁷⁸ Ian M. Harris, Mary Lee Morrison, **Peace Education**, London, Mc. Farland and Company Publishers, 2013, s. 11.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CNN INTERNATIONAL ÖRNEĞİNDE KOLOMBİYA BARIŞ SÜRECİ ANALİZİ

Bu çalışmanın meselesi, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki kitle iletişim araçlarının önemini ve rolünü sorgulamaktır. Bununla birlikte, kitle iletişim araçlarının uluslararası kamuoyu oluşturma ve yönlendirme etkisi; şiddet, aşırıcılık ve radikal söylemlerle hakikati yeniden inşa ederken, kamuoyunun gerçeklik algısını bozmasının yanı sıra dezenformasyona karşı olan direncini de kırmaktadır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, küreselleşme ve iletişim teknolojisi sayesinde karşılıklı etkileşim, bağımlılık etkisi ve bilgi üretimi noktasında; ortak ağ toplumları oluşmuştur. Fakat, bu durum gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere bağımlı hale gelmesi demektir. Bu çerçevede ele alınan CNN International; Kolombiya barış sürecinde, barıştan yana olması beklenirken, tarafsızlık ve nesnellik ölçütlerini yok sayarak şiddetten yana tutum sergilemiştir.

Bu çalışmanın amacı, CNN International'ın Kolombiya barış sürecini ne düzeyde etkilediğini araştırmak ve barış sürecine olan etkilerine dair bir sonuca ulaşmaktır. Bununla birlikte çalışmanın çerçevesi, CNN International kurumsal haber sitesi ile sınırlandırılmış olup, 2012-2017 yılları arasında FARC ve Kolombiya hükümeti arasında yapılan müzakere görüşmeleri ile referandum sürecini kapsamaktadır. Özellikle bu süreçte, çatışmadan uzlaşmaya demokratik barış görüşmelerinde artış olmasına rağmen, CNN International'ın haber metinlerinde negatif içerik kullanılmıştır. Bu değerlendirmeler neticesinde, araştırma bölümünde içerik analizi tekniklerinden olan frekans analizi yöntemi kullanılmıştır. Böylece, CNN International haber metinlerinde barışın temel ilkelerinin yanı sıra şiddet unsurlarının yoğunluğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, CNN International haber metinlerinde uygulanan frekans analizi ile birim (sözcükler) ya da ögelerin sayısal değerlerinin görülme aralığı ortaya konulmaktadır. Bu yöntem ile Kolombiya barış sürecinde, CNN International haber metinlerinde şiddetten ya da barıştan yana ne düzeyde içerik ürettiği sonucuna ulaşılması hedeflenmektedir.

3.1. Uluslararası İletişim ve Medyanın Etkileri

Günümüzde teknoloji ile paralel gelişen kitle iletişim araçları başka bir deyişle iletişim teknolojisi; iktisadi ve siyasi ilişkilerle beraber düşünüldüğünde bir nitelik kazanmaktadır.²⁷⁹ İki büyük dünya savaşı ve sonrasında Soğuk Savaş süreciyle yeni iletişim teknolojilerinin gelişmeler sayesinde insani kriz ve çatışma bölgelerindeki insan hakları ihlalleri gibi genel sorunlar daha hızlı ve etkili bir şekilde anlık verilerle dünya kamuoyunun bilgisine sunmaktadır.²⁸⁰ Bu sayede, dünyanın hiçbir yerinden habersiz kalmadığımız gibi, bütün gelişmelerden anında haberdar olmaktadır.²⁸¹ Bu nedenle kitle iletişim araçları; insan hakları ihlalleri, soykırım, savaş, etnik çatışmalar, terörizm ve bunlara bağlı olarak dünya kamuoyunu ilgilendiren konular gündeme gelmektedir.²⁸² Böylece kitle iletişim araçları, insanların hem kendileri hakkında hem de dünyanın farklı noktalarında yaşanan insani kriz ve çatışma bölgeleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır.

Bununla birlikte, gelişen teknolojik araçlar savaşların yıkıcılığını nasıl değiştirdiyse, medyanın gücünü de bir o kadar artırmıştır.²⁸³ Nitekim, küreselleşmeyle beraber medya araçları gelişmesi ve bunun doğal sonucu olarak dünyanın farklı noktalarına ulaşmıştır. Bu değerlendirmeler neticesinde, savaşlar hiç olmadığı kadar toplumsallaşmaya, ayrıca toplumların medyanın etkisinde kalmasına neden olmuştur. Böylelikle kitle iletişim araçları, zamanla gündelik etkileşimlerimizi farklı yöntemlerle hem etkilemekte ve hem de değiştirmektedir. Kaldı ki, bu etkileşim toplumların gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir.²⁸⁴ Dolayısıyla, uluslararası iletişim araçları kamusal ve özel alan ayırımını ortadan kaldırarak toplum üzerinden kamuoyu oluşturma ve yönlendirmede en etkili araçlarından biri olarak kullanılmaktadır. Bütün bu değerlendirmelerin yanı sıra siyasal olarak medyanın asıl

²⁷⁹ Emine Yavaşgel, **a.g.e.**, s.144.

²⁸⁰ Segah Tekin, “Çatışma Dili: Bir Söylem Analizi”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004, ss. 100-101.

²⁸¹ Ceyda Ilgaz, “Uluslararası İletişim ve Küresel Televizyon Yayıncılığı”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 15, 2012, s. 242.

²⁸² Muzaffer Ercan Yılmaz, **a.g.e.**, ss. 219-220.

²⁸³ Haldun Yalçınkaya, Kadir Tamer Türkeş, “Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar”, **Güvenlik Strateji Dergisi**, Sayı 7, 2008, s. 60.

²⁸⁴ Suat Gezgin, “Uluslararası İletişim, Kültür ve Kitle İletişim Araçları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 15, 2012, s. 12.

işlevlerinden biri bilgiyi üretme ve yayma gücünü kontrol altına almaktır.²⁸⁵ Bununla birlikte, medyanın ürettiği bu anlatım/hikâye Foucault tarafından şu şekilde açıklanmıştır: “bilginin üretimi, birikimi, dolaşımı ve işleyişi olmadan iktidar ilişkisi ne yerleştirilir ne de üretilebilir.”²⁸⁶ Bu işlevsellik aynı zamanda medyanın toplumsal belleğin inşasında üstlendiği rolü de ifade etmektedir. Bu bakımdan, savaşların anlatılmasından iktidarın sürdürülebilirliğine kadar devam eden bir olaylar örgüsü oluşturulmaktadır.²⁸⁷ Küreselleşme ile başlayan bilginin dolaşımı sayesinde, iktidar için bir toplumsal kontrol mekanizması haline gelmiştir. Çünkü Soğuk Savaş sonrasında bilgi teknolojilerinin gelişimi ile bilgi teknolojisinin üretimi, devletler tarafından dış politika aracı olarak kullanılmaya başlandı.

Bu bakımdan, tek kutuplu dünya hegemonyasının liberal politikaları; ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde yer alan, merkez çevre ülkeleri arasında önemli derecede enformasyon akış farkı oluşmasına neden olmuştur.²⁸⁸ Bu fark post-modern zamanlarda toplumların düşünsel eylemlerini tahakküm altına almayı başarmıştır. Dolayısıyla, uluslararası medya araçları, bilgi ve haber akışı başarısız devletleri etkilemeye ya da baskı altına almaya çalışırken, bu nedenle tek taraflı bir yayın politikası izlemektedirler. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, küreselleşmenin etkileri ve enformasyonun düzensiz dağılımı, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkeleri etkisi altına almasına neden olur ve aynı zamanda hegemonyasını daha da perçinleşmesi sağlamaktadır.²⁸⁹ Bununla beraber, Post-kolonyal sömürgeci çevreler hem enformasyon üretimi hem de iletişim araçları vasıtasıyla hiç şüphe yok ki başarısız devletleri yönlendirmektedirler. Çünkü, son yıllarda dünyanın en güçlü haber ajansları arasında Fransız, İngiliz ve Amerikan hegemonyası açık bir şekilde göze çarpmaktadır.²⁹⁰ Dolayısıyla, bu hegemonya aynı zamanda kültür emperyalizminde etki alanının genişlemesine aracılık etmektedir. Bu bakımdan, farklı dil ve lehçelerde

²⁸⁵ Haldun Yalçınkaya, Kadir Tamer Türkeş, **a.g.e.**, s. 61.

²⁸⁶ Nesrin Canpolat, “Foucault”, **21.Yüzyılda İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar Kadife Karanlık**, ed. Nurdoğan Rigel, İstanbul, Su Yayınevi, 2005, s. 106.

²⁸⁷ Barış Çoban, **a.g.e.**, s.11.

²⁸⁸ Çağrı Kaderoğlu Bulut, “Nwıco’dan Wsis’e: Uluslararası İletişimde Dönüşüm ve Mücadele”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı 41. 2015, s. 122.

²⁸⁹ Meltem Bostancı, “Enformasyonun Ticarileşmesi ve Haber Dağılımında Dengesizlik: 2000’li Yılların Uluslararası İletişim Politikaları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Medya Okuryazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019, ss. 122-123.

²⁹⁰ Haldun Yalçınkaya, Kadir Tamer Türkeş, **a.g.e.**, s. 62.

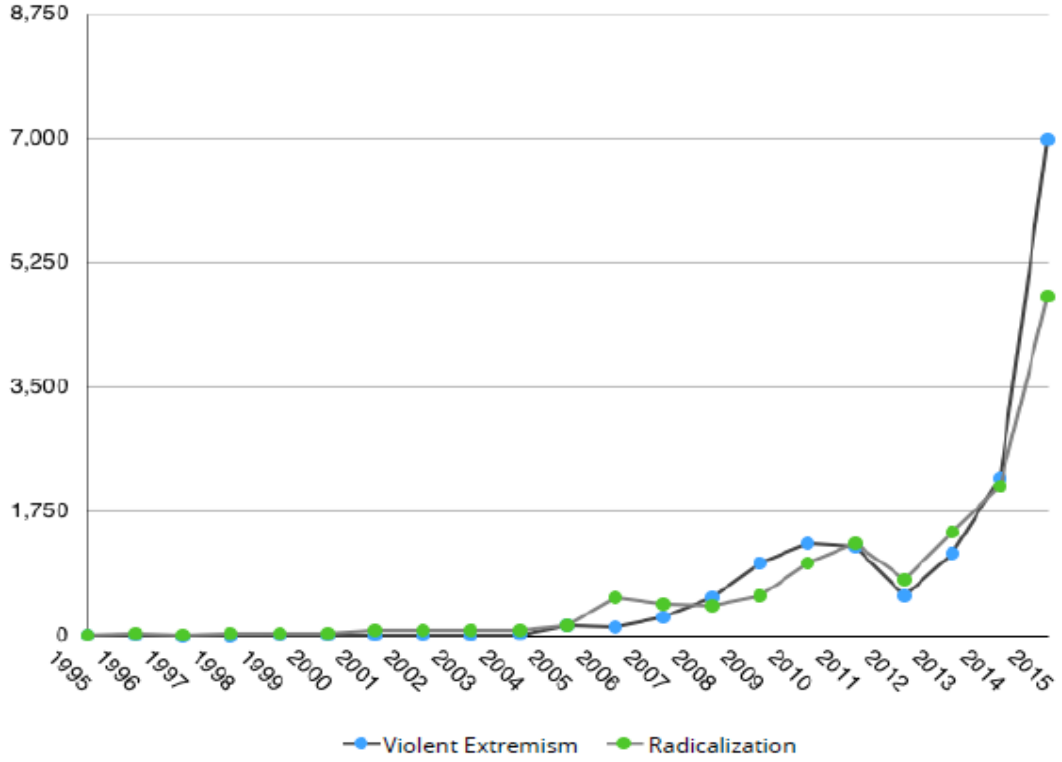
konuşan topluluklar İngilizcenin etkisine maruz bırakılmakta; “Örneğin AP, Amerika ve Uzakdoğu’da; AFP, Afrika’da; Reuters’da; Afrika ve İngiliz uluslar topluluğu bölgelerinde etkinlik göstermektedir.”²⁹¹ Bu ajanslar bir dönem sömürgeleştirilen bölgelere yönelik özel yayınlar gerçekleştirmektedirler. Bu yayınlar kasıtlı ya da maksatlı bir biçimde başarısız devletlerin doğru ve özgür düşünme biçimleri tahrip edilmesine yönelik propagandalar üretmektedirler. Medya emperyalistleri, bir yandan uluslararası kamuoyu oluşturmak için dezenformasyonu etkili bir şekilde kullanırken, diğer yandan İngilizce yayın yapan haber ajansları geliştirmekte olan ülkelere karşı kullanmaktadırlar.²⁹²

Bu değerlendirmeler doğrultusunda özellikle; 9/11 Eylül terör eylemlerinden sonra dünyanın farklı noktalarının bombalanmasıyla küresel ölçekte terör eylemleri gözlemlenmiştir. Bununla beraber, ABD’li siyasetçiler 2005’ten sonra küresel ölçekte terör eylemlerini tanımlarken, ‘Radikal İslam’ ve ‘Şiddet İçeren Aşırıılık’ vurgusunda bulunmuşlardır. Bu söylemler 9/11 Eylül olayları, 2003’te Irak’ın işgal edilmesi ve 2005’li yıllardan sonra yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla, ‘Radikal İslam’ ve ‘Şiddet İçeren Aşırıılık’ söylemleri ABD ve AB politikacıları tarafından hem kendi toplumlarında hem de dünya kamuoyunda yayın yapan haber ajansları ortak söylemi haline gelmiştir.²⁹³

²⁹¹ Atilla Girgin, “Uluslararası Haber Ajansları”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 12, 2002, s. 175.

²⁹² Ahmet Taner Kışlalı, *a.g.e.*, s. 25.

²⁹³ Arun Kundnani, Ben Hayes, *The Globalisation of Countering Violent Extremism Policies: Undermining Human Rights, Instrumentalising Civil Society*, Amsterdam, Transnational Institute, 2018, s. 4.

Grafik 8: 1995-2015 İngilizce Haber Kaynaklarında Radikalleşme ve Şiddet İçeren Aşırıılık Kavramlarının Kullanılması.²⁹⁴

Bu söylem Irak, Afganistan ve diğer başarısız devletlere yönelik sürdürülebilir sömürgecilik politikasının devamlılığı niteliğindedir. Çünkü bu devletlere yönelik daha sonra işgal hareketleri başlatılmıştır. Kültürel emperyalizm ürettiği tek taraflı haber akış modelinde, toplumların dünyayı algılama biçimi ve düşünce yapıları zedelenmektedirler. Bu söylemlerin sürekli tekrar edilmesi ile kimin dost kimin düşman olduğu medya araçlarıyla inşa edilmektedir. Oysa bu durum bizim gerçeklik algımızı yok ettiği gibi dezenformasyona karşı olan direncimizi de kırmaktadır. Dolayısıyla, “Küresel bilgi çağındaki bu oyun, yumuşak gücün nispi öneminin daha da artacağını göstermektedir.”²⁹⁵ Tam da bu minvalde iktidarların baskı aygıtı olarak kullanılan medya araçları, toplumsal belleğin yitirilmesine ve iktidarın meşru şiddet kullanma hakkının yeniden üretilmesine imkân tanımaktadır. Açıkçası, medya ya da iktidar her zaman kamuoyunu etkileme gücüne sahip değildir. Fakat medya araçları bir ideoloji ya da bir düşüncenin toplumsallaşmasında, inanç, tutum ya da

²⁹⁴ Arun Kundnani, Ben Hayes, *a.g.e.*, s. 5.

²⁹⁵ Joseph S. Nye, *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu: Yumuşak Güç*, Çev. Rayhan İnan Aydın, Elips Kitap, 2005, s. 38.

davranışlarında etkili olabilmek için sözcüklerin gücünü kullanmaktadır. Böylelikle uluslararası iletişim araçları sayesinde ‘Radikalleşme’ ve ‘Şiddet İçeren Aşırıılık’ söylemleri hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunun gündemine yerleştirilmektedir. Söz konusu düzensizliğin giderilmesi adına BM ve UNESCO’nun kararlarıyla NWICO (yeni dünya enformasyon ve iletişim düzeni) kapsamında hazırlanan MacBride Raporu yeni bir uluslararası iletişim sistemine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.²⁹⁶ Bu adaletsizliklerin giderilmesi, insanların özgür ve doğru haber alma hürriyetinin tesis edilmesi adına uluslararası ortak çalışmaların yapılması ihtiyaç vardır. Bunun içinde herkesin düşüncelerini özgürce ifade edebileceği, bir uluslararası iletişim alanı oluşturulmalıdır.

3.1.1. Uluslararası İletişim ve Medya’nın Gerçeklik Üretimi

Küreselleşmeyle birlikte bilgi üretimi ve teknolojiye yeni gelişmeler, kitle iletişim araçlarını başarısız devletlerin kalkınması için önemli bir konuma taşımıştır. Bu bakımdan, Soğuk Savaş sonrası kitle iletişim araçları başarısız devletlerin yeniden yapılanma sürecine dahil olup modernleşmesine yardım etmiştir.²⁹⁷ Dolayısıyla, kitle iletişim araçları, enformasyon toplumu oluşturma evresinde yerelden küresele yasal çerçevesi başarısız devletler üzerinde güç ve kontrol mekanizması olarak değerlendirilmeye alınmıştır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, uluslararası iletişim araçlarında bilgi üretimi ve enformasyon hiç şüphe yok ki geldiği ülkenin çıkarlarına hizmet etmektedir.²⁹⁸

Bu yaklaşımlara göre uluslararası iletişim ağlarının ürettiği bilgi ve enformasyon, güç ve iktidar ilişkisinin yeniden tesis edilmesi için ana kaynak olmaktadır. Bu durumda kitle iletişim araçlarının sahip olduğu bilgi ve enformasyon akışı, küresel ölçekte her şeyin iç içe geçtiği, gerçekliğin yeniden kurgulandığı bir toplum yaratmıştır. Çünkü iletişim araçlarının ürettiği söylemler, siyasi ve kültürel manada, toplumsal gerçekliğin yeniden inşasında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmedeki Foucaultcu düşünce söylem; hakikat, bilgi ve gücü de

²⁹⁶ Çağrı Kaderoğlu Bulut, **a.g.e.**, s. 124.

²⁹⁷ Sait Yılmaz, **21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2006, s. 79.

²⁹⁸ Semra Atılğan, “Küreselleşme ve Günümüz Medya Sektörü”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 11, 2001, s. 238.

düzenlemektedir.²⁹⁹ Ayrıca, kitle iletişim araçlarının ürettiği bilgi, devletin ideoloji aygıtları çerçevesinde işlendiğinde kitlenin maruz kaldığı yoğun enformasyon, iktidarın güç gösterisi olarak belirlenmiştir. Althusser göre ise bu yöntemlerden bir tanesi de medya araçlarının ürettiği enformasyondur.³⁰⁰ Çünkü iktidarın bilgi üretimi ve enformasyon araçları sosyal düzenin hem sürdürülmesini hem de iktidarın meşru dayanaklarını sağlamaktadır. Bu durumda modern zamanlarda hakikatin üretim dayanağı olarak kitle iletişim araçları görülmektedir. Dolayısıyla, hakikatin üretimi noktasında uygarlıklar arasında farklı bilişsel zaman paradigmalarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.³⁰¹ Çünkü bilgi ve enformasyon tarihin hiçbir döneminde bu kadar hızlı üretilip tüketilmemiştir. Bu bakımdan, bilgi ve enformasyon vesilesiyle uygarlıkların ve medeniyetlerin bu kadar hızlı bir şekilde karşı karşıya geldiği bir dönemde bireyin ya da toplumun tutum ve davranışlarındaki kültürel hezeyanların yaşanması açıklanamamıştır. Açıkçası, kültürel hezeyanlar informal, ‘gerilla öğrenme’ süreçlerinde ansızın bireylerin ya da toplumların karşısında beliren bilgi ve enformasyona maruz bırakılmaktadırlar.³⁰² Bu durum hem hakikati tahrip etmekte hem de değişim ve ilerlemenin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

Yukarıdaki değerlendirmeler neticesinde, iktidarın sahip olduğu bilgi ve enformasyon kanallarının artmasıyla birlikte, toplum üzerindeki tahakkümünü sağlamlaştırdığı gibi bireylerin ve hakikatin kontrollünü de temin edebilmiştir.³⁰³ Ayrıca hakikati söyleme, basılı kültürün genişlemesine paralel olarak anlam yitimine neden olurken, diğer yandan televizyona dayalı gerçekliğin yeniden inşa edilmesi gibi kamusal alanda ciddi manada akıl erozyonuna neden olmaktadır.³⁰⁴ Benzer şekilde, küreselleşme, bilgi ve enformasyon üretim kaynaklarının gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere doğru akması hakikatin ortaya çıkmaması gibi bir sorun

²⁹⁹ Nesrin Canpolat, **a.g.e.**, s. 106.

³⁰⁰ Süleyman Güngör, “Althusser İdeoloji Kavramı”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 2, 2001, s. 222.

³⁰¹ Daryus Shayegan, **Yaralı Bilinç Geleneksel Topumlarda Kültürel Şizofreni**, Çev. Haldun Bayrı, İstanbul, Metis Yayınları, 2012, s. 59.

³⁰² İbrahim E. Bilici, “Medya Okuryazarlığında Paydaşlar Arasında İşbirliği ve Anahtar Kriterler”, **Medya Okur Yazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019, ss. 22-23.

³⁰³ Pascal Boniface, **Güçsüzlük İsteği Uluslararası ve Stratejik Tutkuların Sonu Mu?**, Çev. Alp Tümertekin, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997, ss. 31-32.

³⁰⁴ Neil Postman, **Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem**, Çev. Osman Akınbay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2016, s. 37.

yaratmaktadır. Ayrıca çevre merkez arasında haberlerin denetimi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.³⁰⁵ Bu nedenlerden ötürü ağ toplumlarında, medya araçlarının hakikati üretmedeki amacı hissedarların daha fazla kar elde etmesini sağlamaktır.

*“Küresel medya ağlarının çekirdeğini ana gelir kaynakları ve çeşitli holdingleri dünyanın çok sayıda bölgesinde ve ülkesinde bulunan multimedya şirketleri oluşturur.”*³⁰⁶

Küreselleşmeyle beraber neo-liberal politik eğilimler medya alanında, uluslararası şirketlerin sayısında ciddi bir oranda tekelleşmesine yol açmıştır. Böylece, medya ve siyasal iktidar arasında çıkar ilişkilerini derinleştirmekle beraber medyayı bir baskı aracı olarak ileri sürmektedir. Bunun neticesinde, iktidarın amaçlarına hizmet eden bir yayın politikası izlenmektedir.³⁰⁷ Dolayısıyla, dünyanın en büyük bilgi ve enformasyon üretimini sağlayan Amerikan medya şirketleri bile birkaç elden bilgi sunmaktadır. Bunlar arasında: “Time Warner, Disney, New Corporation, Bertelsmann, NBC Universal, Viacom ve CBC”³⁰⁸ gibi şirketler dünyanın ve ABD’nin büyük medya organlarını elinde toplamışlardır.

Tekelleşme insanların düşünce özgürlüğünü kısıtladığı gibi ciddi bir şekilde duygu ve düşüncelerinin erozyona uğramasına neden olmaktadır.³⁰⁹ Amerika’nın Irak’ın işgali öncesi ve sonrasında CNN, MSNBC, FOX ve 1125 radyo yayını yanı sıra Wall Street Journal, Washintong Post gibi medya şirketleri tarafından yapılan yayınlar, Irak’ın işgalini başarılı bir propagandayla dünya kamuoyunu ikna etmeye yönelik politikalar geliştirmişlerdir.³¹⁰ Böylece kitle iletişim araçları, dünya kamuoyunun negatif bir tutum ve davranış geliştirmesine neden olurken, ayrıca işgal hareketinin haklı ve toplumların birbirine karşı önyargılı yaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durumu en iyi açıklayacak söylemlerden bir tanesi de oryantalizmdir.

³⁰⁵Murat Özgen, “Medya Okuryazarlığının Ekonomi-Politik Bağlamda Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi”, **Medya Okuryazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Yayınları, 2019, ss. 51-52.

³⁰⁶ Manuel Castells, **a.g.e.**, s. 110.

³⁰⁷ Meltem Bostancı, “Twitter ve Youtube’a Erişim Yasağının Ülke İtibarı Açısından Değerlendirilmesi (Fransız Basınında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme)”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016, ss. 201-202.

³⁰⁸ Manuel Castells, **a.g.e.**, s.110.

³⁰⁹ İrfan Erdoğan, “Tekelleşme, Medya ve Medya Pratikleri”, **Toplum ve Hekim Dergisi**, Sayı 6, 2002, s. 7.

³¹⁰ Nevzat Tarhan, **Psikolojik Savaş: Gri Propaganda**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2012, s. 295.

Uluslararası medya organlarının Arap ve Müslüman toplumlar hakkında negatif bir söylem geliştirmesi hem tutum ve davranışları etkilemekte hem de bu toplumların kendilerini ifade etmesine engel olmaktadır. Dolayısıyla, bu toplumların kültürel yapılarında bozulmalara yol açmaktadır.³¹¹ Çünkü toplumsal benliğin yeniden inşasında medya temsil öğeleri gündelik etkileşimlerimizi etkileyerek yeniden gözden geçirmemize yol açmaktadır.³¹² Ayrıca, kitle iletişim araçlarının ürettiği bilgi ve enformasyon; siyasi, iktisadi ve sosyal yaşamlarımızı etkilemektedir.

3.1.2. Küreselleşme, Ağ Toplumu ve Dördüncü Güç

Küreselleşme, kitle iletişim araçlarının gelişiminde büyük bir ivme kazandırmıştır. Bu gelişme dünyanın bütün noktalarında meydana gelen sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel düzeyde yaşanan olayların ortaya çıktığı bölgelerden farklı olan sınırları etkilemiştir. Böylece bütün toplumlar aynı şeylerden haberdar olurken, ayrıca bu durum bilişsel düzeyde eylemlerin de iç içe geçmesini katkı sağlamıştır.³¹³ Bu durum aynı zamanda yeni dünya düzeni bir göstergesi ve hiç şüphe yok ki post-modern zamanlarda bireyin ön plana çıkarılma çabasıdır.³¹⁴ Bununla birlikte, uygarlıklar ve medeniyetler düzleminde küreselleşmenin etkilerine baktığımızda, iktisadi, siyasi ve ulus ötesi organizasyonlar ile kültürel yapıların etkileşimidir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle veri paylaşımını 'iletişim ağları' üzerinden kolay bir şekilde sağlanmasına imkân tanımaktadır. Dolayısıyla, büyük veri paylaşımı ile toplumlar ortak bilgi üretme ya da ortak değer ve çıkarlar etrafında birleşmektedirler. Bu durum hemen hemen bütün devletlerin iç politikasını ve uluslararası siyasetini etkilemektedir.³¹⁵ Küreselleşmenin etkileriyle birbirine bağlanan toplumlar, yeni toplum türleri meydana getirmektedir. Ayrıca, bu durum toplumlar arasında karşılıklı etkileşim ve bağımlılık etkisi

³¹¹ Güliz Uluç, **Medya ve Oryantalizm: Yabancı, Farklı ve Garip...Öteki**, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2009, s. 322.

³¹² Ann Branaman, "Ervin Goffman", **Çağdaş Toplum Kuramından Portreler**, ed. Bryan S. Turner, Anthony Elliott, Çev. Barış Özkul, İstanbul, İletişim Yayınları, 2017, s. 145.

³¹³ Subhan Ahmadov, "Kültürel Küreselleşme Aracı Olarak Sosyal Medyanın Tüketim Toplumuna Etkisi", **Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2019, s. 28.

³¹⁴ Hasan Onat, "Küreselleşme Üzerine", **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, 2002, s. 38.

³¹⁵ Reyhan Sunay, "Küreselleşme ve Demokrasi", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 1-2, 2003, s. 52.

yaratmaktadır. Bunlardan bir tanesi ise ‘ağ toplumdur’. Ağ toplumu, elektroniğe dayalı, enformasyon, iletişim teknolojisi çerçevesinde kümelenmiş bir toplum modelidir.³¹⁶ Bu değerlendirmeler neticesinde ağ toplumunda, zaman ve mekân akışkandır ve toplumlar her zaman etkileşim halindedirler. Bu durum küreselleşen medya araçları nedeniyle, bilgi üretimi ve enformasyon akışı yöntemini de değiştirmiştir. Dolayısıyla, geleneksel diplomasi yöntemleri de değişmek zorunda kalmıştır. Nitekim, küresel ağ toplumunu destekleyerek uluslararası siyasal sistemin uzun vadede değişimine önayak olacağı ifade edilmektedir. Çünkü uluslararası siyasal aktörler ve medya emperyalizmi bağlamında kitle iletişim araçlarının kullanımı ve denetlenmesi, ayrıca çıkar amaçlı kullanılması ya da baskı gruplarının etkisi altında olması dünya kamuoyunun manipüle olmasına yol açmaktadır.³¹⁷ Medya araçlarının bu kadar güçlü olması birey-devlet ya da devletler arasında çatışmalara neden olurken, siyasi aktörlerin elindeki bu gücün kamuoyuna geçmesi için kolektif bir mücadele ahlakına her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

Küreselleşmeyle iletişim devriminin yarattığı ağ toplumları, ortak çıkarlar etrafında etkileşimde bulunarak hem kamusal alana müdahale hakkı elde etmiş hem de görüş, önerilerini ve açıklamalara müdahil olma hakkını kazanmışlardır. Bu hak sayesinde yöneticilerin tutum ve davranışlarını değiştirerek politikacılar üzerinde kontrolü sağlama olanağı da tanımaktadır.³¹⁸ Çünkü demokratik bir siyasal yönetimin birleşenlerinden biri de özgür ve bağımsız bilginin kaynağı olarak kitle iletişim araçları olarak gösterilmektedir. Bu yüzden demokrasinin gereği olarak yasama, yürütme, yargının yanında basın halk adına yöneticileri denetleme görevini üstlenmektedir.³¹⁹ Dolayısıyla, kamuoyu adına politikacıları denetleme ve kontrol etme yetkisi kitle iletişim araçlarına verilmektedir. Medya araçları da hem toplumun farklı kesimlerinde insanların görünür olmasını sağlayarak hem de toplumda demokratik uzlaşma kanallarının gelişimine katkı sağladığı için dördüncü güç olarak gösterilmektedir.³²⁰

³¹⁶ Manuel Castells, **İletişim Gücü**, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016, s. 59.

³¹⁷ Güliz Uluç, **a.g.e.**, s. 114.

³¹⁸ Reyhan Sunay, **a.g.e.**, s. 54.

³¹⁹ İrfan Erdoğan, “Dördüncü Gücün Niteliği: Amerikan Örneği”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, ed. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık A.Ş., 1999, ss. 33-34.

³²⁰ Mehmet Emin Satır, “Siyasal Meşruiyetin Sağlanmasında Medyanın Rolü Üzerine Bir Değerlendirme”, **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**, Sayı 30, 2018, s. 121.

Medya araçları kamuoyu adına iktidarı denetleme, gözetleme ve toplum yararına çalışmalar yapma görevi üstlenmektedir. Zira demokratik bir sistemin gereği olarak medya, gündelik hayattan, siyasi, ekonomik ve kültürel çalışmalara, kamuoyu oluşturma ve fikirlerin ortaya çıkmasına kadar etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, insani kriz ve çatışma bölgelerinde yaşanan insanlık dramlarına müdahale edilmesi gerektiği yönünde yayınlar düzenleyerek toplumu ve siyasileri bu yönde baskı altına alabilmektedirler. Böylece, medya kitleler üzerinde kısa ya da uzun vadede bilişsel ve duygusal tutum ve davranışlar değiştirmeye yönelik bilinçli bir şekilde ikna ve mesaj gücünü barındırmaktadır.³²¹ Küreselleşme süreciyle birlikte tutum ve davranışı etkileme gücü sermaye sahiplerinin dikkatini çekmiştir. Medya araçlarının devlet ve sermaye sahiplerin eline geçmiş olması, gerçek manada halk adına denetleme yetkisini kaybetmesine neden olmuştur.

3.1.3. Rızanın İmalatı ve Propaganda Modeli

Medya ister demokratik bir çoğunluğun olsun ister totaliter bir rejimin elinde bulunsun, siyasal iktidarın amaçlarına ulaşması için kullanılmaktadır.³²² Nitekim, küreselleşmeyle beraber siyasal iktidarlar ile medya arasındaki ilişkiler zamanla daha karmaşık hale gelmekte ve iç içe geçmektedir.³²³ Bu durum demokratik toplumlarda ifade özgürlüğün zedelenmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca, tekelleşmeye ve kapitalizmin tahakkümüne karşı kamuoyunun çıkarları siyasal aktörlerin amaçlarına bırakılmaması için kitle iletişim araçlarının tarafsızlığı büyük önem taşımaktadır. İşte bu sebeplerden ötürü medya ile iktidar arasındaki ilişkilerde kamuoyu önemli bir noktadır.³²⁴

Yapılan bu değerlendirmeler neticesinde, siyasal iktidar hiçbir zaman kamuoyunun tepkisine maruz kalmak istemez, bundan dolayı medya araçlarını kullanarak rızaya dayalı meşruiyetini kurmak arzusu taşımaktadır. Bu doğrultuda asıl amacı; topluma bilgi ve haber vermek olan kitle iletişim araçları, siyasal iktidarın

³²¹ Meltem Bostancı, “Manipülasyon, Dezenformasyon ve Propaganda Politikalarına Yönelik Farkındalık Oluşturabilmede Eleştirel Medya Okuryazarlığının Yeri ve Önemi”, **Medya Okuryazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019, ss. 68-69.

³²² Ahmet Taner Kışlalı, **a.g.e.**, s. 22.

³²³ Mehmet Emin Satır, **a.g.e.**, s. 122.

³²⁴ Ercan Eyüpoğlu, “İletişim, Siyaset, İktidar, Medya”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, ed. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık A.Ş., 1999, s. 53.

yoğun dezenformasyona maruz kalmakta; böylelikle toplumun sindirilmesine ve duyarsızlaşmasına neden olmaktadır.³²⁵ Bu durum aynı zamanda ABD ve Avrupa ülkelerinden yoğun biçimde üretilen niteliksiz bilginin Asya, Ortadoğu, Latin Amerika ülkelerine doğrudan etki ederek, toplumsal tahribatlar ve dönüşümlere neden olmaktadır.³²⁶ Siyasal iktidarların meşruiyet kaynakları, tarih boyunca şiddet ve baskı araçlarıyla sağlanmıştır. Dolayısıyla, baskıcı ve totaliter siyasal yapılar iktidarlarının varlığını koruyabilmek için uzun yıllar bu yöntemlere başvurmuşlardır. Daha sonra iletişim teknolojisinin gelişmesine paralel, yöneticiler ve yönetilenler arasındaki bağın devam edebilmesi için medya araçlarına ihtiyaç duyulmuştur.³²⁷ Çünkü demokrasi ve çoğulcu yapıların gelişmeye başlamasıyla beraber, iktidarlar meşruiyetinin kaynağını ideolojik aygıtlar üzerinde kurmaya başlamışlardır. Bu ideolojik aygıtlar kamuoyunun rızasını kazanılmasına dayandırılmaktadır. Örneğin uluslararası haber ajansları, dünya kamuoyuna yanıltıcı ve taraflı haberler sunarak, kamuoyunu insani kriz ve çatışma bölgeleri hakkında taraflı bir duruş sergilenmesine neden olmaktadır.

Bu yüzden kitle iletişim araçları, kamuoyu ile ilişkileri nedeniyle toplumun tahakküm altına alınmasında ve yönlendirmesinde stratejik bir önemi taşımaktadır. Bu bakımdan, kitle iletişim araçları aracılığıyla yayınlanan ve bireyi belirli davranışlar doğrultusunda yönlendiren simge/sembol veya modeller, aynı zamanda birer toplumsal denetim mekanizması olarak işlev görmektedir. Bu yüzden, son yıllarda algı yönetimi için medya araçları kamuoyunda, kültürel ve yapısal şiddetin ritüellerini görünür kılma aracı haline dönüşmüştür.

Walter Lippmann 1922’de “*Kitle iletişim araçları yoluyla insanlara bunların kendi gerçekliği gibi algılamalarının sağlanmasına çalışıldığına dikkat çeker. Bu yöntemle insanların tutum ve davranışları istenilen şekilde değiştirmeleri amaçlanmıştır*”³²⁸ şekilde açıklamalarda bulunmuştur.

³²⁵ Derya Gülsoy, “Medyanın Altyapısına Muhalef Bir Yolculuk: Noam Chomsky”, **21.Yüzyılda İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar Kadife Karanlık**, ed. Nurdoğan Rigel, İstanbul, Su Yayınevi, 2005, s. 186.

³²⁶ Meltem Bostancı, Yeşim Akmeraner, “Neoliberal Politikaların Tahribata Uğrattığı İletişim Arenasını Doğru Analiz Edebilmenin Yolu: Eleştirel Medya Okuryazarlığı”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016, ss. 184-185.

³²⁷ Mehmet Emin Satır, **a.g.e.**, s. 124.

³²⁸ Metin İnceoğlu, **Tutum Algı İletişim**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011, s. 23.

Çünkü kitle iletişim araçları, insanların neler hakkında, nasıl düşünecekleri ve neyi düşünmesi gerektiği konusunda yönlendirici bir işlev göstermektedirler. Bu yüzden kitle iletişim araçları, dünyanın gerçek sorunları yerine, bize kendi dünyasının gerçeklerini sunmakta ve dayatmaktadır. Bununla birlikte, Kitle iletişim araçları algı ve tutum üzerindeki etkisiyle birlikte, birey ve toplumların davranışlarını istenilen doğrultuda değiştirmeye devam etmektedir. Böylelikle, gerçeklik algısının kaybolduğu, sanallığın yüceltiildiği bir medya oluşumu ortaya çıkmaktadır. Bu durum birey ve toplumun ifade özgürlüğünün yitirilmesine, gündelik yaşam pratiklerinde düşünce üretimi ve varlığının önündeki en büyük engel olduğu ifade edilmektedir.

Çünkü “*Gündelik yaşam adaletsizlikler ve tahakküm alanıdır. Medya ve siyaset bu adaletsizlikleri egemen sınıfın hegemonyasını yeniden üretmek ve rızasını kazanmak için kullanmaktadır.*”³²⁹

Böylece, modern toplumlarda bireyin yalnızlaşmaya başlamasıyla kitle iletişim araçlarına karşı savunmasız kalmasına neden olmaktadır.³³⁰ Siyasal iktidar hem geleneksel medya araçlarını (radyo, televizyon, gazete, dergi vs.) hem de yeni medya araçlarını kullanarak rıza üretimi ve propaganda araçları arasındaki bağlantıyı sıcak tutarak iktidarın devamını sağlamaya çalışmaktadır. Bu konuda Herman ve Chomsky, “Propaganda Modeli”ni sermaye ve güç eşitsizliği, habere konu olacak bilgilerin basılmaya uygun süzgeçlerden geçip geçmemesi, iktidarın ya da muhaliflerin dışlanması, çıkar gruplarının amaçlarının topluma iletilmesi sürecinde nasıl haber yapılacağına dair bir çerçeve belirtmişlerdir. Bunlar; 1. kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kâr yönelimi, 2. iş yapmak için reklamcılık ruhsatı, 3. kitle medyasının haber kaynakları, 4. tepki üretimi ve zorlayıcılar, 5. bir denetim mekanizması olarak anti-komünizm, 6. kutuplaştırma ve propaganda kampanyaları şeklinde ifade edilmiştir.³³¹

Geleneksel medyanın tüketim nesnesi olan bireyler, yeni medya araçlarının etkileşimsellik özelliğiyle özne konumuna taşınmışlardır. Bu konum öznenin ağ

³²⁹ Levent Yaylagül, **Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2012, s. 131.

³³⁰ Özgür Gönenç, “Medya ve Terör”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 12, 2002, s. 284.

³³¹ Edward S. Herman, Noam Chomsky, **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, Aram Yayınları, 2006, s. 81.

toplumunda yeniden var olmasını yani başkaldırmasını sağlamaktadır. Yeni medya araçları ile toplumsal hareketlerinin gelişmesi ve küreselleşmenin getirdiği yenilikler, toplumların kendi gündemine ilişkin gösteri, eylem ve örgütlenme çalışmalarına daha rahat erişilebilir olmalarını olanak tanımaktadır.³³² Buna verilebilecek en güncel örneklerin başında Fransa’da meydana gelen ‘sarı yelekliler’ hareketini gösterebiliriz. Bu toplumsal hareket herhangi bir lider tarafından organize edilmemiştir.³³³ Bu bakımdan, yeni medya araçlarının denetimden uzak olması ve yoğunlaşması kolektif bir eylemin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yeni medya araçları yukarıda saydığımız denetim mekanizmalarından yoksundur. Bu nedenle devletler çağdaş toplumsal hareketlerin geleceği hakkında endişe duymaktadırlar.

3.1.4. CNN’ın (Cable News Network) Uluslararası İletişimdeki Etkisi

Haziran 1980’de faaliyete başlayan CNN’nin en büyük başarısı ‘canlı yayın’ çalışmalarında etkin olmasından kaynaklanmaktadır. Küreselleşme ile beraber iletişim teknolojisindeki gelişmeler, CNN’nin farklı zaman dilimindeki insanlara ulaşma olanağına tanımıştır. Bu özelliği sayesinde dünyanın 24 saat yayın yapan ilk haber kanalı özelliği taşımaktadır.³³⁴ CNN, bu yayınlar sayesinde kamuoyu oluşturma ve etkileme gücünün yolu açılmıştır. Dolayısıyla, CNN politikacılar ve karar alıcılar üzerinde etkili olurken hem iç siyaseti hem de uluslararası siyaseti etkisi altına alabilmektedir.³³⁵

Bu değerlendirmeler neticesinde, haberciliğin esas görevi bilgi üretimi ve enformasyonu kamuoyunun bilgisine doğru ve tarafsız bir şekilde ulaştırmaktır. Böylece, kitle iletişim araçları bilgi üretimi ya da enformasyonu sağlama ve iletme noktasında haberin kaynağıyla çeşitli ilişkiler kurmaktadır. Bu bağlamından, medya ve iktidar ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak bu ilişki ilk olarak denge unsuru gözetilmeli ve kamuoyu adına tarafsız bir şekilde iktidarı denetlemelidirler. İkinci olarak ise, medya araçlarının asıl görevini yerine getirmeyerek, iktidarın baskı aygıtı

³³² Mehmet E. Babacan, “Sosyal Medya Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler”, **Birey ve Toplum Dergisi**, Sayı 7, 2014, s. 140.

³³³ “Fransa’daki Sarı Yelekliler Protestoları Hakkında Neler Biliniyor?”, **BBC Türkçe**, Aralık 3, 2018, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46422151>, 20 Nisan 2019.

³³⁴ Yasemin Giritli İnceoğlu, **Uluslararası Medya: “Medya Eleştirisi”**, İstanbul, Der Yayınları, 2004, s. 99.

³³⁵ Erdem Denk, “Medya ve Uluslararası Politika”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Sayı 13, 2007, s. 147.

görevini üstlenmesinden kaynaklanan sorumsuzluklardır. Bununla birlikte, kitle iletişim araçları toplumu yanlış yönlendirmek ve bilgi kirliliğine maruz bırakmaktadırlar. Bir diğer ilişki türü, medya araçlarının muhalif bir grup gibi davranmaya başlamasıdır.³³⁶ Nitekim, bu durum denge unsurunun yok olmasına neden olurken, medyanın kamuoyunu oluşturma ve yönlendirmede hem siyasi hem de iktisadi çıkarların aygıtı haline getirmektedir.³³⁷

Nitekim, Soğuk Savaş ve küreselleşmenin etkisi ile birlikte kitle iletişim araçlarında değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Dolayısıyla, bu süreçte kitle iletişim araçları hem kamusal alanı hem de iktidarın tutum ve davranışlarını değiştirme gücüne sahip olduğu varsayılmaktadır. Özellikle medya araçları, politikacıların, kanun yapıcıların, uzmanların ve kitlelerin sorunlarını anlama ve çözme noktasında kısa ve anlaşılır mesajları tekrarlayarak gündemi oluşturmaktadır. Açıkçası, bunun en bariz örneği insani kriz ve çatışma bölgelerinde meydana gelen; şiddet, çatışma ve terör eylemlerine ait görüntülerin iktidarın çıkarları doğrultusunda kullanmasıdır. Ayrıca, kitle iletişim araçları dünya kamuoyuna hem insani kriz ve çatışma bölgelerini tanımlama yetkisine sahip olup, hem de şiddet, yıkım, parçalanmış insanlar, yıkılan şehirler, göç ve mültecilerle ilgili haberleri aktarma yetkisine sahiptir.³³⁸

Bu bakımdan, doğal olarak dünya kamuoyu, iktidarı insani kriz ve çatışma bölgeleri müdahalede bulunmasını istemektedir. Böylelikle medya araçları, iktidarın insani kriz ve çatışma bölgeleri müdahalede bulunması sağlamaktadır. Buna göre emperyalist devletler, insani kriz ve çatışma bölgeleri gibi konulara müdahale etmektedirler. Bu yüzden kitle iletişim araçları hem iç politika hem de dış politika üzerinde etkisi vurgulanmaktadır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda uluslararası siyasal ilişkilerde haber yönetimi ve CNN etkisi olarak nitelendirilmektedir.³³⁹ Nitekim, haber yönetimi; iktidarın medya araçlarını amaçlarını gerçekleştirmek için

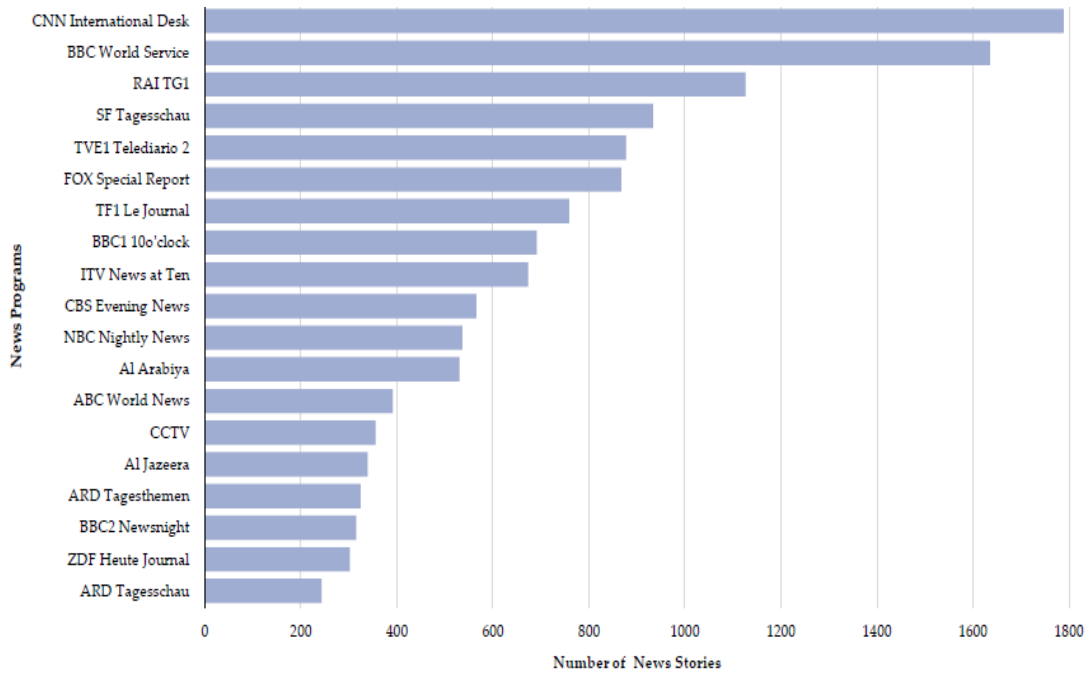
³³⁶ Haldun Yalçınkaya, “Savaşlarda Asker-Medya İlişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 141-142.

³³⁷ Betül Pazarbaşı, Ebru Turanlı, “Dijital Medyada Yayınlanan Arakan Savaş/Çatışma Fotoğraflarının Göstergebilimsel Analizi”, **Intermedia Internatioal Peer-Reviewed E-Journal of Communication Sciences**, Sayı 8, 2018, s. 94.

³³⁸ Emel Arık, Hakkı Akgün, “Medya Metinlerinin İnşasında İdeolojik Farklılıklar: “Süper Teşvik Paketi” Haberlerinin Söylem Analizi”, **Intermedia International Peer-Reviewed E-Journal of Communication Sciences**, Sayı 9, 2018, s. 199.

³³⁹ Haldun Yalçınkaya, **a.g.e.**, ss. 141-142.

kullanmasıdır. Bu yöntemle iktidar medya araçlarını kontrol altına almaktadır. Zira emperyalist devletler, sosyal adalet ilkesini göz ardı ederek, bilgi ve enformasyon üretimi zayıflatarak sosyal çatışmaların önünü açmaktadır. Bir diğeri ise CNN etkisi; kamuoyunun medya araçları ile olumlu ya da olumsuz bir etki altına alınmasıdır. Bu olumluluk ise ‘rızanın imalatı’ dış politika yapıcılarının kamuoyunu istenilen yönde davranış ve tutum sergilemesine olarak tanımlanmaktadır.³⁴⁰ Bunun birlikte, olumluluk süreçlerinden biri yakın zamanda Kuzey Afrika’dan başlayarak bütün Arap coğrafyasını etkisi altına alan ‘Arap Baharı’dır.

Grafik 9: Uluslararası Medya Araçlarının Arap Bahar Ülkeleri ile İlgili Haber Sayıları.³⁴¹

Dünya kamuoyu, Kuzey Afrika’dan başlayarak bütün Arap coğrafyasını etkisi altına alan ‘Arap Baharı’nı CNN International ve BBC Word Service tarafından yayımlanan haberlerden öğrenmişlerdir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, dünya kamuoyuna ‘Arap Baharı’ ile ilgili haberlerin yaklaşık olarak yüzde 25’i CNN International ve BBC Word Service tarafından servis edilmiştir. Her ikisi de bu süreçte daha çok protesto, sokak gösteri ve isyancıların yürüyüşlerini ön plana çıkaran haberlere odaklanmışlardır. Ayrıca kadınlar, mülteciler, barış görüşmeleri ve siyasi

³⁴⁰ Erdem Denk, **a.g.e.**, s. 147.

³⁴¹ Institute for Economics & Peace, **Measuring Peace in The Media 2011**, Sydney, Vision of Humanity, 2011, s. 30.

reformlar, haber inşasında kullanılan sözcüklerin dağılımı göstermektedir. Bu yüzden CNN International ve BBC Word Service çatışmalarda belirli gruplara ve konulara odaklanarak topladığı bilgileri yeniden üreterek, gerçek ile gerçek olmayan arasındaki ayırımı bulanıklaştırmaktadır.³⁴² Haber tarzı, bazı faktörler tarafından sınırlandırılmıştır. Böylelikle medyanın ürettiği mesajlar, alıcının kabul etmesi beklenilmektedir. CNN International, okuyucudan habere konu olan iddialara inanmasını ister, daha sonra tutum ve davranışları yerine getirmemizi dilemektedir. Dolayısıyla, haber inşa sürecinde retorik yapıların kullanımı ya da sözlü iletişim esnasında, dünya kamuoyunu ikna sürecine bir parçası haline gelmektedir. Bu yüzden haberin inandırıcı ve kalıcı etki bırakması ya da alıcının davranışlarında istenilen yönde değişimler beklemektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında CNN'nin haber inşası, kendi çıkarları için ideolojik ya da ticari maksatlı kullanılmaktadır. Çünkü insanlar savaş ve çatışmalar ilgili her şeyden haberdar olmak istemektedirler.³⁴³ Nitekim, “CNN etkisi”in ilk olarak ABD ile Vietnam arasında yaşanan savaştan sonra ortaya çıkan bir tanımlamadır. Bu savaşın, CNN tarafından ABD kamuoyuna yansıtılması, ABD yönetimini zor durumda bırakmıştır. Bu bağlamda ABD'nin Vietnam'dan çıkma sürecini hızlandırmıştır. Bir diğer önemli konu ise 1991 yılında Körfez savaşında bütün dünyanın Bağdat'ın canlı yayında bombalanmasını seyretmesiydi.³⁴⁴ Soğuk Savaş sonrası devlet içi ve devletler arasında yaşanan çatışmaların sayısında hızlı bir artış yaşanırken, CNN bu çatışmaları canlı yayınlayarak dünya kamuoyunun insani müdahalede bulunmasına zemin oluşturmuştur. Bu değerlendirmeler neticesinde CNN etkisi olarak nitelendiren bu durumun insani kriz ve çatışma bölgelerinden; Körfez Savaşı, Irak, Bosna, Somali, Etiyopya ve Ruanda'da yaşanan çatışmaları ve kıtlığı dünya kamuoyun gündemine taşımıştır. Dolayısıyla bu iletiler sayesinde, CNN gündemi belirleme, karar alıcıların yönlendirme ve hedef oluşturma gücü elde etmiştir. Bu yaklaşımları vesilesiyle Eski BM genel sekreteri Boutros Ghali'de “CNN'nin BM Güvenlik Konseyi'nin 16. üyesi”

³⁴² Oliver Ramsbotham, v.d., **a.g.e.**, s. 361.

³⁴³ Cheena Gambhir, “Mass Media and Conflict Resolution”, **Violence and Conflict Resolution Contemporary Perspectives**, ed. Neelam Rathee, New Delhi, Global Vision Publishing House, 2018, s. 202.

³⁴⁴ Babak Bahador, **The Cnn Effect in Action: How the New Media Pushed the West Toward War in Kosova**, New York, Palgrave Macmillan, 2007, s. 4.

olduğunu söyleyerek CNN'nin etkisini gözler önüne sermektedir.³⁴⁵ CNN bu bakımdan değerlendirdiğimizde, insani krizlere ve çatışma bölgelerine NGO (STK) gibi davranarak müdahalede bulunmuştur.³⁴⁶ Ayrıca CNN'nin insani kriz ve çatışma bölgelerine yaklaşımı, ABD'nin dış politikasıyla paralellik göstermektedir. ABD kitle medyası, düşman devletlerdeki çatışmaları, darbe ve toplumsal hareketleri 'değerli ya da değersiz kurbanlar kategorisine olup, ABD'nin çıkarları doğrultusunda 'neyin değerli sayılıp neyin değerli sayılmadığı' konusunda son derece anlaşılması zor bir propaganda aracı haline getirmiştir.³⁴⁷ Bu değerlendirmeler doğrultusunda, CNN'nin haber üretimi ve enformasyonun kontrolünü sağlayarak; Irak'a karşı savaş, Arap Baharı, terörist ya da diktatörlük imgelerinin inşa edilmesinde açık düşman ya da çıkarların korunması amacıyla habercilikte ve dünya kamuoyunda ABD'nin ideolojik aygıtı olarak konumlanmaktadır.

3.2. Çatışma Çözümü ve Barış Süreci: Kolombiya/FARC-EP

İnsan ve doğa arasındaki dengeyi korumayı başaran İnkâ, Maya ve Aztek medeniyetleri egemenliği altındaki toplumları koruyarak varlıklarını uzun süre devam edebilmişlerdir. Bu durum İspanyol ve Portekizlilerin İnkâ, Maya ve Aztek medeniyetlerini kontrol altına alarak Avrupa toplumlarına bağlı koloniler kurana kadar sürmüştür. Bununla birlikte, Latin Amerika kıtasındaki sömürgecilik ve Batı egemenliği yaklaşık olarak 5 asırlık bir hakimiyet gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Latin Amerika'daki toplumlar, bağımsızlık mücadelesini kazanmalarına rağmen, bölgede barış ve huzur sağlanamamıştır.³⁴⁸ Ayrıca, belirtmek gerekir ki sömürgecilik faaliyetleri Latin Amerika toplumlarını hem bölmüş hem de dışa bağımlı hale getirmiştir. Bu süre zarfında Latin Amerika toplumları dışa bağımlı duruma geldiği gibi, iktisadi ve sosyal kalkınma koşulları da tamamen ortadan kaldırılmıştır.

19. yüzyıla kadar İspanyol egemenliğinde kalan Kolombiya 1910 yılında bağımsızlığına kavuşmuştur. Nitekim, ABD'nin kıta üzerindeki politikalarına uygun

³⁴⁵ Haldun Yalçınkaya, **a.g.e.**, s. 143.

³⁴⁶ Piers Robinson, **The Cnn Effect: The Myth Of News, Foreign Policy And Interventional**, New York And London, Routledge, 2002, ss. 7-9.

³⁴⁷ Edward S. Herman, Noam Chomsky, **a.g.e.**, s.121.

³⁴⁸ Ürsula Oswald Spring, "Latin Amerika'da Barış Üzerine Doğulu, Avrupalı ve Yerli Düşünce" **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 230-231.

askeri rejimler kurulmaya başlamıştır. Bununla birlikte, 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde ülkede sıkça yaşanan sıkı yönetim ve rejim değişimleri istikrarsızlığın en büyük nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden, uzun yıllar adalet ve toplumsal düzensizlik Kolombiya halkının ana temasını olmuştur. Dolayısıyla, ekonomik kaynakların sınırlı sayıda kişiler tarafından kontrol edilmesi; otoriter rejimler, askeri yönetim anlayışına neden olurken, bunların yanı sıra toplumsal çatışmalar ve askeri darbeler de hukuk ihlalleri meydana getirmiştir.

Özellikle ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa devletleri arasında yaşanan sorunlar ve uyuşmazlıklar neticesinde Latin Amerika kıtası, ABD egemenliğine bırakılmıştır. Nitekim, SSCB'nin Soğuk Savaş boyunca Latin Amerika kıtası üzerinde ideolojik, yayılcı ve stratejik politikalar izlemesi nedeniyle, ABD'nin bölgeyi daha fazla askeri müdahale bulunmasına neden olmuştur. Böylece ABD, Latin Amerika kıtasına siyasi ve askeri olmak üzere, 40'tan fazla askeri müdahalede gerçekleştirmiştir.³⁴⁹ Kaldı ki diğer insani kriz ve çatışmalı bölgelere göre, Latin Amerika kıtasında devlet içi ve devletler arasında yaşanan çatışma sayısı çok az görülmektedir.

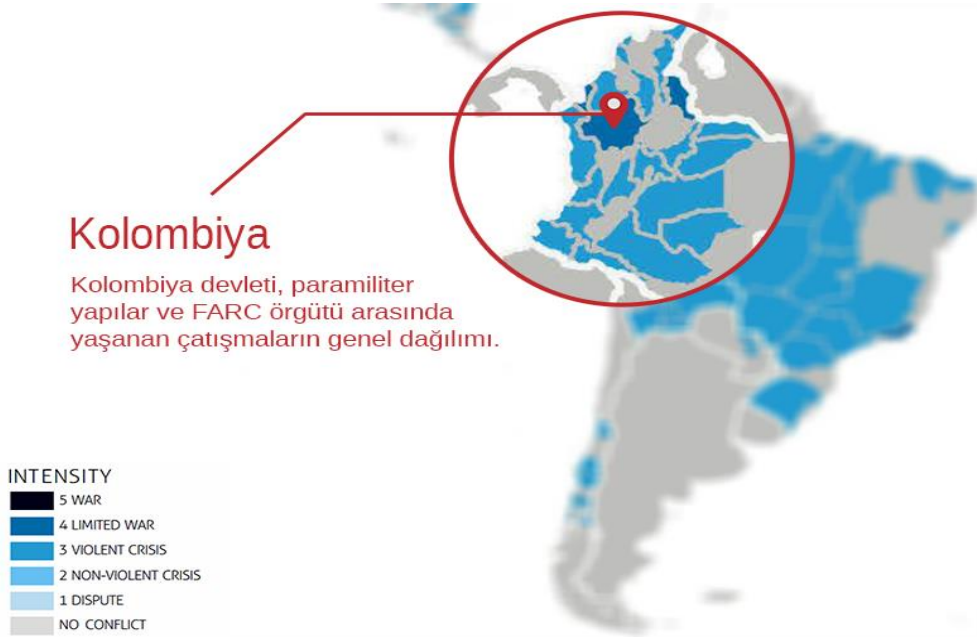
Dolayısıyla, genel olarak Latin Amerika kıtasında gözlemlenen çatışmalar, siyasal hedefleri elde etmeye yönelik askeri güç kullanımı şeklinde yorumlanmaktadır. Bununla birlikte, dışarıdan gelebilecek saldırıların aksine bir tutum takınan ordu, Latin Amerika'da devlet içi çatışmaların hem öznesi hem de nesnesi duruma gelmiştir. Bu bakımdan daha önce bahsi geçen insani kriz ve çatışma bölgelerinin aksine Latin Amerika'da Soğuk Savaş boyunca 14 adet devlet içi çatışma yaşanmıştır.³⁵⁰ Bu değerlendirmeler ışığında, diğer kıtalara nispeten devlet içi çatışma ve şiddet seviye daha az olarak değerlendirilmektedir. Çünkü, Latin Amerika'da devlet içi etnik, din ve mezhepsel uyuşmazlıklar noktasında silahlı çatışma yoğunluğu da az görülmektedir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, Latin Amerika'da en uzun süren devlet içi çatışma, Kolombiya hükümeti ile Kolombiya devrimci silahlı örgütü (FARC-EP) arasında gerçekleşmiştir.

³⁴⁹ Mustafa Keskin, “ABD'nin Müdahaleci Dış Politikası: Latin Amerika Örneği”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2016, ss. 71-72.

³⁵⁰ Sezai Özçelik, “Latin Amerika Çatışmaları ve Analizleri”, **Dünya Siyasetinde Latin Amerika-2 (Orta Amerika ve Karayipler)** ed. İsmail Ermağan, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, s. 279

3.2.1. Çatışmanın Arka Planı ve Toplumsal Dinamikleri

Kolombiya'daki çatışmalar yarım yüzyılı aşkın süredir devam etmektedir. Bu çatışmalı süreç, bir yandan ülkenin iktisadi ve siyasi gelişmelerin önündeki en büyük sorunu teşkil ederken, diğer yandan şiddet, çatışma, istikrar ve güvenlik sorunlarının çözümsüz kalmasına neden olmaktadır. Yukarıdaki değerlendirmeler, çatışmanın dinamiklerini oluştururken, 1800'lü yıllardan beri devam eden siyasi rekabet ve toprakların pay edilmesinde konusunda yaşanan birtakım sorunlar, militarist ve paramiliter yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.³⁵¹ Ayrıca, ülkenin jeopolitik konumu ve sömürgecilik sonrası devlet sisteminin yetersizliği, yaşanan çatışmaların asıl nedenleri arasında gösterilmektedir.

Harita 4: HIIK, Conflict Barometer: 2018.³⁵²

Bununla birlikte, Kolombiya 19. Yüzyıl başlarında İspanyol hakimiyetine karşı bağımsızlık mücadelesini kazanarak Latin Amerika kıtasının en eski demokrasisini kurmuştur. Nitekim Kolombiya; Panama, Venezuela, Brezilya, Guyana topraklarında büyük bir devlet olarak kurulmuştur. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Kolombiya iki kıtanın birleşim noktasını oluşturmaktaydı. Fakat, kısa bir süre sonra hızlıca

³⁵¹ Sibel Karabel, "Latin Amerika", **Kolombiya'da FARC ile Barış Müzakereleri Süreci (I)**, İstanbul, Bilgesam Analiz, 2017, s. 1.

³⁵² Heidelberg Institute for International Conflict Research, **a.g.e.**, s. 99.

dağılıma sürecine girmiştir. ABD'nin müdahaleleri doğrultusunda dağılarak şu anki konumuna gelmiştir.³⁵³

Güney Amerika kıtasının kuzeybatısında bulunan Kolombiya, Venezuela, Brezilya ve Pasifik Okyanusu, güneyde Peru ve Ekvator, kuzeye doğru Panama ve Karayip Denizi ile çevrilidir. Ülkenin dili İspanyolca olup halkın büyük çoğunluğu Hristiyan inancına mensuptur. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunan Kolombiya maden yatakları bakımında zengindir. Ülkenin en büyük ekonomik gelir kaynağı maden yataklarıdır. Genel olarak Kolombiya'da ekonomik veriler gelişme gösterse de halkın yarısı kırsal bölgelerde yoksulluk içinde yaşam mücadelesi vermektedir.³⁵⁴ Dolayısıyla, kaynakların çıkar grupları tarafından kullanılması kalıcı uyuşmazlıklara neden olurken, isyanlar, devrimler, darbeler, terör, istikrarsız bir Kolombiya yaratmıştır.³⁵⁵ Bu değerlendirmeler sonucunda, Kolombiya'daki silahlı çatışmalar halkın refah seviyesini düşürmektedir. Bu durum toplumda aynı zamanda yolsuzluk, gelir dağılımında adaletsizlik ve temel insan hakları ihlali olarak gözlemlenmektedir.

Kolombiya hükümeti ve FARC-EP arasında 52 yıl ve daha ELN'nin de dahil olmasıyla devam eden, düşük yoğunluklu devlet içi çatışmalar oldukça karmaşık bir çerçevede seyir etmektedir. Son yıllarda çatışmanın temellerine baktığımızda, 1940'ların sonlarında şiddetli toplumsal hareketlerin ortaya çıktığını ve uzun yıllar sürecek olan devlet içi çatışmaların başladığı şeklinde ifade edilmektedir. Bununla birlikte, ülke genelinde yarım yüzyıldır devam eden 'gerilla' ve Kolombiya hükümeti arasındaki mücadele, kırsal bölgelerde isyan ve istikrarsızlığın kök salmasına neden olmuştur. Bunların yanı sıra Kolombiya hükümeti ile paralel hareket eden paramiliter yapılar da toplumu baskı ve şiddet çemberine alarak sosyal düzeni bozmaktadırlar.³⁵⁶ Dolayısıyla, bu baskılar toplumsal mağduriyetlerin çözümsüzlüğüne ve derinleşmesine neden olmuştur. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, şiddetin doğurduğu mağduriyet, kaynakların eşit dağıtılmaması, adaletsizliğin hüküm sürmesi,

³⁵³ İnsamer, "Kolombiya", **Ülke Profilleri**, (Çevrimiçi) https://insamer.com/tr/kolombiya_1766.html, 25 Nisan 2019.

³⁵⁴ Ç. Esra Çuhadar, "Kolombiya Barış Süreci", **Dünyada ve Türkiye'de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 85.

³⁵⁵ Ürsula Oswald Spring, **a.g.e.**, s. 231.

³⁵⁶ Democratic Progress Institute, **Kolombiya'da Barış**, London, y.y., 2018, s. 3.

siyasal katılımdan dışlanmak vb. nedenler silahlı grupların ortaya çıkmasına neden olurken, uzun sürecek olan kanlı çatışmalarında fitilini ateşlemektedir. Bütün bunların neticesinde, merkezi otoritenin yetersiz kalmasına, uyuşturucu kartelleri, insan kaçakçılığı konularının önlenememesi ve silahlı örgütlerin kurumsallaşmasında kolaylık sağlamıştır. Bununla birlikte, Kolombiya'daki toplumsal dinamiklerin değişkenliği neticesinde ilk olarak 1948'de en güçlü örgüt olan FARC kurulmuştur. Ayrıca, ikinci örgüt 1964'te ABD emperyalizmine karşı mücadele etmek için kurulan (ELN) Ulusal Kurtuluş Örgütü'dür. Daha sonra çeşitli tarihlerde 19 Nisan Hareketi (M-19) ile halk kurtuluş örgütü (EPL) kurulmuştur.³⁵⁷ En büyük iki örgüt olan FARC ve ELN sol görüşe mensup olup, ülkenin birçok noktasında etki alanını genişletmişlerdir. Her iki örgütün temel amacı özelleştirme politikalarına karşı çıkmak ve köylülerin haklarını savunmaktır. Çünkü bu örgütler uzun yıllar merkezi otoritenin şiddetine maruz kalan, köylü ve kırsal bölgelerde yaşayan halk tarafından kurulmuştur. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, şiddete karşılık vermek için ilk örgütlenmeler köylüler içinden çıkmıştır.³⁵⁸

FARC ve ELN devlet terörüne karşı halkı koruduğunu iddia ederek örgütlenmeye başlamışlardır. Bununla beraber, paramiliter yapılarda halkı koruduğunu iddia ederek örgütlenmeler gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, Paramiliter gruplar terör örgütlerine karşı halkı koruduğunu iddia ederek hem halka hem de FARC ve ELN üyeleriyle arasında şiddetli çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Nitekim, taraflar arasındaki çatışmalar içinden çıkılmaz bir durum almaya başlamıştır. Bu bakımdan, yapılan değerlendirmeler doğrultusunda hem FARC ve ELN yapıları hem de paramiliter yapılar sürdürülebilir şiddet için uyuşturucu ve kaçakçılıktan finansal destek sağlamaktaydılar. Çünkü uyuşturucu finansal destek kaynağı olarak görülmektedir. Bu yüzden, Kolombiya dünya kokain üretiminin yüzde 80'ni tek başına karşılamaktadır.³⁵⁹

Kolombiya'da uzun yıllar devam eden çatışmalarda yüzde 80'i sivil halk olmak üzere, yaklaşık olarak 220.000-300.000 insanın ölümüne neden olurken, 25 bin kişinin

³⁵⁷ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, s. 86.

³⁵⁸ Democratic Progress Institute, **Kolombiya'da Siyasal Şiddet ve Henüz Olgunlaşmayan Barış Süreci**, London, y.y., 2013, s. 27.

³⁵⁹ Sibel Karabel, **a.g.e.**, s. 5.

kaybolmasına ve 5,7 milyon kişinin yerinden göç etmek zorunda kalmasına neden olmuştur.³⁶⁰ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre 340 bin kişi ülkenin dışına göç etmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Bu sayılar Suriye'den göç eden insanlardan sonra dünyanın en büyük ikinci yerinden edilme oranıdır. Bu insanlar zor yaşam koşullarında ve açlık sınırında yaşamaya devam etmektedirler. Çatışmanın bir tarafında Kolombiya ordusu ve buna bağlı paramiliter gruplar diğer tarafta ise FARC ve ELN silahlı örgütler yer almaktadır.³⁶¹ Bu bağlamda, taraflar arasında düşük yoğunluklu şiddetli çatışmalar devam etmektedir. Bu çatışmaları neticesinde büyük kayıplar ve acıların yarattığı mağduriyetler, yapısal sorunların çözümsüzlüğünün altını çizmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında taraflar arasında çatışmanın başlıca nedenleri devlet kurumlarının yetersizliği, toprakların kullanımı, yer altı kaynaklarının özelleştirilmesi ve ötekilerin siyasi sürece katılımının engellenmesi yatmaktadır.³⁶²

3.2.2. Çatışmanın Tarafları

1. **Ulusal Birlik Sosyal Partisi:** Kolombiya'nın en büyük siyasi partisi durumundadır. Liberal muhafazakâr bir partidir.
2. **Kolombiya Muhafazakâr Partisi:** Ülkenin en eski geleneksel siyasi partisi konumundadır.
3. **Kolombiya Liberal Partisi:** Kendisini merkez sol olarak tanımlayarak, sosyal demokrasi ve liberal fikirleri benimsemektedir.
4. **ELN-Ulusal Kurtuluş Ordusu:** Ülkenin kuzey kesimlerinde etki alanına sahip, devrimci bir örgüttür. Bazı bölgelerde FARC ile çatışma halinde, bazı bölgelerde hükümete karşı FARC ile işbirliği içinde bulunmaktadır.
5. **FARC-Kolombiya Devrimci Silah Kuvvetleri:** FARC genel olarak kırsal bölgelerde etki alanını sahiptir. Soğuk Savaş sonrası ve en güçlü olduğu dönemlerde bazı şehirleri kontrol altına almayı başarmıştır. Daha sonra ELN ve paramiliter yapılarla mücadelenin yanı sıra, bir dönem dünyanın en büyük uyuşturucu ticaretini yapmıştır.

³⁶⁰ Claire Felter, Danielle Renwick, "Colombia's Civil Conflict", **Council on Foreign Relations**, Aralık 2017, (Çevrimiçi) <https://www.cfr.org/background/colombias-civil-conflict>, 20 Nisan 2019.

³⁶¹ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, s. 88.

³⁶² Güneş Daşlı, vd., **Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci**, Ankara, Demokrasi Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Merkezi, 2018, s. 16.

6. **Kolombiya Birleşik Öz Savunma Güçleri:** Ortaya çıkma amacı komünizm ve solcularla mücadele etmek olan paramiliter grupların bir üst yapılanmasıdır. 1997’de FARC örgütüne karşı savaşmak ve sağ ideolojinin toplumsal zemine yerleşmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. FARC’in etki alanına sahip olduğu kırsal bölgelerde şiddetli çatışmaların yaşanmasına neden olmuşlardır. Demokratik müzakere sürecinde devlet tarafından bu gruplar dağıtılmıştır.³⁶³

3.2.3. Devlet Dışı Aktörler

Soğuk Savaş ve sonrası dönemde ABD, bölgenin güven ve istikrarının korunmasına büyük önem vermiştir. Bu önemin altında, bölgede yaşanacak uzun süreli herhangi bir çatışma sonrasında kitlesel göç hareketleri, ABD topraklarına etki edeceği endişesi yatmaktadır. Taraflar arasında barış ve uzlaşının sağlanması için AB, ABD, BM, NATO, Güvenlik Konseyi, Almanya ve Vatikan, çatışmaların çözümü noktasından organizasyonlar geliştirmişlerdir.

1. **Uluslararası Toplum** (*International Community*): Kolombiya’daki çatışmaların tarafları her ne kadar yerel aktörlerden meydana gelmiş olsa da, etki alanı küresel boyutlara ulaşmıştır. Kolombiya hükümeti ilk başlarda üçüncü tarafların müdahalesine sıcak bakmamaktaydı. Fakat, 1995 Uluslararası Toplum tarafından önerilen Ulusal Uzlaşma Komisyonu toplumda diyalog ve iletişim kanalları sağlayınca, barış çabalarına ek olarak uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının önemi anlaşılmıştır.
2. **Uluslararası Kızıl Haç Komisyonu** (*International Commission Of The Red Cross-ICTC*): Taraflar arasında temel insan haklarının iyileştirilmesi için, Ulusal Uzlaşma Komisyonu ve Uluslararası Kızıl Haç Komisyonu, FARC ile hükümet arasında arabuluculuk girişimlerinde bulunmuşlardır.
3. **Dostluk Grubu** (*Group of Friends*): 2000’li yıllarda oluşturulan dostluk grubunun amacı, barış görüşmelerinde Hükümet ile FARC arasında şiddetli çatışmaların önlenmesi, taraflar arasında diyalogun devam etmesi ve tampon bölgelerin oluşturulmasına destek olmaktır. Bu grupta Küba, Norveç, İspanya,

³⁶³ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, ss. 87-88

Fransa, İsviçre gibi devletlerin yanı sıra Birleşmiş Milletlerin temsilcileri ve birçok uluslararası gözlemci katkıda bulunmuştur.

4. **Amerika Birleşik Devletler:** ABD tarafından 1999 yılında hazırlanan Kolombiya Planı, Amerika kıtasının uyuşturucu, kaçakçılık ve terör kaynaklarının sonlandırılması adına hazırlanmış bir plandır. ABD'den destek alan hükümet, insani olmayan bir şiddet gösterisine başvurunca, ABD tarafından yardım fonları devre dışı bırakılmıştır.³⁶⁴

3.3. Müzakere sürecinde CNN International

Kolombiya hükümetleri ve FARC arasında ilk görüşmeler 1982'de Başkan Betancur hükümeti zamanında başlamıştır. Bu görüşmeler, çeşitli ateşkes anlaşmaları halinde devam ederken her seferinde sonuç alınamamıştır.³⁶⁵ Nitekim, 1984 yılına gelindiğinde ise FARC, Kolombiya komünist partisi ile beraber siyasi bir parti olmayı kabul etmiştir. Fakat paramiliter yapıların suikastları sonucu parti kısa zamanda kapanmıştır. Bununla birlikte, Müzakere sürecini yöneten arabulucular (üçüncü taraf) her ne olursa olsun tarafları bir arada tutmayı başarmışlardır. Çünkü müzakere sürecinde tarafları bir arada tutmayı başarmak zorlu bir süreçtir. Bu yüzden de üçüncü tarafların (devletler topluluğu, uluslararası kuruluşlar), çatışma çözümünün sağlıklı ilerlemesinde önemli bir rol oynamaktadır.³⁶⁶

Bunun neticesinde, FARC ile Uribe hükümeti arasında anlaşma imzalanarak hükümetin çeşitli reformlar ve bunların yanı sıra toprak kullanımı, temel insani ihtiyaçların iyileştirilmesi gibi, ilk adımlar atılmıştır. Fakat, 1987'de Merkezi otoritenin yetersizliği müzakere sürecini olumsuz etkilerken, ELN ve paramiliter bozguncu gruplar, görüşmeleri sekteye uğratmışlardır. Dolayısıyla, siyasi ve iktisadi istikrasızlık görüşmeleri olumsuz etkilerken, çeşitli sivil toplum kuruluşları devreye girerek inisiyatif almışlardır.³⁶⁷ Daha sonra 1991'de Başkan Gavri, 1998'de Başkan Pastrana tarafından yürütülen müzakere girişimleri sonuçsuz kalmış ve 2002'de Başkan Uribe tarafından ABD'nin desteğiyle FARC'nin uyuşturucu ve kaçakçılık

³⁶⁴ Democratic Progress Institute, **a.g.e.**, ss. 27- 28.

³⁶⁵ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, s. 89.

³⁶⁶ Kerim Yıldız, "Çözüm ve Dönüşüm Süreçlerine İlişkin Teorik ve Pratik Yaklaşımlar", **Çatışma Çözümleri ve Barış**, ed. Murat Aktaş, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, ss. 275-276.

³⁶⁷ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, s. 89.

işine büyük darbe vurulmuştur. Kolombiya ordusunun başarısı FARC'ı zayıflatmanın yanı sıra barış müzakerelerine ikna olmasına zemin hazırlamıştır.³⁶⁸ Bu nedenle, 2012'de Kolombiya Hükümet yetkilileri ve FARC yetkilileri müzakere masasını Havana'da kurmuşlardır. Dolayısıyla, tarafların alternatif çözüm arayışları ve kamusal alanla ilgili sorunları için demokratik müzakere masası ile görüşmeler başlamıştır. Bu bakımdan, alternatif çözüm arayışları toplumsal barışın inşa edilmesi için büyük bir anlam ifade etmektedir. Bu değerlendirmeler, demokratik müzakere sürecinde, taraflar açık bir şekilde uzlaşma sağlamaya yönelik araçlarını tartışmaya açmışlardır.³⁶⁹

Kolombiya Hükümet yetkilileri ve FARC'ın tarafsız bir bölgede tekrar görüşmeye başlaması, Kolombiya adına umut verici bir olaydır. Barış müzakereleri CNN International tarafından yakından takip edilmiştir. Fakat, uluslararası medya yayınları, tarafların ve dünya kamuoyunun birbirini daha iyi anlamaları yerine, daha homojen bir çerçeve çizmişlerdir.³⁷⁰ Dolayısıyla, Kolombiya'daki demokratik müzakere sürecini yerine, gündeme çatışma ve şiddet olaylarını konu alarak ürettiği bilgi ve haberler aracılığıyla dünya kamuoyuna, başarısız bir müzakere süreci olarak sunmuştur. CNN International, müzakere süreci ile alakalı 40 adet haber yayınlamıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, incelediğimiz bazı haber örnekleri, resmi müzakere sürecinin hemen ardından yapılan haberlerdir. Örneğin; “Savunma bakanı, Kolombiya ordusu düzinelerce gerillanın öldürüldüğünü söyledi.”³⁷¹ Ayrıca, bu haber bir hafta sonra “Başkan, Kolombiya güçleri 35 gerillayı öldürdüğünü söyledi.”³⁷² Bir diğer haberde, “İsyancı saldırıda 12 Kolombiyalı asker öldü.”³⁷³ Sosyal düzenin bozulmasına yönelik haberlerde ise “yerel gruplar, Kolombiyalı askerlerle çatıştı”³⁷⁴,

³⁶⁸ Sibel Karabel, **a.g.e.**, s.7.

³⁶⁹ Peter Dahlgren, “İnternet, Kamusal Alanlar ve Siyasal İletişim: Dağılıma ve Müzakere”, Çev. Esra Demirci, Gül Dilek Türk, **Yeni Medya Kuramları**, ed. Filiz Aydoğan, İstanbul, Der Yayınları, 2017, s. 185.

³⁷⁰ Babak Bahador, **a.g.e.**, ss.17-18.

³⁷¹ “Colombian Troops Kill Dozens of Guerrillas, Defense Minister Says”, **CNN International**, Mart 21,2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/03/21/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.

³⁷² “Colombian Forces Kill 35 Guerrillas, President Says”, **CNN International**, Mart 27, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/03/26/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.

³⁷³ “12 Colombian Soldiers Killed in Rebel Attacks”, **CNN International**, Mayıs 22, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/05/21/world/americas/colombia-violence/index.html>, 30 Mayıs 2019.

³⁷⁴ “Indigenous Groups Clash With Colombian Soldiers”, **CNN International**, Haziran 18, 2012, (Çevrimiçi),<https://edition.cnn.com/2012/07/17/world/americas/colombia-indigenousclash/index.html>, 30 Mayıs 2019.

“Kolombiyalı askerler, isyancı kamplarına saldırdı, 20 kişi öldü”³⁷⁵ barış sürecinde toplumsal entegrasyonun bozulmasına yönelik haberleri ön planda tutmaktadır. “Kolombiya ve FARC isyancıları Norveç’te barış müzakerelerine başlayacak.”³⁷⁶ CNN International’nin müzakere sürecindeki bilgi üretimi ve stratejik kontrolü, söylem algılanışını kontrolü, haberin kontrolü ve eleştirilmesine karşı algılayışın eleştirisini de yapmaktadır. Bu bakımdan, CNN International’nin müzakere sürecindeki toplumsal belleğin inşasında ‘ordu, gerilla, isyan, çatışma, öldürme’ gibi kavramlar, okuyucuya haberlerde sunulan olaylar ilgi bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçeve sosyal inançlardan ideolojilere kadar bilginin kontrolü algılayışını etkilemektedir.

Özellikle, CNN International haber kaynaklarını, ordu ve hükümet yetkililerine dayandırarak, çatışmanın tarafı olmaktadır. Ayrıca, çatışmanın dinamikleri ve demokratik müzakere sürecinin koşulları, yaratıcı çözümlerden uzak bir tutum taşımaktadır. Bu bakımdan, demokratik müzakere sürecinin bağlamından uzaklaşarak dünya kamuoyunun gündemine müzakere süreci şiddet ile ilişkilendirerek sunulmuştur. CNN International mevcut müzakere sürecinde hangi konuların uluslararası siyasetin gündemin de olacağı ve hangi konuların öne çıkarılacağını hususunda belirli süzgeçlerden geçirerek yayınlanmaktadır. Medya araçlarının bu denli güçlü olması hem gündemi hem de politikacıları manipüle etmektedir.³⁷⁷ Bu değerlendirmeler neticesinde, ABD’nin politikaları CNN International aracılığıyla sürdürmeye devam edilmektedir. Çünkü Kolombiya, uzun yıllar boyunca ABD’nin desteklediği yöneticiler tarafından yönetilmiştir.

Yarım asırdır devam eden çatışmanın bilançosuna daha önce değinmiş ve ABD, Kolombiya Hükümet ve FARC yetkilileri arasında artık uzlaşmanın vakti geldiğinin farkına varmıştı. Burada asıl mesele, her iki tarafın da şiddetle bir sonuç almayacaklarının farkında olmalarıdır. Fakat CNN International düzenli bir şekilde

³⁷⁵ “Colombian Military Attacks Rebel Camps, Killing 20”, **CNN International**, Aralık 4, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/12/03/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.

³⁷⁶ “Colombia, FARC Rebels to Start Peace Talks in Norway”, **CNN International**, Ekim 17, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/10/17/world/americas/colombia-farc-peace-talks/index.html>, 30 Mayıs 2019.

³⁷⁷ Aslı Yapar Gönenç, Gülsüm Bozkurt, **Dil Temelinde Felsefe ve Medya**, İstanbul, Der Yayınları, 2017, ss. 38-39.

toplumsal nefretin propagandasını yaparak, negatif barışın hüküm sürmesine katkı sağlamıştır. CNN International bu tutumu, taraflar arasında şiddetin tırmanmasına neden olurken, bütün tarafsızlık ilkelerini de ihlal etmiştir.³⁷⁸ CNN International bu etki paradigması ABD'nin Kolombiya üzerindeki iktidarının gizli bir parçası olarak sorgulanmaktadır.

CNN International'ın çözümsüzlük üreten şiddet içerikli haberlerine rağmen, taraflar barışın inşa edilmesi için demokratik müzakerelere devam etmişlerdir. Nitekim, Kolombiya ordusu FARC örgütünü bitiremediği gibi FARC örgütü de Kolombiya hükümetine karşı bir devrim gerçekleştirememiştir. Benzer şekilde, her iki tarafın kazanması durumunda da iki tarafında kaybedeceği anlamına gelmektedir. Çünkü bazen çözümsüzlüğün kaynağı ordu, bozguncu gruplar ya da CNN International olmuştur. Bu yüzden taraflar artık çözümü demokratik müzakere yöntemleriyle aramak zorunda olduklarının farkına varmışlardır.³⁷⁹ Neticede, demokratik müzakere sürecinden sonra taraflar uzlaşmayı başarmışlardır.

3.3.1. Kolombiya Hükümeti-FARC Uzlaşması

1980-2000 yılları arasında Kolombiya hükümeti ile FARC örgütünün birbirlerini anlama süreci olarak tanımlamak mümkündür.³⁸⁰ Bu dönemde, FARC örgütü tarıma elverişli toprakların yarısını, belediyelerin yarısını kontrolü altında tutmayı başarmıştır.³⁸¹ Benzer şekilde, 1998-2002 yılları arasında da FARC'ın askeri ve ekonomik açıdan güçlü olmasına rağmen, siyasal sürece katılmada sorunları bulunmaktaydı. Çünkü kamuoyu önünde gerçekleşen görüşmelere eksik ve hazırlıksız yakalanmasından dolayı, yeniden şiddetin tırmanmasına neden olmuştur. Bu bakımda, 2002-2010 yılları arasında ABD'nin desteği ile Başkan Uribe hükümeti ile FARC arasında çatışmaların yoğunluğunda artış gözlemlenmiştir.

Bu değerlendirmeler neticesinde, barış müzakerelerinin tıkanmasına yol açan bir diğer önemli aktör, paramiliter yapıların varlığıdır. Çünkü, bu yapılar FARC üyelerine

³⁷⁸ Berna Berkman, "Temsile Bir Ara Müdahale: Söylem Savaş Alanı Mı?", **Medya Barış ve Savaş: Savaş Ortamında Barış Medyasını Yaratmak**, ed. Barış Çoban, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s. 217.

³⁷⁹ Kristian Herbolzheimer, "Barış Süreçlerini Canlandırmak: Kolombiya ve Başka Yerlerden Çıkarılacak Dersler", **Dünyada ve Türkiye'de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, ss. 92-93.

³⁸⁰ Ç. Esra Çuhadar, **a.g.e.**, s. 90.

³⁸¹ Sibel Karabel, **a.g.e.**, s. 2.

suikast düzenleyerek, kırsal bölgelerde halka şiddet uygulamışlardır. Başkan Uribe tarafından paramiliter yapılar devre dışı bırakılmışlardır.³⁸² Bununla birlikte, 2008'e gelindiğinde, Kolombiya hükümeti şiddetin yoğunluğunu tekrar yükseltmeye başlamış; bu süreçte FARC en iyi yöneticilerini kaybetmiştir. Bunlar arasında kurucu üye Manuel Marulanda kalp krizi sonucu hayatını kaybederken, Raul Reyes çatışma sonucu ve Ivan Rios ise örgüt içi infazla yaşamını yitirmiştir. Ayrıca, 2010'nun hemen başlarında, şiddetin tırmanışa geçmesi ve örgütün yeni lideri Alfonso Cano öldürülmesine rağmen, başkan J. Manuel Santos görüşmeleri devam etmiştir.³⁸³ Çünkü Başkan J. M. Santos (2010) silahlı çatışmaların müzakere yoluyla bir çözüme ulaşacağına inanmaktaydı.³⁸⁴

Bu değerlendirmeler neticesinde, Kolombiya hükümeti ile FARC arasındaki çözümsüzlük, uzlaşmayla sonuçlanmıştır. Fakat, tarafların öne sürdüğü şartlardan vazgeçmeyerek, müzakere sürecinin tıkanmasına neden olurken, diğer yandan da görüşmeler devam etmiştir. Bununla birlikte, aktörlerin müzakere masasını terk etmemesinin temel nedeni, uluslararası siyasette destek almaya çalışmalarıdır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, çatışma çözümünde en çok zorlanılan konu, uzlaşmada güvenin tesis edilmesidir. Bu yüzden, Kolombiya hükümeti ile FARC yetkilileri üçüncü tarafların desteğine ihtiyaç duymuşlardır. 2012 yılında Kolombiya Hükümet yetkilileri ve FARC üyeleri tekrar müzakere masasını Havana'da kurmak zorunda kalmışlardır. Bu sefer 'kazan-kazan' stratejisi uygulanacak FARC elindeki rehinelere serbest bırakarak, hükümet yetkilileri de silah bırakan örgüt üyeleri için kanun çıkaracaktır.³⁸⁵ Böylelikle, taraflar arasında 29 Ağustos 2012'de "çatışmanın sona erdirilmesi, istikrarlı ve kalıcı bir barışın inşası anlaşması"³⁸⁶ kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Başkan Santos 4 Eylül 2012'de Kolombiya hükümeti ile FARC

³⁸² Catalina Diaz, "Bir Hükümet Temsilcisinin Gözünden Kolombiya Barış Süreci", **Dünyada ve Türkiye'de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 101.

³⁸³ Colombia Reports, "FARC", **Colombia Reports profiles**, Ekim 23, 2018, (Çevrimiçi) <https://profiles.colombiareports.com/farc/>, 30 Nisan 2019.

³⁸⁴ Conciliation Resources Working Together For Peaces, "History: Colombian Conflict", **Conciliation Resources**, (Çevrimiçi) <https://www.c-r.org/where-we-work/latin-america/history-colombian-conflict>, 30 Nisan 2019.

³⁸⁵ Democratic Progress Institute, **a.g.e.**, ss. 38-39.

³⁸⁶ Begüm Zorlu, "Kolombiya Kalıcı Barış Anlaşmasının Tam Metni", **Bianet**, Haziran 28, 2016, (Çevrimiçi) <http://bianet.org/bianet/siyaset/176315-kolombiya-kalici-baris-anlasmasinin-tam-metni>, 30 Nisan 2019.

arasında tekrar bir barış sürecine girildiğini duyurmuştur. Bu süreçte uzlaşılan maddeleri şu başlıklar altında sıralayabiliriz; 1.Kırsal bölgelerin kalkınması; Toprak reformu ve yoksulluğun giderilmesi için çalışmalar yapılacak. 2. Siyasal katılım; FARC üyeleri ve dışlanmış grupların siyasal yaşama katılımı düzenleyecek demokratik bir model oluşturulacak. 3. Silahların bırakılması; çatışmanın son bulması ve süreci denetleyecek bir denetim mekanizması oluşturulacak. 4. Uyuşturucu ile mücadele edilecek. 5. Mağdurların durumu iyileştirilecek. 6. Bu süreci izleyecek bir denetim mekanizması kurulacak.³⁸⁷ Böylece, 2012-2016 yılları arasında yukarıda sıralanan maddelerin geçerliliği için çeşitli çalışmalar yürütülmüştür.

Bu anlaşmalar neticesinde, üzerinde uzlaşılan maddeler imzalanmış ve böylelikle, 4 yıllık müzakere süreci boyunca karşılıklı ateşkes, mayınlı bölgelerin temizliği, kayıpların ve mağdurların durumu gibi konular görüşülmüştür.³⁸⁸ Hükümet ile FARC üyeleri arasında uzlaşılan maddelerin esas hedefi ilk olarak çatışmaların durdurulması konusudur. Hükümet, Havana’da çerçevesi çizilen demokratik müzakerelerinin daha sonra Kolombiya’da devam edeceğini açıklamıştır. Buradaki amaç, müzakere sürecinden barış inşa sürecine geçilirken, toplumun sürece dahil edilme gayreti olmuştur. Çünkü barışın inşasında hiç kimse ayrı tutulmaksızın, toplumu bütün kesimleri temel hak ve hürriyetlerin korunması için sürece dahil edilmek istenilmiştir. Bu süreç sosyal adalet, toplumsal uyum, iktisadi ve siyasal katılım ile barışın tesis edilmesinin de garantisi olacaktır.³⁸⁹

3.3.2. Referandum Sürecinde Pozitif Kavramlar ve Nobel Barış Ödülü

Son yılların en uzun süren kanlı çatışmasının sonuna gelinirken, taraflar arasında uzun zamandır devam eden diyalog ve müzakere görüşmeleri de birkaç kez sekteye uğramış, fakat başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır. Bu süre zarfında, uluslararası sivil toplum kuruluşlarının desteği ve çevre ülkelerin de katkısıyla uzlaşma sağlanmıştır.

³⁸⁷ Conciliation Resources Working Together For Peaces, “History: Colombian Conflict”, **Conciliation Resources**, (Çevrimiçi) <https://www.c-r.org/where-we-work/latin-america/history-colombian-conflict>, 30 Nisan 2019.

³⁸⁸ BİA Haber Merkezi, “Kolombiya’da Barış Anlaşması Sonrası İlk Farc Kongresi”, **Bianet**, Ağustos 28, 2017, (Çevrimiçi) <https://m.bianet.org/bianet/dunya/189447-kolombiya-da-baris-anlasmasi-sonrasi-ilk-farc-kongresi>, 30 Nisan 2019.

³⁸⁹ Begüm Zorlu, “Kolombiya Kalıcı Barış Anlaşmasının Tam Metni”, **Bianet**, Haziran 28, 2016, (Çevrimiçi) <http://bianet.org/bianet/siyaset/176315-kolombiya-kalici-baris-anlasmasinin-tam-metni>, 30 Nisan 2019.

Böylelikle, dört yıllık müzakere görüşmelerinin sonunda, birçok madde Haziran 2016'da kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Kolombiya devrimci silahlı güçleri (FARC) ve J. M. Santos yönetimindeki Kolombiya hükümeti çatışmalara son verildiğini açıklamıştır. Nitekim, tarafların uzlaşması sonucunda ateşkes antlaşması imzalanmıştır.³⁹⁰

Bununla beraber, Kolombiya hükümeti adına Humberto de la Calle ve FARC adına müzakereci Ivan Marquez barış görüşmelerini tamamlamış ve değerlendirmelerden sonra yapılan ortak açıklamada “nihai, tam ve kesin bir anlaşmaya ulaştığımızı duyuruyoruz” şeklinde olmuştur.³⁹¹ Bununla birlikte, taraflar arasında 23 Haziran 2016'da üzerinde uzlaşılan “ikili ve kesin ateşkes, düşmanlıkların sonlandırılması ve silahların bırakılması” anlaşması imzalanmıştır.³⁹² 29 Ağustos 2016 anlaşmanın detayları belirlendikten sonra FARC üyelerinin silah bırakma ve örgüt üyelerinin entegrasyon sürecinin ana hatları belirlenmiştir. Demokratik geçiş döneminde tekrar şiddet, çatışma ve baskı ortamına dönülmemesi adına, taraflar arasında güven inşası önemlidir.

Bu bakımdan, taraflar arasında barış anlaşmasının orta ve uzun vadede nasıl uygulanacağı, hangi aşamalardan geçeceği gibi hususlar gözlemci gruplar tarafından takip edilip, bu gruplar arasında; Norveç ve Küba uyuşmazlıklara çözüm üretecek gözlemci statüsünde iken, Şili ve Venezuela denetim ve kontrolünü takip edecektir. Bununla birlikte, BM çatışmanın tarafları ve gözlemci grubun üzerinde uzlaştığı, konuların hayata geçirilmesi sürecindeki aksaklıkların giderilmesi ve onarılması adına çalışmaları gözlemleyecektir.³⁹³ Çünkü hükümet ve FARC arasında yürütülen sürece BM ve sivil toplum kuruluşlarının dahil edilmesi uyuşmazlıkların çözümü noktasında daha güçlü olmasını sağlayacaktır.³⁹⁴ Geçiş sürecinde adaletin sağlanması için, mahkemeler ve hakikat komisyonlarının kurulması, mağdurların da barışa katkı

³⁹⁰ Mahmut Hamsici, “10 Soruda Kolombiya Barış Süreci”, **BCC Türkçe**, Eylül 28, 2016, (Çevrimiçi), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37490795>, 25 Mart 2019.

³⁹¹ BİA Haber Merkezi, “Kolombiyada Barış Anlaşması İmzalandı”, **Bianet**, Ağustos 25, 2016, (Çevrimiçi) <http://bianet.org/bianet/siyaset/178132-kolombiya-da-baris-anlasmasi-izalandi>, 5 Mayıs 2019.

³⁹² BİA Haber Merkezi, “Kolombiya’da 23 Haziran Mutabakatının Ana Hatları”, Çev. Begüm Zorlu, **Bianet**, Haziran 30, 2016, (Çevrimiçi) <http://bianet.org/bianet/siyaset/176380-kolombiya-da-23-haziran-mutabakatinin-ana-hatlari>, 30 Mart 2019.

³⁹³ Sibel Karabel, **a.g.e.**, s. 7.

³⁹⁴ Kerim Yıldız, **a.g.e.**, s. 283.

vermelerini amaçlanmıştır. Bu süreç, taraflar arasında kaybedilen güvenin tekrar kazanılması ve toplumsal hafızanın yeniden inşa edilmesinden geçmektedir. Zira barışın inşa edilmesi için yasal altyapı ve bir müddet zamanın geçmesi gerekmektedir.

BM, toplumsal barışın inşa sürecini zaman çizelgesi dahilinde takip ederek, örgüt üyelerinin rehabilitasyonunu, gözetim, denetim ve FARC'nin bütün silahlarını teslim alarak; bu silahlardan 3 tane anıt dikilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla, bu anıtlar çatışmanın mağdurlarının yasını tutacak ve toplumsal barışın tesisinde katkı sağlayacaktır.³⁹⁵ Bütün bu çalışmalar, barışın inşa edilmesinde işlevsel olacaktır. Meselenin çok boyutlu olması, uluslararası siyasi yansımaları, geçen zaman ve yaşanan toplumsal travmalar, sağlıklı ve demokratik bir desteğe her zaman ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur.³⁹⁶

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, anlaşma maddelerin uygulanması ve barış sürecinde geniş halk desteğinin sağlanması adına J.M. Santos hükümeti tarafından referandum kararı alınmıştır. Kolombiya hükümeti adına J. M. Santos, barış anlaşmasının 2 Ekim 2016'da halk oylamasına sunulacağını duyurmuştur. 2 Ekim 2016'da yapılan halk oylamasında yüzde 37 gibi çok düşük bir katılım gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, Kolombiya halkı düşük bir katılım göstermesinin yanı sıra referandum sonucu "hayır" kampanyasını yürütenler kazanmıştır. Referandumun genel sonuçları itibarıyla 50.21 "hayır", 49.78 "evet" oyları çıkmıştır. Nitekim, referandumda oyların ülke dağılımına baktığımızda "evet" oylarının yoğun olarak kırsal ve çatışmalardan en çok etkilenen bölgelerden alındığını görülmektedir.³⁹⁷ Dolayısıyla, şiddet ve çatışmalardan en çok etkilenen bölgeler barış umudunu destekleyici bir tutum sergilemişlerdir. Diğer taraftan, seçimin asıl kaybedenleri yani "hayır" oyu kullananlar ise şehir merkezlerinde ve zengin bölgelerde yaşayan orta sınıf elit kimselerdir. Kaldı ki şiddet ve çatışmaları daha çok televizyondan ya da uluslararası yayınlardan gördüğü kadarıyla yorumlayan bu kesim, şiddet ve çatışmalara daha az maruz kalmışlardır.³⁹⁸ Bu değerlendirmeler neticesinde,

³⁹⁵ Vamık D. Volkan, **a.g.e.**, s. 187.

³⁹⁶ Cengiz Aktar, "Barışı Kurmak", **Çatışma Çözümleri ve Barış**, ed. Murat Aktaş, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s. 211.

³⁹⁷ Catalina Diaz, **a.g.e.**, ss. 103-104.

³⁹⁸ Democratic Progress Institute, **Zor Zamanlarda Diyalog: Çatışma Çözümünde Medyanın Rolü**, London, y.y., 2018, ss. 100-101.

referandumda “hayır” çıkmasında, barış sürecinin siyasi bir malzemesi haline gelmesinde; bu kampanyanın topluma doğru aktarılmamasının büyük payı bulunmaktadır. Barış anlaşması ve uzlaşılan maddeler, uluslararası medya organları tarafından doğru bir şekilde dünya kamuoyuna aktarılmamıştır.

Bu yüzden, çatışma çözümü ve barış çalışmalarında dil kullanımını önemli bir unsurdur. Taraflar arasından sağlıklı bir iletişimin kurulması ve azınlığın görünür olma çabası desteklenmelidir.³⁹⁹ Nitekim taraflar, çatışmanın nedenleri konusunda uzlaşmayı başarmışlar fakat, CNN International demokratik müzakere sürecinde uzlaşılan maddeleri dünya kamuoyunun yanı sıra Kolombiya halkına negatif bir söylem üreterek şiddet ve aşırıcılık kavramları ile gündeme taşımıştır. Çünkü CNN International’ın Kolombiya hakkında yapmış olduğu haberler medya uzmanları tarafından hazırlanan söylem ve üslubu önceden belirlenen kriterlere göre yapılmaktadır. CNN International’ın Latin Amerika kıtasında yaşanan dünyanın en uzun süren çatışmasında kullanmış olduğu şiddet dili, birtakım çıkarların korunması ve müttefik yapıların siyasi konumlarını koruma çabası ve gayreti olmuştur.

Tablo 1: Haberlerde Pozitif Kavramlara İlişkin Frekans Analizi (2012-2017)

	Kavramlar	Türkçesi	Frekans Değeri
1	Accord, Agreement, Reconciliation	Mutabakat, Anlaşma, Uzlaşma	271
2	Amnesty	Genel af	11
3	Cease-Fire, Truce	Ateşkes anlaşması	30
4	Colombian Government	Kolombiya Hükümeti	119
5	Colombians	Kolombiyalılar	97
6	Commission	Komisyon	19
7	Conciliation, Reconciliation	Arabulucu, Uzlaştırma	20
8	Cuban	Küba	105
9	Delegation	Heyet	5
10	Democracy, Democratic, Representative	Demokrasi, Demokratik, Temsilci	41
11	Dialogue	Diyalog	18
12	Economic Targets	Ekonomik hedefler	36
13	Engagement	Taahhüt, Sözleşme	10
14	Exploratory	Araştırmacı	6
15	Forgiveness	Bağışlama, Affetme	1

³⁹⁹ Robert M. Krauss, Ezequiel Morsella, “Communication And Conflict”, **The Handbook of Conflict Resolution: Theory And Practice**, ed. Morton Deutsch, Peter T. Coleman, Eric C. Marcus, San Francisco, Jossey-Bass, 2006, s. 146.

16	Guarantee, Security, Safety, Security Forces,	Güvence vermek, Emniyet, Güvenlik Güçleri	120
17	Human Rights	İnsan Hakları	76
18	Juan Manuel Santos	Juan Manuel Santos	315
19	Justice	Adalet, Tarafsızlık	32
20	Negotiator	Müzakere Etmek, Konuşarak Anlaşmaya Varmak	48
21	Peace Process, Peace Talks to Negotiate, Peace Talks, Peace Talks Terrorist, Peace Negotiator, Peace Negotiation	Barış Süreci, Barış Görüşmeleri, Barış Konuşmaları, Barış Müzakerecisi, Barış Görüşmeleri	148
22	Plebiscite, Referendum	Halk Oylaması	17
23	President	Başkan	338
24	Reintegration	Yeniden Bütünleşme/Uyum	4
25	Solution process	Çözüm Süreci	7
26	Transitional Justice	Geçiş Adaleti	4
27	Uribe	Uribe	30
28	Voter	Seçmen	37

Yukarıdaki değerlendirmeler doğrultusunda, CNN International barış anlaşması ve sonrasındaki referandum sürecinde, klasik gazeteciliğin tarafsız ve nesnel tutumunu da görmezden gelmiştir. Bununla beraber, CNN International Kolombiya'daki demokratik müzakere görüşmelerini ve barış açısını savunmadığı gibi, uluslararası haberlerde de temsil sorunlarına da neden olmaktadır. Kaldı ki, CNN International haber inşasında, barış söylemine yeterince yer verilmemiştir. Açıkçası, nesnel ve tarafsızlık ölçütleri göz ardı edilerek; Kolombiyalıları çatışma, şiddet ya da kışkırtmalara yönlendirmektedir.

Örneğin; “Kolombiya'nın ekonomisi büyüdüğü, kokainin merkezi olma görüntüsü de değişiyor.”⁴⁰⁰ ABD'nin uyuşturucu ile mücadele için verdiği destek, ekonomik büyüme olarak ifade edilmiştir. Bir diğer sorun, “Savaş yorgunu Kolombiyalılar, FARC isyancılarla yapılan barış anlaşmasını tepki gösteriyor”⁴⁰¹

⁴⁰⁰ Patrick Gillespie, “Colombia Sheds Cocaine Capital Image As Economy Grows”, **CNN International**, Haziran 17, 2016, (Çevrimiçi) <https://money.cnn.com/2016/06/17/news/economy/colombia-drug-war-narcos-economy-2016/index.html>, 30 Mayıs 2019.

⁴⁰¹ Paula Bravo Medina, “War-Wearry Colombians React to Peace Deal With FARC Rebels”, **CNN International**, Ağustos 29, 2016, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2016/08/27/americas/colombia-peace-plan-reaction/index.html>, 30 Mayıs 2019.

ayrıca, anlaşmaya tepki olduğu gibi destekleyenlerde bulunmaktadır. Böylece, CNN International şiddetten yana tavır takınmaktadır. Başka bir haberde ise “Kolombiyalı liderler: FARC ile barış görüşmelerinde 'cezadan muaflik yok.’”⁴⁰² Açıklaması ise şiddetin tarafı ve takipçisi olarak hareket etmiştir. Bununla beraber, “FARC askerleri Kolombiya’daki barıştan sonra hayatlarından endişeliler.”⁴⁰³ Haberi ile FARC üyelerini daha önceleri isyancı, marksist grup, solcu grup, terörist olarak tanımlarken, şimdi de asker ifadesini kullanmaktadır. Dolayısıyla, CNN International denge unsuru yerine, ortak zeminde uzaklaşarak onlar ve biz şeklinde şiddetin tarafı olmaktadır. Çünkü, çatışma çözümünde; barış süreci, müzakere, referandum tüm aşamaları büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirmeler neticesinde, uluslararası iletişim araçlarının nadir bir şekilde çatışmalara nesnel ve tarafsız yaklaşıldığını göstermektedir.⁴⁰⁴ Bununla birlikte, çatışmadan uzlaşmaya giden yolda barıştan yana olmak, makul ve anlaşılır bir gerekçedir. Bu bağlamda özellikle, barış gazeteciliği perspektifinden Kolombiya’daki çatışma ve terör oyları gündemdeki yerini korurken, demokratik müzakere ve uzlaşılan konuların anlaşılır ve ikna edici mesajlar içermesi son derece önemlidir. Diğer bir yandan, CNN International şiddet ve çatışma yanlısı militarist bir haber söylemi üretip, toplumsal güvenliğe önem vermeyerek şiddetin sıradanlığından yana bir tavır almaya devam etmektedir.⁴⁰⁵

Bu değerlendirmeler ışığında, referandum oylaması sonucunda barış anlaşması reddedilmiştir. Bu durum, taraflar arasında şok etkisi yaratırken yüzde 63’lük bir kesimin katılmadığı oylamada, Başkan J. M. Santos, ‘hayır’ oyu çıkmasına rağmen, yapılan anlaşmanın geçerli olacağını duyurmuştur. Bununla beraber, FARC lideri Timochenko anlaşmaya uyacaklarını dile getirmiş ve nitekim, her iki taraftan yapılan açıklamalar neticesinde, görüşmelerin devam edeceği yönünde olmuştur. Bundan sonraki süreçte referandum yapılmayacak, önerilen değişiklikler göz önüne alınarak, 30 Kasım 2016 yılında yürürlüğe konulmuştur. Başkan J. M. Santos barışın inşa ve

⁴⁰² Mick Krever, “Colombia Leader: 'No Impunity' in Peace Deal With FARC”, **CNN International**, Ağustos 29, 2016, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2016/08/29/world/colombia-farc-amanpour-juan-manuel-santos/index.html>, 30 Mayıs 2019.

⁴⁰³ Natalie Gallón, Julia Jones, “FARC Soldiers Worry About Life After Peace in Colombia”, **CNN International**, Eylül 30, 2016, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2016/09/30/americas/colombia-farc-soldiers-peace-deal/index.html>, 30 Mayıs 2019.

⁴⁰⁴ Sevda Alankuş, **Barış Gazeteciliği Elkitabı**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2016, ss. 71-72.

⁴⁰⁵ Ekmel Geçer, “Barış Gazeteciliğinin Sosyo-Politik İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi**, sayı 1, 2018, ss. 35-36.

korunması sürecinde göstermiş olduğu cesareten dolayı Nobel barış ödülüne layık görülmüştür.

3.3.3. Barış Sürecinde CNN International'ın Radikalleşme Eğilimi

2012 yılında Kolombiya Hükümeti ve Kolombiya devrimci silahlı örgütü (FARC) arasında demokratik müzakere görüşmeleri resmi olarak başlamıştı. Bununla birlikte; BM, arabulucular ve gözlemci devletlerin denetiminde çatışmalara neden olan konular üzerinde uzlaşma sağlanmış ve bütün zorluklar rağmen, Haziran 2016'da "ikili ve kesin ateşkes, düşmanlıkların sonlandırılması ve silahların bırakılması" anlaşmasıyla barış çalışmaları gerçekleştirildi.⁴⁰⁶ Fakat, Ekim 2016 yılında uzlaşılan konular halk oylamasında rededilmiş ve Kolombiya Hükümeti ve Kolombiya devrimci silahlı örgütü (FARC) arasında demokratik müzakerelerden barış sürecine kadar, dünya kamuoyuna ilgili haberleri CNN International tarafından servis edilmiştir.

Tablo 2: Haberlerde Negatif Kavramlara İlişkin Frekans Analizi (2012-2017)

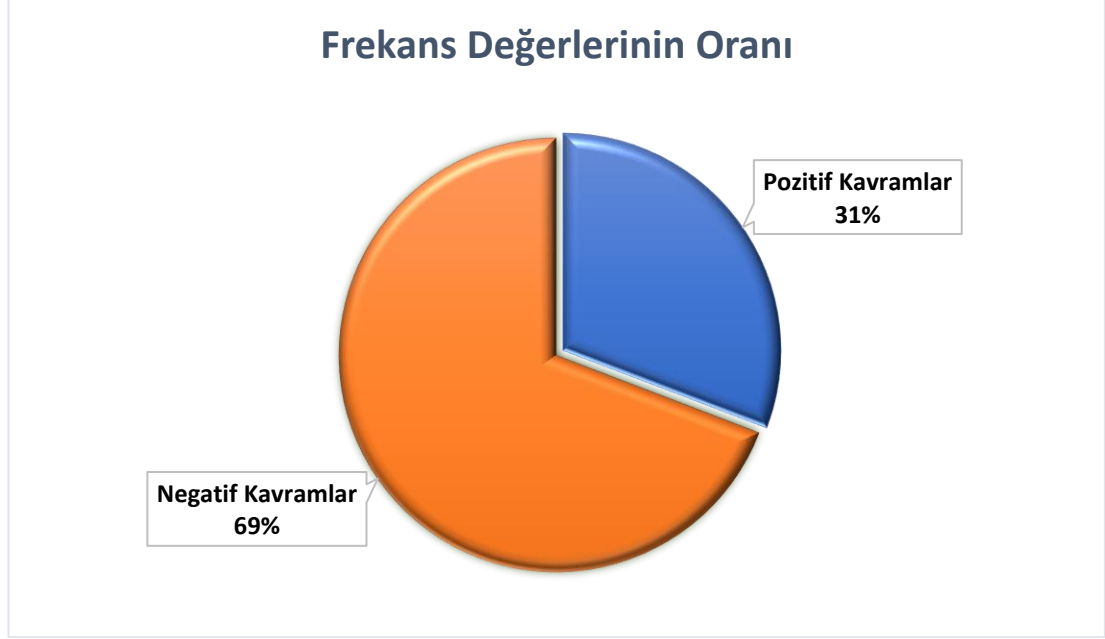
	Kavramlar	Türkçesi	Frekans Değeri
1	Abduct, Capture, Captive Kidnap, Seize,	Kaçırmak, Esir almak,	242
2	Air Force	Hava Kuvvetleri	10
3	Antagonist, Adverse, Enemy, Hostilities	Muhafif, Düşman	14
4	Armed Conflict	Silahlı Çatışma	20
5	Armed Forces, Military	Silahlı kuvvetler, Askeri	206
6	Army, Arm, Ground Forces	Ordu, Silah, Kara kuvvetleri	302
7	Attack, Abuse, Attempt, Destroy, Destruction, Strike	Saldırı, İhlal, İmha, Saldırı, Yok Etmek,	205
8	Battle, Combatant, Fighter	Savaş, Savaşçı, Savaşçı	60
9	Struggle	Mücadele Etmek	25
10	Blast, Explode	Büyük Patlama	20
11	Bloody	Şiddetli, Kanlı	9
12	Civil War	İç Savaş	33
13	Cocaine, Cartel, Drug Trade, Narcotics-Trafficking,	Kokain, Kartel, Uyuşturucu Ticareti, Uyuşturucu- İnsan Ticareti	142
14	Colombia Forces, Colombia Troops	Kolombiya Kuvvetleri Kolombiya Birlikleri	7

⁴⁰⁶ BİA Haber Merkezi, "Kolombiya'da 23 Haziran Mutabakatının Ana Hatları", Çev. Begüm Zorlu, **Bianet**, Haziran 30, 2016, Çevrimiçi) <http://bianet.org/bianet/siyaset/176380-kolombiya-da-23-haziran-mutabakatinin-ana-hatlari>, 30 Mart 2019.

15	Combat, Fight	Savaş, Savaş (Mücadele)	35
16	Commander, Soldiers	Komutan, Askerler	121
17	Counterinsurgency	Kontrgerilla	6
18	Crisis, Danger, Emergency	Kriz, Tehlike, Acil Durum	24
19	Death, Die, Kill, Murder	Ölüm, Ölmek, Öldürmek, Cinayet	282
20	Displace	Yerinden Etmek	26
21	FARC	Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri	722
22	Guerrilla Group	Gerilla Grubu	56
23	Harm, Force, Violence	Zarar Vermek, Zorlamak, Şiddet	252
24	Hostage, Prisoner, Prison	Rehin, Tutsak, Hapishane	184
25	Human Rights Abuse	İnsan hakları ihlalleri	3
26	Injury, Bomb	Yaralama, Bombalamak	50
27	Insurgency, Insurgence, Insurgent	İsyan, Ayaklanma Direnişçi	71
28	Massacre	Katliam, Soykırım	6
29	Militarization, Militarisation Mobilization, Mobilisation,	Askerileştirme, Askeri Hareketlilik, Seferberlik,	10
30	Militia, Reserves	Milis Kuvvetleri, Yedek Askerler	5
31	National Liberation Army (ELN)	Ulusal Kurtuluş Ordusu	44
32	Operation	Tatbikat, Operasyon, Harekât,	87
33	Paramilitary	Yarı Silahlı Güç	10
34	Ransom, Payment, Rescue	Fidye, Ödeme, Kurtarma	55
35	Punishment	Cezalandırma	6
36	Rebel, Leftist Rebel Group, Colombian Rebels	İsyancı, Solcu İsyancı Grup, Kolombiyalı İsyancılar	463
37	Revolt, Revolutionary	Ayaklanmak, Devrimci	111
38	Revolutionary Guerrilla Group	Devrimci gerilla grubu	5
39	Shot	Atış	15
40	Terrorist, Radical, Anarchist	Terörist, Köktenci, Anarşist	75
41	Victim, Suffered	Kurban, Mağdur	55
42	War, Warfare	Savaş	325
43	Weapons	Silahlar	40

Yukarıdaki tablonun değerlendirilmesi neticesinde, 2012-2017 yılları arasında taraflar arasından yürütülen barış görüşmeleri, CNN International tarafından şiddet ve çatışma kavramları ön plana çıkarılarak sunulmuştur. Bu yayınlarda, şiddetin nedenleri

üzerinde çözüm önerileri sunmadığı gibi daha çok gösteriler, protestolar ve şiddet söylemlerine yer ayırmaktadır. “Unutulmamalıdır ki, şiddet hiçbir zaman nedensiz değildir.”⁴⁰⁷ Çünkü, çatışma ve şiddetin her zaman yapısal ve kültürel nedenleri bulunmaktadır. Bu yüzden, yarım asırlık çatışmalı sürecin nedenleri gözetilmeden, şiddetin aşılması zor gözükmemektedir.

Grafik 10: CNN International Haber Frekans Değerlerinin Oranlaması

Dolayısıyla, CNN International yayınlarında, şiddete bağlı gelişen uyuşturucu ticareti, bombalı eylemlere ön plana alıp, çatışmanın görünmeyen yüzü olan kadınlar, çocuklar, göç etmek zorunda kalan mağdurlarıysa ‘biz’ ve ‘onlar’ şeklinde ayırarak çatışmanın tarafı olarak davranmıştır. Bununla birlikte, CNN International paramiliter ve militarist yapıların toplumda yarattığı travmaları yeniden görünür kılma gayreti ve çabası içerisinde olmuştur. Bu değerlendirmeler neticesinde, frekans değerlerine baktığımızda, haberlerde yaklaşık olarak yüzde 31 gibi pozitif değerlere yer verilmiştir. Dolayısıyla, çatışmanın analizi ve barışçıl çözümler yerine daha çok şiddet ya da çatışma söylemleri üzerine haberler inşa edilmiştir. Böylece, güç ve iktidardan yana tavır alarak, şiddetin kamusal bir söylem haline gelmesine neden olunmuştur. Bunun içinde, söz dizimi ve sözcük seçimi konusunda daha önce değindiğim; asker,

⁴⁰⁷ Sevda Alankuş, a.g.e., s. 87.

terörist ya da solcu grup tanımlamalarında olduğu gibi okuyucu/dinleyici ikna etmeye çalışmaktadır.

Bu ifadeler editöryal politikaların ‘değerli ve değersiz kurbanlar’ı çerçevesinde, söylem türüne bağlı olarak kişisel, sosyal ve kültürel sözcükleri ideoloji temelleri üzerine seçilmektedir. Bu yüzden haberlerde kullanılan söylemler, toplumsal nefreti ve kini canlı tutarak, referandum sürecine olumsuz etki de bulunmaktadır. Yukarıdaki değerlendirmeler neticesinde, CNN International, ABD’nin dış politikasına uygun hareket etmektedir. Ayrıca, insani kriz ve çatışma bölgelerinde daha çok elit, askeri ya da politik güçlerin çıkarlarıyla örtüşen çatışmalara taraf olmaktadır. Bu durum, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki elit, asker ya da politikacı seçkinlerden kaynak arayışları haberler üzerinde etkileri görülmektedir. Dolayısıyla, kaynaklar ve haber üretimini sağlayan muhabirler, konularını ya da çıkarlarını korumak adına statükondan yana tutum sergilemektedirler. Bu yüzden, haberlerde nesnellik ve tarafsızlık ilkesi göz ardı edilerek, ideolojik ve politik ilişkiler ön planda tutulmaktadır. Oysa ki, “barış gazeteciliği şiddet yerine, kurban odaklı ve dolayısıyla tüm tarafların sesini duyurmakla çatışma yönetimine katkı sunmaktadır.”⁴⁰⁸ Böylelikle, şiddetin önlenmesi için çalışmalarda bulunur, çatışmalara odaklanarak tüm kesimlerin seslerini duyurmasına yardımcı olur ve ‘kazan-kazan’ stratejisiyle hareket etmektedir.⁴⁰⁹

⁴⁰⁸Emel geçer, **a.g.e.**, s. 42.

⁴⁰⁹Süleyman İrvan, “Barış Gazeteciliği”, **Küresel İletişim Dergisi**, 2006, (Çevrimiçi) http://globalmediatr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris_Gazeteciligi/baris%20gazeteciligi.%20s%C3%BCleyman%20irvan.pdf, 20 Temmuz 2019.

SONUÇ

20. yüzyıl boyunca insanoğlu iki büyük dünya savaşına ve Soğuk Savaşa tanıklık etmiş, bu savaşlara bağlı olarak artan kin ve nefret söylemleri dünyanın farklı bölgelerinde birçok çatışmanın alevlenmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 20. yüzyıl barışın tesis edilemediği, soykırım, çatışma, terör eylemleri, göç ve insanlık dramının yaşandığı, şehirlerin yıkıldığı, kan ve göz yaşının hâkim olduğu şiddetli çatışmalara sahne olmuştur. Vestfalyan düzene göre; toprağa dayalı teritoryal egemenliğin hüküm sürdüğü modern devlet anlayışı, iki büyük dünya savaşı ve Soğuk Savaştan sonra yerini, yeni dünya düzenine bırakarak uluslararası siyasetin anarşist doğasına geri dönmüştür.

Çatışma, çok farklı nedenlerden dolayı meydana gelebilecek gerilim durumudur. Bu nedenle birçok farklı eksen üzerinden tanımlanabilir. Çünkü çatışma farklı birleşenlerin reaksiyona girmesiyle meydana gelen bir tepki zinciridir. Bu yüzden çatışmalar birçok olay ve nedenlerden kaynaklanabilir, hiçbir değişken sabit değildir, değişebilir ve dönüşebilir. Dolayısıyla, savaşlar, darbeler, devrimler, karşı devrimler başta olmak üzere, siyasal şiddet toplumu istikrarsızlığa mahkûm etmektedir. Bu tepki zinciri devletin hiyerarşik yapısını işlevsiz duruma getirmesine rağmen, aynı zamanda sosyal adaptasyon, süreklilik ve birlikteliği de denetlemektedir.

Bu değerlendirmeler neticesinde, çatışmalar toplumsal değişim ve dönüşüme öncülük edip, ortak düşmana karşı savunma ya da toplumun bir arada olmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte çatışma; güç ve iktidarın savaş alanıdır. Böylece, iktidar mekanizması işlevi sağlarken toplumsal şiddetin aracı olarak da kullanılmaktadır. Bu yüzden insani kriz ve çatışma bölgelerinde, iktidara bağlı paramiliter gruplar güç üstünlüğünü ele geçirmek için düşük yoğunluklu şiddet sarmalının içinde mücadele etmektedirler. Bu şiddet sarmalı daha çok sömürgecilik sonrası 'başarısız devletler' ve 'üçüncü dünya' ülkelerinde kültür, kimlik, iktisadi ve sosyal çıkarların paylaşılması hususlarında yaşanan uyuşmazlıkların çatışmalara dönüşmesinin bir sonucudur. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Soğuk Savaşın sona ermesi başta Afrika, Asya, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu olmak üzere, küresel çapta kanlı etnik çatışmaların yaşanmasına yol açmıştır. Bu çatışmalara devlet dışı silahlı aktörlerin yanı sıra farklı bölgelerden savaşçılar da katılım göstermiştir. Devlet

dışı silahlı aktörler olarak militarist ve paramiliter radikal grupların şiddet ve radikalleşme eğilimlerinden dolayı, çatışma ve yok etme kaçınılmaz hale gelmiştir. Bununla beraber, militarist ve paramiliter radikal yapıların kamusal alanda da şiddet kullanmaları çatışmaların derinleşmesine ve toplumun radikalleşmesine neden olmaktadır. Bu gruplar herhangi bir grup, ideoloji veya halktan yeterli destek görmediklerinden, orantısız şiddet kullanımı radikalleşirken, aynı zamanda soykırım ve kitlesel göç hareketleri hız kazanmıştır. Çünkü, başarısız devletler ve üçüncü dünya ülkelerindeki militarist ve paramiliter radikal grupların terör eylemleri, toplumsal düzene tehdit oluşturmaktadır. Bununla beraber orantısız şiddet, başarısız devletlerde merkezi otoritenin zayıflamasına neden olurken, çatışmaların kronikleşmesine ve her türlü uzlaşma araçlarının devre dışı bırakılmasına yol açmaktadır.

Bu değerlendirmeler neticesinde, egemen devletler orantısız şiddetin yayılmasını ve örnek alınmasını önlemek adına çeşitli müdahalelerde bulunmaktadır. Nitekim, bir devletin iç işlerine 'müdahale' hakkı tartışmalara neden olmaktadır. Bu yüzden keyfi ve çıkar amaçlı müdahaleler, dünya kamuoyunda soru işaretleri yaratmaktadır. Dolayısıyla, müdahalelerin meşruiyetinin sorgulanması ve halkların 'haklı isyanı' çözümsüzlüğü daha da derinleştirmektedir. Bu durum aynı zamanda Sovyetler Birliği'nin dağılması ve küreselleşme rüzgârı, başarısız devletler ve üçüncü dünya ülkelerinde diktatöryal yönetimlerin şiddeti sıradanlaştırmasına yol açarken, toplumsal var oluş mücadelesi, yerini 'gerilla' ve 'terör' örgütlenmelerine bırakmıştır.

Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında giderek yükselen devlet içi çatışmaların çözümü için yeni yaklaşımlar ortaya konmakta; bu çatışmaların hangi yöntemlerle ve nasıl bir barış sürecine dönüştürüleceği üzerinde analizler yapılmaktadır. Bu minvalde, toplumsal barışın tesis edilmesi için, çatışmasızlık hali sağlanması, uzlaşma kültürünün yaygınlaşması, birey-toplum ve halkların karşılıklı olarak birbirine saygı duyması ve toplumsal ahengin sağlanması gerekli görülmektedir. Kaldı ki, her insan doğuştan özgür ve barışçıl bir toplumda yaşama hakkına sahiptir. Bu yüzden, devlet; egemenliği altındaki toplumlar için asgari düzeyde barışın temel ilkelerini sağlamakla sorumlu; kurum ve kuruluşlarıyla toplumsal barışın tesis edilmesi için çalışması gereken tüzel kişiliktir.

Ayrıca, çatışmaların dünya üzerindeki dağılımı incelendiğinde, genellikle iktisadi ve sosyal kalkınmanın gerçekleşmediği başarısız devletler ve üçüncü dünya toplumlarında istikrarlı bir şekilde tekrarlandığı görülmektedir. Bu süreçte uzlaşma paradigmaları oluşturmak için, yasal ya da yasal olmayan bir dizi önlemler alınarak şiddetin dozu düşürülmeli ve uyuşmazlık konuları üzerinde müzakere yoluna giderek asgari bir çözüm süreci başlatılmalıdır. Bir diğer görüşe göre; çoğulcu ve çokkültürlü bir devlet yapılanmasında, çatışma kültürü toplumsal yapının güçlü olmasını sağlarken, kurumların uzlaşma içinde çalışmasını desteklemektedir. Çünkü demokrasinin geliştiği toplumlarda, çatışma kültürü, toplumsal yapıyı uyumlu hale getiren dinamiklerin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, çatışma her zaman olumsuz değerler taşımaz, bazen de toplumların ilerlemesi için büyük önem arz etmektedir. Bu minvalde, çatışma ve şiddetin yıkıcı etkilerinin azaltılması ve daha büyük acıların yaşanmaması için çeşitli barış çalışmaları yürütecek kurum ve kuruluşlar geliştirilmiştir.

Bu çalışmaların başında, çatışma çözümü ve barış paradigmalarının uygulanması gelmektedir. Bu çalışmalar; kültürel, kimlik, iktisadi ve sosyal kaynakların paylaşımı noktasında şiddetin tırmanmasını önleyerek, çatışmadan uzlaşmaya imkân sağlamaktadır. Ayrıca, bir coğrafyada aynı anda birkaç sebepten ötürü çatışma yaşanırken, başka bir coğrafyada sadece bir nedenden dolayı uzun yıllar süren çatışmalar meydana gelebilmektedir. Bu yüzden, her çatışma kendi içinde çözümün nasıl uygulanacağını da göstermektedir. Bununla birlikte, çatışma çözümü ve barış çalışmalarının en önemli konusu; temel insani ihtiyaçların karşılanmaması ve mağduriyetlerin giderilmemesinden kaynaklanan şiddet ve terör eylemleridir. Dolayısıyla, bir yerde çatışma başladıysa, insanların temel ihtiyaçları karşılanmadığından mağduriyetler oluşmaktadır.

Bu yönde gelişen olaylar örneğin, Kolombiya'da düşük yoğunluklu silahlı çatışmalara ortam hazırlarken, iktisadi ve sosyal gelişmeleri de olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, bu şiddet sarmalında terör örgütleri ve devlete bağlı paramiliter yapıların varlığı da toplumu istikrarsızlığa mahkûm etmektedir. Nitekim, bu çatışmalar 52 yıl boyunca binlerce insanın ölmesine ve yerinden göç etmesine yol açmıştır. Bu yüzden, Kolombiya dünyanın ve Latin Amerika kıtasının en şiddetli çözümsüzlüğünün yaşandığı ülke haline gelmiştir. Dolayısıyla, çatışma süreci boyunca taraflar arasındaki

kin ve nefret derinleşirken, toplum şiddetle iç içe yaşamaya mahkûm edilmiştir. Ancak, çatışma boyunca taraflar birbirine üstünlük kurma mücadelesinde bir sonuç elde edememişler; FARC devlete karşı bir devrim gerçekleştiremediği gibi devlet de FARC'a karşı bir üstünlük kuramamıştır. Esasında FARC, Küba devriminden etkilenerek örgütlenmesine rağmen, uluslararası uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığın önemli bir merkezi haline gelmiştir. Öte yandan, Kolombiya devleti de diktatöryal yönetimlerden uzaklaşarak, demokratik bir yapıya bürünmüştür.

Uluslararası konjonktürde, Soğuk Savaş yerini küreselleşmenin etkilerine bırakırken, günün şartları değişmiş ve müttefikler desteklerini çekmişlerdir. Bu etkenler toplumsal yapının dinamiklerini dönüştürürken, uluslararası siyasi dengelerin değişime (Berlin duvarı ve tek-kutuplu yeni dünya düzeni vb) uğraması taraflar arasında demokratik müzakere girişimlerinin de başlangıcı sayılmaktadır. Böylece, demokratik müzakere görüşmelerinin başlamasıyla barış sürecine doğru ilk adımlar atılmış, taraflar arasında 4 yıl süren demokratik müzakereler neticesinde, toprak reformu, FARC üyelerinin siyasi yaşama katılması, temel insan hakları ve özgürlüklerin iyileştirilmesi hususlarında mutabakata varılmıştır.

Bu çalışma, CNN International'ın diplomatik girişimleri sayesinde; uluslararası sorunlar, insan hakları ihlalleri, terör eylemleri, soykırım ve doğal felaketleri kamuoyunun gündemine hızlı bir şekilde aktarabilmesidir. Böylece, CNN International'ın haber süzgeçlerinden geçerek, üretilen haber metinleri 24 saat canlı yayınlar ile dünya kamuoyunun gündemine taşınmıştır. Fakat, bu haber metinleri gerçekliği yeniden üreterek, kamusal ve özel alan ayırımı yapmadan taraflı tarafsız zihinleri etkilemektedir. Bu metinler CNN International haber uzmanları tarafından değerli ya da değersiz kurbanlar kategorisine konularak anlaşılması zor bir propaganda aracı haline getirilmiştir.

Bu haberler, ABD'nin dış politikası tarafında stratejik bir biçimde 'yumuşak güç' olarak değerlendirilmektedir. Özellikle CNN International, tarafından gelişmekte olan ülkelerde taraflar arasında toplumsal uyuşmazlıklara konu olan, bazı kimlikleri destekler görünürken, bazı kimlikleri ise görmezden gelmektedir. Çünkü, CNN International temsil ögesi olarak sunulan kimlikler daha güçlü ve haklı bir konuma yükselmektedir. Ancak, CNN International tarafından görünür ve haklı olma, ABD'nin dış politikasına uygun gerçekleşmektedir. Bu bakımdan, CNN International

ile ABD arasında karşılıklı bağımlılık esasına dayalı bir ilişki olduğu hususunda genel bir kabul söz konusudur. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, CNN International; Kolombiya devleti ile FARC arasındaki müzakere görüşmelerinde de uzlaşma sürecini negatif içerikli haberler üreterek dünya kamuoyunun gündemine taşımıştır. Bu çalışmada, Kolombiya'daki çatışmalar boyunca devam eden çözümsüzlük, yakın zamanda oluşturulan müzakere süreci ve bu süreçte CNN International haber kullanım pratikleri, içerik analizi yöntemlerinden biri olan frekans analizi ile incelenmiştir. Bununla beraber, 2012-2017 yılları arasında CNN International Kolombiya hakkında yaptığı haberlerde yanlı ve kasıtlı bir tavır takındığı ortaya konulmuştur. Açıkçası, CNN International haber kullanımına bakıldığında, ABD politikaları ve yerli siyasal aktörlerin menfaatlerini esas aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, “Şiddet, Çatışma” ve “Müzakere, Barış” gibi kelimeler yan yana yer almıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında CNN International, etik bir anlayışla değil halkı kışkırtmaya yönelik haberler yayınlamıştır. Diğer taraftan, yarım asırlık çözümsüzlük CNN International haberlerinde ahlaki ya da siyasi olarak barışın korunması ve toplumsallaşmasından ziyade toplumu kutuplaştırıcı ve çok sesliliği yok edecek bir içerik ile sunulmuştur. Dolayısıyla birden çok bileşeni bulunan Kolombiya iç çatışmaları, insanlık tarihinin en derin ve çözümsüzlüğü de çatışma süreci gibi sonuçsuz bir gayrete sahip bir insanlık dramıdır. Bu süre boyunca, Kolombiyalıların sırtına bir ur gibi yapışan ve ABD menfaatlerine, dolayısıyla da ABD politikalarına hizmet eden gerek yerli siyasal ve ticari aktörler gerekse etik değerler ve insanlık adına hizmet etmesi gerekirken fakat tam tersine oportünist ve menfaatçi bir duruş sergileyen BM 16. üyesi iddiası sahibi olan yayın organı CNN International, Kolombiya barış sürecinde olumsuz bir tavır sergilemiştir.

Çalışmamız boyunca CNN International, çatışma ve barış görüşmeleri sürecinde ortaya koyduğu tavır incelenerek, tarafsızlık ve nesnellik ilkelerini bariz bir şekilde ihlal ettiği görülmüştür. Bu durum CNN International ve benzeri medya organlarının, bulunduğu güç merkezlerine ne kadar bağlı ve merkezi bir tavır içinde olduğunu göstermektedir. Tezimin son bölümünde yaptığım ‘Haber Frekans Analizi’ nde de sonucunda da bu durum gözler önüne serilmektedir. Bu doğrultuda yüzde 69 gibi büyük bir oranla haberlerinde olumsuz ve çözümsüz kavramlara vurgu yaptığı ve çözümsüzlükten yana baskın bir içerik ortaya koyduğu görülmektedir.

Oysa ki barışı, adaleti ve insan haklarını savunması beklenen CNN International, şiddetten yana bir içerik kullanmıştır. Buna göre; CNN International'ın barış süreci boyunca yaptığı haberlerdeki frekans analizlerinde görüldüğü üzere, yüzde 31 gibi az ve kasıtlı pozitif bir söylemle haber metinlerini oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacı, insani kriz ve çatışma bölgelerindeki olası çözüm süreçlerinde kitle iletişim araçlarının barışın korunması ya da toplumsallaşmasına yönelik değerlerin inşa edilmesine katkısını sorgulamaktır. Dolayısıyla, Kolombiya devleti ile FARC örgütü arasındaki çözüm süreci ya da insani kriz ve çatışma bölgelerindeki çözümsüzlükte, barıştan yana nesnel ve taraflı olmak adına barış gazeteciliğın güçlendirilmesi ve uluslararası iletişim sistemlerinin deneyimi elzemdir. İnsanların özgür ve doğru haber alma hürriyetinin tesis edilmesi için demokratik değerler ışığında, herkesin hakkını savunduğu ve adil haber alma hakkının korunduğu kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yarım asırdır devam eden asimetrik çatışmalar sonucunda, barış inşa sürecindeki Kolombiya devleti ile FARC örgütü; 2012 yılında resmi olarak müzakerelere başladığını duyurmuşlardır. Bu müzakere sürecinde, BM ve uluslararası örgütler başta olmak üzere, egemen devletler ve çatışmadan etkilenen ülkeler, taraflar arasında arabulucu rolünü üstlenmişlerdir. CNN International demokratik müzakere sürecinde şiddet eylemlerini, çatışmanın mağdur ve kurbanlarını ön plana çıkararak, haber metinlerinde negatif bir tutum sergilemiştir. Taraflar arasında uzlaşılan maddeleri ya görmezden gelmiş ya da bunlara çok az değinerek egemen ideolojinin uzantısını etkin kılmaya çalışmıştır. CNN International'ın bağlı olduğu Amerikan ideolojisi, müzakere sürecinde haber metinlerinin nerede, ne zaman, nasıl kullanılacağı ve nasıl anlatılacağı, olumluluk ilişkisi üzerinden kendi gerçekliğini kurgulamıştır.

2016 yılında, CNN International; demokratik müzakerelerden sonra barış anlaşmasının imzalanması ve referandum sürecini hem dünya kamuoyuna hem de Kolombiya halkına negatif bir içerik üreterek, şiddet ve aşırıılık kavramları ile gündeme getirmiştir. Neticede halk oylamasının sonucunda "hayır" çıkmış, fakat Başkan J.M. Santos ve FARC yetkilileri anlaşmanın geçerli olduğunu ve uzlaşılan maddelerin hayata geçirilmesi için komisyon kurulduğunu ilan etmişlerdir. CNN International, Kolombiya'daki müzakere ve barış sürecinde takındığı negatif tutumla,

hem medya etik değerlerini yok saymış hem de kamu yararını göz önünde bulundurmuyarak ABD'nin baskı aygıtı olarak görev yapmıştır.

Kolombiya devleti ile FARC örgütü arasında mutabakata varılan barış anlaşmasından sonra, FARC yasal bir parti olarak parlamentoda yerini almıştır. Bu vesileyle Kolombiya, çoğulcu demokratik bir siyasal katılımı beraber, iktisadi ve sosyal kalkınma çalışmalarıyla Latin Amerika kıtasının en hızlı büyüyen ikinci ülkesi haline gelmiştir. Kolombiya devleti ile FARC örgütü arasında uzun yıllar süren çatışmalar terk edilerek, temel insan haklarına ve özgürlüklere duyarlı ve kaynakların hakkaniyetli bir şekilde paylaşılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu sayede, FARC üyelerinin siyasal yaşama katılımı, güç dağılımı, ötekileştirme konuları açığa kavuşturulmuştur. Böylelikle, paramiliter yapılar da devre dışı bırakılmış ve sivil-asker ilişkisi yeniden gözden geçirilerek, sivil toplum kuruluşları ve özgür medya araçlarına gerekli destekler sağlanmıştır. Bu çalışmalar, egemen devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenmektedir. Bütün bu yenilikler, istikrarlı ve kalıcı barışın tesis edilmesinde büyük önem arz etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- : **Oxford Lerarner's Thesaurus a Dictionary Of Synonyms**, UK, 2007.
- : Heidelberg Institute for International Conflict Research, **Conflict Barometer 2010**, German, Printed in Heidelberg, 2010.
- : Institute for Economics & Peace, **Global Peace Index 2018: Measuring Peace in A Complex World**, Sydeny, Vision of Humanity, 2018.
- : Heidelberg Institute for International Conflict Research, **Conflict Barometer 2018**, German, Printed in Heidelberg, 2018.
- : TBMM, Birleşmiş Milletler Antlaşması, **Madde 1**.
- : TBMM, Birleşmiş Milletler Antlaşması, **Madde 6**.
- : Institute for Economics & Peace, **Positive Peace Report 2018: Analysing The Factors That Sustain Peace**, Sydney, Vision of Humanity, 2018.
- : Democratic Progress Institute, **Kolombiya'da Siyasal Şiddet ve Henüz Olgunlaşmayan Barış Süreci**, London, y.y., 2013.
- : Democratic Progress Institute, **Zor Zamanlarda Diyalog: Çatışma Çözümünde Medyanın Rolü**, London, y.y., 2018.
- : Institute for Economics & Peace, **Measuring Peace in The Media 2011**, Sydeny, Vision of Humanity, 2011.
- Abdi, Dekha Ibrahim: "Barış, Barış İnşası, Barış Yapma", **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018.
- Ahmadov, Subhan: "Kültürel Küreselleşeme Aracı Olarak Sosyal Medyanın Tüketim Toplumuna Etkisi", **Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2019, ss. 28-39.
- Akay, Ali: "Terör, Şiddet ve Toplum", **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, ss. 123-130.

- Aksoy, Metin: Armand Polisi, Mehmet Büyükçiçek, “Kosova: Kimin Barışı?”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, Odtü Yayıncılık, 2004.
- Aktar, Cengiz: “Barışı Kurmak”, **Çatışma Çözümleri ve Barış**, ed. Murat Aktaş, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.
- Aktaş, Özgür
Safran, Mustafa: “Evrensel Bir Değer Olarak Barış ve Barış Eğitiminin Tarihçesi”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 172, 2013, ss. 131-150.
- Akyeşilmen, Nezir: “Çatışma Yönetimi: Kavramsal ve Kuralsal Bir Analiz”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, 2. bs. ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Alankuş, Sevda: **Barış Gazeteciliği Elkitabı**, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2016.
- Arent, Hannah: **Şiddet Üzerine**, Çev. Bülent Peker, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016.
- Arık, Emel
Akgün, Hakkı: “Medya Metinlerinin İnşasında İdeolojik Farklılıklar: “Süper Teşvik Paketi” Haberlerinin Söylem Analizi”, **Intermedia Internatioal Peer-Reviewed E-Journal of Communication Sciences**, Sayı 9, 2018, ss. 197-211.
- Aronson, Elliot
v.d.: **Sosyal Psikoloji**, Çev. Okhan Gündüz, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2012.
- Atılğan, Semra: “Küreselleşme ve Günümüz Medya Sektörü”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 11, 2001, ss. 233-245.
- Attalı, Jacques: **21. Yüzyıl Sözlüğü**, Çev. Kosta Sarioğlu, İstanbul, Güncel Yayıncılık, 1999.
- Aydın, Aydın
Bakıncak, Emir: “Uluslararası Güç Dengesi ve İki Kutupluluktaki İlişki”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2016. ss. 95-112.
- Babacan, Mehmet E.: “Sosyal Medya Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler”, **Birey ve Toplum Dergisi**, Sayı 7, 2014, ss. 135-160.

- Bağcı, Hüseyin: “Önsöz Yerine: Çatışma Analizi”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**”, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Bahador, Babak: **The Cnn Effect in Action: How The New Media Pushed The West Toward War in Kosova**, New York, Palgrave Macmillan, 2007.
- Bauman, Zygmunt: **Sosyolojik Düşünmek**, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2009, s. 128.
- Bercovitch, Jacob
Jackson, Richard: **Conflict Resolution in The Twenty-First Century Principle, Methods, and Approaches**, United States Of America, The University Of Michigan, 2009.
- Bercovitch, Jacob: “Mediation and Conflict Resolution”, **The SAGE Handbook of Conflict Resolution**, ed. Jacob Bercovitch, Vivtor Kremenyuk, I. William Zartman, London, Sage Publication, 2009.
- Berkman, Berna: “Temsile Bir Ara Müdahale: Söylem Savaş Alanı Mı?”, **Medya Barış ve Savaş: Savaş Ortamında Barış Medyasını Yaratmak**, ed. Barış Çoban, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010.
- Bilgin, Nuri: **Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 2003.
- Bilici, İbrahim E.: “Medya Okuryazarlığında Paydaşlar Arasında İşbirliği ve Anahtar Kriterler”, **Medya Okur Yazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Boniface, Pascal: **Güçsüzlük İsteği Uluslararası ve Stratejik Tutkuların Sonu Mu?**, Çev. Alp Tümertekin, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Bostancı, Meltem
Akmeraner, Yeşim: “Neoliberal Politikaların Tahribata Uğrattığı İletişim Arenasını Doğru Analiz Edebilmenin Yolu: Eleştirel Medya Okuryazarlığı”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016.
- Bostancı, Meltem: “Enformasyonun Ticarileşmesi ve Haber Dağılımında Dengesizlik: 2000’li Yılların Uluslararası İletişim Politikaları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Medya Okur yazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.

- Bostancı, Meltem: “Twitter ve Youtube’ya Erişim Yasağının Ülke İtibarı Açısından Değerlendirilmesi (Fransız Basımında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme)”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016.
- Bostancı, Meltem: “Manipülasyon, Dezenformasyon ve Propaganda Politikalarına Yönelik Farkındalık Oluşturabilmede Eleştirel Medya Okuryazarlığının Yeri ve Önemi”, **Medya Okuryazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Bottomore, T.B.: **Toplumbilimi Sorunlarına ve Yazınına İlişkin Bir Kılavuz**, Çev. Ünsal Oskay, İstanbul, İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret Aş., 2015.
- Bölükbaşı, Süha: **Barışçı Çözumsuzlük: Ankara’nın ABD ve BM ile Kıbrıs Macerası**, Ankara, İmge Kitabevi, 2001.
- Branaman, Ann: “Ervin Goffman”, **Çağdaş Toplum Kuramından Portreler**, ed. Bryan S. Turner, Anthony Elliott, Çev. Barış Özkul, İstanbul, İletişim Yayınları, 2017.
- Brandt, Cristopher v.d.: **Freedom in The World 2019**, New York, Freedom House, 2019.
- Budak, Selçuk: **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
- Büdün, Esra: “Çokkültürlülük Perspektifleri”, **Çoğulculuk Demokrasi Kuramı**, ed. Emine Yavaşgel, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2018.
- Canpolat, Nesrin: “Foucault”, **21.Yüzyılda İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar Kadife Karanlık**, ed. Nurdoğan Rigel, İstanbul, Su Yayınevi, 2005.
- Castells, Manuel: **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür**, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Castells, Manuel: **İletişim Gücü**, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016.
- Chomsky, Noam: **Amerikan Müdahaleciliği**, Çev. Taylan Doğan, Barış Zeren, İstanbul, Aram Yayıncılık, 2001.

- Cihangir, Murat: “Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek: Çatışma Çözümüne Giriş”, **Uluslararası Ekonomi, Siyaset, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, Sayı 1, 2018. s.53-56.
- Collins, Randall: **Sosyolojide Dört Ana Gelenek**, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Sentez Yayıncılık, 2015.
- Coser, Lewis A.: **The Functions of Social Conflict**, New York, The Free Press, 1956.
- Çakır, Mehmet: “Geçmişten Günümüze: Sosyal Adalet”, **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Sayı 2, 2017, s. 560-572.
- Çelik, Ayşe Betül: “Barış Süreçlerini Anlamak ve Canlandırmak”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Çınar, Yusuf: “Sri Lanka: Kaplanlar Gitti, Tamil Sorunu Kaldı Yadigar”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Çiçek, Cuma: **Süreç Kürt Çatışması ve Çözüm Arayışları**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018.
- Çoban, Barış: “Medya, Toplumsal Bellek ve Barış”, **Medya Barış ve Savaş: Savaş Ortamında Barış Medyasını Yaratmak**, ed. Barış Çoban, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010.
- Çuhadar Gürkaynak, Esra: “Çatışma Ortamlarından Üçüncü Tarafların Uzlaştırma Amaçlı Müdahaleleri: Paralel Diplomasiye Eleştirel Bir Bakış”, **Çatışmadan Uzlaşmaya: Kuramlar, Süreçler ve Uygulamalar**, ed. Nimet Beriker, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.
- Çuhadar, Ç. Esra Paffenholz, Thania: “Barış ve Siyasi Geçiş Dönemlerinde Kapsayıcı Yaklaşımların Uygulamaları ve Sonuçları”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Çuhadar, Ç. Esra: “Kolombiya Barış Süreci”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.

- D. Volkan, Vamık: **Kimlik Adına Öldürmek: Kanlı Çatışmalar Üzerine Bir İnceleme**, Çev. M. Banu Büyükkal, İstanbul, Everest Yayınları, 2007.
- Dağ, Ahmet Emin: “Etnik Temeli Gerilim ve Çatışmalar”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016.
- Dahlgren, Peter: “İnternet, Kamusal Alanlar ve Siyasal İletişim: Dağılma ve Müzakere”, Çev. Esra Demirci, Gül Dilek Türk, **Yeni Medya Kuramları**, ed. Filiz Aydoğan, İstanbul, Der Yayınları, 2017.
- Dahrendorf, Ralf: **Class and Class Conflict in Industrial Society**, California, Stanford University Press, 1959.
- Daşlı, Güneş v.d.: **Barış ve Toplumsal Cinsiyet: Kolombiya Barış Süreci**, Ankara, Demokrasi Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Merkezi, 2018.
- Del Lucchese, Flippo: **Machiavelli ve Spinoza’da Çatışma, Güç ve Çokluk**, Çev. Orkun Güner, İstanbul, Otonom Yayıncılık, 2016.
- Demir, İdris: “Çatışmadan İşbirliğine Enerji Kaynakları”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Demir, İdris: “Kıbrıs Sorunu: Kalıcı Çözüm, Bir Başka Bahara”, **Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar**, ed. Sibel Turan, Nergiz Özkural Köroğlu, Bursa, Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015.
- Demir, İmran: “Çatışma ve Çatışmaya Yaklaşım Yöntemlerinin Teorik Çerçevesi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2017, ss. 1-53.
- Denk, Erdem: “Medya ve Uluslararası Politika”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Sayı 13, 2007, ss. 145-156.
- Diaz, Catalina: “Bir Hükümet Temsilcisinin Gözünden Kolombiya Barış Süreci”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Doğan, Ahmet: **Büyük Türkçe Sözlük**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2013.

- Donald N. Levine
v.d.: “Georg Simmel, Sosyolog, Sanatçı, Düşünür”, **Simmel’in Amerikan Sosyoloji Üzerindeki Etkisi II**, Çev. Gülay Kızıler, ed. Jale Özata Dirlikyapan, Doğu Batı Yayınları, 2011.
- Edgar, Andrew
Sedgwick, Peter: **Kültürel Kuramda Anahtar kavramları**, Çev. Mesut Karaşahan, İstanbul, Açılım Kitap, 2007.
- Emin, Emin: **Küresel Adaletsizlik: Dünya Yoksulluk ve Eşitlik Raporu**, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2018.
- Ensaroğlu, Yılmaz
Akyeşilmen, Nezir: “Sonuç Yerine: Barış Sürecinde Yoldaki İşaretler”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Erdek, Erdem: “Uluslararası İlişkilerin Hukuku: Vestfalyan Sistemden Küreselleşmeye”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.
- Erdoğan, Bülent: “Bask: Egemenlik Paylaşımı ya da Bağımsızlık”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Erdoğan, İrfan: “Tekelleşme, Medya ve Medya Pratikleri”, **Toplum ve Hekim Dergisi**, Sayı 6, 2002, ss. 417-424.
- Erdoğan, İrfan: “Dördüncü Gücün Niteliği: Amerikan Örneği”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, ed. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1999.
- Erken Gülboy, Pınar: “Çatışma Çözümü: Temel Yaklaşımlar ve Pratikler”, **Uluslararası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar**, ed. Sibel Turan, Nergiz Özkural Köroğlu, Bursa, Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015.
- Evans, Graham
Newnham, Jeffrey: **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Çev. Ahsen Utku, İstanbul, Gökkuşbu Yayınları, 2007.
- Eyüpoğlu, Ercan: “İletişim, Siyaset, İktidar, Medya”, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, ed. Korkmaz Alemdar, İstanbul, Afa Yayıncılık A.Ş., 1999.
- Feith, Pieter C.: “Bir Üçüncü Tarafın Gözünden Barış Süreci”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve**

- Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Fisas Armengol, Vicenç: **Barış Süreci Elkitabı**, Barselona, Barış Kültürü Okulu, 2008.
- Fukuyama, Francis: **Devlet İnşası: 21 Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim**, Çev. Devrim Çetinkasap, İstanbul, Remzi Kitapevi, 2005.
- G. Marshall, Monty v.d.: **Global Report 2017: Conflict, Governance, and State Fragility**, United States Of America, Center For Systemic Peace, 2017.
- Galtung, Johan: **Transcend and Transform an Introduction Conflict Work**, London, Pluto Press, 2004.
- Gambhir, Cheena: “Mass Media And Conflict Resolution”, **Violence and Conflict Resolution Contemporary Perspectives**, ed. Neelam Rathee, New Delhi, Global Vision Publishing House, 2018.
- Geçer, Ekmel: “Barış Gazeteciliğın Sosyo-Politik İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi**, sayı 1, 2018.
- Girgin, Atilla: “Uluslararası Haber Ajansları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 12, 2002, ss. 169-185.
- Giritli İnceoğlu, Yasemin: **Uluslararası Medya: “Medya Eleştirisi”**, İstanbul, Der Yayınları, 2004.
- Gönenç, Özgür: “Medya ve Terör”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 12, 2002, ss. 279-288.
- Gülsoy, Derya: “Medyanın Altyapısına Muhalif Bir Yolculuk: Noam Chomsky”, **21.Yüzyılda İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar Kadife Karanlık**, ed. Nurdoğan Rigel, İstanbul, Su Yayınevi, 2005.
- Gültekin, Metin: “Georg Simmel’in Düşüncesinde Modern Toplum ve Tüketim Kültür”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 20, 2007. ss. 229-245.
- Güngen, Ali Rıza: “Kalkınma, Eşitlik ve Yoksulluk”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.

- Güngör, Süleyman: “Althusser İdeoloji Kavramı”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 2, 2001, ss. 221-231.
- Günter Brauch, Hans: “Güvenliğin Yeniden Kavramlaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Kavramsal Dörtlüsü”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Gürler, Recep Tayyip: “Mezhebi Çatışmaların Girdabında Bir Ülke”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016.
- Hançerlioğlu, Orhan: **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1994.
- Harris, Ian M.
Lee Morrison, Mary: **Peace Education**, London, Mc. Farland and Company Publishers, 2013.
- Herbolzheimer, Kristian: “Barış Süreçlerini Canlandırmak: Kolombiya ve Başka Yerlerden Çıkarılacak Dersler”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Herman, Edward S.
Chomsky, Noam: **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, Aram Yayınları, 2006.
- Heywood, Andrew: **Küresel Siyaset**, Çev. Nasuh Uslu-Haluk Özdemir, Ankara, Adres Yayınları, 2013.
- Heywood, Andrew: **Siyaset**, Çev. Bekir Berat Özipek, Bahattin Seçilmişoğlu, Atilla Yayla, Hasan Yücel Başdemir, Ankara, Liberte Yayın Grubu, 2016.
- Huntington, Samuel P.: “Medeniyetler Çatışması Mı?”, Çev. Mustafa Çalık, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 41, 2007.
- Ilgaz, Ceyda: “Uluslararası İletişim ve Küresel Televizyon Yayıncılığı”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 15, 2012, ss. 241-245.
- İnceoğlu, Metin: **Tutum Algı İletişim**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011.
- Kaderoğlu Bulut, Çağrı: “Nwico’dan Wsis’e: Uluslararası İletişimde Dönüşüm ve Mücadele”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı 41. 2015, ss. 119-138.

- Kalaycı, İrfan: “Afrika’nın Melez Yüzü, ‘MENA’: Makro İktisadi Göstergelere ve Küresel Endekslere Göre ‘Manası’ ”, **Avrasya Etüdüleri**, S. 40, 2011, ss. 175-199.
- Kalın, İbrahim: **Akıl ve Erdem Türkiye’nin Toplumsal Muhayyilesi**, İstanbul, Küre Yayınları, 2013.
- Karabel, Sibel: “Latin Amerika”, **Kolombiya’da FARC ile Barış Müzakereleri Süreci (I)**, İstanbul, Bilgesam, 2017.
- Kaygusuz, Özlem: “Egemenlik ve Vestfalyan Düzen”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.
- Kegley, Charles William.
Blantom, Shannon
Lindsey: **Dünya Siyaseti: Yönelim ve Dönüşüm**, Çev. Helin Alagöz Gessler, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2015.
- Keskin, Mustafa: “ABD’nin Müdahaleci Dış Politikası: Latin Amerika Örneği”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2016, ss. 70-88.
- Kışlalı, Ahmet Taner: **Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları, 1998.
- Koç, Seçkin: “Şiddetin Dönüştürülmesi Üzerine Bir Deneme: Konstellasyon Yöntemi”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, ss. 131-144.
- Kökarslan, Havva
Çapan, Fırat: “Çatışma Çözümüne Temel Yaklaşımlar”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Köksoy, Fulya: “Çatışma Yönetimi Mi Yoksa Çatışma Çözümü Mü?: Barış Müzakere Sürecine Teorik Olarak Yaklaşmak”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Sayı 2, 2018, ss. 203-236.
- Köse, Talha: “Çözüm Sürecin Yükselişi ve Düşüşü”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Sayı 1, 2017, ss. 13-40.
- Kundnani, Arun.
Hayes, Ben: **The Globalisation of Countering Violent Extremism Policies: Undermining Human Rights, Instrumentalising Civil Society**, Amsterdam, Transnational Institute, 2018.

- Küçükcan, Talip: “Terörün Sosyolojisi: Toplumsal Kökenlerini Anlama İmkânı”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Lakshmi Pandit, Vijaya: “Çatışma Çözümü”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018.
- Lucade, Max: “Çatışma”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018.
- M. Krauss, Robert. Morsella, Ezequiel: “Communication And Conflict”, **The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice**, ed. Morton Deutsch, Peter T. Coleman, Eric C. Marcus, San Francisco, Jossey-Bass, 2006.
- Margalit, Avishai: **Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar**, Çev. Nedim Çatlı, İstanbul, İthaki Yayınları, 2013.
- Metkin, Kısmet Çemrek, Murat: “Kuzey İrlanda Bitmeyen Bir Barış Hikayesi”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Mills, C. Wright: **Sosyolojik Tahayyül**, Çev. Ömer Küçük, İstanbul, Hil Yayın, 2016.
- Odman, Tevfik: **Uluslararası Uyuşmazlıkların Yargı Dışı Barışçıl Yöntemlerle Çözülmesi ve Barışı Destekleme Operasyonları**, Adana, Çağ Üniversitesi Yayınları, 2002.
- Onat, Hasan: “Küreselleşme Üzerine”, **Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, 2002, ss. 37-47.
- Oruç, Hüseyin: “Moro Barış Süreci ve STK’ların Rolü: İHH’nın İnsani Diplomasi Tecrübesi”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Oswald Spring, Ürsula: “Latin Amerika’da Barış Üzerine Doğulu, Avrupalı ve Yerli Düşünce” **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Outhwaite, William: **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, Çev. Melih Pekdemir, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

- Özar, Şemsa: “Paramiliter Yapıların Silahsızlandırılması”, **Barış Açısını Savunmak: Çözüm Sürecinde Ne Oldu?**, ed. Necmiye Alpay, Hakan Tahmaz, İstanbul, Metis Yayınları, 2015.
- Özçelik, Sezai: “Latin Amerika Çatışmaları ve Analizleri”, **Dünya Siyasetin Latin Amerika-2 (Orta Amerika ve Karayipler)** ed. İsmail Ermağan, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018.
- Özdal, Barış.
Karaca, R. Kutay: **Diplomasi Tarihi I**, Bursa, Dora Yayıncılık, 2015.
- Özdil, Mesut: “Küresel Şiddet ve Selefî Cihad İdeolojisi”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, ss. 79-90.
- Özgen, Murat: “Medya Okuryazarlığının Ekonomi-Politik Bağlamda Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi”, **Medya Okuryazarlığı**, ed. Meltem Bostancı, Ankara, Nobel Yayınları, 2019.
- Özlük, Duygu: “Çatışma Yönetim Aracı Olarak Uluslararası Örgütler”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Özmen, Yaşar Pınar: “XXI. Yüzyılın Eşiğinde Demokrasi ve Kalkınma”, **Akademik Hassasiyetler Dergisi**, Sayı 10, 2018. ss. 103-122.
- Öztürk, Armağan: “Küresel Terör Çağında Politik Şiddetin Meşruluğu Sorunu”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017. ss. 57-78.
- Paddon Rhoads,
Emily: **Taking Sides in Peacekeeping: Impartiality and The Future of United Nations**, London, Oxford University Press, 2016.
- Pazarbaşı, Betül
Turanlı, Ebru: “Dijital Medyada Yayımlanan Arakan Savaş/Çatışma Fotoğraflarının Göstergibilimsel Analizi”, **Intermedia Internatioal Peer-Reviewed E-Journal Of Communication Sciences**, Sayı 8, 2018, ss. 88-109.
- Pektezel, Kadir: “Şiddetin Küresel Perspektifi”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı 81, 2017, ss. 145-152.
- Pfaff-Czarnecka,
Joanna: “Bölünmüş Toplumlar’da Demokratikleşme ve Ulus İnşası”, **Ulus İnşası: Çatışmayı Barışa Çevirmede Anahtar Bir Konsept Mi?**, Çev. Algan Sezgintüredi,

- Burhan Şayli, , ed. Jochen Hippler, İstanbul, Versus Kitap, 2007.
- Robinson, Piers: **The Cnn Effect: The Myth of News, Foreign Policy and Interventional**, New York And London, Routledge, 2002.
- Polama, Margaret M.: **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, Çev. Hayriye Erbaş, Ankara, Gündoğdu Yayınları, 1993.
- Postman, Neil: **Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem**, Çev. Osman Akınbay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2016.
- Ramsbotham, Oliver v.d.: **Contemporary Conflict Resolution The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts**, London, Polity Press, 2012.
- Rrapaj, Jonilda: “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik”, **Barış Çalışmaları ve Güvenlik**, ed. Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul, Tarcan Matbaası, 2014.
- Ryfman, Philippe: **Sivil Toplum Kuruluşları**, Çev. İsmail Yerguz, İstanbul, İletişim Yayınları, 2006.
- S. Nye, Joseph. Welch, JR. David A.: **Küresel Çatışmayı ve İşbirliği Anlamak Kurama ve Tarihe Giriş**, Çev. Renan Akman, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.
- S. Nye, Joseph: **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu: Yumuşak Güç**, Çev. Rayhan İnan Aydın, Elips Kitap, 2005.
- Santa- Barbara, Joanna: “Reconciliation”, **Handbook of Peace and Conflict Studies**, ed. Charles Webel, Johan Galtung, London, Routledge, 2007.
- Saraç, Yekta: **Sosyal Bilimler Ansiklopedisi**, ed. Yekta Saraç, C. 1, İstanbul, Risale Basım Yayın, 1990.
- Satır, Mehmet Emin: “Siyasal Meşruiyetin Sağlanmasında Medyanın Rolü Üzerine Bir Değerlendirme”, **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**, Sayı 30, 2018, ss. 115-128.
- Selcen, Nazife Akgül, Pınar: “Barış Çalışmaları: Başlangıçtan Günümüze Değişimi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2015, ss. 85-106.

- Sen, Amartya: **Özgürlükle Kalkınma**, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004.
- Sezgin, Suat: “Uluslararası İletişim, Kültür ve Kitle İletişim Araçları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 15, 2012, ss. 11-26.
- Shayegan, Daryus: **Yaralı Bilinç Geleneksel Topumlarda Kültürel Şizofreni**, Çev. Haldun Bayrı, İstanbul, Metis Yayınları, 2012.
- Simmel, Georg: **Modern Kültürde Çatışma**, Çev. Tanıl Bora, Nazile Kalaycı, Elçin Gen, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.
- Simmel, Georg: **Bireysellik ve Kültür**, Çev. Tuncay Birkan, İstanbul, Metis Yayınları, 2009.
- Soysal, Özgür: “Çatışmaların Barışçıl Bir Çözüme Kavuşturulma İmkânı: Konsensüsün Metafizik-Sonrası Temelleri”, **Toplum ve Bilim**, Sayı 143, 2018, ss. 139-174.
- Spurk, Christoph: “Understanding Civil Society”, **Civil Society And Peacebuilding: A Critical Assessment**, ed. Thania Paffenholz, London, Lynne Rienner Publishers, 2010.
- Stones, Rolling: “Kolaylaştırma, Arabuluculuk, Müzakere”, **Berghof Çatışma Dönüşümü Kavram Dizimi Teori ve Uygulamaya Yönelik 20 Kavramlaştırma**, ed. Berghof Vakfı, Almanya, 2018.
- Swingewood, Alan: **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi**, Çev. Osman Akınbay, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.
- Şahin, Mehmet: “Anglikanizm Öncesi İngiltere ve Anglikanizm’in Doğuşu”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2004.
- Şahin, Yakup: “Çatışma Kuramları ve Kimlik Temelli Çatışmalar; Teorik Bir Giriş”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, Sayı 1, 2013. ss. 32-55.
- Şenol, H. Fırat: “İbn Haldun”, **Siyaset Felsefesi Tarihi Platon’dan Zizek’e**, ed. Ahu Tunçel, Kurtul Güleç, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2014.

- Tanrıverdi, Görkem: “Barış Sürecinde Bozguncular Sorunu: Ebu Sayyaf Örneği”, **Kapadokya Akademik Bakış**, Sayı 2, 2017, ss. 74-93.
- Tarhan, Nevzat: **Psikolojik Savaş: Gri Propaganda**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2012.
- Tatlıcan, Ümit: **Sosyoloji ve Sosyal Teori Yazıları**, İstanbul, Sentez Yayıncılık, 2011.
- Tekin, Segah: “Çatışma Dili: Bir Söylem Analizi”, **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Thilly, Frank: **Bir Felsefe Tarihi**, Çev. Nur Küçük, Yasemin Çevik, İstanbul, İdea Yayınevi, 2010.
- Touraine, Alain: **Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımız: Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?**, Çev. Olcay Kunal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- Uluç, Güliz: **Medya ve Oryantalizm: Yabancı, Farklı ve Garip...Öteki**, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2009.
- Üçağaç, Ahmet: “Tarihi Bir Çatışma Dinamiği Olarak Mezhep Kavgası”, **Ortadoğu Çatışmaları**, ed. Ahmet Emin Dağ, İstanbul, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016.
- Ünlü, Hayati: “Fildişi Sahili: Etnisite, Kimlik ve Çatışma”, **Barışı Konuşmak Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi**, ed. Nezir Akyeşilmen, Ankara, ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- W. Doyle, Michael: “Liberal Barışın Üç Kaidesi”, **Barışın İdeoloji**, ed. B. Bilgehan Özpek, İstanbul, Liber Plus Yayınları, 2016.
- Waeber, Ole: “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Weinstein, Deena.
Weinsteini, Michael
A.: “Çatışmanın Boyutları: Georg Simmel ve Modern Yaşam”, **Georg Simmel, Sosyolog, Sanatçı, Düşünür**, Çev. Gülay Kızıler, ed. Jale Özata Dirlikyapan, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2011.
- Wendt, Alexander: **Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi**, Çev. Helin Sarı Ertem, Suna Gülfer İhlamur Öner, İstanbul, Küre Yayınları, 2012.

- Yalçınkaya, Haldun
Tamer Türkeş, Kadir: “Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar”, **Güvenlik Strateji Dergisi**, Sayı 7, 2008, ss. 55-89.
- Yalçınkaya, Haldun: **Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı**, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları, 2008.
- Yalçınkaya, Haldun: “Savaşlarda Asker-Medya İlişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik”, **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, ed. Mustafa Aydın v.d., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Yapar Gönenç, Aslı.
Bozkurt, Gülsüm: **Dil Temelinde Felsefe ve Medya**, İstanbul, Der Yayınları, 2017.
- Yavaşgel, Emine: “Yeni Küresel Düzenin Tarihsel Perspektifinde Uluslararası Medyada Konsantrasyon”, **Eleştirel Medya Çalışmaları**, ed. Meltem Bostancı, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2016, ss. 139-167.
- Yavaşgel, Emine: “Birleşik İnsanlık Ütopyları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 18, 2003, ss. 279-307.
- Yaylagül, Levent: **Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Ankara, Dipnot Yayınları, 2012.
- Yıldız, Kerim: “Çözüm ve Dönüşüm Süreçlerine İlişkin Teorik ve Pratik Yaklaşımlar”, **Çatışma Çözümleri ve Barış**, ed. Murat Aktaş, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.
- Yılmaz, Muzaffer
Ercan: **Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü İnsan Uyuşmazlıklarının Kaynakları ve Çözüm Paradigmaları**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006.
- Yılmaz, Muzaffer
Ercan: **Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Etnik Çatışmalar Etnik Çatışmaların Nedenleri ve Etnik Barışın Tesisi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
- Yılmaz, Muzaffer
Ercan: “‘Westphalia’ dan Günümüze Savaş”, **Uluslararası İlişkiler**, Sayı 14, 2007, ss. 17-38.
- Yılmaz, Muzaffer
Ercan: “Bir Barış Paradigması ve Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Şiddetsizlik”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Sayı 41-42, 2006, ss. 17-24.

- Yılmaz, Muzaffer Ercan: **Toplumlar Arası Çatışmalarda Barışı İnşa Etmek Birleşmiş Milletler Barış Güçleri ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, Bursa, Dora Yayınları, 2015.
- Yılmaz, Muzaffer Ercan: “Barış Sürecinde Düşünsel Dönüşüm ve Barış Eğitiminin Rolü”, **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 2006, ss. 1-11.
- Yılmaz, Sait: **21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2006.
- Yokuş, Sevtap: “Filipinler’de Çatışma Çözümü”, **Dünyada ve Türkiye’de Barış Süreçleri: Anlamak ve Canlandırmak**, ed. Ayşe Betül Çelik, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Zartman, I. William: “Diplomacy and Negotiation”, **The SAGE Handbook of Diplomacy**, ed. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr, Paul Sharp, London, SAGE publication, 2016.

Online Kaynaklar

- : “Colombian Troops Kill Dozens of Guerrillas, Defense Minister Says”, **CNN International**, Mart 21, 2012, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2012/03/21/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- : “Colombian Forces Kill 35 Guerrillas, President Says”, **CNN International**, Mart 27, 2012, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2012/03/26/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- : “12 Colombian Soldiers Killed in Rebel Attacks”, **CNN International**, Mayıs 22, 2012, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2012/05/21/world/americas/colombia-violence/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- : “Indigenous Groups Clash With Colombian Soldiers”, **CNN International**, Haziran 18, 2012, (Çevrimiçi),
<https://edition.cnn.com/2012/07/17/world/americas/colombia-indigenousclash/index.html>, 30 Mayıs 2019.

- : “Colombia, FARC Rebels to Start Peace Talks in Norway”, **CNN International**, Ekim 17, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/10/17/world/americas/colombia-farc-peace-talks/index.html> , 30 Mayıs 2019.
- : “Colombian Military Attacks Rebel Camps, Killing 20”, **CNN International**, Aralık 4, 2012, (Çevrimiçi) <https://edition.cnn.com/2012/12/03/world/americas/colombia-farc/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- : “Kolombiya”, **İnsamer**, (Çevrimiçi) https://insamer.com/tr/kolombiya_1766.html, 25 Nisan 2019.
- : “The United Nations Today”, **United Nations**, (Çevrimiçi) <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html#2c>, 20 Nisan, 2019.
- : “The United Nations Today”, **United Nations**, (Çevrimiçi) <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html#2c>, 30 Nisan, 2019.
- : “Fransa’daki Sarı Yelekliler Protestoları Hakkında Neler Biliniyor?”, **BBC Türkçe**, Aralık 3, 2018, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46422151>, 20 Nisan 2019.
- : Colombia Reports, “FARC”, **Colombia Reports profiles**, Ekim 23, 2018, (Çevrimiçi) <https://profiles.colombiareports.com/farc/>, 30 Nisan 2019.
- : Conciliation Resources Working Together For Peaces, “History: Colombian Conflict”, **Conciliation Resources**, (Çevrimiçi) <https://www.c-r.org/where-we-work/latin-america/history-colombian-conflict>, 30 Nisan 2019.
- : Conciliation Resources Working Together For Peaces, “History: Colombian Conflict”, **Conciliation Resources**, (Çevrimiçi) <https://www.c-r.org/where-we-work/latin-america/history-colombian-conflict>, 30 Nisan 2019.
- : “Kolombiya’da Barış Anlaşması Sonrası ilk FARC Kongresi”, **Bianet**, Ağustos 28, 2017, (Çevrimiçi) <https://m.bianet.org/bianet/dunya/189447-kolombiya-da-baris-anlasmasi-sonrasi-ilk-farc-kongresi>, 30 Nisan 2019.

- : “Kolombiyada Barış Anlaşması İmzalandı”, **Bianet**, Ağustos 25, 2016, (Çevrimiçi)
<http://bianet.org/bianet/siyaset/178132-kolombiya-da-baris-anlasmasi-imzalandi>, 5 Mayıs 2019.
- : “Kolombiya’da 23 Haziran Mutabakatının Ana Hatları”, **Bianet**, Çev. Beüm Zorlu, Haziran 30, 2016, (Çevrimiçi)
<http://bianet.org/bianet/siyaset/176380-kolombiya-da-23-haziran-mutabakatinin-ana-hatlari>, 30 Mart 2019.
- : **Department of Political Science**, “International Crisis Behavior Project”, <https://sites.duke.edu/icbdata/> (Çevrimiçi) Mart 30, 2019.
- Doucent, Lyse: “ETA’nın 58 Yıllık Silahlı Mücadelesi Nasıl Bitti?”, **BCC Türkçe**, Nisan 10, 2017, (Çevrimiçi)
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39552589>, 5 Mayıs 2019
- Eğilmez, Mahfi: “Nedir Bu Yapısal Reformlar”, **Kendime Yazılar**, Ocak 11, 2012, (Çevrimiçi)
<http://www.mahfiegilmez.com/2012/01/nedir-bu-yapsal-reformlar.html>, 30 Mart 2019.
- Felter, Claire
Renwick, Danielle: “Colombia’s Civil Conflict”, **Council on Foreign Relations**, Aralık 2017, (Çevrimiçi)
<https://www.cfr.org/backgrounder/colombias-civil-conflict>, 20 Nisan 2019.
- Gallón, Natalie. Jones,
Julia: “FARC Soldiers Worry About Life After Peace in Colombia”, **CNN International**, Eylül 30, 2016, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2016/09/30/americas/colombia-farc-soldiers-peace-deal/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- Gillespie, Patrick: “Colombia Sheds Cocaine Capital Image As Economy Grows”, **CNN International**, Haziran 17, 2016, (Çevrimiçi)
<https://money.cnn.com/2016/06/17/news/economy/colombia-a-drug-war-narcos-economy-2016/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- Hamsici, Mahmut: “10 Soruda Kolombiya Barış Süreci”, **BCC Türkçe**, Eylül 28, 2016, (Çevrimiçi),
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37490795>, 25 Mart 2019.

- İrvan, Süleyman: “Barış Gazeteciliği”, **Küresel İletişim Dergisi**,
http://globalmediatr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris_Gazeteciligi/baris%20gazeteciligi.%20s%C3%BCleyman%20irvan.pdf, 2006, (Çevrimiçi) 20 Temmuz 2019.
- Krever, Mick: “Colombia Leader: 'No İmpunity' in Peace Deal With FARC”, **CNN International**, Ağustos 29, 2016, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2016/08/29/world/colombia-farc-amanpour-juan-manuel-santos/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- Küçükaltan, Ensar: “İspanyol-Katalan Gerilimi”, **İnsamer**, Nisan 18, 2014, (Çevrimiçi) https://insamer.com/tr/ispanyol-katalan-gerilimi_76.html, 20 Mart 2019.
- Medina, Paula Bravo: “War-Weary Colombians React to Peace Deal With FARC Rebels”, **CNN International**, Ağustos 29, 2016, (Çevrimiçi)
<https://edition.cnn.com/2016/08/27/americas/colombia-peace-plan-reaction/index.html>, 30 Mayıs 2019.
- Zorlu, Begüm: “Kolombiya Kalıcı Barış Anlaşmasının Tam Metni”, **Bianet**, Haziran 28, 2016, (Çevrimiçi)
<http://bianet.org/bianet/siyaset/176315-kolombiya-kalici-baris-anlasmasin-in-tam-metni>, 30 Nisan 2019.

EKLER

1. CNN International Haber Sitesinde Yer Alan Kolombiya Barış Süreci Hakkında 130 Adet Haber

	Haberin Adı	Tarih	Link Bağlantısı
1.	U.S. considers Venezuela's incoming defence chief a drug 'kingpin'	January 8, 2012	https://edition.cnn.com/2012/01/07/world/americas/venezuela-defense-minister/index.html
2.	Colombian rebels open door for talks	January 10, 2012	https://edition.cnn.com/2012/01/09/world/americas/colombia-farc/index.html
3.	FARC delays hostage release	February 1, 2012	https://edition.cnn.com/2009/WORLD/americas/02/03/colombia.hostages/index.html
4.	Colombia-FARC	February 2, 2012	https://edition.cnn.com/2012/02/26/world/americas/colombia-farc/index.html
5.	Colombian police: 6 killed in blast	February 3, 2012	https://edition.cnn.com/2012/02/02/world/americas/colombia-violence/index.html
6.	Colombia's FARC: Some hostages to be freed; ransom kidnappings to stop	February 27, 2012	https://edition.cnn.com/2012/02/26/world/americas/colombia-farc/index.html
7.	FARC to release last government hostages starting Monday	March 31, 2012	https://edition.cnn.com/2012/03/31/world/americas/colombia-farc-hostages/index.html
8.	Colombian accused of holding Americans hostage pleads not guilty	March 12, 2012	https://edition.cnn.com/2012/03/12/us/colombia-farc-extradition/index.html
9.	Colombian troops kill dozens of guerrillas, defence minister says	March 21, 2012	https://edition.cnn.com/2012/03/21/world/americas/colombia-farc/index.html
10.	Colombian forces kill 35 guerrillas, president says	March 27, 2012	https://edition.cnn.com/2012/03/26/world/americas/colombia-farc/index.html
11.	Colombian rebels free 10 hostages	April 3, 2012	https://edition.cnn.com/2012/04/02/world/americas/colombia-farc-hostages/index.html
12.	French journalist missing in Colombia after rebel attack	April 30, 2012	https://edition.cnn.com/2012/04/29/world/americas/colombia-rebels-attack/index.html
13.	Freed Colombian hostages carry pets tamed in the jungle	April 4, 2012	https://edition.cnn.com/2012/04/03/world/americas/colombia-farc-hostages/index.html
14.	Colombian Air Force helicopter crashes, killing 13	May 1, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/01/world/americas/colombia-air-crash/index.html
15.	Colombian president calls for French journalist's release	May 8, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/07/world/americas/colombia-rebels-kidnapping/index.html
16.	Colombian rebels say they'll free French journalist	May 14, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/14/world/americas/colombia-rebels-kidnapping/index.html
17.	Colombian rebels say French journalist is 'prisoner of war'	May 15, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/01/world/americas/colombia-rebels-kidnapping/index.html
18.	Ex-minister target of Colombian bomb	May 16, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/15/world/americas/colombia-bomb/index.html

19	12 Colombian soldiers killed in rebel attacks	May 22, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/21/world/americas/colombia-violence/index.html
20	Colombia's FARC rebels to release French journalist, statement says	May 27, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/27/world/americas/colombia-farc-hostage/index.html
21	Colombian rebels release video of captured French journalist	May 29, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/28/world/americas/colombia-farc-hostage/index.html
22	Cease-fire planned before Colombian rebels free French journalist	May 29, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/29/world/americas/colombia-farc-hostage/index.html
23	Colombian rebels free French journalist	May 31, 2012	https://edition.cnn.com/2012/05/30/world/americas/colombia-farc-hostage/index.html
24	Boos, gunfire greet Colombian president's arrival in FARC area	July 12, 2012	https://edition.cnn.com/2012/07/11/world/americas/colombia-president-farc/index.html
25	Bodies of pilots from crashed Colombian military plane retrieved	July 13, 2012	https://edition.cnn.com/2012/07/12/world/americas/colombia-plane-crash/index.html
26	Indigenous groups clash with Colombian soldiers	July 18, 2012	https://edition.cnn.com/2012/07/17/world/americas/colombia-indigenous-clash/index.html
27	6 arrested in Colombian assassination attempt	August 28, 2012	https://edition.cnn.com/2012/08/28/world/americas/colombia-arrests/index.html
28	Colombia's Santos says government, rebels in talks	August 28, 2012	https://edition.cnn.com/2012/08/27/world/americas/colombia-farc-talks/index.html
29	Five facts about Colombia's FARC rebels	August 28, 2012	https://edition.cnn.com/2012/08/28/world/americas/colombia-farc-facts/index.html
30	Time is right, but past failures haunt Colombia peace talks	August 29, 2012	https://edition.cnn.com/2012/08/28/world/americas/colombia-farc-peace-talks/index.html
31	Colombia peace talks set for October	September 5, 2012	https://edition.cnn.com/2012/09/04/world/americas/colombia-peace-talks/index.html
32	FARC ready to lay down arms if government does, members say	September 6, 2012	https://edition.cnn.com/2012/09/06/world/americas/colombia-farc/index.html
33	Colombia's president to undergo surgery for prostate cancer	October 2, 2012	https://edition.cnn.com/2012/10/01/world/americas/colombia-santos-cancer/index.html
34	Colombia, FARC rebels to start peace talks in Norway	October 17, 2012	https://edition.cnn.com/2012/10/17/world/americas/colombia-farc-peace-talks/index.html
35	Colombia, FARC rebels begin formal peace talks in Norway	October 18, 2012	https://edition.cnn.com/2012/10/18/world/americas/colombia-farc-talks/index.html
36	Amid peace talks, Colombian soldiers killed in suspected rebel attack	October 21, 2012	https://edition.cnn.com/2012/10/20/world/americas/colombia-violence/index.html
37	Colombia's FARC rebels announce temporary truce	November 20, 2012	https://edition.cnn.com/2012/11/19/world/americas/colombia-farc-talks/index.html

38	Colombian negotiators meet with FARC rebels in Cuba	November 30, 2012	https://edition.cnn.com/2012/11/29/world/americas/cuba-colombia-farc-talks/index.html
39	Colombian military attacks rebel camps, killing 20	December 4, 2012	https://edition.cnn.com/2012/12/03/world/americas/colombia-farc/index.html
40	Son sues rebels over father's slaying in Colombia	December 27, 2012	https://edition.cnn.com/2012/12/26/world/americas/florida-farc-lawsuit/index.html
41	Colombian rebels release soldier	February 17, 2013	https://edition.cnn.com/2013/02/16/world/americas/colombia-farc-hostage/index.html
42	Social media campaign wants to remind you: It's Colombia, not Columbia	February 20, 2013	https://edition.cnn.com/2013/02/20/world/americas/colombia-not-columbia/index.html
43	Hugo Chavez's death draws sympathy, anger	March 6, 2013	https://edition.cnn.com/2013/03/05/world/americas/hugo-chavez-reaction/index.html
44	Ex-African navy chief accused in U.S. cocaine smuggling bust	April 6, 2013	https://edition.cnn.com/2013/04/06/us/us-guinea-bissau-drugs-arrest/index.html
45	Colombia deal with FARC	May 27, 2013	https://edition.cnn.com/2013/05/26/world/americas/colombia-farc-deal/index.html
46	Poor farmers could be the winners in deal between Colombia, rebels	May 27, 2013	https://edition.cnn.com/2013/05/26/world/americas/colombia-farc-deal/index.html
47	Iran, Hezbollah mine Latin America for revenue, recruits, analysts say	June 4, 2013	https://edition.cnn.com/2013/06/03/world/americas/iran-latin-america/index.html
48	Details emerge about U.S. veteran held by Colombian rebels	July 22, 2013	https://edition.cnn.com/2013/07/20/world/americas/colombia-farc-american-release/index.html
49	13 Colombian Soldiers Killed By Rebels	August 26, 2013	https://edition.cnn.com/2013/08/24/world/americas/colombia-soldiers-killed-farc/index.html
50	Jackson: Release of U.S. captive in Colombia 'imminent'	September 28, 2013	https://edition.cnn.com/2013/09/28/world/americas/colombia-farc-american-release/index.html
51	Colombian president: Rebels' decision to release American captive to Jesse Jackson 'media spectacle'	September 29, 2013	https://edition.cnn.com/2013/09/29/world/americas/colombia-farc-american-release/index.html
52	Colombian guerrillas release American hostage	October 28, 2013	https://edition.cnn.com/2013/10/27/world/americas/colombia-farc-american-hostage-released/index.html
53	With FARC negotiations on table, Colombian president seeks 2nd term	November 21, 2013	https://edition.cnn.com/2013/11/21/world/americas/colombia-santos-re-election/index.html
54	President: Nine die in 'terrorist' bomb blast in Colombia	December 8, 2013	https://edition.cnn.com/2013/12/07/world/americas/colombia-blast/index.html
55	Alleged hacker video roils last days of Colombian presidential campaign	May 20, 2014	https://edition.cnn.com/2014/05/19/world/americas/colombia-presidential-election-hacker-scandal/index.html
56	Colombian presidential election: Top candidates will face runoff	May 26, 2014	https://edition.cnn.com/2014/05/25/world/americas/colombia-presidential-election/index.html

57	Colombia's Santos wins re-election	June 16, 2014	https://edition.cnn.com/search?size=10&q=Colombia%27s%20Santos%20wins%20re-election%20
58	Colombian rebel leaders confirm capture of top general	November 19, 2014	https://edition.cnn.com/2014/11/18/world/americas/colombia-general-farc-hostage/index.html
59	Colombian rebels release general held hostage for week	November 30, 2014	http://edition.cnn.com/2014/11/30/world/americas/colombia-general-farc-hostage-released/index.html
60	Wikileaks: Classified report detailed assassination shortcomings	December 18, 2014	https://edition.cnn.com/2014/12/18/politics/wikileaks-cia-shortcomings/index.html
62	Colombian FARC rebels ask Miss Universe to attend their peace talks	February 8, 2015	https://edition.cnn.com/2015/02/08/americas/colombia-farc-rebels-miss-universe/index.html
63	U.S. missionary once held by Colombian rebels now accused of aiding them	February 20, 2015	https://edition.cnn.com/2015/02/20/americas/colombia-us-missionary-arres/index.html
64	How Colombia went from murder capital to tech powerhouse	March 13, 2015	https://money.cnn.com/2015/03/13/investing/colombia-tech-silicon-valley/index.html
65	Colombia renews bombing raids on FARC after rebels kill 10 soldiers	April 15, 2015	https://edition.cnn.com/2015/04/15/americas/colombia-farc-attack-airstrikes/index.html
66	FARC rebels end unilateral ceasefire	May 22, 2015	https://edition.cnn.com/2015/05/22/americas/colombia-farc-ceasefire-lifted/index.html
67	Colombian President blames ELN for blasts that injured eight	July 4, 2015	https://edition.cnn.com/2015/07/02/americas/colombia-bogota-explosions/index.html
68	Colombia, FARC leaders agree on path for peace	September 24, 2015	https://edition.cnn.com/2015/09/23/americas/colombia-farc-peace-agreement/index.html
69	Pope may have nudged Colombia, FARC toward path for peace	September 24, 2015	https://edition.cnn.com/2015/09/24/americas/colombia-farc-peace-agreement/index.html
70	COLOMBIA	September 24, 2015	https://edition.cnn.com/2015/09/24/us/new-day-five-things/index.html
71	Peace in Colombia could mean profit for investors	October 5, 2015	https://money.cnn.com/2015/10/05/news/economy/colombia-farc-peace-economic-growth/index.html
72	Sanity prevails on U.S. troops in Afghanistan	October 15, 2015	https://edition.cnn.com/2015/10/15/opinions/bergen-afghan-troops-staying/index.html
73	Nobel Peace Prize 2015: Likely contenders	October 8, 2015	https://edition.cnn.com/2015/10/07/world/nobel-peace-prize-names-2015/index.html
74	Colombian President to visit Obama prior to FARC peace deal deadline	December 30, 2015	https://edition.cnn.com/2015/12/29/politics/colombia-president-us-visit/index.html
75	Remains of at least 100 may have been tossed into sewers under prison	February 18, 2016	https://edition.cnn.com/2016/02/18/americas/colombia-prison-bodies/index.html
76	Obama announces Cuba visit	February 18, 2016	https://edition.cnn.com/2016/02/17/politics/obama-cuba-visit/index.html

77	Colombia engages 2nd rebel group in peace talks	March 30, 2016	https://edition.cnn.com/2016/03/30/americas/colombia-eln-rebel-peace-talks/index.html
78	Man on trial claims he did \$17 million arms deal with Colombian terrorists for CIA	May 24, 2016	https://money.cnn.com/2016/05/24/news/farc-arms-deal-cia/index.html
79	Jury doesn't buy CIA story, convicts man for \$17 million arms deal with terrorists	May 25, 2016	https://money.cnn.com/2016/05/25/news/farc-arms-deal-cia-guilty/index.html
80	3 journalists disappear in Colombia within days	May 26, 2016	https://edition.cnn.com/2016/05/25/americas/colombia-missing-journalists/index.html
81	3 missing journalists in Colombia freed, officials say	May 28, 2016	https://edition.cnn.com/2016/05/27/americas/colombia-missing-journalists/index.html
82	Colombia, FARC rebels to sign ceasefire agreement Thursday	June 22, 2016	https://edition.cnn.com/2016/06/22/americas/colombia-farc-ceasefire/index.html
83	Colombia sheds cocaine capital image as economy grows	June 17, 2016	https://money.cnn.com/2016/06/17/news/economy/colombia-drug-war-narcos-economy-2016/index.html
84	Colombia, FARC rebels sign ceasefire agreement	June 24, 2016	https://edition.cnn.com/2016/06/23/americas/colombia-farc-ceasefire/index.html
85	Venezuelan first lady's nephews fight drug charges	July 25, 2016	https://edition.cnn.com/2016/07/24/us/venezuelan-first-lady-nephews-drugs/index.html
86	Talking to terrorists: Can it bring American hostages home?	June 26, 2015	https://edition.cnn.com/2015/06/25/politics/hostage-policy-negotiations-ransom-isis/index.html
87	Colombia's 50-year civil war ends, paving way for a more prosperous era	August 25, 2016	https://money.cnn.com/2016/08/25/news/economy/colombia-farc-peace-economy/index.html
88	Colombia: 52 years of war, 220,000 dead, now peace	August 25, 2016	https://edition.cnn.com/2016/08/25/americas/colombia-farc-peace-deal-explainer/index.html
89	FARC-Colombia peace deal finalized	August 25, 2016	https://edition.cnn.com/2016/08/24/americas/farc-colombia-final-peace-deal/index.html
90	War-weary Colombians react to peace deal with FARC rebels	August 29, 2016	https://edition.cnn.com/2016/08/27/americas/colombia-peace-plan-reaction/index.html
91	Colombia leader: 'No impunity' in peace deal with FARC	August 29, 2016	https://edition.cnn.com/2016/08/29/world/colombia-farc-amanpour-juan-manuel-santos/index.html
92	Colombia's FARC rebels release child soldiers in potential peace deal	September 11, 2016	https://edition.cnn.com/2016/09/10/americas/farc-colombia-release-child-soldiers/index.html
93	Chief FARC negotiator: Peace in Colombia is difficult without amnesty	September 20, 2016	https://edition.cnn.com/videos/world/2016/09/19/farc-chief-negotiator-ivan-marquez-peace-deal.cnn
94	The last armed conflict in Latin America is finally ending	September 27, 2016	https://edition.cnn.com/2016/09/26/americas/colombia-farc-peace-deal/index.html

95	FARC soldiers worry about life after peace in Colombia	September 30, 2016	https://edition.cnn.com/2016/09/30/americas/colombia-farc-soldiers-peace-deal/index.html
96	Colombia peace vote: FARC to pay reparations to war victims	October 2, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/02/americas/colombia-farc-reparations/index.html
97	Colombia rejects deal to end FARC conflict: What happens next?	October 3, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/03/americas/colombia-farc-peace-deal-collapse-whats-next/index.html
98	Shock Colombia 'no' vote sends ripples through social media	October 3, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/03/americas/colombia-no-vote-reaction/index.html
99	Colombia's peso, markets plunge after peace deal is rejected	October 3, 2016	https://money.cnn.com/2016/10/03/news/economy/colombia-peace-peso-market/index.html
100	Colombia, FARC fight to rescue peace deal rejected by voters	October 4, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/03/americas/colombia-farc-peace-deal/index.html
101	Colombians narrowly reject peace deal with the FARC	October 5, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/02/americas/colombia-farc-peace-deal-vote/index.html
102	Colombian president at home after surgery	October 6, 2012	https://edition.cnn.com/2012/10/06/world/americas/colombia-santos-cancer/index.html
103	Nobel Peace Prize awarded to Colombian President Juan Manuel Santos	October 7, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/07/world/nobel-peace-prize-2016/index.html
104	Inside a FARC camp	October 7, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/06/americas/cnnphotos-inside-farc-camp/index.html
105	The Nobel committee saw peace where others didn't	October 7, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/07/opinions/nobel-peace-prize-win-without-peace-ghitis/index.html
106	Venezuela will give a peace prize in honor of late president Hugo Chavez	October 9, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/09/world/venezuela-peace-prize/index.html
107	Colombia extends ceasefire with FARC rebels	October 14, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/14/americas/colombia-farc-ceasefire/index.html
108	Colombian army kills one rebel, captures four	October 18, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/18/americas/colombia-rebel-death/index.html
109	Colombia signs peace deal with FARC	November 13, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/12/world/colombia-farc-peace/index.html
110	Colombian government, FARC reach new peace agreement	November 23, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/22/americas/colombia-farc-peace-agreement/index.html
111	Colombian ceasefire with FARC rebels to end on October 31	October 7, 2016	https://edition.cnn.com/2016/10/05/americas/colombia-ceasefire-farc/index.html
112	What Fidel Castro funeral RSVPs say about the world	November 30, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/29/americas/cuba-fidel-castro-funeral-guests/index.html
113	Colombia	November 23, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/23/us/five-things-wednesday/index.html

114	Colombia, FARC rebels sign revised peace deal	November 25, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/24/americas/colombia-farc-peace-deal-signed/index.html
115	Colombia Congress approves deal with FARC	December 1, 2016	https://edition.cnn.com/2016/11/30/americas/colombia-farc-deal/index.html
116	FARC deal	December 1, 2016	https://edition.cnn.com/2016/12/01/us/five-things-thursday/index.html
117	Colombian President accepts Nobel Peace Prize for deal with FARC	December 10, 2016	https://edition.cnn.com/2016/12/10/americas/columbia-santos-nobel-prize/index.html
118	Son of murdered Colombian diplomat gets \$1 million in narco-cash	February 28, 2017	https://edition.cnn.com/2017/02/27/americas/narco-cash-dead-diplomat-son/index.html
119	25 dead in Maoist attack on police convoy in India	April 25, 2017	https://edition.cnn.com/2017/04/24/asia/india-maoist-attack-police/index.html
120	Colombia clears path for former FARC members to hold office	April 28, 2017	https://edition.cnn.com/2017/04/28/americas/colombia-farc-senate/index.html
121	Police arrest 8 in deadly Colombia mall explosion	June 25, 2017	https://edition.cnn.com/2017/06/25/americas/colombia-mall-explosion-arrests/index.html
122	I saw suffering like I've never seen	July 8, 2017	https://edition.cnn.com/2017/07/08/opinions/suffering-in-venezuela-opinion-chang/index.html
123	Colombia's FARC unveils new political party	September 1, 2017	https://edition.cnn.com/2017/08/31/americas/colombia-farc-new-political-party/index.html
124	Colombia's government reaches ceasefire deal with ELN	September 4, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/04/americas/colombia-eln-ceasefire/index.html
125	Pope to begin peace-building visit to Colombia	September 5, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/05/europe/pope-colombia-preview/index.html
126	Colombian President: Venezuela is a 'dictatorship,' but US military action is a bad idea	September 5, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/05/americas/colombia-venezuela-santos-interview/index.html
127	Pope to begin peace-building visit to Colombia	September 5, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/05/europe/pope-colombia-preview/index.html
128	Colombian rebels ask Pope for forgiveness	September 8, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/08/world/pope-colombia-forgiveness/index.html
129	Pope has bumpy day in Colombia	September 11, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/10/americas/pope-colombia-sunday/index.html
130	Pope Francis says rescinding DACA is not 'pro-life'	September 12, 2017	https://edition.cnn.com/2017/09/11/politics/pope-daca-trump/index.html

2. Barışın Yapısı ve İlgili Medya Söylem Konularının Listesi

Structure of Peace (Barışın Yapısı)	Media Tenor Topic (Medya Söylem Konuları)
Well-functioning of Government (İyi Bir Yönetim)	Administrative restructuring (Idarenin Yeniden Yapılandırılması)
	Budget policy (Bütçe Politikası)
	Elections (Seçimler)
	Justice policy (Adalet Politikası)
	Leadership changes (Liderlik Değişiklikleri)
	Parliamentary work (Parlamento Çalışmaları)
	Party politics (Parti Politikaları)
	Political relationships (Siyasi İlişkiler)
	Social policy & services (Sosyal Politikalar ve Hizmetler)
	Spending (Harcamalar)
Strikes/Protests (Grevler/Protestolar)	
Sound business environment (İyi İşleyen Ekonomi)	Business associations (Ticari İşbirliği)
	Business issues (Ticaret Konuları)
	Economic policy (Ekonomi Politikası)
	Economic situation (Ekonomik Durum)
	International trade (Uluslararası Ticaret)
	Relationship to business (İş İlişkileri)
Equitable sharing of resources (Kaynakların Eşit Dağılımı)	Salaries/Wages (Maaşlar/ Ücretler)
	Any stories that specifically mention inequality (Yolsuzluk Söylentileri)
Low levels of corruption (Yolsuzluk Seviyesi)	Crime (corruption stories) (Suç (Yolsuzluk Söylentileri))
High levels of education (Kaliteli İnsan Kaynağı)	Education (Eğitim)
Acceptance of the rights of others (Başkalarının Haklarını Tanıma)	Values/Ideologies/Rights (Değerler/ İdeolojiler/ Haklar)
	Minorities & migration (Azınlıklar ve Göç)
	Religion (İnanç)
	Gender/family (Cinsiyet/Aile)
Good relations with neighbours (Komşularla İyi İlişkiler)	Foreign affairs (Dış İlişkiler)
	Intra-government relations (Hükümet İçi İlişkiler)
Free flow of information (Bilgiye Rahat Ulaşma)	Media/Media policy (Medya/ Medya Politikası)
	Relationship to the media (Medya İle İlişkiler)
	Public opinions (Kamuoyu Görüşleri)